

Městská knihovna v Praze

Gulliverovy cesty

Jonathan Swift

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

41 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Městská knihovna v Praze

Gulliverovy cesty

Jonathan Swift

Přeložil Aloys Skoumal

Znění tohoto textu vychází z díla [Gulliverovy cesty](#) tak, jak bylo vydáno v Praze nakladatelstvím Albatros v roce 2004. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Jonathan Swift: Gulliverovy cesty), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora- Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 24. 4. 2018.

OBSAH

Vydavatel čtenáři.....	7
Dopis kapitána Gullivera příbuznému Symphonovi.....	9
Díl I CESTA DO LILIPUTU	13
KAPITOLA 1	14
KAPITOLA 2	23
KAPITOLA 3	31
KAPITOLA 4	38
KAPITOLA 5	43
KAPITOLA 6	49
KAPITOLA 7	55
KAPITOLA 8	63
Díl II CESTA DO BROBDINGNAGU	69
KAPITOLA 1	70
KAPITOLA 2	80
KAPITOLA 3	85
KAPITOLA 4	94
KAPITOLA 5	98
KAPITOLA 6	105
KAPITOLA 7	113
KAPITOLA 8	119
Díl III CESTA DO LAPUTY, BALNIBARBI, LUGGNAGGU, GLUBBDUBDRIBU A DO JAPONSKA.....	129
KAPITOLA 1	130
KAPITOLA 2	135
KAPITOLA 3	141
KAPITOLA 4	147
KAPITOLA 5	152
KAPITOLA 6	158
KAPITOLA 7	163

KAPITOLA 8	167
KAPITOLA 9	172
KAPITOLA 10.....	175
KAPITOLA 11.....	181
Díl IV CESTA DO ZEMĚ HVAJNINIMŮ.....	184
KAPITOLA 1	185
KAPITOLA 2	191
KAPITOLA 3	196
KAPITOLA 4	201
KAPITOLA 5	206
KAPITOLA 6	212
KAPITOLA 7	216
KAPITOLA 8	222
KAPITOLA 9	226
KAPITOLA 10.....	230
KAPITOLA 11.....	237
KAPITOLA 12.....	244

Vydavatel čtenáři

Spisovatel těchto cest pan Lemuel Gulliver je můj dávný a důvěrný přítel. Jsme po matce také vzdálení příbuzní. Asi před třemi lety se panu Gulliverovi omrzel shluk zvědavců, kteří se za ním táhli do Redriffu, a zakoupil v Newarku v hrabství nottinghamském, svém rodném kraji, kus pozemku s příhodným domem. Žije tam v ústraní, těší se však vážnosti u svých sousedů.

Pan Gulliver se sice narodil v hrabství nottinghamském, kde žil jeho otec, slyšel jsem však od něho, že jeho rodina pochází z hrabství oxfordského. Na doklad toho uvádím, že jsem v tom hrabství zhlédl na hřbitově v Banbury několik náhrobků a pomníků rodiny Gulliverových.

Než odešel z Redriffu, svěřil mým rukám do opatrování tyto listy a svolil, abych s nimi naložil, jak uznám za vhodné. Třikrát jsem je bedlivě prošel. Sloh je velmi jednoduchý a prostý. Vadí mi jen to, že je spisovatel po způsobu cestovatelů poněkud příliš rozvláčný. Na celém díle je patrna pravdivost. Spisovatel vskutku tak slynul svou pravdomluvností, až se tím stal mezi redriffskými sousedy příslovečným, a když někdo něco tvrdil, uváděl, že je to pravda, jako by to řekl pan Gulliver.

Na radu několika vážených lidí, jimž jsem se spisovatelovým svolením tyto listy ukázal, troufám si je teď vydati na světlo s tou nadějí, že budou aspoň na nějakou dobu lepší zábavou pro naše mladé šlechtice nežli sprosté politické a stranické čmáraniny.

Tento svazek by byl aspoň dvakrát tak veliký, kdybych se nebyl osmělil vyškrtnout nesčetné partie pojednávající o větru a přílivu a také o rozmanitých úchylnkách magnetické střelky a změnách směru na různých cestách. Dále podrobné popisy v námořnickém slohu, jak se řídí loď v bouři. Rovněž tak údaje o zeměpisných délkách a šířkách. V tom bude pan Gulliver, jak se právem domnívám, asi poněkud zklaman. Ale odhodlal jsem se přizpůsobit dílo co nejvíce chápavosti průměrných čtenářů. Jestliže mě však má neobeznalost s námořnickými

věcmi svedla k omylům, mohu za ně jenom já sám. A bude-li některý cestovatel zvědav na podrobnosti celého díla, jak vyšlo ze spisovatelových rukou, ochotně mu vyhovím.

Další podrobné zprávy o spisovateli najde čtenář na prvních stranách knihy.

Richard Simpson

Dopis kapitána Gullivera příbuznému Simpsonovi

Doufám, že se s ochotou veřejně přiznáte, když budete o to požádán, že jste na mne mocně a často doléhal, až jste mě přiměl k tomu, abych vydal velmi rozvláchnou a nepřesnou zprávu o svých cestách. A že jsem Vám nařídil, abyste zjednal mladé pány z obou našich univerzit, kteří by ji uspořádali a slohově opravili, tak jak to udělal na mou radu můj příbuzný Dampier s knihou zvanou Cesta kolem světa. Ale nepamatuji se, že bych Vám byl dal souhlas k tomu, aby se něco vynechalo, tím méně, aby se něco doplnilo. Toho všeho se zde nadobro zříkám. Tak třeba ve vyprávění o akademii vynálezců a v některých partiích o rozmluvě s mým hvajninimským pánem jste buďto hlavní okolnosti vynechal, nebo je tak zestručnil a pozměnil, že své dílo ani nepoznávám. Když jsem se Vám dříve v dopise o něčem takovém zmínil, ráčil jste mi odpovédět, že se bojíte někoho urazit. Ale jak se mohlo vztahovat, prosím Vás, něco, co jsem říkal už před tolika lety a skoro na pět tisíc mořských mil daleko, v jiném mocnářství, na některé Jahuy, kteří prý teď vládnu stádu? Zejména v době, kdy jsem ani nemyslel na to neštěstí, že budu žít pod jejich vládou, ani se ho nebál? Což opravdu nemám proč stěžovat si, když vidím, jak Hvajninimové vozí zrovna tyto Jahuy na voze, tak jako by oni byli dobytek a tito rozumní tvorové? Věřu, hlavní pohnutkou k tomu, abych se sem uchýlil do ústraní, bylo mi to, abych neměl na očích tu ohavnou a hnusnou podívanou.

Tolik jsem pokládal za slušné říci Vám, pokud se týče Vás a důvěry, kterou jsem ve Vás skládal.

Dále si stěžuji na vlastní nedostatek soudnosti, že jsem podlehl naléhání a nesprávným důvodům Vaším i několika jiných a že jsem nadobro proti svému nejlepšímu názoru svolil, aby se mé Cesty vydaly.

Vzpomeňte si prosím na to, jak často jsem Vám připomínal, když jste kladl důraz na pohnutku veřejného blaha, že Jahuové jsou živočišný

druh, který nelze naprosto napravit poučováním nebo příklady. A ukázalo se, že je to pravda. Neboť místo aby už byl konec všem přehmatům a špatnostem aspoň na našem ostrůvku, jak jsem se právem nadál, hle, po více než šesti měsících nepoznávám, že by byla má kniha měla vůbec nějaký účinek, jak jsem zamýšlel. Chtěl jsem, abyste mi napsal, až se potlačí stranictví a klikaření. Až budou soudci vzdělaní a spravedliví, obhájci poctiví a skromní a se špetkou zdravého rozumu a až budou na Smithfieldu plápolat pyramidy zákoníků. Až se nadobro změní výchova mladých šlechticů. Až budou lékaři vyhnáni, Jahušky oplývat ctností, počestností, pravdomluvností a rozšafností. Dvory ministrů důkladně vyčištěny a vymety. Rozum, zásluha a vzdělanost odměňovány. Všichni ti, kdo dělají ostudu tisku v próze i ve verši, odsouzeni k tomu, jíst jen své slátaniny a zapíjet je svým inkoustem. Nadál jsem se, byv povzbuzen Vámi, s jistotou těchto náprav a ještě tisícerých jiných. Vždyť je bylo prostě možno odvodit z naučení podaných v mé knize. A nutno přiznat, že za sedm měsíců bylo dosti kdy napravit všechny neřesti a pošetilosti, jimž podléhají Jahuové, kdyby totiž jejich povaha byla jen trochu schopna ctnosti anebo moudrosti. Ale Vy jste dosud na mé očekávání neodpověděl v žádném dopise, ba naopak, přetěžujete každý týden našeho poslíčka pamflety a klíči a úvahami a pamětními spisy a replikami. A co vidím? Obviňuji mě v nich, že haním velké státníky, že snižuji lidskou přirozenost (jak ji aspoň ve své prostomyslnosti nazývají) a že tupím ženy. Shledávám, že pisatelé těch hromad papíru sami mezi sebou nesouhlasí. Někteří z nich totiž nepřipouštějí, že bych byl vůbec spisovatelem svých Cest. A jiní zase ze mne dělají spisovatele knih, které jsou mi naprosto cizí.

Rovněž shledávám, že Váš tiskař byl tak ledabylý, že popletl čas a zmýlil se v datu mých cest a návratů. Neudává správně ani rok, ani měsíc, ani den v měsíci. A dovídám se, že od vydání mé knihy je původní rukopis úplně zničen. Nezůstal mi ani opis. Poslal jsem Vám několik oprav, které laskavě doplňte, dojde-li někdy k druhému vydání. Přesto za ně neručím, ale přenechávám svým soudným a nestranným čtenářům, aby si to upravili podle libosti.

Dovídám se, že naši námořníci Jahuové vytýkají mé námořnické mluvě, že není na mnoha místech správná a že se jí už nemluví. Nic naplat. Na prvních cestách v mých mladých letech poučovali mě nejstarší námořníci a naučil jsem se mluvit podle nich. Ale už dávno jsem poznal, že námořníci Jahuové – stejně jako pevninští – mají ve zvyku novotařit ve slovech. Ta se mění každý rok. Jak se pamatuji, pokaždé když jsem se vrátil do vlasti, měli starou hantýrku tak změněnou, že jsem nové stěží rozuměl. A pozoruji, že když ke mně přijde z Londýna nějaký Jahu ze zvědavosti na návštěvu, ani on, ani já nedovedeme své myšlenky pronášeti tak, aby jim druhý rozuměl.

Dotýká-li se mě nějak hana Jahuů, mám si opravdu proč stěžovat: někteří z nich mají tolik drzosti a myslí, že můj cestopis je pouhou smyšlenkou, kterou mám ze své hlavy. Ba dokonce naznačují, že Hvajninimové a Jahuové nejsou o nic skutečnější nežli obyvatelé Utopie.

Přiznávám se věru, že pokud jde o lidi z Liliputu, Brobdingragu (to slovo se totiž mělo číst takto, a nikoliv nesprávně Brobdingnag) nebo Laputy, ještě jsem neslyšel, že by byl nějaký Jahu tak opovážlivý a pochyboval o tom, že jsou, a o tom, co jsem o nich vyprávěl. Vždyť pravdivost působí hned přesvědčivě na všechny čtenáře. A je snad méně věrohodná má zpráva o Hvajninimech nebo Jahuích, když je zřejmo, že i v našem hlavním městě je na tisíce Jahuů, kteří se liší od svých spoluzvůrat v zemi Hvajninimů jen tím, že jaksi brebentí a nechodí nazí? Psal jsem pro jejich nápravu, a ne pochvalu. Spojená chvála celého lidského pokolení by pro mne neznamenalala tolik jako ržání těch dvou zrůdných Hvajninimů, které si chovám ve stáji. Třeba jsou zrůdní, přece se u nich stále zdokonalují v některých ctnostech beze vší příměsi neřesti.

Troufají si ti ubozí živočichové myslit, že jsem klesl tak hluboko, abych hájil svou pravdomluvnost? Sám jsem Jahu, ale v celé zemi Hvajninimů je známo, že jsem pod vedením a příkladem svého skvělého učitele dokázal za dobu dvou let (přiznávám se však, že s nemalými potížemi) zbavit se toho pekelného zvyku lhát, vykrucovat se, podvádět

a mluvit licoměrné, ač je tak zakořeněn v samé duši celého mého plemene, zvláště Evropanů.

Uvedl bych při této trapné příležitosti ještě jiné stížnosti. Ale přestanu a nebudu už trápit sebe ani Vás. Přiznávám se upřímně, že od posledního návratu zkažené rysy mé jahuovské povahy ožily ve mně stykem s několika lidmi z Vašeho plemene, a zvláště stykem s rodinou, což je nevyhnutelné. Jinak bych se nebyl nikdy podjal tak zpozdlého záměru, napravovat jahuovské plémě v našem království. Ale ode všech takových blouznivých plánů jsem už navždycky upustil.

2. dubna 1727

Díl I

**CESTA
DO LILIPUTU**

KAPITOLA 1

Spisovatel vypráví o sobě a své rodině. Jak byl poprvé sveden k cestování. Ztroskotá a plave ze všech sil, dostane se šťastně na břeh v zemi Liliputů, je zajat a odveden dále do země.

Otec měl stateček v hrabství nottinghamském; byl jsem třetí z pěti synů. Když mi bylo čtrnáct, poslal mě do Cambridge na Emanuelovu kolej. Tam jsem pobyl tři léta a věnoval se pilně studiím. Měl jsem sice plat velmi hubený, ale přece jen náklady na mé vydržování přesahovaly nepatrné jmění, a tak jsem se stal učedníkem u pana Jamese Batese, vynikajícího londýnského ranhojiče, a setrval jsem u něho tři léta. Otec mi posílal občas menší částky, které jsem vynakládal na to, abych se naučil plavectví a jiným matematickým odvětvím, užitečným pro ty, kdo chtějí cestovat. Byl jsem vždycky přesvědčen, že mě ten osud jednou čeká. Když jsem odešel od pana Batese, odebral jsem se k otci. U něho jsem sehnal s pomocí strýce Johna a jiných příbuzných čtyřicet liber a ještě mi slíbili třicet liber ročně, abych se udržel v Lejdě. Tam jsem studoval dvě léta a sedm měsíců fyziku: věděl jsem, že mi bude na dlouhých cestách užitečná.

Brzo po návratu z Lejdy doporučil mě můj dobrý učitel pan Bates za ranhojiče na Vlaštovku, které velel kapitán Abraham Pannell. Setrval jsem u něho půlčtvrta roku a vykonal jsem několik cest do Levanty a jiných končin. Když jsem se vrátil, rozhodl jsem se usadit v Londýně. Nabádal mě k tomu sám můj učitel pan Bates a hned mě doporučil několika pacientům. Najal jsem si domek v Old Jury. Protože mi poradili, abych změnil stav, vzal jsem si Marii Burtonovou, druhorozenou dceru pana Edmunda Burtona, punčocháře v ulici Newgate, a dostal jsem s ní věnem čtyři sta liber.

Ale za dvě léta můj dobrý učitel Bates umřel, a jelikož jsem měl málo přátel, šlo to se mnou z kopce. Svědomí mi nedalo, abych napodoboval špatné praktiky tolika svých spolubratrů. Poradiv se se ženou a s několika známými, rozhodl jsem se, že se opět vydám na moře. Byl jsem po sobě lékařem na dvou lodích a za těch šest let jsem vykonal několik cest do Východní a Západní Indie, čímž mi jmění poněkud vzrostlo. Ve volných chvílkách jsem četl nejlepší klasické a moderní spisovatele, neboť jsem byl vždycky zásoben hromadou knih. A když jsem byl na pevnině, pozoroval jsem cizí mravy a zvyklosti a učil se cizím řečem. Šlo mi to velmi lehce, neboť jsem měl dobrou paměť.

Když se poslední z těch cest tuze nevydařila, omrzelo mě moře a pomýšlel jsem na to, že zůstanu doma u ženy a dětí. Odstěhoval jsem se z Old Jury do Fetter Lane a odtamtud do Wappingu s nadějí, že najdu práci u námořníků; ale nestalo se tak. Po třech letech čekání, že to půjde lépe, přijal jsem výhodnou nabídku od kapitána Williama Pricharda, který velel na Antilopě a chystal se na cestu do Jižního moře. Dne 4. května 1699 jsme vypluli z Bristolu a zpočátku se nám cesta dařila.

Z jistých důvodů by se neslušelo obtěžovat čtenáře podrobnostmi o dobrodružstvích, která jsme v těch mořích zažili. Postačíž, když mu povím, že na cestě odtamtud do Východní Indie zahнала nás prudká bouře na severozápad od země Van Diemenovy. Měřením jsme zjistili, že jsme na třicátém stupni druhé minutě jižní zeměpisné šířky. Dvanáct mužů z posádky umřelo na vyčerpanost a špatnou stravu, ostatní byli velmi zesláblí. Pátého listopadu, když začínalo v těch končinách léto, bylo velmi mlhavo a námořníci zahlédli skalisko na půl délky lana od lodi. Ale byl tak silný vítr, že nás hnal přímo na ně, a vzápětí jsme narazili. Šest mužů z posádky, mezi nimi i já, spustilo na moře člun a odrazili jsme, abychom se dostali od lodi a od skaliska. Veslovali jsme počítám asi tři mořské míle, až už jsme nemohli, protože jsme byli vyčerpaní prací na lodi. Vydali jsme se tedy na milost vlnám a asi za půl hodiny náhlý závan od severu překotil člun. Nemohu říci, co se stalo s mými druhy v člunu ani s těmi, kdo se zachránili na skalisku nebo zůstali na lodi. Soudím, že všichni zahynuli. Já pak jsem plaval nazdařbůh, jsa postrkován větrem

a vlnobitím. Spouštěl jsem často nohy, a stále jsem nedosahoval dna. Ale když už byl se mnou skoro konec a nemohl jsem dále zápasit, ucítil jsem, že v té hloubce stačím. Tehdy už bouře hodně polevila. Byl to povlovný svah, že jsem ušel skoro míle, než jsem se dostal na břeh; to bylo, jak jsem hádal, asi o osmé hodině večer. Šel jsem pak dále skoro půl míle, ale nikde ani památky po domech nebo obyvatelích; aspoň jsem byl tak sláb, že jsem nic nepozoroval. Byl jsem nesmírně unaven a z té únavy a horka a pulčíku pálenky, který jsem vypil, když jsem odcházel z lodi, šly na mne dřímoty. Ulehl jsem na trávu (byla nizoučká a měkká) a spal jsem jako zabítý počítám něco přes devět hodin. Když jsem procitl, právě svítalo. Chtěl jsem vstát, ale ne a ne se hnout. Ležel jsem na zádech a zpozoroval jsem, že mám na obou stranách ruce i nohy pevně připoutány k zemi a stejně tak že mám přivázány své dlouhé a husté vlasy. Přes tělo od podpaždí k stehnům jsem cítil rovněž tenounká pouta. Mohl jsem se dívat jen vzhůru; slunce začalo pražit a světlo mě pálilo do očí. Slyšel jsem okolo sebe zmatený hluk, ale jak jsem tak ležel, viděl jsem jenom oblohu. Zakrátko jsem ucítil, jak se mi po levé noze šine něco živého, postupuje klidně vpřed přes prsa, až mi to došlo skoro k bradě. Tu jsem sklopil oči co nejnižší a poznal jsem, že je to lidský tvor, vysoký necelých šest palců, s lukem a šípem v ruce a s toulcem na zádech. Cítil jsem, že nejméně čtyřicet takových jako on (jak jsem se domýšlel) přichází za ním. Nadmíru jsem užasl a zařval jsem tak silně, že se všichni dali zděšeně na útěk. A jak jsem se později dověděl, někteří se zranili pádem, když mi skákali z beder na zem. Brzy se však vrátili a jeden z nich, který se odvážil až tak daleko, aby mi úplně viděl do tváří, zdvihl samým obdivem ruce i oči a vykřikl pronikavě, ale zřetelně: „Hekina degul!“ Ostatní opakovali táž slova několikrát po sobě, jenže tehdy jsem nevěděl, co znamenají. Přitom jsem ležel pořád, jak asi čtenář uvěří, velmi strnule. Usiloval jsem se odpoutat, až se mi posléze podařilo přetrhnout provazy a vykroutit kolíky, které mě poutaly na levé ruce k zemi. Když jsem pozdvihl ruku na tvář, přišel jsem totiž na to, jak mě přivázali, a v té chvíli jsem trochu uvolnil prudkým a bolestným trhnutím provazy, kterými jsem měl svázány vlasy na levé straně, takže jsem mohl otočit hlavu asi o dva palce. Ale ti tvo-

rové utekli podruhé zase, než jsem je uchopil. Poté se ozval mocný a pronikavý křik, a když utichl, slyšel jsem, jak jeden silně zvolal: „Tolgo fonak!“ V tu chvíli jsem ucítil přes sto šípů vystřelených na mou levou ruku. Píchnaly jako jehly. Kromě toho vystřelili ještě podruhé do vzduchu, jako střílíme v Evropě bombami, a mnoho šípů myslím dopadlo na mne (ačkoliv jsem je necítil) a několik mi jich spadlo na tvář, kterou jsem si hned zakryl levou rukou. Když ustal ten déšť šípů, ležel jsem, sténaje bolestí a žalem. Sotvaže jsem znovu zkusil odpoutat se, vystřelili novou salvu, větší, než byla první, a někteří se pokoušeli píchnout mě kopími do boku. Naštěstí jsem měl na sobě buvolí kazajku, kterou nemohli propíchnout. Pokládal jsem za nejmoudřejší ležet klidně. Umínil jsem si, že tak vydržím až do noci, kdy se lehce osvobodím, neboť levou ruku jsem měl volnou. Pokud jde o obyvatele, domníval jsem se vším právem, že bych stačil na největší armády, které by snad proti mně postavili, jsou-li jen všichni tak velcí jako ten, kterého jsem viděl. Ale osud se mnou naložil jinak. Když zpozorovali, že jsem klidný, nestříleli už šípy. Ale podle hluku, který jsem slyšel, poznal jsem, že jich přibýlo. Na nějaké čtyři yardy od sebe proti pravému uchu slyšel jsem přes hodinu tlučení, jako když se pracuje. Otočil jsem tam hlavu, pokud mi to kolíky a provazy dovolovaly, a viděl jsem, že stavějí lešení asi půldruhé stopy nad zemí, na němž by se stěsnali čtyři domorodci. Vedly na ně dva nebo tři žebříky. Odtamtud pronesl ke mně jeden z nich, který vypadal urozeně, dlouhou řeč, z níž jsem nerozuměl ani slova. Ale měl jsem se zmínit, že nežli začal předák svou řeč, zvolal třikrát: „Langro dehul san!“ (tato slova a dřívější mi později opakovali a vysvětlili). Poté přistoupilo ihned asi padesát obyvatel a přeřízli provazy, které mi poutaly hlavu na levé straně. Mohl jsem ji otočit napravo a pozorovat osobnost a posunky toho, který se chystal mluvit. Bylo patrné, že je to člověk v nejlepších letech a vyšší než všichni tři, kteří stáli při něm. Mezi nimi bylo také páže. Poponášelo mu vlečku a zdálo se mi trochu větší než můj prostřední prst. Ostatní dva mu stáli po boku a podpírali ho. Počínal si ve všem všudy jako řečník a sledoval jsem v jeho řeči mnoho period s vyhrůžkami, jiné se sliby, soucitem a vlídností. Odpověděl jsem několika slovy, ale co nejponíženěji,

přičemž jsem pozdvihl levou ruku a obě oči obrátil k slunci, jako bych se ho dovolával za svědka. Nežli jsem odešel z lodi, nepojedl jsem několik hodin ani sousta. Zmíral jsem hladu a útroby se mi tak svíraly, že jsem se neudržel a projevoval řečníkovi svou nedočkavost (což se snad přičí přísným pravidlům slušnosti). Znovu a znovu jsem si dával prst na ústa a naznačoval mu, že chci jíst. Hurgo (tak říkají totiž, jak jsem se později dověděl, vznešenému pánovi) mi porozuměl. Sestoupil z lešení a poručil, aby mi přistavili k bokům žebříky. Vylezlo po nich přes sto domorodců a šli rovnou k mým ústům, obtíženi košíky plnými masa, které bylo sehnáno a posláno tam na královský rozkaz, hned jakmile o mně došla zpráva. Poznal jsem, že je to maso z různých zvířat, ale podle chuti jsem je nerozeznával. Tvarem bylo jako skopové hrudí, kýty a ledvinky, velmi dobře připravené, jenže menší než skřivánčí křídélka. Jedl jsem je po dvou nebo po třech najednou a zajídal vždy třemi bochníky, které byly asi jako koule do ručnice. Zásobovali mě velmi hbitě a dávali najevo tisíceré známky podivu a úžasu nad mou tloušťkou a chutí. Potom jsem jim zase naznačil, že bych pil. Z toho, co jsem spořádal, poznali, že mi malé množství nepostačí. A protože jsou nejvýš důmyslní, vytáhli s velkou obratností po kladce nahoru jeden ze svých největších sudů, potom mi ho svalili na dlaň a vyrazili vršek. Vypil jsem ho jedním douškem, což bylo snadné, neboť neměl ani půl pinty. Víno chutnalo jako světlé burgundské, jenže bylo mnohem lahodnější. Dopravili mi druhý sud a vypil jsem ho rovněž tak. Naznačoval jsem, že chci ještě, ale už pro mne neměli. Když jsem předvedl tyto divy, křičeli radostí, rejčili mi po prsou a opakovali několikrát jako prve: „Hekina degul!“ Naznačovali mi, abych shodil oba sudy dolů. Nejprve však upozornili lidi dole, aby ustoupili, a volali na ně: „Borach mivola!“ Když pak uviděli ty nádoby ve vzduchu, ozýval se ze všech stran křik: „Hekina degul!“ Přiznávám se, že když se po mně sem tam procházeli, byl jsem často v pokušení chytnout prvních čtyřicet nebo padesát, na které dosáhnu, a praštit jimi o zem. Ale vzpomínka na to, co jsem zkusil – a nebylo to snad ještě to nejhorší, co mi mohli udělat – a čestné slovo, které jsem jim dal (tak jsem si totiž vykládal své ponížené chování), brzo mi zaplašily ty představy. Kromě toho

jsem se teď cítil vázán zákony pohostinství k národu, který mě tak drazě a okázale počastoval. Přece však jsem se nemohl sám u sebe dosti vynadivit neohroženosti těch drobounkých smrtelníků, kteří si troufali vylézt na mne a procházet se po mně, když jsem měl jednu ruku volnou, a netřáslí se už při pohledu na ohromného tvora, jaký jsem byl asi v jejich očích. Po chvíli, když zpozorovali, že se už nedožaduji masa, objevil se přede mnou vysoký hodnostář Jeho císařského Veličenstva. Jeho Excelence mi vystoupil u kotníku na nohu a šel mi vzhůru k tváři asi s tuctem lidí ze své družiny. Vytasil pověřovací listiny s královskou pečeti a přistrčil mi je až před oči. Mluvil asi deset minut, a to nikterak hněvivě, ale s jakousi pevnou odhodlaností. Často ukazoval před sebe, totiž na hlavní město (jak jsem se později dověděl), vzdálené asi půl míle, kam jsem měl být dopraven z rozhodnutí krále a jeho rady. Odpověděl jsem mu několika slovy, třebaže docela zbytečně. Volnou ruku jsem položil na druhou (ale přes hlavu Jeho Excelence, abych neublížil jemu i jeho družině) a potom na hlavu a na tělo, a tím jsem naznačil, že chci na svobodu. Bylo patrné, že mi dost rozumí. Zavrtěl hlavou, to že nejde, a vztáhl ruku tak, aby mi ukázal, že mě musí odvézt jako zajatce. Dal mi však ještě na srozuměnou, že budu mít dosti jídla a pití a že se mnou budou velmi dobře zacházet. Znovu mě napadlo, abych se pokusil přetrhat pouta. Ale sotvaže jsem opět ucítil palčivost jejich šípů na tváři i na ruku, které byly samý puchýř od bodců, co v nich dosud trčely, a nadto zpozoroval, že nepřátelé počtem rostou, naznačoval jsem jim, že se mnou mohou učinit, co je jim libo. Potom se hurgo s družinou velmi způsobně a roztomile vzdálil. Brzo jsem uslyšel všeobecný pokřik, v němž se ozývala slova: „Peplom selan“. Cítil jsem, že mi po levé straně velké množství lidí povoluje lana, takže jsem se mohl obrátit na pravou stranu. Potom mi natřeli tvář a obě ruce jakousi mastí libé vůně, po níž v několika minutách všechna palčivost od šípů zmizela. Po tom všem, k tomu po velmi vydatném jídle a pití, chtělo se mi spát. Jak mě potom ujišťovali, spal jsem asi osm hodin. A nebylo divu, neboť mi lékaři na rozkaz panovníků namíchali do sudů vína uspávací.

Zdá se, že jakmile na mne přišli, když jsem vystoupil na břeh a usnul na zemi, zpravil o tom bez prodlení rychlý posel císaře. Císař s radou se usnesli, aby mě přivázali, jak jsem vyprávěl (což se stalo v noci, zatímco jsem spal), aby mi poslali hojně masa a pití a přichystali povoz, kterým by mě dopravili do hlavního města.

Toto rozhodnutí vypadá snad odvážné a nebezpečné a jsem si jist, že by se jím při takové příležitosti neřídil žádný evropský vladař. Podle mého názoru bylo však nejvýš rozumné i šlechetné.

Kdyby mě byli chtěli ti lidé ve spánku svými kopími a šípy zabít, byl bych se jistě při prvním píchnutí probudil. A možná že bych se tak rozlítil a sebral tolik síly, že bych přetrhal provazy, jimiž mě svázali, a bez milosti je pobil. Ubránit by se mi nemohli.

Jsou to výborní počtáři a přízní a podporou císařovou, který přeje vzdělání, dosáhli v mechanice velké dokonalosti. Vladař má několik po-
jízdných strojů na dopravu klád a jiných těžkých nákladů. Často si sám staví v lesích, kde je stavební dříví, největší válečné koráby, z nichž některé měří až devět stop, a dává je na těch strojích dopravovat na tři sta nebo čtyři sta yardů k moři. Pět set tesařů a strojníků se ihned dalo do práce, aby přichystali svůj největší stroj. Byla to dřevěná kostra na tři palce od země, sedm stop dlouhá a čtyři stopy široká, a pohybovala se na dvaadvaceti kolech. Pokřik, který jsem slyšel, ozval se při příjezdu toho stroje, který myslím vyjel za čtyři hodiny po tom, co jsem vystoupil na břeh. Postavili jej rovnoběžně vedle mne, jak jsem ležel. Ale největší potíží byla vyzdvihnout mě a položit na to vozidlo. Vztyčili osmdesát žerdí vysokých jednu stopu a velmi silná lana, tlustá jako provázek, zaklesli mi na pásky, které mi omotali kolem krku, rukou, trupu a nohou. Devět set nejsilnějších mužů táhlo tato lana po kladkách upevněných na žerdích, a tak mě ani ne za tři hodiny vyzdvihli a spustili do vozu a tam pevně svázali. To všechno jsem se dozvěděl až později, neboť jsem po tom uspávacím léku, který mi přilili do nápoje, tvrdě spal. Patnáct set nejsilnějších panovníkových koní, vysokých na čtyři a půl palce, mě táhlo k hlavnímu městu, které bylo, jak jsem už řekl, půl míle daleko.

Asi za čtyři hodiny po tom, co jsme se vydali na cestu, mě probudila velmi směšná příhoda. Povož se na chvíli zastavil, aby opravili nějakou poruchu, a několik mladých domorodců bylo zvědavé, jak vypadám, když spím. Vylezli na vůz, a když došli velmi opatrně až k mému obličejí, jeden z nich, gardový důstojník, strčil mi hrot své halapartny hodně daleko do levé nosní dírky a pošimral mě jí jako slámkou, takže jsem prudce kýchl. Potom se nepozorovaně odklidili. Teprve za tři neděle jsem se dozvěděl, proč jsem tak náhle procitl. Do konce dne jsme vykonali dlouhý pochod a v noci jsme odpočívali. Po bocích mi stálo po pěti stech strážů. Polovina z nich měla louče a druhá polovina luky a šípy a byli připraveni vystřelit na mne, kdybych se pokusil hnout.

Druhý den ráno za svítání jsme pokračovali v pochodu a v poledne jsme se octli na dvě stě yardů od městských bran. Císař nám vyšel s celým dvorem naproti. Ale jeho vysocí důstojníci za nic nepřipustili, aby Jeho Veličenstvo vystoupilo na mne, a vydalo tak svou osobu v nebezpečí.

Tam, kde povoz zastavil, stál starodávný chrám, který prý je největší v celém království. Před několika lety byl poskvrněn nelidskou vraždou. V náboženském zápalu jej pokládali za znesvěcený, a proto jej zveřejnili a odstranili z něho ozdoby a zařízení. Bylo ustanoveno, abych bydlel v té budově. Hlavní brána, obrácená k severu, byla na čtyři stopy do výšky a skoro dvě stopy do šířky, takže jsem jí snadno prolezl. Na obou stranách brány, ani ne na šest palců od země, bylo okénko. Do levého okénka vpravili královští kováři jedenadevadesát řetězů, bezmála tak velikých, jaké visívají od hodinek vznešeným paním v Evropě, a zamkli mi je na levé noze na šestatřicet zámků. Na dvacet stop naproti chrámu za velkou silnicí byla věžička, vysoká aspoň pět stop. Na tu vystoupil císař s nejpřednějšími pány svého dvora, aby si mě dobře prohlédli. Dověděl jsem se to, neboť sám jsem je neviděl. Podle odhadu vyšlo z města za týměž cílem přes sto tisíc obyvatel. A třebaže mě hlídali, domnívám se, že jich na mne po žebřících několikrát vystoupilo aspoň deset tisíc. Ale brzy vyšla vyhláška, podle níž to bylo pod trestem smrti zakázáno. Když dělníci poznali, že se nemohu utrhnout, přeřezali všech-

ny provazy, kterými jsem byl spoután. Tu jsem povstal a jakživ mi nebylo tak truchlivo jako tehdy. Ani nelze naznačit, jak hlučeli a žasli, když mě uviděli vstávat a chodit. Řetězy poutající mi levou nohu měřily na dva yardy. Dovolovaly mi procházet se sem tam v půlkruhu, a ježto byly na čtyři palce od brány, mohl jsem vlézt dovnitř a natáhnout se v chrámu jak široký tak dlouhý.

KAPITOLA 2

Císař liliputský v průvodu velmožů přichází k spisovateli do vězení. Popisuje se císařova osobnost a vzezření. Jsou ustanoveni učenci, aby naučili spisovatele své řeči. Jeho laskavost mu dopomůže k přízni. Prohledají mu kapsy a odeberou mu šavli a pistole.

Když jsem se postavil na nohy, rozhlédl jsem se a přiznávám se, že jsem vábnějšího obrazu nikdy neviděl. Krajina kolem mne vypadala jako jediná zahrada, a ohrazená pole, ponejvíce na čtyřicet čtverečních stop, podobala se samým květinovým záhonům. Pole se střídala s lesy, měřícími na půl měřické tyče, a nejvyšší stromy byly podle mého úsudku vysoké sedm stop. Nalevo jsem se díval na město, které vypadalo jako namalovaná kulisa.

Zatím už císař sestoupil z věže a přijížděl ke mně na koni; málem by se mu to bylo nevyplatilo. To zvíře bylo sice dobře vycvičeno, ale protože nebylo zvyklé na takovou podívanou, jako by se před ním pohybovala hora, vzpínalo se na zadních nohách. Jenže vladař, skvělý jezdec, udržel se v sedle, až přiběhli průvodci a podrželi mu uzdu, takže Jeho Veličenstvo mělo kdy slézt z koně. Když sestoupil na zem, obhlížel si mě s velkým podivem, ale držel se opodál od mého řetězu. Poručil svým kuchařům a nadsklepním a ti už byli připraveni, aby mi dali jídla a pití. Přistrčili mi je na jakýchsi vozících tak, až jsem na ně dosáhl. Vzal jsem ty vozíky a brzo jsem je všechny vyprázdnil. Na dvacíti bylo plno masa a na desíti zase lihovin. Každý vůz s masem mi stačil na dvě tři pořádná sousta a nápoj z desíti hliněných lahví jsem vylil na jeden vozík a vypil jej jedním douškem. S ostatními jsem naložil rovněž tak. Císařovna s princí a princeznami seděli opodál na křeslech, obklopeni dvorními dámami. Ale po nehodě, která se přihodila císaři s koněm,

povstali a přistoupili k jeho osobě, kterou teď chci vylíčit. Císař je skoro o šířku mého nehtu větší než všichni na jeho dvoře. Už to stačí, aby byl divák jat úctou. Má ostré mužné rysy, převislý ret a zahnutý nos, jako mají Habsburkové, olivovou pleť, vzpřímený postoj, souměrné tělo i údy, všechny pohyby půvabné a majestátní chování. Překročil právě nejlepší dobu mládí, neboť mu bylo osmadvacet a tři čtvrtě roku. Z toho už vládl skoro sedm let velmi šťastně a ponejvíc vítězně. Abych viděl pohodlněji, ulehl jsem na bok, takže jsem měl tvář rovně s jeho tváří; stál ode mne jenom na tři yardy. Držel jsem ho ostatně od té doby častokrát v ruce, a nemohu se tudíž při jeho vylíčení zmýlit. Jeho prosté, jednoduché šaty měly zpola asijský a zpola evropský střih. Zato na hlavě nosil lehkou zlatou přílbu ozdobenou drahokamy a na temeni chochol. V ruce držel na obranu vytasený meč, kdybych se snad náhodou utrhl. Meč měřil skoro tři palce a jilec a pochva byly ze zlata a posázeny démanty. Hlas měl pronikavý, ale jasný a zřetelný, takže jsem ho slyšel, i když jsem povstal. Dámy i dvořané byli všichni skvostně oděni, takže to místo, kde stáli, podobalo se sukni prostřené na zem, vyšívané zlatými a stříbrnými postavami. Jeho císařské Veličenstvo mluvilo se mnou znovu a znovu a já jsem mu odpovídal, ale nerozuměli jsme si ani slovo. Bylo tam několik jeho kněží a právníků (jak jsem hádal z jejich obleku) a těm kázal, aby se dali se mnou do řeči. Mluvil jsem na ně mnoha jazyky, o nichž jsem měl nějakou potuchu, totiž hornoněmecky i dolnoněmecky, latinsky, francouzsky, španělsky, italsky, i jazykem lingua franca, ale nadarmo. Asi za dvě hodiny se dvůr vzdálil a osaměl jsem se silnou stráží. Ta mě měla chránit proti dotěrnosti, popřípadě i zlomyslnosti chátřy, která se kupila netrpělivě kolem mne tak blízko, jak si jen troufala. Někteří byli tak drzí, že na mne stříleli šípy, když jsem si hověl na zemi u dveří domu. Jeden šíp mi málem vlétl do levého oka. Plukovník dal zatknout šest hlavních výtržníků a zdálo se mu, že nejvhodnějším trestem na ně bude, když mi je vydá svázané do rukou. A to také vojáci provedli a přistrkali mi je žerděmi pík na dosah. Vzal jsem je všechny do pravé ruky a pět jsem si jich strčil do kapsy u kabátu a na šestého jsem se tvářil, jako bych ho chtěl zaživa sníst.

Chudák hrozně ječel a plukovník s vojáky trnuli úzkostí, zvláště když viděli, jak vytahuji kudlu. Ale brzo jsem jim zaplašil strach. Vlídne jsem na něho pohlédl, rázem mu přerízl provazy, jimiž byl spoután, a postavil ho opatrně na zem. Ten uháněl! Ostatní jsem jednoho po druhém vytáhl z kapsy a naložil s nimi stejně. Pozoroval jsem, že vojáci i lidé jsou mi upřímně vděční za ten projev dobrosrdečnosti, který byl potom u dvora vykládán silně v můj prospěch.

Kvečeru jsem se dostal jakžtakž do domu, kde jsem ulehl na zem, a tak jsem léhal asi čtrnáct dní. Za tu dobu císař nařídil, aby mi ustrojili postel. Přivezli šest set žíněnek obyčejných rozměrů a rozložili mi je v domě. Když jich sešili sto padesát, stačilo to zrovna na rozměry žíněnký pro mne. Složili je po čtyřech, ale i tak mě chránily jen nevalně od tvrdé podlahy, která byla z hladkého kamene. Podle téhož počtu zásobili mě houněmi, prostěradly a svrchními přikrývkami. Pro člověka tak otužilého v trampotách jako já byly dosti snesitelné.

Jakmile se roznesla po království zpráva o mém příchodu, přicházeli za mnou v úžasném množství boháči, lenoši a zvědavci, takže se vesnice téměř vylidnily a hospodářství a domácnosti by byly jistě upadly, kdyby Jeho císařské Veličenstvo nebylo proti té nepřístojnosti zakročilo svoláními a státními úkazy. Císař nařídil, aby se ti, kdo mě už viděli, vrátili domů a neopovažovali se bez povolení dvora přijít na padesát yardů od mého domu. Ministři si tím slušně pomohli k penězům.

Mezitím konal císař časté porady, na nichž se mluvilo o tom, co se mnou. A jak mě později ubezpečoval velmi dobrý přítel, muž urozený a do všeho zasvěcený, měli se mnou u dvora velké starosti. Obávali se, že se osvobodím, že má výživa bude velmi drahá a třeba způsobí všeobecný hlad. Jednou se rozhodli, že mě umoří hlady anebo že mi prostřílejí tvář a ruce otrávenými šípy, což mě brzo dorazí. Ale proti tomu zase uvážili, že puch z tak veliké mrtvoly přivodí v hlavním městě mor, který se pak roznese po celém království. Za těchto porad přišlo ke dveřím velké poradní síně několik důstojníků. Když dva z nich vpustili, podali zprávu o tom, jak jsem se zachoval k výše zmíněným šesti zlosynům. To vyvolalo v srdci Jeho Veličenstva a celého sboru tak příznivý

dojem o mně, že bylo vydané císařské nařízení, podle něhož všechny vesnice na devět yardů od hlavního města byly povinny dodávat na mé vydržování každého rána šest volů, čtyřicet ovcí a jiné potraviny, spolu s přiměřeným množstvím chleba a vína a jiných nápojů. Za to vydávalo Jeho Veličenstvo pokladní poukázky na řádnou výplatu. Neboť ten vladař žije hlavně ze svých statků a jen zřídka, leda za zvláštních okolností, vymáhá berně na poddaných, kteří jsou pak nuceni táhnout s ním do války na vlastní útraty. Bylo též ustanoveno, abych měl šest set sloužících. Povolili jim stravné na živobytí a po obou stranách mých dveří jim postavili velmi příhodné stany. Dále bylo nařízeno, aby mi tři sta krejčích ušilo šaty podle tamější módy; aby mě šest největších učenců Jeho Veličenstva vyučovalo jejich řeči; a posléze, aby císařské koně a koně šlechticů a gardové vojsko cvičili často na dohled přede mnou, aby si tak na mne přivykli. Všechny tyto rozkazy byly jaksepatří provedeny a za nějaké tři týdny jsem učinil v jejich řeči velké pokroky. V té době mě císař často poctíval svou návštěvou a ráčil vypomáhat mým učitelům ve vyučování. Začali jsme už jaksi rozmlouvat, a když jsem se naučil prvním slovům, vyslovil jsem mu přání, aby mi ráčil dát svobodu, a to jsem mu denně na kolenou opakoval. Odpovídal, pokud jsem pochopil, že se to poddá až časem a že na to není ani pomyšlení, dokud se neporadí se svou radou, a že nejprve musím: „Lumos Kelmin pesso desmar lon Emposo,“ to jest přísahat mír jemu a jeho království. Že však se mnou budou jednat se vší laskavostí. A poradil mi, abych si získal trpělivostí a skromným chováním u něho a jeho poddaných dobré jméno. Žádal mě, abych mu neměl za zlé, když nařídí zvláštním úředníkům, aby mě prohledali. Mám prý u sebe možná nějaké zbraně, které jsou jistě nebezpečné, odpovídají-li objemu tak ohromné postavy. Řekl jsem, že se stane Jeho Veličenstvu po vůli, neboť jsem hotov svléci se a obrátit před ním kapsy naruby. To jsem vyjádřil jednak slovy, jednak posunkem. Odvětil, že podle zákona království musí mě prohledat dva jeho úředníci. Ví, že to není možné bez mého svolení a přispění. Má prý o mé šlechtnosti a spravedlnosti tak dobré mínění, že mi je svěří do rukou. Všechno, cokoliv mi odeberou, zase mi vrátí, když odejdu ze

země, anebo za to zaplatí cenu, jakou jim určím. Vzal jsem oba úředníky do rukou a strčil si je nejprve do kapes u kabátu a potom do všech ostatních kapes, které jsem měl na sobě, kromě dvou kapsiček a jiné tajné kapsy, proti jejichž prohledávání jsem byl, protože jsem tam měl potřebné drobnosti, které měly cenu jenom pro mne. V jedné kapsičce jsem měl stříbrné hodinky, v druhé trochu zlatáků v peněženke. Ti pánové, vybavení perem, inkoustem a papírem, pořídili přesný popis všeho, co uviděli. Když byli hotovi, chtěli, abych je sundal dolů, aby soupis odevzdali císaři. Přeložil jsem později ten soupis do angličtiny; zní doslova takto:

Imprimis, v pravé kapse Velkého Člověka Hory (takto vykládám slova Quinbus Flestrin) našli jsme po nejpřísnější prohlídce jenom velký kus hrubého sukna, které by stačilo na koberec do hlavní audienční síně Vašeho Veličenstva. V levé kapse jsme uviděli ohromnou stříbrnou bednu s víkem ze stejného kovu, které jsme my prohledavači nemohli nadzdvihnout. Chtěli jsme, aby ji otevřel, a když do ní jeden z nás vstoupil, octl se až do poloviny stehna v jakémsi prachu, který se nám rozletěl do tváře, takže jsme oba společně několikrát kýchlí. V pravé kapse u vesty našli jsme úžasný svazek bílých tenkých látek, složených přes sebe, tloušťky tří mužů, svázaný silným lanem a označený černými obrazy. Domníváme se poníženě, že jsou to zápisky, a každé písmeno je skoro polovice naší dlaně. V levé kapse byl jakýsi stroj, z jehož hřbetu trčelo dvanáct dlouhých tyčí, které vypadají jako kolí přede dvorem Vašeho Veličenstva. Dohadujeme se, že si tím Člověk Hora češe hlavu. Neobtěžovali jsme ho pořád otázkami, protože nám jen stěží rozuměl. Ve velké kapse na pravé straně jeho prostřední roušky (tak překládám slovo ranfu-lo, čímž myslili kalhoty) viděli jsme dutý sloup ze železa asi velikosti člověka, připevněný na silné dřevo větší než sloup. Na jedné straně sloupu trčely ohromné kusy železa, podivně vyřezávané, s nimiž si nevíme rady. V levé kapse zase stroj téhož druhu. V menší kapse

na pravé straně bylo několik kulatých a plochých kusů bílého a červeného kovu různé velikosti. Některé bílé kusy, které vypadaly jako ze stříbra, byly tak velké a těžké, že jsem je se svým druhem stěží pozdvihl. V levé kapse byly dva černé sloupy nepravidelných tvarů. Když jsme stáli na dně jeho kapsy, dosáhli jsme jen stěží na jejich horní konec. Jeden z nich byl uzavřen a vypadal jako z jednoho kusu. U druhého bylo vidět na dolním konci bílou kulatou hmotu asi dvakrát tak velkou jako naše hlava. V každém z nich byl uzavřen ohromný ocelový plát. Pohnuli jsme ho rozkazy k tomu, že nám je ukázal, poněvadž jsme tušili, že jsou to možná nebezpečné nástroje. Vyňal je z obalu a řekl nám, že ve vlasti se jedním holíval a druhým krájel maso. Do dvou kapes jsme se nemohli dostat. Říká se jim kapsičky. Byly to dva rozparky, naříznuté nahoře do jeho střední roušky, ale smáčknuté tlakem břicha. Z pravé kapsičky visel velký stříbrný řetěz a naspodu byl jakýsi báječný stroj. Nařídili jsme mu, aby vytáhl, co je přivázáno na řetěze. Vypadalo to jako koule zpola ze stříbra a zpola z nějaké průsvitné hmoty. Viděli jsme na průsvitné straně podivné tvary, nakreslené do kruhu, a zdálo se nám, že se jich lze dotknout, až jsme shledali, že se nám prsty zarazily na té průsvitné hmotě. Dal nám ten stroj k uším. Stroj hučel jako vodní mlýn. Hádáme, že je to buďto neznámé zvíře, anebo bůh, kterého uctívá. Ale kloníme se spíše k druhému názoru, protože nás ujišťoval (ačli jsme mu dobře rozuměli, neboť se vyjadřuje velmi nedokonale), že bývá málokdy, aby se s tím neporadil, než něco udělá. Nazýval to svým orákulem a říkal, že mu ukazuje čas na všechno, co má v životě dělat. Z levé kapsičky vyňal síť, která by skoro stačila pro rybáře, jenže se může otvírat a zavírat jako peněženka. A také mu za peněženku slouží. Našli jsme v ní několik těžkých kusů žlutého kovu. Jsou-li z pravého zlata, mají jistě nesmírnou cenu.

Prohledavše mu takto bedlivě všechny kapsy, jsouce poslušní rozkazů Vašeho Veličenstva, zpozorovali jsme kolem jeho života

pás z kůže nějakého ohromného zvířete. Na něm visel po levé straně meč zděli pěti mužů. A na pravé straně ranec nebo pytlík, rozdělený na dvě komory, do nichž by se vešlo po třech poddáných Vašeho Veličenstva. V jedné té komoře byly rozličné koule nebo hroudy velmi tíživého kovu velikosti naší hlavy, které zdvihne jenom silná ruka. V druhé komoře byla hromada černých zrněk, ne však velkých ani těžkých. Udrželi jsme jich na dlani přes padesát.

Toto je přesný soupis toho, co jsme našli na Člověku Horovi, který s námi zacházel velmi zdvořile a s náležitou úctou k nařízení Vašeho Veličenstva. Podepsáno a opatřeno pečeti čtvrtého dne v devětaosmdesátém měsíci šťastné vlády Vašeho Veličenstva.

Klefren Frelok, Marsi Frelok

Když přečetli císaři tento soupis, nařídil mi císař, třeba velmi mírnými slovy, abych vydal těch několik drobností. Nejprve mě požádal o mou tureckou šavli, kterou jsem odepjal s pochvou a se vším všudy. Mezitím poručil třem tisícům nejlepších vojáků, kteří ho tehdy doprovázeli, aby mě zpovzdáli obklíčili a připravili si luky a šípy k výstřelu. Nevšiml jsem si toho, protože jsem upíral zrak přímo na Jeho Veličenstvo. Potom chtěl, abych vytasil tureckou šavli, která sice v moři trochu zrezavěla, ale z velké části se skvěle leskla. Vytasil jsem ji a všechno vojsko rázem vykřiklo zpola hrůzou a zpola údivem, neboť svítilo jasně slunce, a když jsem zamával šavlí v ruce, odlesk je oslnil. Jeho Veličenstvo, které je vladařem velkého ducha, bylo neohroženější, než bych se byl nadál. Poručilo mi, abych ji zastrčil zase do pochvy a odhodil ji co nejopatrněji na zem asi na šest stop od konce řetězu. Dále ode mne císař požadoval duté železné sloupy, čímž myslel mé kapesní pistole. Vytáhl jsem jednu a vyložil mu na jeho žádost, jak jen jsem dovedl, k čemu je. Nabil jsem do ní jenom prachu, který v utaženém pytlíku náhodou nezvlhl (proti zvlhnutí ho zejména brání všichni obezřelí námořníci), a upozorniv císaře předem, aby se nebál, vystřelil jsem do vzduchu. Úžas nad tím

byl mnohem větší než při pohledu na mou tureckou šavli. Padli po stovkách jako zabití. Ba ani císař, jenž se sice udržel na nohou, nemohl se chvíli vzpamatovat. Vydal jsem mu obě pistole tak, jak jsem už vydal tureckou šavli, a potom pytlík na prach a kulky. Kladl jsem mu na srdce, aby chránil prach před ohněm, protože by se nejmenší jiskerkou vznítíl a vyhodil mu královský palác do povětří. Rovněž jsem vydal hodinky, na které byl císař velmi zvědav. Hned rozkázal dvěma největším gardovým svobodníkům, aby je na ramenou odnesli na tyči, jako nosívají v Anglii povozníci sud piva. Žasl nad jejich ustavičným hlukem a nad otáčením minutové ručičky, které zřetelně pozoroval. (Oni mají totiž mnohem bystřejší zrak než my.) Tázał se učenců kolem sebe na jejich názory. Byly rozmanité a nesourodé, jak si asi čtenář lehce domyslí, i když je nebudu opakovat. Ale vlastně jsem jim dobře nerozuměl. Potom jsem vydal stříbrné a měděné peníze, peněženku, v níž bylo devět velkých a několik menších zlatáků, nůž i břitvu, hřebínek i tabatěrku, kapesník i zápisník. Tureckou šavli, pistole a pytlík dopravili na vozech do skladišť Jeho Veličenstva. Ostatní majetek mi vrátili.

Jak jsem už poznamenal, měl jsem tajnou kapsu, která jim při prohlídce ušla, a v ní byly brejle (kterých někdy užívám, protože mám slabý zrak), kapesní dalekohled a několik jiných potřebných drobnůstek. Protože císaři nebyly k ničemu, zdálo se mi, že nejsem zavázán ctí, abych mu je ukázal. Obával jsem se také, že se mi ztratí nebo zkaží, když je vydám z ruky.

KAPITOLA 3

Spisovatel baví velmi neobyčejným způsobem císaře a jeho šlechtice i šlechtičny. Líčí se zábavy na liliputském dvoře. Spisovatel je za jistých podmínek puštěn na svobodu.

Má místnost a dobré chování působily silně na císaře a na jeho dvůr a vůbec na celou armádu a lid, a tak jsem pojal naději, že se mi zakrátko dostane svobody. Pěstoval jsem tuto příznivou náladu všemožně. Domo-rodci se obávali pomaloučku méně a méně, že by jim ode mne hrozilo nebezpečí. Někdy jsem ležel a nechal si jich pět nebo šest tancovat po ruce. Posléze se osmělili i chlapi a děvčata a hráli si v mých vlasech na schovávanou. Udělal jsem už v jejich řeči notný pokrok, takže jsem rozuměl i mluvil. Císaři se jednoho dne zamlulo, že mě pobaví tamějšími komedii, v nichž vynikají obratností a nádherou, pokud vím, nade všechny národy. Žádná mě tak nepobavila jako komedie s provazolezci na tenké bílé nitce dlouhé dvě stopy, napjaté dvanáct palců od země. Shovívavý čtenář mi zajisté dovolí, abych se o ní trochu rozšířil.

Při té zábavě vystupují jenom ti, kdož se ucházejí u dvora o velké úřady nebo o vysokou přízeň. V tomto umění se cvičí už od mládí a nebývají vždycky z dobrého rodu ani nemívají vyšší vzdělání. Když se uprázdní velký úřad buďto úmrtím, nebo ztrátou milosti (což se stává často), požádá pět nebo šest těch uchazečů císaře, aby směli pobavit Jeho Veličenstvo a dvůr tancem na provaze. Kdo vyskočí nejvýše a nespadne, nastoupí úřad. Velmi často dostanou i ministři rozkaz, aby ukázali svou obratnost a dokázali císaři, že nepozbyli schopností. Komoří Flimnap smí skákat na provaze nataženém alespoň o palec výše než všichni ostatní páni v celé říši. Viděl jsem ho metat několikrát kozelce na desce připevněné na provaze, který není tlustší než obyčejný anglický motouz. Můj přítel Reldresal, nejvyšší tajemník vnitřních záležitostí, přijde podle mého mí-

nění, ačli mu nestraním, hned za komořím. Ostatní vysocí hodnostáři jsou skoro na stejné úrovni.

Při těchto zábavách dochází často k smrtelným úrazům a těch je znamenáno velmi mnoho. Sám jsem viděl, jak si dva nebo tři uchazeči zlámali hnáty. Mnohem větší nebezpečství hrozí, když dostanou i ministři rozkaz, aby ukázali svou obratnost. Usilují totiž překonat sebe i své druhy a namáhají se tolik, že snad není ani jediného, který by někdy nespádl, a některý dokonce dvakrát i třikrát. Ubezpečovali mě, že rok nebo dva předtím, než jsem k nim přišel, by si byl Flimnap jistojistě zlámал vaz, kdyby se nebyl jeho prudký pád zmírnil na královské podušce, která ležela náhodou na zemi.

Při zvláštních příležitostech koná se toliko před císařem a císařovnou a prvním ministrem ještě jiná zábava. Císař položí na stůl tři šestipalcové nitky z jemného hedvábí. Jedna je modrá, druhá červená a třetí zelená. Tyto nitky jsou určeny za ceny pro ty, které císaři napadne vyznamenat zvláštním důkazem přízně. Tento obřad se koná ve velké audienční síni Jeho Veličenstva. Uchazeči při něm skládají docela jinou zkoušku obratnosti, než je ta, co jsem uvedl, a to takovou, že jí podle mého pozorování není rovné v žádné zemi Starého ani Nového světa. Císař drží v ruce hůl vodorovně a uchazeči přistupují jeden po druhém a někdy hůl přeskakují, jindy pod ní několikrát podlézají dozadu i dopředu, podle toho, jak se hůl nastrčí nebo skloní. Někdy drží císař hůl za jeden konec a první ministr za druhý; jindy zase jí mívá ministr úplně sám. Ten, kdo si vede nejmrštněji a vydrží nejdéle skákat a podlézat, je odměňován modrým hedvábím. Kdo je po něm, dostane červené, a třetí zelené. Všichni je nosí třikrát ovinuté kolem pasu. A je na tom dvoře vidět málo hodnostářů, kteří by nebyli ozdobeni takovými šerpami.

Protože denně vodili vojenské koně a koně z královských stájí přede mne, už se neplašili, nýbrž přijížděli mi bez vzpínání až k nohám. Jezdci mi na nich přeskakovali přes ruku, položenou na zem, a jeden královský myslivec mi přeskočil velkým rozběhem nohu i se střevícem. Byl to vskutku ohromný skok. Jednoho dne se mi poštěstilo pobavit císaře velmi neobyčejným způsobem. Požádal jsem ho, aby mi dal přivést

několik dřívěk vysokých dvě stopy a tlustých jako obyčejná hůl. Jeho Veličenstvo přikázalo pak správci lesů, aby vydal patřičné nařízení. A druhého dne ráno přijelo šestero dřevorubců s šesti vozy taženými osmispřežením. Vzal jsem devět těch dřívěk a zarazil je pevně do země do čtverhranu měřícího na každé straně půltřetí stopy. Vzal jsem čtyři další dřívka a přivázal je vodorovně na rozích na dvě stopy od země. Potom jsem přivázal na těch devět kolmých dřívěk kapesník a natáhl jej na všech stranách, až byl napjat jako buben. Čtvero vodorovných dřívěk vyčnívajících na pět palců nad kapesníkem tvořilo na všech stranách zábradlí. Když jsem byl s prací hotov, požádal jsem císaře, aby dal na tu rovinu vystoupit a cvičit své nejlepší jízdní četě, složené ze čtyřia-dvaceti jezdců. Jeho Veličenstvo schválilo ten návrh, i vzal jsem je do rukou jednoho po druhém na koních a v plné zbroji i s příslušnými důstojníky, kteří jim veleli. Jakmile se sešikovali, hned se rozdělili na dvě strany, sváděli naoko šarvátky, stříleli tupými šípy, tasili meče, prchali a pronásledovali se, útočili a couvali, slovem – projevovali nejlepší vojenskou kázeň, jakou jsem kdy viděl. Vodorovná dřívka chránila je i koně, aby nespadli z jeviště. Císař měl takovou radost, že kázal tu kratochvíli po několik dní opakovat a jednou se ráčil dát vyzvednout a sám velel. Přemluvil s velkými potížemi dokonce i císařovnu, že dovolila, abych ji držel dva yardy nad zemí v uzavřeném křesle, odkud přehlédla celou hru. Měl jsem velké štěstí, že se při těch kratochvích nestala žádná nehoda. Jenom jednou hrábl bujný kůň jednoho kapitána podkovou, prorazil díru do kapesníku a uklouznuv svalil se i s jezdcem. Hned jsem jim oběma pomohl na nohy, a zakryv jednou rukou díru, sundal jsem druhou rukou vojsko zrovna tak, jak jsem je vyzdvihl. Kůň, který upadl, vymkl si levou lopatku, ale jezdcí se nestalo nic a kapesník jsem si spravil, jak to šlo. Nedůvěřoval jsem však už jeho síle v tak nebezpečných podnicích.

Asi tři dni předtím, než mě pustili na svobodu, právě když jsem vyrážel dvůr těmito znamenitými kousky, přišel k Jeho Veličenstvu rychlý posel a oznámil mu, že několik poddaných jelo kolem místa, kde mě prve svázali. Uviděli tam na zemi ležet velkou černou hmotu prapodivného

tvary, která se prostírala do šířky ložnice Jeho Veličenstva a uprostřed se vypínala do výšky člověka. Není prý to živý tvor, jak se zprvu domnívali, neboť leží nehnutě na trávě. Obešli ji několikrát dokola. Když si vylezli na ramena, dostali se na vršek, který je plochý a rovný, a když po něm šlapali, poznali, že je uvnitř dutý. Domnívají prý se poníženě, že je to něco, co patří Člověku Horovi, a je-li to Jeho Veličenstvu vhod, zaručují se, že to přivezou s pouhými pěti koňmi. Věděl jsem hned, co myslí, a v srdci jsem byl té zprávě rád. Když jsem se dostal po ztroskotání na souš, byl jsem tak popleten, že mi po výstupu na břeh spadl klobouk. Měl jsem ho při plavání přivázaný šňůrou na hlavě, a dokud jsem plovat, držel pevně. Soudím, že se mi šňůra v nestřežené chvíli přetrhla, a už jsem myslil, že jsem ztratil klobouk na moři. Prosil jsem snažně Jeho císařské Veličenstvo, aby mi ho poručil co nejdříve dovézt, a vylíčil jsem mu, k čemu ho mám a co to vlastně je. Druhého dne s ním vozkové přijeli, ale byl k nepoznání. Půldruhého palce od kraje navrtali do střechy dvě díry a do děr zaklesli dva háky. Háky přivázali dlouhým lanem k postroji a tak vlekli můj klobouk přes půl anglické míle. V té zemi je však neobyčejně hladká a rovná půda, takže se poškodil méně, než jsem se nadál.

Dva dni po tomto dobrodružství nařídil císař pohotovost té části vojska, která má kasárny v hlavním městě a kolem něho, a usmyslil si, že se pobaví neobyčejným způsobem. Požádal mě, abych si stoupl jako kolos a pohodlně se rozkročil. Potom poručil generálovi (který byl starým zkušeným vojevůdcem a mým velkým příznivcem), aby vytáhl s vojskem v sražených řadách a táhl s ním pode mnou. Pěšáci šli v čtyřiadvacítistupech a jezdci v šestnáctistupech, s bubny, s vlajíci prapory a s napřaženými píkami. Sbor se skládal ze tří tisíc pěšáků a tisíce jezdců. Císař pod trestem smrti poručil, aby se ke mně na pochodu každý voják choval s nejvyšší slušností. To však nezabránilo několika mladším důstojníkům v tom, aby neobraceli zrak vzhůru, když šli pode mnou. A po pravdě řečeno, měl jsem v tu dobu kalhoty tak chatrné, že bylo čemu se smát.

Posílal jsem tolik pamětních spisů a žádostí o propuštění na svobodu, že se Jeho Veličenstvo posléze o té věci zmínilo nejprve v kabinetě

a potom v plné radě. Nebyl tam proti ní nikdo, leda Skyreš Bolgolam, kterému se bez důvodu zráčilo býti mým úhlavním nepřítelem. Ale celý sbor to prosadil proti němu a císař to potvrdil. Ten ministr byl galbetem neboli říšským admirálem a požíval u svého pána velké důvěry. Byl velmi zkušený, jenže měl mrzoutskou a nevrlou povahu. Nakonec po domluvách povolil, ale vymyslel si, že sepíše sám články a podmínky, za nichž budu puštěn a na něž budu musit přísahat. Skyreš Bolgolam mi přinesl ty články osobně v průvodu dvou podtajemníků a několika hodnostářů. Když mi je přečetli, žádali, abych přísahal, že je dodržím. Nejprve tak, jak se přísahá v mé vlasti, a potom, jak jim předpisuje zákon; totiž tak, že jsem vzal pravou nohu do levé ruky, prostřední prst pravé ruky položil na téměř hlavy a palec na špičku pravého ucha. Ale protože čtenář je asi zvědav, jak vypadá sloh a způsob vyjadřování vlastní tomuto národu, a rovněž by rád poznal články, podle nichž jsem zase nabyl svobody, přeložil jsem doslova celou listinu co nejvěrněji a předkládám ji zde veřejnosti.

GOLBASTO MOMAREN EVLAME GURDILO ŠEFIN MULY ULY GUE, nejmnocnější císař liliputský, rozkoš a postrach všehomíra, jehož država se táhne na pět tisíc blustrugů (to jest v obvodu asi dvanácti mil) až na nejzazší pokraj země; vladař nad vladaři, větší než synové lidí; který se vrývá nohama až do středu země a hlavou vráží do slunce; na jehož pokynutí se knížatům země třesou kolena; utěšený jako jaro, lahodný jako léto, požehnaný jako podzim, hrozný jako zima. Jeho nejvznešenější Veličenstvo předkládá Člověku Horovi, který přišel nedávno do naší nebeské državy, tyto články, které on se zaváže slavnou přísahou zachovávat:

1. Člověk Hora se nevzdálí z naší državy bez povolení opatřeného naší velkou pečeti.
2. Neopovází se přijíti bez našeho výslovného rozkazu do našeho hlavního města; v tu dobu budou obyvatelé upozorněni dvě hodiny předem, aby zůstali doma.

3. Zmíněný Člověk Hora se při procházkách omezí jenom na naše hlavní silnice a neosmělí se chodit nebo lehat na louce nebo na obilném poli.
4. Na procházkách po zmíněných silnicích bude se míti co nejvíce na pozoru, aby nešlapal po našich věrných poddaných ani po jejich koňích nebo vozech, a bez jejich svolení nebude brát naše poddané do rukou.
5. Bude-li potřeba vyřídit nějakou zprávu se zvláštním spěchem, Člověk Hora bude povinen zanešti v kapse jednou za měsíc posla i s koněm na šest dní cesty a přinésti řečeného posla (bude-li třeba) bez úrazu zpátky naší císařské osobě.
6. Bude nám spojencem proti nepřítelům na ostrově Blefusku a přičiní se ze všech sil, aby jim zničil loďstvo, které se právě chystá vytrhnouti na nás.
7. Zmíněný Člověk Hora bude ve volném čase k ruce našim dělníkům a bude jim pomáhati zvedat velké kameny na postavení zdi hlavního sadu a jiných našich královských budov.
8. Do dvou měsíců odhadne zmíněný Člověk Hora přesně obvod naší državy tak, že spočítá své kroky kolem pobřeží.

Posléze: Když Člověk Hora slavnostně přísáhne, že bude zachovávat všechny shora uvedené články, bude dostávat každý den tolik jídla a pití, kolik stačí na výživu 1728 našich poddaných, a bude mít volný přístup k naší královské osobě, kromě jiných důkazů naší přízně. Dáno v našem paláci v Belfaboraku dvanáctého dne v jedenadevadesátém měsíci naší vlády.

Prísahal jsem na tyto články a podepsal jsem je všecek rozjařen a spokojen, třebaže mi některé nedělaly tolik cti, jak bych si byl přál. Ty pocházely venkoncem ze zlomyslnosti nejvyššího admirála Skyreše Bolgolama. Poté mi ihned odemkli řetězy a byl jsem na svobodě. Císař sám mě poctil tím, že byl osobně při tom obřadu. Vyjádřil jsem svou vděčnost tak, že jsem se položil Jeho Veličenstvu k nohám, ale on mi kázal vstát. Po mnoha milostivých projevech, které nebudu opakovat, abych

ušel výtce ješitnosti, dodal, že ze mne bude, jak doufá, užitečný sluha a že budu hoden vší přízně, kterou mě už zahrnul anebo snad v budoucnosti ještě zahrne.

Necht' si čtenář laskavě všimne, že se v posledním článku o vrácení svobody císař zavazuje, že mi bude dodávati jídla a pití v takovém množství, kolik by stačilo na výživu 1728 Liliputánů. Za nějaký čas jsem se ptal přítele u dvora, jak to, že se ustálili na tom čísle. Řekl mi, že počtáři Jeho Veličenstva změřili kvadrantem mou výšku a poznali, že jsem větší než oni v poměru dvanácti k jedné. Z podobnosti k sobě usoudili, že by se jich do mne vešlo aspoň 1728, a že budu tudíž potřebovat tolik potravy, kolik je třeba na výživu tolika Liliputánů. Snad z toho čtenář nabude ponětí o důmyslu těch lidí, jakož i o moudrém a přesném hospodářství tohoto velikého vladaře.

KAPITOLA 4

**Líčí se liliputánské hlavní město Mildendo a císařský palác.
Spisovatel rozmlouvá s nejvyšším tajemníkem o záležitostech
té říše a nabízí, že bude císaři sloužit ve válkách.**

Když jsem nabyl svobody, žádal jsem nejprve o povolení, abych směl zajít do hlavního města Mildenda. Císař mi je beze všeho dal, ale se zvláštním napomenutím, abych neublížil obyvatelům ani jejich domům. Lid byl zpraven vyhláškami o mém úmyslu zajít do města. Zeď, která je obkličovala, je vysoká dvě a půl stopy a široká aspoň jedenáct palců, takže kolem dokola může bezpečně objeti kočár s koňmi. Chrání ji vysoké věže, které jsou deset stop od sebe. Překročil jsem velkou západní bránu a opatrně jsem kráčet bokem po obou hlavních ulicích jenom v krátké vestě, abych svými šosy nepoškodil střechy a okapy. Šel jsem s největší ostražitostí, abych nešlápl na nějaké opozdilce, kteří by snad zůstali na ulicích, přestože byly vydány velmi přísné rozkazy, aby se lidé, nechtějí-li se vydávat v nebezpečí, drželi v domech. Vikýře a střechy byly tak přeplněny diváky, až mi připadalo, že jsem na všech cestách neviděl tak lidnaté město. Město tvoří přesný čtverec, neboť zeď měří na všech stranách pět set stop. Dvě hlavní třídy, které jdou do kříže a rozdělují je na čtyři čtverce, jsou široké pět stop. Cestičky a uličky, do nichž jsem nemohl vejít, které jsem si však prohlížel cestou, měří od dvanácti do osmnácti palců. Město pojme pět set tisíc duší. Domy mají tři až čtyři patra. Obchody a tržnice jsou hojně zásobeny.

Císařský palác je ve středu města, kde se stýkají obě hlavní třídy. Je obehnan dvoustopou zdí, která je na dvacet stop od budovy. Dostal jsem od císaře dovolu přikročit tu zeď, a protože je mezi ní a palácem tak široká prostora, mohl jsem si jej snadno prohlédnout ze všech stran. Vnější dvůr je čtverec měřící čtyřicet stop a jsou v něm dva další

dvory. V nejvnitřnějším je královský příbytek, který jsem velmi toužil spatřit, ale setkal jsem se při tom s nesmírnými potížemi. Velké brány, vedoucí ze čtverce do čtverce, byly totiž vysoké jenom osm palců a široké sedm. Budovy na vnějším dvoře měřily však aspoň pět stop do výše a bylo mi nesnadno překročit je tak, abych stavení nesmírně nepoškodil, třebaže zdi byly pevně zbudovány z tesaného kamene a byly čtyři palce tlusté. Přitom si císař velmi přál, abych uviděl nádheru jeho paláce. Ale bylo mi to možno teprve za tři dni, když jsem si nařezal nožem největších stromů v královském sadu, vzdáleném asi sto yardů od města. Z těch stromů jsem si udělal stoličky, každou asi na tři stopy, tak silné, aby mě udržely. Když byl o tom lid podruhé uvědoměn, šel jsem znovu městem k paláci s oběma stoličkami v rukou. Když jsem přišel ke straně vnějšího dvora, stoupl jsem si na jednu stoličku a druhou jsem vzal do ruky. Tu jsem přendal přes střechu a postavil ji obratně do prostoru mezi prvním a druhým dvorem, který byl široký osm stop. Potom jsem pohodlně šlápl přes budovy ze stoličky na stoličku a první jsem vytáhl za sebou holí s háčkem. Takto jsem se dostal do nejvnitřnějšího dvora. Ulehnuv na bok, přiložil jsem obličej k oknům v prostředních poschodích, která nechali schválně otevřená, a zhlédl jsem nejskvostnější příbytek, jaký si jen lze představit. Viděl jsem tam ve zvláštních komnatách císařovnu s mladými princí, obklopené předními sloužícími. Jejím císařskému Veličenstvu se uráčilo velmi milostivě se na mne usmát a podala mi z okna ruku, abych ji políbil.

Ale nebudu už dále předbíhat takovýmto líčením. Schraňuji si je na větší dílo, které je už skoro připraveno do tisku a obsahuje všeobecný popis toho království od založení přes dlouhou řadu knížat a vypráví zvláště o jejich válkách a politice, zákonech, vzdělanosti a náboženství, o jejich rostlinstvu a zvířetě, o jejich neobyčejných mravech a ještě jiných podivných a užitečných věcech. Mým hlavním úmyslem je nyní vyprávět události a věci, které se zběhly ve veřejnosti nebo se mně přihodily za nějakých devět měsíců, co jsem tam pobýval.

Asi za čtrnáct dní potom, co se mi dostalo svobody, přišel ke mně jednoho dne ráno do domu Reldresal, nejvyšší tajemník vnitřních záležitostí

(jak mu říkájí), provázený toliko jedním sluhou. Kázal, aby kočár na něho počkal opodál, a žádal, abych mu poskytl hodinové slyšení. Svolil jsem ochotně už pro jeho urozenost a osobní zásluhy a rovněž pro hojné dobré služby, které mi prokázal při mých žádostech u dvora. Nabídl jsem mu, že si lehnu, aby dostihl pohodlněji k mému uchu, ale chtěl raději, abych ho držel při rozmluvě v ruce. Začal tím, že mi blahopřál k svobodě. Snad prý si může osobovat jakési zásluhy o ni. „Avšak nebýti nynějšího stavu věcí na dvoře,“ dodal, „nebylo by se vám jí možná dostalo tak brzo. Neboť jakkoliv se cizincům napohled zdá, že jsme na vrcholu blahobytu, přece trpíme dvojím mocným zlem: zuřivou politickou klikou doma a nebezpečím vpádu velemocného nepřítele zvenčí. Pokud jde o první věc, vězte, že v této říši zápolí spolu už sedmdesát měsíců dvě strany, kterým se říká podle vysokých a nízkých podpatků na střevících, jimiž se od sebe odlišují, Trameksani a Slameksani.

Tvrdí se sice, že vysoké podpatky nejvýš vyhovují naší starobylé ústavě. Ale ať je tomu jakkoliv, Jeho Veličenstvo se rozhodlo, že použije ve správě říše a ve všech úředních korunních úřadech, jak jistě pozorujete, jen nízkopodpatkářů. A zejména císařské podpatky Jeho Veličenstva jsou aspoň o drurr nižší než všechny podpatky na jeho dvoře. (Míra drurr je asi čtrnáctina palce). Nevraživost mezi těmi dvěma stranami jde tak daleko, že spolu ani nejedí, ani nepijí, ba ani nemluví. Počítáme, že nás Trameksani neboli vysokopodpatkáři počtem převyšují. Ale moc je úplně na naší straně. Obáváme se, že se Jeho císařská Výsost následník trůnu kloní trochu k vysokopodpatkářům. Alespoň lze jasně rozeznat, že má jeden podpatek vyšší než druhý, a proto při chůzi pajdá. Nuže, za těchto vnitřních nepokojů ohrožuje nás vpád z ostrova Blefusku, který je druhou veleříší ve vesmíru, skoro tak velkou a mocnou, jako je tato veleříše Jeho Veličenstva. O tom, co jste nám tvrdil, že jsou totiž na světě ještě jiná království a státy, obydlené tak velikými lidskými tvory jako vy, naši filozofové silně pochybují a spíše se kloní k domněnce, že jste spadl z měsíce nebo z některé hvězdy. Vždyť je jisto, že sto smrtelníků vašich rozměrů by zakrátko zničilo všechny plodiny a dobytek v državách Jeho Veličenstva. Ostatně v našich ději-

nách, starých šest tisíc měsíců, není ani zmínky o nějakém jiném kraji kromě obou veleříší, liliputské a blefuskuánské. Obě mohutná mocnářství vedou, jak jsem vám chtěl říci, už šestatřicet měsíců houževnatě válku. Začala při této příležitosti: Všeobecně se připouští, že se vajíčka rozbíjela před jídlem původně na tlustším konci. Ale když se děd nynějšího Veličenstva jako hoch chystal jíst vejce a rozbíjel je podle starobylého způsobu, řízl se náhodou do prstu. Poté vydal jeho císařský otec vyhlášku a pod velkým trestem poddaným naporučil, aby rozbíjeli vejce na užším konci. Národ se nad tím zákonem tak pohoršoval, že z toho podle našich dějepisců vzniklo šestero povstání. Jeden císař v nich pozbyl života, druhý koruny. Panovníci blefuskuánští ty občanské vzpoury ustavičně podněcovali. A když byly potlačeny, vyhnanci se vždycky uchýlovali do té říše. Počítá se, že v rozličných dobách podstoupilo raději jedenáct tisíc lidí smrt, než by se podrobili a rozbíjeli vejce na užším konci. O tom sporu bylo napsáno mnoho set velkých svazků, ale knihy tlustokoncových jsou už dlouho zakázány a celá strana je ochromena zákonem o držení úřadů. Za těch zmatků si císař blefuskuánský často po svých vyslancích stěžoval a obviňoval nás, že tvoříme náboženský rozkol, poněvadž prý se protivíme základní nauce našeho velkého proroka Lustroga v čtyřiapadesáté kapitole Brundrekalu (což jest jejich Alkoran). Avšak to se pokládá za pouhé překrucování textu, neboť text zní takto: ‚Nechť všichni pravověřící rozbíjejí vejce na příhodném konci.‘ A rozhodnout, který konec je příhodný, je ponecháno, podle mého skromného mínění, každému na vůli anebo je v moci nejvyšší vrchnosti. Tlustokoncoví však nabyli na dvoře císaře blefuskuánského tolik vážnosti a zde doma jim jejich strana tajně poskytuje tolik soukromé podpory a tak je podněcuje, že obě říše vedou posledních šestatřicet měsíců se střídavým štěstím krvavou válku. Za tu dobu jsme přišli o čtyřicet znamenitých lodí a mnohem více menších plavidel s třicíti tisíci nejlepších námořníků a vojáků. Počítá se, že nepřítel utrpěl o něco větší škodu než my. Nyní však vystrojili početné loďstvo a právě se chystají vpadnout na nás. Jeho císařské Veličenstvo, skládajíc velkou

důvěru ve vaši moc a sílu, poručilo mi, abych vám vyložil tento stav věcí.“

Požádal jsem tajemníka, aby vyřídil císaři můj uctivý pozdrav a oznámil mu, že jak se mi zdá, nesluší se mně, cizinci, vměšovati se mezi válčící strany. Ale že jsem ochoten bránit s vynaložením života jeho osobu i stát proti všem vetřelcům.

KAPITOLA 5

**Spisovatel překazí neobyčejnou válečnou lstí vpád.
Je vyznamenán vysokou hodností. Příchod vyslanců od císaře
blefuskuánského a žádost o mír. Císařovnin příbytek zachvátí
náhodou požár a spisovatel přispěje k záchraně
zbývající části paláce.**

Říše blefuskuánská je ostrov ležící na severoseverovýchod od Liliputu, od něhož ji dělí jenom průliv osm set yardů široký. Ještě jsem ji neviděl, a když jsem se teď dověděl o zamýšleném vpádu, neukazoval jsem se na té straně pobřeží, aby mě některá nepřátelská loď nezahlédla. Nepřátelé nebyli o mně totiž zpraveni, poněvadž za války byl jakýkoliv styk mezi oběma říšemi pod trestem smrti přísně zakázán a náš císař uzavřel přístavy veškerým lodím. Oznámil jsem Jeho Veličenstvu svůj plán, jak zajmu celé nepřátelské loďstvo. Podle zpráv našich zvědů bylo zakotveno v přístavu a připraveno vyplout, jakmile zavane příznivý vítr. Přeptal jsem se nejzkušenějších námořníků na hloubku průlivu, který často měřili, a dověděl jsem se od nich, že má uprostřed za přílivu hloubku sedmdesáti glumglufů, což je podle evropské míry asi šest stop. Jinak že měří nejvýš padesát glumglufů. Odešel jsem na severovýchodní pobřeží naproti Blefusku. Lehl jsem si za kopeček, a vytáhnuv malý kapesní dalekohled, prohlížel jsem si zakotvené nepřátelské loďstvo, které se skládalo z nějakých padesáti válečných korábů a hojných nákladních lodí. Potom jsem se vrátil a objednal si (měl jsem na to totiž plnou moc) velké množství nejsilnějších lan a železných prutů. Lano bylo tlusté asi jako motouz a pruty měly délku a velikost jehly. Aby bylo lano silnější, spletl jsem je trojmo a z téhož důvodu jsem zkroutil tři železné pruty a konce jsem svázal do háku. Připevniv takto padesát háků na lana, vrátil jsem se na severovýchodní břeh, tam jsem svlékl

kabát, zul boty a punčochy a šel asi půl hodiny před přílivem v buvolí kazajce do moře. Brodil jsem se co nejchvatněji a uprostřed jsem asi deset yardů plaval, až jsem ucítil pod nohama zemi. Ani ne za půl hodiny jsem se octl u loďstva. Když mě nepřátelé uviděli, polekali se tak, že vysákali z lodí a plavali na břeh, až jich tam bylo nejméně třicet tisíc. Potom jsem vyňal své náčiní, do díry na přídi každé lodi připevnil hák a na konci jsem všechny provazy svázal. Co jsem to dělal, vystřelil nepřítel několik šípů a mnoho se mi jich zabodlo do rukou a do obličeje. Kromě toho, že mě prudce pálily, rušily mě hodně při práci. Nejvíce jsem se obával o oči a byl bych o ně jistě přišel, kdyby mě nebyla náhle napadla pomoc z nouze. Mezi jinými potřebnými drobnostkami skrýval jsem v tajné kapse, která, jak jsem už poznamenal, unikla císařským prohledavačům, brejle. Vyňal jsem je a připevnil si je co nejpevněji na nos a takto ozbrojen pokračoval jsem statečně v práci, nedbaje nepřátelských šípů. Mnoho jich narazilo na skla brejlí, ale nedokázaly nic více, než že mi je trochu posunuly. Připevnil jsem už všechny háky, a chytiv uzel do ruky, zatáhl jsem. Žádná loď se ani nepohnula. Držely pevně na kotvách, takže mi ještě zbývalo provést nejodvážnější část mého kousku. Pustil jsem tedy provaz s háky zaklesnutými do lodí a rázně jsem nožem přeřezal lana poutající kotvy. Dostal jsem při tom asi dvě stě ran do obličeje a do rukou. Potom jsem zdvihl zauzlený konec lan, k nimž byly háky přivázány, a velmi lehce jsem za sebou táhl padesát největších nepřátelských válečných korábů.

Blefuskuáni, které ani nenapadlo, co zamýšlím, byli zprvu ohromeni úžasem. Viděli, jak jsem přeřezal lana, a mysli, že mám v úmyslu pustit lodi na vodu anebo nechat je, aby se roztloukly o sebe. Ale když spatřili, jak se celé loďstvo pohybuje v šiku a já táhnu za konec, vyrazili takový žalostný a zoufalý vrískot, že to skoro není možno vylíčit, ba ani představit si to. Když jsem byl mimo nebezpečství, zastavil jsem se na chvíli, abych si vytáhl šípy, které se mi zabodly do rukou a do obličeje. Natřel jsem se trochu touž mastí, kterou mi dali, když jsem k nim přišel, jak jsem se už dříve zmínil. Potom jsem sňal brejle a počkal asi hodinu, až příliv trochu opadl, a pak jsem se přebrodiv prostředkem i se

svým nákladem a došel šťastně do liliputského královského přístavu. Císař stál s celým dvorem na břehu a očekával, jak to velké dobrodružství dopadne. Viděli, jak se lodi ve velkém půlměsíci pohybují vpřed, ale mne nerozeznali, poněvadž jsem byl až po prsa ve vodě. Když jsem došel doprostřed průlivu, trnuli ještě více, neboť jsem byl až po krk pod vodou. Císař usoudil, že jsem se utopil a že nepřátelské loďstvo táhne s hrozivými úmysly. Ale brzo ho strach přešel, neboť průliv byl každým krokem mělčí, a když jsem zakrátko došel na doslech, pozdvihl jsem konec lana, jímž bylo loďstvo svázáno, a vykřikl jsem hlasitě: „Ať žije nejmocnější císař liliputský!“ Když jsem vystoupil na břeh, přijal mě ten velký panovník s všemožnými chvalořečmi a pasoval mě na místě na nardaka, což jest u nich nejvyšší hodnost.

Jeho Veličenstvo si přálo, abych ve vhodné chvíli dopravil do jeho přístavu ještě ostatní nepřátelské lodi. A ctižádostivost vladařská je tak nezměrná, že nechtěl patrně jinak než snížit celou blefuskuánskou říši na provincii, kterou by spravoval místokrálem, zničit útočiště tlustokoncových a donutit ten národ, aby rozbíjel vejce na užším konci, takže by on zůstal jediným panovníkem celého světa. Od toho záměru jsem ho usiloval odvrátit mnoha důvody, odvozenými z praménosloví státnického i soudnického. A bránil jsem se nepokrytě, že se nikdy nepropůjčím k tomu, abych uvrhl do poroby svobodný a čacký národ. Když se o té věci pojednávalo v radě, moudřejší část ministrů stála na mé straně.

Mé upřímné a smělé prohlášení se tak přičilo záměrům a politice Jeho císařského Veličenstva, že mi je nemohl nikdy odpustit. Dotkl se toho v radě velmi poťouchle. Několik moudřejších ministrů prý stálo aspoň mlčky na mé straně. Zato jiní, kteří byli mými tajnými nepřáteli, nezdrželi se jistých výrazů, které mířily oklikou na mne. A od té doby se počaly pletichy mezi Jeho Veličenstvem a klikou ministrů, namířené zlomyslně proti mně. Propukly ani ne za dva měsíce a málem by byly skončily mou naprostou záhubou. Tak málo platí největší služby prokázané panovníkům, když se proti nim postaví nechuť ukojit jejich náruživosti.

Asi za tři týdny po mém hrdinském činu přijelo z Blefusku slavnostní poselstvo s poníženými žádostmi o mír. Mír byl brzo ujednán za velmi výhodných podmínek pro našeho císaře; nebudu však jimi čtenáře obtěžovat. Celkem přišlo šest vyslanců s průvodem asi pěti set osob a jejich příjezd byl velkolepý, jak se slušelo na vznešenost jejich pána a důležitost jejich jednání. Když byla s nimi hotova úmluva, při níž jsem jim svou vážností, kterou jsem měl u dvora třeba jen naoko, prokázal mnoho dobrých služeb, Jejich Excelence, které se tajně dověděly, jakým jsem jim byl přítelem, vykonaly mi obřadně návštěvu. Pánové začali lichotkami o mé chabrosti a šlechetnosti, pozvali mě jménem císaře pána do svého mocnářství a žádali, abych jim podal důkazy o své síle, o níž slyšeli hoto- vé báje. Ochotně jsem jim vyhověl, ale podrobnostmi nebudu čtenáře zdržovat.

Když jsem chvíli bavit Jejich Excelence k jejich neskonalemu potěšení a úžasu, požádal jsem je, aby ode mne vyřídily uctivý pozdrav svému císařskému pánu, jehož ctnostná pověst právem naplňuje celý svět obdivem a jehož královskou osobu jsem se rozhodl před návratem do vlasti navštívit. Jakmile jsem pak měl čest spatřit našeho císaře, požádal jsem ho o výslovné dovolení, abych směl vykonat blefuskuánskému panovníkovi návštěvu. Svolil, ale jak jsem pozoroval, velmi chladně. Nemohl jsem uhodnout proč, až mi jistý člověk pošeptal, že Flimnap a Bolgolam vyložili můj rozhovor s těmi vyslanci jako projev odcizení, jehož jsem byl jistě v srdci dalek.

Tenkrát poprvé jsem nabył jakéhos takéhos ponětí o dvorech a minis- trech.

Třeba poznamenat, že ti vyslanci mluvili se mnou skrze tlumočníka. Řeč obou říší se od sebe liší tak jako kterékoliv dvě evropské řeči a oba národy se pyšní starobylostí, krásou a výrazností vlastního jazyka a okázale pohrdají jazykem sousedů. Náš císař, opíraje se o výhodu, jíž nabył zjetím jejich loďstva, požádal je, aby vydali své pověřovací listiny a pronesli svou řeč jazykem liliputským. A nutno přiznat, že pro hojné obchodní a peněžní styky mezi oběma říšemi, při ustavičném přijímání psanců na obou stranách a při zvyku, že se mladí šlechtici

a bohatší zemané posílají z jednoho císařství do druhého, aby se trochu obrousili, poznali svět a lépe porozuměli lidským mravům, je málo vynikajících osobností, obchodníků a námořníků, přebývajících u moře, kteří by nedovedli hovořit oběma jazyky. Poznal jsem to za několik týdnů, když jsem šel složit poklonu císaři blefuskuánskému. To dobrodružství se mi přes velké nehody, připravované mými zlovolnými nepřáteli, velmi poštěstilo, jak ještě vyložím na příslušném místě.

Čtenář se snad pamatuje, že se mi několik článků, které jsem podepsal a podle nichž jsem nabyl svobody, hned nelíbilo, protože byly příliš ponižující, a svolil jsem k nim jenom z naprostého nezbytí. Ale když jsem se stal v té říši nardakem nejvyššího stupně, pokládaly se takové služby pod mou důstojnost a císař (to mu uznávám) se mi o nich ani nezmnínil. A přece se mi zakrátko naskytla příležitost prokázat Jeho Veličenstvu nejvyšší významnou službu, jak jsem aspoň tehdy měl za to. O půlnoci mě vyburcoval u dveří křik mnoha set lidí. Procitnuv náhle, trochu jsem se poděsil. Slyšel jsem, že opakují bez ustání slovo „burglum“. Několik císařských dvořanů se prodralo davem a snažně mě prosili, abych přišel ihned do paláce. Příbytek Jejího císařského Veličenstva chytil z nedbalosti dvorní dámy, která usnula nad románem. Rázem jsem vstal. Bylo nařízeno, aby mi uvolnili cestu. Byla měsíčná noc, a tak jsem se šinul k paláci, aniž jsem na někoho šlápl. Uviděl jsem, že už přistavili ke zdím příbytku žebříky a věder mají hojně, jenže voda byla dosti daleko. Ta vědra měla objem velkého náprstku a podávali mi je, chudáci, co nejrychleji. Ale plamen byl tak prudký, že voda mnoho nepomáhala. Byl bych oheň lehce udusil kabátem, ale naneštěstí jsem ho ve spěchu nechal doma a vyšel si jenom v buvolí kazajce. Vypadalo to nadobro beznadějně a žalostně. Kdybych nebyl pojednou v nezvyklé duchapřítomnosti připadl na pomoc z nouze, byl by ten velkolepý palác jistojistě vyhořel až do základů. Jak jsem přistoupil blízko k plamenům a namáhal jsem se je uhasit, přišlo mi vymočít se. Pokropil jsem palác vydatně a tak hojně a kde bylo třeba, že za tři minuty byl požár úplně uhašen a ostatek té skvělé stavby, jejíž budování trvalo tolik věků, jsem šťastně uchránil od zkázy.

Byl už jasný den, když jsem se vrátil domů. Ani jsem nevyčkal, abych císaři blahopřál. Prokázal jsem mu, pravda, znamenitou službu, ale nevěděl jsem, nepohorší-li se snad Jeho Veličenstvo nad tím, jak jsem tu službu vykonal. Neboť podle základních zákonů říše každý, ať sebeurozenější, je trestán na hrdle, znečistí-li prostor v obvodu paláce. Jeho Veličenstvo mě trochu uklidnilo vzkazem, že nařídí nejvyššímu soudci, aby mi úředně udělil milost. Té se mi však nedostalo. A dověděl jsem se tajně, že císařovně se velmi hnusilo, co jsem udělal. Odstěhovala se do nejvzdálenějšího křídla dvora a trvala pevně na tom, aby se ty budovy už nikdy pro ni neobnovovaly. A neudržela se před svými hlavními důvěrníci, aby mi nepřísahala pomstu.

KAPITOLA 6

Liliputští obyvatelé, jejich věda, zákony a zvyky. Výchova dětí. Jak žil spisovatel v té zemi.

Zamýšlím sice ponechat si popis toho císařství do zvláštního pojednání, prozatím jsem však ochoten vyhovět zvědavému čtenáři, aby měl celkový názor. Ježto domorodci měří obyčejně necelých šest palců, všichni ostatní živočichové, jakož i rostliny a stromy mají velikost přesně podle nich. Tak například nejvyšší koně a voli jsou vysocí čtyři až pět palců, ovce ponejvíce půldruhého palce. Husy jsou asi jako vrabec, a tak postupně níže až k nejmenším věcem, které pro mne byly skoro neviditelné. Jenže příroda uzpůsobila oči Liliputánů tak, že vidí všechno pořádně. Vidí velmi přesně, třebaže ne tuze daleko. Na důkaz toho, jak ostře vidí, uvádím, že jsem sledoval s velkým potěšením, jak stahoval kuchař skřivánka, který nebyl ani jako obyčejná moucha. A jak navlékala dívka hedvábí do neviditelné jehly. Nejvyšší stromy měří u nich asi sedm stop, totiž některé stromy ve velkém královském sadu, na jejichž vrchol jsem zaťatými pěstmi tak právě dosáhl. Ostatní rostliny jsou v stejném poměru. To vše přenechávám čtenářově obraznosti.

Tentokrát povím něco málo o jejich vědě, která u nich už mnoho věků vzkvétá ve všech odvětvích. Píší však velmi podivně, totiž ani zleva napravo jako Evropané, ani zprava nalevo jako Arabové, ani shora dolů jako Číňané, ani zdola nahoru jako Kaskagové, nýbrž napříč přes papír z rohu do rohu jako urozené dámy v Anglii.

Mrtvé pochovávají hlavou přímo dolů. Domnívají se totiž, že za jednáct tisíc měsíců zase všichni povstanou a za tu dobu se země (kterou pokládají za plochou) obrátí naruby, a tak budou při zmrtvýchvstání státí zase na nohou. Jejich vzdělanci přiznávají, že je ta nauka směšná, ale provádí se to stále, aby se vyhovělo lidu.

Některé zákony a zvyky toho císařství jsou velmi zvláštní. Kdyby se tolik nepřičily zákonům a zvykům mé drahé vlasti, byl bych v pokušení říci něco na jejich obhajobu. Třeba si jen přáti, aby se též zachovávaly. První, o čem se zmíním, týká se udavačů. Všechny zločiny proti státu se trestají nejvýš přísně. Ale vyjde-li u soudu jasně najevo, že je obžalovaný nevinný, je žalobce ihned potupně popraven. A nevinně nařčený dostane z jeho majetku nebo pozemku čtyřnásobnou odměnu za ztrátu času, za nebezpečí, jemuž byl vystaven, za útrapy v žaláři a za všechny výdaje spojené s obhajobou. Nestačí-li kapitál, doplatí mu to štědře koruna. Císař mu též veřejně projeví svou přízeň a v celém hlavním městě se vyhlásí, že je nevinný.

Podvod je u nich větším zločinem než krádež, a proto jen málokdy jej netrestají smrtí. Tvrdí, že opatrností a bdělostí spolu se zdravým rozumem uchrání člověk majetek před zloději, ale proti větší zchytralosti je poctivost bezbranná. A protože je nezbytno, aby se v stálém obchodním styku prodávalo a kupovalo a dávalo na úvěr, tam, kde je podvod dovolen a mlčky se trpí anebo se podle zákona netrestá, na poctivého kupce se vždycky vyzraje a darebák toho využije. Pamatuji se, že jsem se jednou přimlouval u císaře za zločince, který poškodil svého pána o velkou částku, kterou přijal na poukaz a s ním potom utekl. Když jsem řekl Jeho Veličenstvu, abych to oslabil, že je to pouhá zpro-
něvěra, zhrozil se císař, že uvádím na obhajobu největší přítěžující okolnost zločinu. Nenapadlo mě vskutku nic, co bych mu na to řekl, leda všední odpověď, že různé národy mají různé zvyky. Přiznám se, že jsem se do duše styděl.

Říkává se, že odměna a trest jsou stěžeje, na nichž se otáčí celá vláda. A přece jsem nepozoroval, že by tu zásadu kromě Liliputánů ještě nějaký národ prováděl. Každý, kdokoli tam dostatečně prokáže, že třiasmdesát měsíců zachovával přísně zákony vlasti, má nárok na jisté výsady podle stavu a životních poměrů a na přiměřenou částku z jistiny, která je na to určena. Rovněž nabude titulu snilpala neboli ctitele zákona. Ten titul se připojí k jeho jménu, ale nedědí se. Když jsem jim vyprávěl, že u nás přidržují k zákonu jenom pokutami, a po odměnách není ani potu-

chy, pokládali to za státnickou chybu. Z toho důvodu vytvářejí sochu Spravedlnosti, která je na soudech, se šesti očima, vpředu se dvěma, vzadu rovněž a po stranách po jednom, aby tak znázornili obezřetnost. V pravé ruce má otevřený měšec zlata a v levé meč v pochvě, aby tak naznačili, že je ochotnější odměňovat než trestat.

Při výběru osob do úřadů hledí více na mravní zachovalost nežli na schopnosti. Ježto vláda je lidstvu nutná, mají za to, že stačí obyčejná míra lidského rozumu na kterýkoliv obor a že vůbec nebylo v záměru Prozřetelnosti, aby byla správa veřejných věcí tajemstvím, které pochopí jenom několik povznesených duchů, jací se nerodí za sto let ani tři. Myslí naopak, že pravdomluvnosti, spravedlnosti, mírnosti je schopen každý. Projevování těchto ctností, zvláště když k nim ještě přistoupí zkušenost a dobrý úmysl, svědčí u každého o tom, že je schopen sloužit vlasti, mimo obory vyžadující zvláštního výcviku. Zato nedostatek mravních ctností nelze podle nich nahradit vynikajícími vlastnostmi duševními, takže lidem majícím takové vlastnosti není možno svěřovat úřady. A chyby, kterých se člověk dopustí z neznalosti s ctnostným úmyslem, nebudou nikdy pro obec tak neblahé jako jednání člověka, který má sklon k špatnostem a umí je dobře uplatnit a obhájit.

Stejně tak i nevěří-li někdo v Boží Prozřetelnost, nehodí se k tomu, aby zaujímal veřejné postavení. Jelikož se králové prohlašují za náměstky Prozřetelnosti, nic se tak nepřící podle Liliputánů rozumu, jako aby měl vladař ve službě lidi, kteří neuznávají vrchnost, kterou on zastupuje.

Rozumí se samo sebou, že když mluvím o těchto a o dalších zákonech, mám na mysli původní zřízení, a nikoliv nejvyšší ostudné zlořády, do nichž ti lidé svou zkaženou lidskou přirozeností upadli. Pokud jde o ono hanebné získávání vysokých úřadů tancem na provaze a odznaků přízně a vyznamenání přeskakováním přes hole a podlézáním pod nimi, nechť má čtenář na paměti, že je zavedl děd právě panujícího císaře a že se rozmohly do nynější míry jen neustálým vzrůstem stranicství a klikaření.

Nevděk je u nich hrdelním zločinem. Býval jím, jak se lze dočísti, i v jiných zemích. Usuzuji, že ten, kdo špatně odplácí svému dobrodinci,

je nezbytně nepřitelem i ostatního lidstva, jemuž za nic nevděčí, a nesluší se tedy, aby takový člověk žil.

V názorech na povinnosti rodičů a dětí se od nás nesmírně liší. Lili-putáni vůbec neuznávají, že by bylo dítě nějak zavázáno otci a matce za to, že je přivedli na svět. Uvážíme-li trampoty lidského života, samo o sobě vzato, není to podle nich žádné dobrodiní. Proto jsou toho názoru, že se má rodičům teprve v poslední řadě svěřovat výchova jejich dětí. V každém městě jsou veřejné opatrovny. Tam musí všichni rodiče, s výjimkou dělníků a chalupníků, posílat děti obojího pohlaví na vychování a vzdělání, jakmile dospějí věku dvaceti měsíců, kdy už podle nich začínají chápat. Profesori hledí při vyučování k schopnostem a náklonnostem dětí. Nejprve promluvím o mužských a potom o ženských opatrovnách.

Opatrovny pro hochy ze vznešeného nebo vynikajícího rodu jsou vybaveny vážnými a učenými profesory a jejich zástupci. Děti mají prosté a jednoduché šaty i stravu. Jsou vychovávány v zásadách cti, spravedlnosti, odvahy, skromnosti, laskavosti, nábožnosti a lásky k vlasti. Kromě spánku a jídla, které trvá krátce, a dvouhodinové zábavy věnované tělocviku pořád se něčím zaměstnávají. Chodí v menších nebo větších hloučcích za zábavou, vždycky však s profesorem nebo s jeho zástupcem. Rodičům se nebrání navštěvovat je, ale jenom dvakrát za rok. Navštěva smí trvat jenom hodinu.

Neplatí-li rodina správně na výchovu a výživu dítěte, vybírají plat císařští úředníci.

Opatrovny pro děti nižších stavů, obchodníků, kupců a řemeslníků, jsou vedeny poměrně stejně, až na to, že ty, kdož jsou určeni pro obchod, pouštějí v jedenácti letech za učedníky, kdežto urození pokračují ve vzdělání až do patnácti let, což odpovídá našim jedenadvaceti. Poslední tři léta se však omezení stále více a více uvolňuje.

V ženských opatrovnách se vychovávají urozené dívky skoro jako hoši. Nepozoroval jsem, že by různost pohlaví působila rozdíl ve vzdělání, leda to, že ženský tělocvik není tak namáhavý a že se dívkám podává návod k vedení domácnosti a udílí se jim méně vzdělání. U nich totiž platí zásada, že v lepších kruzích má být žena vždy rozumnou a příjem-

nou družkou, protože nezůstane pořád mladá. Když je dívkám dvanáct let, což je u nich věk na vdávání, vezmou si je rodiče nebo poručníci domů a vzdávají srdečné díky profesorům; to se jen zřídka obejde bez pláče mladé dámy a jejích družek.

V ženských opatrovnách nižšího druhu se vyučují děti všemožným pracím, jak se sluší na jejich pohlaví a stav. Ty, které mají jít do učení, propouštějí se v sedmi letech, ostatní jsou chovány až do jedenácti.

Sprostší rodiny, které mají v těch opatrovnách děti, musí odvádět správci opatrovny kromě nepatrného ročního příspěvku ještě měsíčně malý podíl z výdělku na věno dítěti. Tak jsou rodiče ve svých výdajích omezováni zákonem. Liliputáni si myslí, že není větší nespravedlnosti nad to, když lidé přivádějí na svět děti a břímě spojené s jejich vydržováním přenechávají veřejnosti. Urození se zaručují, že uloží podle svých poměrů určitou částku za každé dítě. Ty fondy se vždycky spravují velmi hospodárně a naprosto spravedlivě.

Snad se zvědavý čtenář na tomto místě pobaví, když mu povím něco o mém příbytku a o tom, jak jsem v té zemi žil za pobytu trvajících devět měsíců a třináct dní. Měl jsem nadání na řemeslné práce a nezbytlí mě k tomu přímo ponoukalo, a tak jsem si зробil z nejvyšších stromů královského sadu stůl a dosti pohodlnou židli. Dvě stě švadlen mi šilo košile a plátno na postel a na stůl, vesměs z nejsilnějšího a nejhrubšího druhu, jaký sehnaly. Musily je však několikrát přeložit a prošíť, neboť i nejtlustší bylo ještě o poznání hebké než kment. Plátno mívá u nich tři palce do šířky a tři stopy tvoří štůček. Míru mi braly švadleny takto: já jsem si lehl na zem, jedna mi stála na krku a druhá na prostředku nohy, a napínaly silný provázek, který držely za konec. Třetí pak měřila délku provázku palcovým pravítkem. Potom mi změřily pravý palec a víc už nechtěly. Podle matematického výpočtu je totiž dvojnásobný obvod palce obvod zápěstí a tak dále až ke krku a k pasu. Podle mé staré košile, kterou jsem jim rozprostřel na zem jako vzorek, nastříhaly mi přesně prádlo. Stejně mi šilo na tři sta krejčích šaty. Jenže ti přišli na jiný vynález, jak mi vzít míru. Klekl jsem si a oni mi přistavili od země ke krku žebřík. Jeden po něm vylezl a spustil mi z límce na zem olovnici;

to se rovnalo právě délce mého kabátu. Pás a ruce jsem si změřil sám. Když byly mé šaty dohotoveny – a šity byly v mém domě, neboť ani největší jejich dům by je byl nepojal –, vypadaly jako našívaná práce, jakou dělají anglické dámy, ledaže byly stejné barvy.

Na přípravu jídla jsem měl v pohodlných chatách, nastavených kolem domu, tři sta kuchařů, kteří tam bydleli i s rodinami a strojili mi každý po dvou pokrmech. Bral jsem dvacet sklepníků do ruky a stavěl je na stůl. Dalších sto čekalo dole na zemi, někteří s mísami masa, jiní se sudy vína a jiných nápojů pověšenými na rameně. Sklepníci, kteří byli nahoře, vytahovali to všechno podle mého přání velmi důmyslně na lanech, jako vytahujeme v Evropě okov ze studny. Mísa jejich masa vydala pořádné sousto a sud jejich nápojů slušný doušek. Jejich skopové se nevyrovná našemu, ale hovězí mají výborné. Jednou jsem dostal tak velkou svíčkou, že jsem ji musel rozkrojit na tři kusy. Ale to je vzácnost. Sloužící žasli nad tím, že jsem jedl maso i s kostmi, jako u nás jídáme skřivánčí stehýnko. Jejich husy a krocany jsem strkal do úst najednou a přiznávám, že předčí daleko naše. Menší drůbež jsem nabíral na špičku nože po dvacíti až třiceti kusech.

Jednoho dne projevil Jeho Veličenstvo císař, který měl zprávy o tom, jak žiji, přání mít potěšení (jak ráčil říci) poobědvat se mnou spolu se svou královskou chotí a s princem a princeznami. Přišli tedy za mnou a postavil jsem je v trůnech, obklopené stráží, na stůl naproti sobě. Nejvyšší komoří Flimnap s bílou holí byl rovněž v jejich družině. Povšiml jsem si, že na mne kysele zahlíží. Ale dělal jsem, jako bych to nepozoroval, a jedl jsem ještě více než jindy, jednak abych uctil svou drahou vlast a také abych tím u dvora vzbudil obdiv. Právem se domnívám, že ta návštěva Jeho Veličenstva zavedla Flimnapovi příležitost, aby mě u svého pána očernil. Ten ministr byl dávno mým nepřítelem, ačkoliv se naoko choval ke mně vlídněji, než měl při své mrzoutské povaze ve zvyku. Poukázal císaři na to, jak má vyčerpanou pokladnu. Že si musí vypůjčovat s velkou srážkou. Stál jsem už zkrátka Jeho Veličenstvo půldruhého milionu sprugů (což jest jejich největší zlatá mince, velká asi jako cetka), a bylo by tedy radno, aby mě císař při první slušné příležitosti propustil.

KAPITOLA 7

Spisovatel se doví, že má být obžalován z velezrady, a uteče do Blefusku. Jak ho tam přijali.

Nežli přikročím k vyprávění o tom, jak jsem odešel z toho království, bude snad vhodno povědět čtenáři o tajných pletichách, které se proti mně už dva měsíce strojily.

Až do té doby mi byly odjakživa královské dvory cizí; ani jsem se tam svým nízkým stavem nehodil. Slyšel jsem arci a četl dosti o rozmarech velkých panovníků a ministrů. Ale že se s jejich hrozným působením shledám v tak daleké zemi, v níž se zřejmě vládne podle docela jiných zásad nežli v Evropě, toho jsem se věru nenadál.

Právě když jsem se chystal na návštěvu k císaři blefuskuánskému, vynikající pán ode dvora (právě jemu jsem prokázal platné služby, když upadl u Jeho císařského Veličenstva v největší nemilost) přišel v noci v uzavřených nosítkách tajně k mému domu, a neoznámiv mi jméno, žádal o slyšení. Nosiči byli propuštěni. Strčil jsem nosítka i s jeho lordstvem do kapsy u kabátu. Nařídil důvěryhodnému sloužícímu, aby řekl, že mi není dobře a že jsem šel spát, zastrčil jsem závoru u domu, jak jsem obyčejně dělával, a usedl si k němu. Po obvyklých pozdravech jsem si hned povšiml, že jeho lordstvo vypadá ustaraně. Otázal jsem se ho, co je toho příčinou. Tu mě požádal, abych ho trpělivě vyslechl ve věci, která se nemálo dotýká mé cti i mého života. Jeho řeč měla takovýto obsah (zapsal jsem si ji totiž, jakmile odešel):

„Vězte, že se kvůli vám v poslední době konalo ve vši tajnosti několik schůzí rady. Teprve před dvěma dny došlo Jeho Veličenstvo k pevnému rozhodnutí.

Jste si dobře vědom, že Skyreš Bolgolam (galbet neboli nejvyšší admirál) je vašim zapřisáhlým nepřitelem už od té doby, co jste přišel.

Nevím, jaké k tomu měl zprvu příčiny. Ale po vašem úspěchu v Blefusku, jímž jste zastínil jeho admirálskou slávu, jeho nenávist vzrostla ještě mnohem více. Tento urozený pán složil proti vám obžalobu ze zra-
dy a jiných hrdelních zločinů, a to spolu s komořím Flimnapem, o němž
je známo, že na vás sočí, s generálem Limtokem, komořím Lalkonem
a nejvyšším sudím Balmufem.“

Poněvadž jsem si byl vědom svých zásluh a nevin, rozhorlil jsem se
nad tím úvodem tak, že jsem mu chtěl skočit do řeči. Prosil mě snažně,
abych mlčel, a pokračoval takto:

„Z vděčnosti za laskavosti, které jste mi prokázal, opatřil jsem si
zprávy o celém jednání a opis obžaloby. Dávám tím v sázku krk, jen
abych vám posloužil.

Obžaloba proti Quinbusu Flestrinovi (Člověku Horovi).

Článek I.

Jakkoli zákon přijatý za vlády Jeho císařského Veličenstva Kalina
Defara Pluna nařizuje, že kdokoliv znečistí prostory královského
paláce, bude veřejně obžalován a potrestán jako velezrádce, přesto
zmíněný Quinbus Flestrin zjevně ten zákon přestoupil a pod zá-
minkou, že uhasí požár, který vypukl v příbytku nejdražší císařské
choti Jeho Veličenstva, udusil zlomyslně, zrádně a d'ábelsky zmí-
něný oheň ve zmíněném příbytku, který je v prostorách zmíněné-
ho královského paláce, proti zákonu, který v tom případě nařizuje
atd., proti povinné úctě atd.

Článek II.

Když dopravil zmíněný Quinbus Flestrin císařské loďstvo blefus-
kuánské do královského přístavu a dostal poté od císařského Ve-
ličenstva rozkaz, aby zajal všechny ostatní lodi zmíněného císař-
ství blefuskuánské a snížil to císařství na provincii, kterou by
odtud spravoval místokrál, a aby zničil a vyhubil nejen všechny
tlustokoncové uprchlíky, nýbrž i všechny v tom císařství, kdož by

okamžitě neupustili od tlustokoncového kacířství, tu on, zmíněný Flestrin, úskočný zrádce Jeho nejšťastnějšího, nejjasnějšího císařského Veličenstva, žádal, aby byl té služby zproštěn, pod rouškou toho, že nechce znásilňovat svědomí a brát svobodu a život nevinnému národu.

Článek III.

Když přijelo ze dvora blefuskuánského několik vyslanců žádat na dvoře Jeho Veličenstva o mír, tu on, zmíněný Flestrin, bídný zrádce, pomáhal a nadržoval zmíněným vyslancům, těšil je a bavil, ačkoliv věděl, že jsou služebníky panovníka, který byl ještě nedávno zjevným nepřitelem Jeho císařského Veličenstva a stál s ním zjevně ve válce.

Článek IV.

Zmíněný Quinbus Flestrin se právě chystá, nedbaje poslušnosti věrného poddaného, na cestu ke dvoru blefuskuánskému a do jejich císařství, k čemuž dostal od Jeho císařského Veličenstva jenom ústní svolení. A pod záminkou zmíněného svolení zamýšlí vykonati úskočné a zrádně zmíněnou cestu, aby tak pomáhal, přispíval a nadržoval císaři blefuskuánskému, který byl ještě nedávno nepřitelem shora jmenovaného císařského Veličenstva a stál s ním zjevně ve válce.

Žaloba má ještě několik článků, ale nejdůležitější jsou tyto, které jsem vám přečetl ve výtahu.

Nutno přiznat, že při několikerém rokování o této žalobě projevil Jeho Veličenstvo císař mnohokrát svou mírnost. Zdůrazňoval služby, které jste mu prokázal, a tak usiloval oslabit vaše zločiny. Komoři s admirálem se domáhali, abyste byl co nejbolestněji a nejpotupněji odpraven, a to tak, že by vám v noci podpálili dům a generál by stál v pohotovosti s jedenácti tisíci ozbrojenci, kteří by vám vystřídali do tváře a na ruce otrávené šípy. Několika vašim sluhům by se tajně nařídilo, aby vám po-

třeli košile jedovatou šťávou. Vy byste si pak rozsápal tělo a zahynul v nejhroznějších mukách. Generál se také přidal k tomu názoru, a tak byla dlouho většina proti vám. Ale Jeho Veličenstvo bylo rozhodnuto, že ušetří, bude-li možno, vašeho života, a posléze převedlo komořího na svou stranu.

Potom poručil císař Reldresalovi, nejvyššímu tajemníku vnitřních záležitostí, který se nikdy netajil svým věrným přátelstvím k vám, aby projevil svůj názor, což se také stalo. Ukázal, že máte o něm právem tak dobré mínění. Připouštěl, že jste se dopustil velkých zločinů, že však lze přesto dát průchod milosrdnosti, která je ze všech panovnických ctností nejchválehodnější, a Jeho Veličenstvo jí také vším právem slyne. Právil, že celý svět tak zná jeho přátelství s vámi, že ho snad ctihodný sbor bude pokládati za stranického. Ale poslušen rozkazu, který dostal, projevil upřímně své smýšlení. Ráčí-li Jeho Veličenstvo s ohledem na vaše zásluhy a v souhlase se svou milosrdnou povahou ušetřiti vašeho života a nařídí jenom, aby vám vyloupili obě oči, domnívá prý se poníženě, že se tak učiní spravedlnosti do jisté míry zadost a celý svět bude velebit císařovu mírnost, jakož i spravedlivé a šlechetné jednání těch, kdož mají čest býti jeho rádci. Ztráta očí prý nebude nikterak vadit vaší tělesné síle, kterou může Jeho Veličenstvo i potom využítkovat. Slepota prý zvyšuje odvahu, neboť nám zakrývá nebezpečství. Když jste dopravoval nepřátelské loďstvo, nejvíce prý vám vadil strach o oči. Ostatně postačí, když se budete dívat očima ministrů. Vždyť i u největších panovníků je tomu jinak.

Celá rada vyslechla tento návrh s největší nelibostí. Admirál Bolgolum se neudržel. Povstal vztekle a pravil, že se diví, jak si tajemník může troufat navrhovat, aby byl zrádce ponechán naživu. Služby, které jste vykonal z důvodů čistě státních, vašim zločinům jen přitěžují. Když jste dovedl neslušně uhasit oheň v příbytku Jeho Veličenstva (dotkl se toho jen s hrůzou), mohl byste stejně tak lehce způsobit povodeň, která by zatopila celý palác. A táž síla, kterou jste k nám dopravil nepřátelské loďstvo, mohla by vám prý posloužit k tomu, abyste je zase odvezl zpátky, jakmile byste na nás zanevřel. Admirál se plným právem domnívá, že jste v srdci

tlustokoncový. A ježto zrada počíná se v srdci, než se projeví navenek činy, obviňuje vás jako zrádce a trvá na tom, abyste byl popraven.

Komoří byl téhož názoru. Poukázal na to, jak se už nákladem na vaše vydržování ztenčily důchody Jeho Veličenstva. Vbrzku to bude nesnesitelné. Tajemníkovým prostředkem z nouze, aby se vám vyloupily oči, se to zlo nijak nenapraví, spíše ještě zvětší. Je to vidět na některých družích drůbeže, které se oslepují a potom se krmí rychleji a dříve ztloustnou. Jeho nedotknutelné Veličenstvo s celou radou, vašimi to soudci, je v duchu úplně přesvědčeno o vaší vině. A to je dostatečným důvodem k tomu, abyste byl odsouzen k smrti bez formálních důkazů, jak žádá zákon.

Ale Jeho Veličenstvo císař, jsa rozhodně proti hrdelnímu trestu, ráčí milostivě říci, že když pokládá rada ztrátu zraku za příliš lehkou pokutu, může se vám potom uložit ještě jiná. Váš přítel tajemník požádal znovu poníženě o slovo. Odpovídaje na námitky komořího o velkých vydáních, které má Jeho Veličenstvo s vaší výživou, pravil, že Jeho Excellence, která jediné rozhoduje nad císařskými důchody, může se proti tomu zlu lehce zabezpečit tím, že bude náklad na vás stále zmenšovat. A tak když nebudete mít dost stravy, zeslábnete a ochabnete a ztratíte chuť a za několik měsíců zchradnete a zahynete. Když se víc než o polovinu spadnete, nebude ani puch z vaší mrtvolky tak nebezpečný. Hned po smrti může vám pět tisíc poddaných Jeho Veličenstva za dva za tři dni odřezat všechno maso z kostí, odvézt je na kárách a někde daleko zahrabat, aby nevypukla nákaza. Kostra se může ponechat na památku a na podiv potomstvu.

A tak se skrze veliké přátelství tajemníkovy k vám o celé té věci dohodli. Všem bylo přísně uloženo zachovat plán na vaše pomalé umoření hladem v tajnosti, ale rozsudek, aby se vám vyloupily oči, zapsali do knih. Souhlasili s tím všichni kromě císařovny stvůry, admirála Bolgolama, podpichovaného Jejím Veličenstvem, aby trval na vašem odsouzení k smrti. Císařovna na vás totiž do smrti zanevěřela za to, jak hanebně a protizákonně jste uhasil oheň v jejím příbytku.

Za tři dni dostane váš přítel tajemník rozkaz, aby k vám přišel a přečetl vám žalobu. Potom vám oznámí velikou mírnost a laskavost Jeho Veličenstva a jeho rady, s jakou vás odsoudili jenom ke ztrátě zraku, čemuž se, jak Jeho Veličenstvo nepochybuje, s povděkem a s pokorou podrobíte. Dvacet ranhojičů Jeho Veličenstva bude dbát toho, aby se operace dobře provedla. Lehnete si na zem a velmi ostrými šípky vám prostrřílejí oční bulvy.

Ponechávám vaší moudrosti, jak se k tomu zachováte. Abych neupadl v podezření, musím se ihned vrátit tak tajně, jak jsem přišel.“

Jeho lordstvo odešlo, a tak jsem osaměl, ponechán hojným starostem a duševním zmatkům.

Ten vladař s ministry zavedl zvyk (prý velmi odlišný od zvyklostí dřívějších dob), že když dvůr nařídil nějakou krutou popravu, aby se ukojila buďto panovníkova zlost, anebo zloba milce, císař vždycky pronesl k celé radě řeč, v níž mluvil o své velké mírnosti a shovívavosti, kteréžto jeho vlastnosti prý zná a uznává celý svět. Ta řeč se ihned vyhlásila po celém království. Nic tak nepoděsilo lid, jako ty chvalořeči na milosrdnost Jeho Veličenstva. Pozorovali totiž, že čím byly ty chvály delší a obšírnější, tím byl trest ukrutnější a odsouzený nevinnější. Pokud jde o mne, přiznávám se, ježto jsem nebyl určen ani rodem, ani vzděláním za dvořana, že jsem projevil takovou nesoudnost, že jsem v tom rozsudku nenalézal ani mírnost, ani laskavost. Spíše jsem jej pokládal (snad chybně) za přísný než za mírný. Chvíli jsem myslel na to, že podstoupím soud. Doufal jsem, že mi připustí polehčující okolnosti, třebaže jsem přečiny uvedené v těch několika člancích nemohl zapírat. Za svého života jsem pročetl mnoho státních procesů. Končily, jak jsem pozoroval, vždycky tak, jak to soudcové narařičili. Netroufal jsem si tedy spoléhat v té kritické chvíli na takové nebezpečné rozhodnutí, když jsem měl proti sobě tak mocné nepřátele. Chvíli jsem měl chuť bránit se. Řekl jsem si, že dokud budu na svobodě, stěžím mě přemůže celá válečná hotovost toho císařství, a kameny snadno roztřískám celé hlavní město na kusy. Ale brzo jsem se toho záměru s hrůzou vzdal, když jsem si vzpomněl na přísahu složenou císaři, na vyznamenání,

kterých se mi od něho dostalo, a na vznešený titul nardaka, který mi udělil. A taky jsem se tak brzo nepřiučil dvořanské vděčnosti, abych se vymlouval, že mě nynější příkré jednání Jeho Veličenstva zbavuje všech bývalých závazků.

Posléze jsem se ustálil na rozhodnutí, za které snad zasloužím ne neprávem výtku. Přiznávám se, že za to, že jsem si uchoval zrak a svobodu, děkuji své ukvapenosti a nezkušenosti. Kdybych byl už tehdy znal povahu panovníků a ministrů, kterou jsem od té doby na mnoha místech pozoroval, a věděl, jak nakládají s neškodnějšími provinilci, než jsem byl já, byl bych se tomu lehkému trestu podrobil velmi chutě a ochotně. Jenže mne pobádala mladická unáhlenost. Ostatně jsem měl od Jeho císařského Veličenstva dovolení vykonat blefuskuánskému císaři návštěvu. A tak než uplynuly tři dni, využil jsem té příznivé okolnosti a poslal dopis svému příteli tajemníkovi a oznámil mu, že jsem si umínil vydati se toho dne ráno podle dovolení, které jsem dostal, do Blefusku. Nečekaje na odpověď, šel jsem v tu stranu ostrova, kde kotvilo naše loďstvo. Uchopil jsem velký válečný koráb, přivázal na předlano, a vytáhnuv kotvy, svlékl jsem se, šaty i s pokrývkou, kterou jsem nesl pod paží, vložil do lodi, a chvíli plavaje a chvíli se brodě, táhl jsem ji za sebou; tak jsem se dostal do královského přístavu blefuskuánského, kde mě lid už dávno očekával. Poskytli mi dva průvodce, aby mě zavedli do hlavního města, které se jmenuje rovněž Blefusku. Držel jsem průvodce v rukou, až jsem došel na dvě stě yardů od brány, a požádal je, aby oznámili můj příchod některému tajemníkovi a řekli mu, že tam očekávám rozkaz Jeho Veličenstva. Asi za hodinu jsem dostal odpověď, že mě přichází uvítati Jeho Veličenstvo v průvodu královské rodiny a vysokých dvorních úředníků. Popošel jsem o sto yardů. Císař se svým průvodem slezli z koní, císařovna s dámami z kočárů a nepozoroval jsem na nich, že by byli zděšeni nebo znepokojeni. Ulehl jsem na zem a políbil císaři a císařovně ruku. Řekl jsem Jeho Veličenstvu, že jsem přišel, jak jsem slíbil, s dovolením svého císařského pána, abych měl čest spatřit tak mocného vladaře a nabídl mu všechny služby, pokud jsou v mé moci a srovnávají se s poslušností k mému panov-

níkovi. Ani slovem jsem se nedotkl toho, že jsem v nemilosti, protože jsem o ní doposud nebyl řádně zpraven, a tak jsem mohl dělat, že o těch záměrech nic nevím. Nešlo mi též na rozum, že by císař to tajemství prozradil, pokud nejsem v jeho moci. Brzo se však ukázalo, že se klamu.

Nebudu čtenáře obtěžovat podrobným vyprávěním o mém přijetí na tom dvoře, které se shodovalo se šlechtností toho velikého panovníka. Ani o tom, jaké trampoty jsem snášel, nemaje dům ani postel, a jak jsem musel ležet na zemi, zahalen do své pokrývky.

KAPITOLA 8

Šťastnou náhodou najde spisovatel možnost odejít z Blefusku. Po menších nesnázích se dostane šťastně do své rodné země.

Tři dny po tom, co jsem tam přišel, zašel jsem ze zvědavosti na severovýchodní pobřeží ostrova a tam jsem zpozoroval asi na půl mořské míle v moři něco jako převržený člun. Zul jsem boty a punčochy, a když jsem se dobrodíl asi na dvě stě nebo tři sta yardů, poznal jsem, že se ta věc příbojem přibližuje. Tu jsem uviděl jasně, že je to opravdový člun, který byl asi zahrán, jak jsem se domníval, bouří od lodi. Obrátil jsem se pak ihned zpátky k městu a požádal Jeho císařské Veličenstvo, aby mi propůjčilo dvacet svých nejvyšších korábů, které mu zbyly po ztrátě loďstva, a tři tisíce námořníků pod velením místoadmirála. To loďstvo plulo dokola, zatímco já jsem se vracel nejkratší cestou na pobřeží, kde jsem prve objevil ten člun. Shledal jsem, že příboj jej zatím zahrnal ještě blíže. Námořníci byli opatřeni lanovím, které jsem předem spletl tak, aby bylo dosti silné. Když ty lodi přijely, svlékl jsem se a brodil, až jsem došel na sto yardů od člunu. Potom jsem musel plavat, až jsem se dostal k němu. Námořníci mi hodili konec lana. Přivázal jsem ho do díry na přídí člunu a druhý konec k válečnému korábu. Ale poznal jsem, že všechna ta námaha není k ničemu. Nedosáhl jsem na dno a nic jsem nepořídil. V té nesnazi jsem byl nucen plavat za člunem a postrkovat ho jednou rukou co chvíli dopředu. Příliv mi přál a dostal jsem se tak daleko, že mi už vyčnívala z vody brada a cítil jsem dno. Dvě nebo tři minuty jsem odpočíval a potom jsem zase člun postrčil a tak to šlo dále, až mi moře sahalo jenom pod pažďí. Když bylo po nejnamáhavější části mého úkolu, vyňal jsem ostatní provazy, které jsem měl složené v jedné lodi, a přivázal je nejprve ke člunu a potom k devíti lodím, které mě doprovázely.

Vál příznivý vítr, námořníci táhli a já postrkoval, až jsme se octli čtyřicet yardů od břehu. Počkal jsem na odliv. Potom jsem se dostal k člunu po souši, s pomocí dvou tisíc lidí jsem ho provazy a stroji naklonil tak, že se převrátil na dno, a shledal jsem, že je jen trochu poškozen.

Nebudu čtenáře obtěžovat tím, jak těžce jsem dovesloval s pomocí jakýchsi lopatek, které mě stály deset dní práce, se svým člunem do královského přístavu blefuskuánského. Sotva jsem tam dojel, objevil se mohutný sběh lidí, žasnoucích nad takovou ohromnou lodí. Řekl jsem císaři, že mi sama Štěstěna hodila ten člun do cesty, aby mě zavezl někam, odkud se snad vrátím do své vlasti. A prosil jsem Jeho Veličenstvo o poukaz na materiál na vystrojení člunu a zároveň o povolení k odjezdu. Po laskavých domluvách mi je ráčil udělit.

Bylo mi pořád divné, že jsem neslyšel nic o rychlém poslu od našeho císaře na dvůr blefuskuánský, pokud šlo o mne. Jak mi bylo později důvěrně oznámeno, Jeho Veličenstvo císař, jehož ani ve snu nenapadlo, že bych měl potuchu o jeho záměrech, domníval se, že jsem odešel do Blefusku, jenom abych splnil slib, a že se po té obřadné návštěvě zase za několik dní vrátím. Ale nakonec se přece jen znepokojoval nad tím, že jsem tak dlouho pryč. A tak po poradě s komořím a s ostatními z té tajné rady vypravil urozeného člověka s opisem článků obžaloby proti mně. Ten vyslanec měl nařízeno, aby poukázal panovníku blefuskuánskému na velkou shovívavost svého pána, který se prý spokojí jen tím, že přijdu o zrak. Že prý jsem utekl před soudem, a nevrátím-li se do dvou hodin, že budu zbaven titulu nardaka a prohlášen za zrádce. Vyslanec k tomu ještě dodal, že jak jeho pán očekává, dá mě jeho blefuskuánský bratr pro udržení míru a přátelské shody mezi oběma říšemi poslat zpátky do Liliputu se svázanýma rukama i nohama, abych byl potrestán jako zrádce.

Císař blefuskuánský se tři dni radil a potom poslal odpověď sestavenou ze samých zdvořilostí a omluv. Pokud prý běží o to, poslat mě svázaného, ví jeho bratr, že je to nemožné. Jakkoliv prý jsem ho připravil o loďstvo, je mi přece velmi zavázán za mnoho dobrých služeb, které jsem mu prokázal při sjednávání míru. Oběma Veličenstvům se ostatně brzo uleví. Našel jsem totiž na břehu ohromnou loď, která mě může od-

vézt na moře. Nařídil prý, aby ji s mou pomocí a pod mým vedením vystrojili, a doufá, že za několik měsíců budou obě říše zbaveny té nesnesitelné přítěže.

Posel se s tou odpovědí vrátil do Liliputu a panovník blefuskuánský mi oznámil, co se stalo. Přitom mi nabízel (arci přísně důvěrně) svou milostivou ochranu, setrvám-li u něho ve službě. Věřil jsem mu to sice upřímně, rozhodl jsem se však, že už nikdy, bude-li mi jen trochu možno vyhnout se tomu, nebudu skládat důvěru ve vladaře a ministry. Poděkoval jsem mu náležitě za přátelské úmysly, ale prosil jsem ho poníženě, aby mi prominul. Osud, ať už dobrý, nebo zlý, hodil mi do cesty loď, a tak jsem se rozhodl, že se raději vydám na oceán, než abych byl podnětem k rozmršce mezi tak mocnými panovníky. A ani se nezdálo, že by se byl císař nad tím mrzel. Čirou náhodou jsem přišel na to, že je mému rozhodnutí velmi rád a ministři většinou též.

Tyto úvahy mě pohnuly k tomu, abych odjel poněkud dříve, než jsem zamýšlel. Dvůr, který se už nemohl dočkat, až budu pryč, velmi ochotně mi k tomu poskytl pomoc. Pět set dělníků se zaměstnávalo tím, že mi robilo za mého řízení dvě plachty do člunu, a to tak, že prošíli třináctero svých nejsilnějších pláten. Hmoždil jsem se s výrobou provazů a lan, a to tak, že jsem splétal jejich nejsilnějších deset, dvacet až třicet. Velký kámen, který jsem po dlouhém hledání našel na břehu moře, sloužil mi za kotvu. Na vymazání lodi a jiné potřeby dostal jsem lůj ze tří set krav. Dalo mi neuvěřitelně mnoho práce, než jsem porazil největší stromy na vesla a stěžně. Při tom mi byli velmi nápomocni lodní tesaři Jeho Veličenstva; pomohli mi je ohoblovat, když jsem je předtím zhruba otesal.

Když bylo za nějaký měsíc všechno přichystáno, oznámil jsem Jeho Veličenstvu, že jsem mu k službám a že se chci rozloučit. Císař s královskou rodinou vyšel z paláce. Ulehl jsem na tvář, abych mu políbil ruku, kterou mi milostivě podal. Rovněž mi podala ruku císařovna a mladí princové a princezny. Jeho Veličenstvo mě obdařilo padesáti peněženkami po dvou stech spruzích a k tomu ještě svým obrazem v životní velikosti, který jsem ihned vložil do rukavice, aby se nepoškodil. Při

mém odjezdu bylo tolik obřadností, že jimi nebudu tentokrát čtenáře obtěžovat.

Naložil jsem do člunu sto poražených volů a tři sta ovcí a k tomu tolik chleba a pití a pečeného masa, kolik mi čtyři sta kuchařů stačilo připravit. Vzal jsem s sebou šest živých krav a dva býky a stejně tolik bahnic a skopců s úmyslem dovézt je do své domoviny a rozplemenit ten chov. Abych je mohl na lodi krmit, měl jsem pořádnou otep sena a pytlík zrní. Byl bych s sebou rád vzal tucet domorodců, ale císař mi to naprosto nedovolil. Dal mi bedlivě prohlédnout kapsy, a ještě mě čestným slovem zavázal, že mu neodvezu žádného poddaného, i kdyby svolil a chtěl.

Přichystav si tedy všechno, jak to jen šlo, vyplul jsem o šesté ráno čtyřiaadvacátého září 1701. Když jsem ujel při jihovýchodním větru asi čtyři mořské míle na sever, zočil jsem o šesté večer asi půl míle na severozápad ostrůvek. Připlul jsem a zakotvil na závětrné straně ostrova, který byl patrně neobydlen. Potom jsem se trochu posilnil a ulehl. Spal jsem dobře, jak počítám, aspoň šest hodin, neboť za dvě hodiny po mém procitnutí svítalo. Byla jasná noc. Posnídal jsem před východem slunce. Vytáhl jsem kotvu, a protože váł příznivý vítr, plul jsem stejným směrem jako předešlého dne; řídil jsem se kapesním kompasem. Měl jsem v úmyslu doplout, půjde-li to, na některý z těch ostrovů, co leží podle mého domnění na severovýchod od Země Van Diemenovy. Celý ten den jsem nic nespátřil. Teprve nazítří, asi o třetí odpoledne, když jsem podle svého odhadu urazil čtyřiaadvacet mil od Blefusku, zahlédl jsem plachetnici, která směřovala na jihovýchod. Já jsem plul přesně na východ. Dával jsem jí znamení, ale nedostával jsem odpověď. Poznal jsem však, že ji doháním, neboť vítr polevil. Napjal jsem co nejvíce plachty. Za půl hodiny mě zahlédla, vystrčila vlajku a vypálila z děla. Nelze ani vyslovit, jakou jsem měl radost, když mi neočekávaně zasvitla naděje, že uvidím opět svou milovanou domovinu a ty drahé zástavy, které jsem v ní zanechal. Lod' popustila plachty a 26. září jsem ji mezi pátou a šestou večer dohonil. Když jsem uviděl její anglickou vlajku, poskočilo mi srdce. Krávy a ovce jsem strčil do kapes u kabátu a s celým malým nákladem zásob dostal jsem se na palubu. To plavidlo byl

anglický obchodní koráb, který se vracel po Severním a Jižním moři z Japonska. Kapitánem byl pan John Biddel z Deptfordu, velmi uhlažený člověk a znamenitý lodník. Byli jsme právě na třicátém stupni jižní zeměpisné šířky. Na lodi bylo asi padesát mužů. Setkal jsem se tam se svým starým druhem, jistým Petrem Williamsem, který mi vydal před kapitánem dobré vysvědčení. Ten pán jednal se mnou laskavě a žádal mě, abych mu pověděl, kde jsem byl naposled a kam jedu. Několika slovy jsem mu to řekl, ale on si myslil, že třeštím a že mi přestálá nebezpečí popletla hlavu. Vyňal jsem tedy z kapsy svůj černý hovězí dobytek a ovce; ty ho uvedly v úžas a rázem přesvědčily o mé pravdomluvnosti. Potom jsem mu ukázal zlato, které mi dal císař blefuskuánský, spolu s obrazem Jeho Veličenstva v životní velikosti a jinými vzácnostmi té země. Dal jsem mu dvě peněženky po dvou stech spruzích a slíbil jsem mu, že mu po příjezdu do Anglie věnuji stelnou krávu a ovci.

Nebudu čtenáře obtěžovat podrobnou zprávou o této cestě, která se z valné části vydařila. 13. dubna 1702 jsme přijeli do Dun. Potkala mě jen jedna nehoda, že mi totiž krysy odnesly na lodi jednu ovci. Její ohlodané kosti jsem našel v díře. Ostatní dobytčata jsem dostal šťastně na břeh a nechal je pást na kuželkovém hřišti v Greenwichi; s chutí se krmila hebkou trávou, ačkoliv jsem se obával opaku. Nebyl bych je na té dlouhé cestě udržel naživu, kdyby mi nebyl kapitán odměřil trochu svých nejlepších sucharů. Ty, rozetřeny na prášek a smíchány s vodou, byly jejich stálým žrádlem. Za tu krátkou dobu, co jsem pobyl v Anglii, vydělal jsem slušné peníze tím, že jsem je ukazoval mnoha urozeným i jiným lidem. Než jsem se vydal na druhou cestu, prodal jsem je za šest set liber. Co jsem se naposled vrátil, shledávám, že chov slušně vzrostl, zejména ovce. Doufám, že to velmi prospěje vlnářskému průmyslu, neboť mají hebké rouno.

Pobyl jsem u své ženy a rodiny jenom dva měsíce, neboť nezkrotná touha po cizích krajinách mi nedala, abych tam zůstal déle. Zanechal jsem ženě patnáct set liber a usadil jsem ji v řádném domě v Redriffu. Ostatní majetek jsem vzal s sebou jednak v penězích, jednak ve zboží a těšil jsem se, že si pomohu ke jmění. Nejstarší strýc John mi zanechal

pozemek u Eppingu, vynášející ročně asi třicet liber. Ve Fetter Lane jsem měl na dlouhou dobu pronajatou hospodu U Černého býka. Ta mi vynášela také tolik, takže nebylo nebezpečí, že bych zanechal rodinu v úzkých. Syn John, pojmenovaný po strýci, byl na gymnáziu a dobře se učil. Dcera Betty (která je teď už dobře vdána a má děti) tehdy ještě šila. Rozloučil jsem se se ženou, s chlapcem i s děvčetem a všichni jsme slzeli. Odebral jsem se na Dobrodružství, námořní loď o třech stech tunách, jedoucí do Suratu. Velel na ní kapitán John Nicholas z Liverpoolu. Ale vypravování o této cestě nutno odložit do druhého dílu mých Cest.

Díl II

**CESTA
DO BROBDINGNAGU**

KAPITOLA 1

Líčení veliké bouře. Pošlou pinasku pro vodu, spisovatel na ní odjíždí probádat krajinu. Zanechají ho na břehu, domorodec ho zajme a odnese k sedlákovi. Jak ho tam přijmou a jaké nehody ho tam potkají. Popis obyvatelstva.

Povahou i osudem mi byl souzen rušný a neklidný život, a tak jsem už za dva měsíce po návratu odjel opět z vlasti a 20. června 1702 jsem vstoupil v Dunách na loď Dobrodružství, plující do Suratu. Velel na ní kapitán John Nicholas, rodák z Cornwallu. Měli jsme velmi příznivý vítr, až jsme dojeli k mysu Dobré naděje; tam jsme přistáli, abychom nabrali čerstvé vody. Protože jsme přišli na trhlinu, vylodili jsme tam zboží a prezimovali. Kapitán onemocněl zimnicí, a tak jsme mohli odjetí od mysu teprve koncem března. Tehdy jsme vypluli a měli jsme dobrou cestu, dokud jsme neprojeli úžinou Madagaskarskou. Když jsme však byli severně od Madagaskaru asi na pátém stupni jižní šířky, větry, které v těch mořích vanou podle pozorování od začátku prosince až do začátku května stále vytrvale a silně od severozápadu, zaduly 19. dubna mnohem prudčeji a více od západu než obyčejně; trvalo to celých dvacet dní. Za tu dobu jsme byli zahnáni poněkud na východ od Moluk, a jak náš kapitán 2. května pozorováním zjistil, asi tři stupně na sever od rovníku. Tehdy vítr utichl a nastalo úplné bezvětří, z čehož jsem měl nemalou radost. Avšak kapitán, který měl velké zkušenosti s plavbou po těch mořích, kázal nám, abychom se všichni přichystali na bouři. Ta se opravdu nazítrí strhla. Zdvihl se totiž jižní vítr, zvaný jižní monzun.

Poněvadž jsme viděli, že bude silně dout, svinuli jsme čelní plachtu a byli jsme přichystáni stáhnout přední plachtu přídní. Ale když se dalo do deště, upevnili jsme všechna děla a stáhli vratiplachtu. Loď byla nakloněna celou šířkou po větru, a proto jsme raději pluli rychle směrem

návětrným, než abychom se kymáceli anebo leželi bez plachet. Skasali jsme přední plachtu přídní a odložili ji a spodní plachtu na předním stěžni stáhli dozadu. Kormidlo trčelo celé nahoře. Lod' se držela statečně. Upevnili jsme přední stahovací lano, ale plachta praskla. Stáhli jsme tedy ráhno a spustili plachtu a všechno z ní odvázali. Bouře zuřila a vlny do-
rážely neobyčejně nebezpečně. Odráželi jsme lod' jilcem kormidla, opat-
řeným tenkým návlečným lanem, a tak jsme pomáhali kormidelníkovi. Protože jsme měli před sebou širé moře, nespustili jsme nadstěžeň. Ne-
chali jsme jej stát, neboť lod' plula dobře před větrem, a věděli jsme, že
se jí pluje lépe a ujíždí rychleji, když je nadstěžeň vztyčen. Když bylo po
bouři, vytáhli jsme přední plachtu přídní a hlavní plachtu a přitočili lod'.
Pak jsme vytáhli vratiplachtu, plachtu velestožárovou a předostožáro-
vou. Mířili jsme na východoseverovýchod, vítr váł od jihozápadu. Utáhli
jsme na pravém boku dvoulaní a odvázali zvratičku návětrnou a táhla.
Nasadili jsme zvratičky závětrné, vytáhli je po návětrném lanivu, napjali
je a pevně přivázali. Vratiplachtová lana jsme přetáhli proti větru a lod'
jsme drželi těsně při větru, jak jen bylo možno.

Za té bouře, po níž se zdvihl silný západojihozápadní vítr, byli jsme
zahnáni, jak počítám, asi pět set mořských mil na východ, takže ani
nejstarší námořníci na lodi nepoznali, kde jsme. Potraviny nám stačily,
lod' neutrpěla škody a mužstvo bylo vesměs zdrávo, ale strádali jsme
naprostým nedostatkem vody. Rozhodli jsme se, že se raději přidržíme
téhož směru a nezamíříme severněji, kde bychom se mohli dostat do
severozápadních končin Tatarska a do Zamrzlého moře.

Dne 16. června 1703 objevil plavčík z nadstěžně zemi. 17. června se
objevil přímo před námi velký ostrov či pevnina (nevěděli jsme, co to
je) s úzkou šíjí vybíhající na jižní straně do moře a s plytkou zátokou,
do níž by nevplula lod' více než stotunová. Zakotvili jsme asi na moř-
skou míli od té zátoky a kapitán poslal v pinasce tucet vyzbrojených
mužů s nádobami pro vodu, najdou-li ji. Požádal jsem ho, aby mi dovo-
lil jít s nimi rozhlédnout se po krajině a pokud možno ji probádat. Když
jsme vystoupili na zem, neviděli jsme ani řeky, ani pramene, ani stopy
po obyvatelstvu. Mužstvo se tedy pustilo po břehu a pátralo po čerstvé

vodě poblíž moře. Já jsem šel asi míli po druhé straně a zjistil jsem, že je tam kraj naprosto pustý a skalnatý. Omrzelo se mi to, a tak když jsem neviděl nic, co by ukojilo mou zvědavost, vrátil jsem se zvolna k zátocy. Když se mi ukázalo moře, uviděl jsem, že mužstvo je už zase v člunu a vesluje ze všech sil k lodi. Už jsem na ně chtěl křiknout, což by nebylo bývalo tuze platné, ale vtom jsem uviděl, jak jde nějaký ohromný tvor v moři skokem za nimi. Jak se brodil, nesahala mu voda příliš nad kolena, a šel sáhodlouhým krokem. Jenže mužstvo bylo před ním na půl mořské míle a obluda nemohla člun dohonit, protože dokola v moři bylo plno špičatých skalisk. Dověděl jsem se to až potom, protože jsem si netroufal vyčkat, jak to dobrodružství dopadne. Běžel jsem co nejrychleji tam, kam jsem prve mířil, a pak jsem vylezl na strmý kopec, odkud jsem trochu přehlédl krajinu. Poznal jsem, že je dokonale obdělaná. Nejvíce mě překvapila délka trávy, která byla na nivách ponechaných na seno asi dvacet stop vysoká.

Dostal jsem se na silnici, jak jsem alespoň myslel, byla to však pouhá stezka, po níž chodili domorodci přes ječmen. Šel jsem chvíli po ní, ale neviděl jsem tuze kolem sebe, protože byly už blízko žně a obilí se tyčilo aspoň na čtyřicet stop. Za hodinu jsem došel na konec pole. Bylo ohrazeno plotem vysokým aspoň sto dvacet stop a tak vysokánskými stromy, že jsem ani nemohl odhadnout jejich výšku. Z pole vedly schůdky na vedlejší pole. Měly čtyři stupínky a na nejhořejším bylo nutno překročit kámen. Nebyl jsem s to, abych vylezl po schůdcích, protože každý stupínek byl na čtyři stopy a hořejší kámen přes dvacet stop. Snažil jsem se najít v plotě skulinu, a tu jsem upozoroval, že po vedlejším poli jde ke schůdkům právě tak veliký domorodec jako onen, jehož jsem viděl pronásledovat na moři náš člun. Napohled byl vysoký jako obyčejná zvonice, a pokud jsem mohl odhadnout, bral každým krokem asi deset stop. Náramně jsem se polekal a ustrnul a běžel se schovat do obilí. Viděl jsem ho odtamtud, jak se nahoře na schůdcích ohlíží napravo na vedlejší pole, a slyšel jsem, jak volá mnohem hlasitěji než hlásná trouba. Ten hluk se rozlehl tak vysoko ve vzduchu, že jsem zprvu opravdu myslel, že je to hrom. Poté přišlo k němu sedm netvorů

jako on se srpy v ruce, velikými asi jako šest kos. Ti lidé nebyli tak ustrojeni jako on a byli to patrně jeho sluhové a nádeníci. Když promluvil několik slov, dali se do sečení obilí na poli, kde jsem ležel. Zůstával jsem co nejdále od nich. Ustupovalo se mi nesmírně těžko. Stébla byla někdy ani ne stopu od sebe, takže jsem se mezi nimi stěží prodíral. Postupoval jsem jakžtakž dopředu, až jsem se dostal na místo, kde bylo obilí po dešti a větru polehlé. Dál už to nešlo ani o krok. Stébla byla totiž tak spletena, že jsem nemohl prolézt, a osiny sražených klasů byly tak špičaté, že mě píchaly přes šaty až na kůži. Slyšel jsem žence ani ne sto yardů za sebou. Byl jsem schvácen námahou a propadl jsem docela smutku a zoufalství. I lehl jsem si do brázdy a přál si z hloubi duše, abych tam dokonal. Plakal jsem nad svou opuštěnou vdovou a osiřelými dětmi. Naříkal jsem nad svou pošetilostí a svéhlavostí, s jakou jsem se pustil proti radám všech přátel a příbuzných podruhé na cestu. Neubránil jsem se v tom strašném rozrušení myšlenky na Liliput, jehož obyvatelé na mne patřili jako na největší div, který se objevil na zemi. Jednou rukou jsem tam utáhl císařské loďstvo a vykonal ještě jiné činy, které budou navždy zapsány v kronikách oné říše. Potomci jim ani neuvěří, třebaže je dosvědčí miliony. Uvažoval jsem, jak pokořující bude pro mne, když se budu v tomto národě vyjímat tak nepatrně, jak by se u nás vyjímal každý Lilipután. Ale uvědomoval jsem si, že to je mým nejmenším neštěstím. Vždyť je přece známo, že čím větší jsou lidská stvoření, tím jsou surovější a ukrutnější. A mohl jsem se nadít něčeho jiného, než že se proměním v sousto v ústech prvního z těch obrovských divochů, který mě náhodou chytí? Filozofové nám tvrdí jistě právem, že nic není velké ani malé, leč při srovnávání. Možná že si osud zamlul a dal najít Liliputánům národ, v němž jsou lidé proti nim tak drobní, jako byli oni proti mně. A kdoví, nebude-li snad i toto ohromné lidské plémě právě tak překonáno někde v dalekých končinách, které dosud nebyly objeveny.

Byl jsem strachy téměř bez sebe, a přece mi nedalo, abych nepokračoval v těch úvahách. Tu se náhle přiblížil žnec až na deset yardů k brázdě, v které jsem ležel. Lekl jsem se, že mě při dalším kroku zašlápně ane-

bo přeseke srpem vedví. Právě když se chystal zase postoupit, zaječel jsem tak silně, jak mi jen strach dovolil. Ohromný tvor se zarazil, chvíli se díval všude pod sebe, až konečně vyslídil, že ležím na zemi. Chvíli se opatrně rozmýšlel jako člověk, který chce polapit nebezpečné zvířátko tak, aby ho nemohlo ani poškrábat, ani pokousat. Právě tak jsem já chytával v Anglii lasici. Posléze se odhodlal uchopit mě ukazováčkem a palcem zezadu v pase a podal si mě tři yardy před oči, aby se lépe podíval, jak vypadám. Uhodl jsem, co zamýšlí. Osud mi dal tolik duchapřítomnosti, že když mě držel v povětrí asi šedesát stop nad zemí, rozhodl jsem se vůbec se nebránit, abych mu nevyklouzl z prstů, třebaže mě bolestně mačkal v bocích. Odhodlal jsem se toliko zdvihnout oči k slunci a sepnout pro-sebně ruce a promluvit poníženě žalostným tónem, jak se slušelo v mém postavení. Trnul jsem, že mnou praští o zem, jak to děláváme s odpor-nými zvířátky, když je chceme zahubit. Ale osud mi přál. Můj hlas a mé posunky se mu zřejmě zalíbily. Začal mě pokládat za raritu a nemálo žasl nad tím, že pronáším souvislá slova, třebaže jim nerozuměl. Zatím jsem se už neudržel, sténal jsem a proléval slzy a otáčel hlavu k bokům. Na-značoval jsem mu podle možnosti, jak ukrutně mě bolí, když mě svírá palcem a ukazovákem. Pochopil patrně, co chci říci. Nadzdvihl si šos ka-bátu, položil mě opatrně do něho a hned se mnou běžel za svým pánem. Byl to ten zámožný sedlák, kterého jsem prve viděl na poli.

Sedlák vyslechl (jak jsem soudil z jejich hovoru) všechno, co mu mohl sluha o mně říci, vzal slámku asi jako cestovní hůl a nadzdvihoval mi jí šosy u kabátu. Pokládal je patrně za nějaký šat, který mi dala pří-roda. Odfoukl mi vlasy, aby mi lépe viděl do obličeje. Svolal čeledíny a vyptával se jich (jak jsem se později dověděl), zdali viděli někdy na polích stvořeníčka, která by se mi podobala. Potom mě šetrně položil na všechny čtyři na zem. Ale já jsem ihned povstal a chodil pomalu sem a tam, abych těm lidem ukázal, že vůbec nepomýšlím na útek. Všichni se sesedli kolem mne, aby viděli lépe na mé pohyby. Smekl jsem klo-bouk a hluboce se sedlákově uklonil. Poklekl jsem, pozdvihl ruce i oči a promluvil co nejhlasitěji několik slov. Vyňal jsem z kapsy tobolku a pokorně jsem mu ji podal. Přijal ji na dlaň, pak si ji podal až k očím,

aby viděl, co to vlastně je, potom ji několikrát obrátil špendlíkem (který vytáhl z rukávu), ale nevěděl, co s ní. Naznačil jsem mu tedy, aby položil ruku na zem. Potom jsem vzal peněženku, otevřel ji a vysypal mu všechno zlato na dlaň. Bylo v ní šest kusů španělských čtyřpistolů a kromě toho dvacet až třicet drobných mincí. Viděl jsem, jak si naslouchuje špičku malíčku a sbírá největší mince jednu po druhé. Neměl vůbec potuchy, co to je. Pokynul mi, abych je strčil zase do peněženky a peněženku zpátky do kapsy. To jsem také udělal, když jsem mu ji napřed několikrát nabídl.

Sedlák nabyl přesvědčení, že jsem asi rozumný tvor. Promlouval na mne, ale zvuk jeho hlasu mi zaléhal v uších jako vodní mlýn, i když byla jeho slova dosti zřetelná. Odpovídal jsem mu v několika řečech co nejhlasitěji a on mi přistrkoval ucho na dva yardy, jenže nadarmo. Naprosto jsme si nerozuměli. Potom poslal čeledíny po práci. Vytáhl z kapsy kapesník, přeložil jej a prostřel na ruku, kterou roztáhl hřbetem na zem, dlaní nahoru, a pokynul mi, abych na ni vystoupil. Bylo to snadné, neboť nebyla tlustší než jedna stopa. Nezbyvalo mi než uposlechnout. Abych nespádl, natáhl jsem se na kapesníku; jeho cípy mě pak zabalil pro větší jistotu až po krk a tak mě odnesl domů. Doma zavolal ženu a hned mě jí ukázal. Zavřískla a utekla, jako když ženské v Anglii uvidí ropuchu nebo pavouka. Ale když chvíli pozorovala, jak si počínám a jak dbám pokynů jejího manžela, brzy se se mnou smířila a časem ke mně náramně přilnula.

Bylo asi dvanáct hodin v poledne a služka přinesla oběd. Byla to jenom vydatná porce masa (jak se sluší na prostý selský stav) na míse, která měřila v průměru asi čtyřiadvacet stop. U stolu byl sedlák se ženou, tři děti a stará bába. Když usedli, postavil mě sedlák kousek od sebe na stůl, který byl dvacet stop nad podlahou. Měl jsem hrozný strach a zůstával jsem co nejdále od kraje, abych nespádl. Žena usekla ždibec masa, pak nadrobila na dřevěný talíř chleba a přistrčila jej přede mne. Uklonil jsem se jí hluboce, vytáhl jsem nůž a vidličku a dal se do jídla, což je tuze bavilo. Hospodyně poslala služku pro malý kalíšek, do něhož se vešly asi dva galony, a nalila mi do něho. Uchopil jsem nádobu

s námahou do obou rukou a anglicky pronesl z plných plic co nejuctivěji přípitek paní domu. Nad tím se tak upřímně rozesmáli, že jsem z toho hluku div neohluchl. Nápoj měl chuť slabého moštu a nebyl nepříjemný. Potom mi pán pokynul, abych přistoupil na okraj k jeho talíři. Ale když jsem šel po stole, byl jsem ještě pořád všecek vyjeven, a tak jsem klopýtl (shovívavý čtenář to snadno pochopí a omluví) o kůrku a upadl rovnou na tvář, aniž jsem se však poranil. Ihned jsem povstal, a vida, že jsou ti dobří lidé znepokojeni, popadl jsem klobouk, který jsem držel ze slušnosti pod paží, zamával jím nad hlavou a vyrazil třikrát hurá, abych jim ukázal, že jsem si pádem vůbec neublížil. Ale když jsem šel dále k svému pánovi (jak mu budu od nynějška říkat), jeho nejmladší syn, který seděl hned vedle něho, asi desíletý taškář, chytil mě za nohy a vyzdvihl vysoko do vzduchu, až se mi třáslы všechny údy. Ale otec mě synovi vytrhl, dal mu po levém uchu takový pohlavek, že by srazil k zemi škadronu evropské jízdy, a kázal, aby ho odvedli od stolu. Bá! jsem se, že na mne hoch zanevře; vždyť jsem si pamatoval, jak mají hoši u nás od přirozenosti spadeno na vrabce, králíky, koťata a štěňata. A tak jsem klekl, ukazoval na chlapce a naznačoval pánovi, pokud to jen šlo, že chci, aby synovi odpustil. Otec slíbil a kluk se zase posadil. Šel jsem pak za ním a políbil mu ruku. Pán ho za ni uchopil, aby mě jí lehce pohladil.

Mezi obědem vyskočila paní na klín její zamilovaná kočka. Slyšel jsem za sebou hluk, jako když pracuje tučet punčochářů. Ohlédl jsem se a poznal jsem, že to přede to zvíře. Bylo myslím třikrát větší než vůl, jak jsem soudil podle její hlavy a pracky, když ji hospodyně hladila a krmila. Lité vzezření toho tvora mě přivedlo nadobro z míry, třebaže jsem stál přes padesát stop od ní až na druhém konci stolu a paní ji pevně držela, aby se snad nevymrštila a nechňapla mě do drápů. Ale naštěstí mi nehrozilo nebezpečí. Když mě pán postavil na tři yardy od ní, ani si mě nevšimla. Vždycky jsem slychal a sám zakusil na cestách, že prchá-li člověk před dravcem anebo dá najevo strach, nejspíše ho přiměje k tomu, aby ho pronásledoval nebo napadl. Proto jsem se rozhodl, že nedám nijak na sobě znát neklid. Prošel jsem se neohroženě pětkrát nebo šestkrát

přímo před hlavou kočky a došel jsem až na půl yardu k ní. Ucouvla, jako by ona měla ze mne větší strach. Psů jsem se tolik neobával. Tři nebo čtyři psi přišli do světnice, jak tomu bývá na statku. Jeden byl buldok a velikostí se vyrovnal čtyřem slonům, druhý ohař, trochu vyšší než buldok, jenže ne tak zavalitý.

Když už bylo skoro po obědě, přinesla kojná v náručí asi jednorochní dítě. To mě ihned vyslídilo, a jak se už nemluvnata obyčejně doprošují, spustilo vrískot, že by jej bylo slyšet od Londýnského mostu až po Chelsea, aby si smělo se mnou hrát. Jen aby mu vyhověla, matka mě vzala a přistrčila k dítěti. Rázem mě popadlo v pase a strčilo si mě hlavou do úst. Zařval jsem tak silně, že se mrně polekalo a upustilo mě. Kdyby mi nebyla matka podstrčila zástěru, byl bych si jistě zlámal vaz. Kojná chtěla uklidnit děcko hrkátkem, jakousi dutou nádobou plnou velkých kamenů, kterou mělo děcko lanem přivázanou na prsou. Ani to nepomohlo, i nezbývalo jí než sáhnout k poslednímu prostředku a nakrmit je. Plet' té kojné byla tak poseta skvrnami, uhry a pihami, že nemohlo být nic odpornějšího na pohled. Přivedlo mě to na myšlenku o čisté pleti našich anglických dam, které se nám jeví krásné jen proto, že jsou tak veliké jako my a jejich nedostatky je vidět jen pod zvětšovacím sklem. To nám při pokuse ukazuje, že i nejhebcí a nejbělejší plet' vypadá hrubě, drsně a nezdravě.

Pamatuji se, že se mi v Liliputu jevilo vzezření těch drobných lidiček nejkrásnější na celém světě. Když jsem tam mluvil o té věci s jedním učencem, s nímž jsem byl důvěrně znám, řekl mi, že má tvář mu připadá mnohem hezčí a hladší, když se na mne dívá ze země než při pohledu zblízka, když ho vezmu do ruky a přistrčím blízko k sobě. To prý je, jak se přiznal, zpočátku ošklivé. Objevuje prý na mé kůži velké otvory. Pahýly mých vousů jsou prý desetkrát tlustší než kančí štětiny a má plet' prý se skládá z několika naprosto nesouladných barev. Dovolují si na svou obhajobu říci, že jsem tak hezký jako kterýkoliv muž v Anglii a že jsem po všech svých cestách jen trochu osmahlý. Naproti tomu, když jsme hovořili o dámách z císařského dvora, říkal mi, že jedna je pihovatá, druhá má příliš široká ústa a třetí příliš široký nos, což jsem

sám vůbec nerozpoznával. Uznávám, že to byla dosti zbytečná úvaha. Nemohl jsem si ji však odepřít, aby si čtenář snad nemyslel, že ti obrovští tvorové byli opravdu ohyzdní. Mám-li o nich říci pravdu, bylo to sličné plémě. A zvláště rysy v obličeji mého pána, který byl pouhý sedlák, vypadaly velmi souměrně, když jsem na něho patřil z výše šesti stop.

Když bylo po obědě, odešel pán za nádeníky, a jak jsem poznal z jeho hlasu a posunků, přísně své ženě nakázal, aby na mne dávala pozor. Byl jsem tuze unavený a ospalý. Sotva to má paní zpozorovala, položila mě na svou postel a přikryla čistým bílým kapesníkem. Ten kapesník byl širší a hrubší než hlavní plachta na válečném korábu.

Spal jsem asi dvě hodiny a zdálo se mi, že jsem doma u ženy a dětí. To mě jenom ještě více rozesmutnilo, když jsem procitl a uviděl, že jsem v ohromné světnici, která měří dvě stě až tři sta stop do šířky a přes dvě stě stop do výšky, a ležím na posteli široké dvacet yardů. Má paní odešla poklízet a zamkla mě. Postel byla osm yardů nad zemí. Byl bych rád slezl dolů, ale netroufal jsem si zavolat. A i kdybych si byl troufal, byl bych marně volal svým hlasem přes takovou dálku ze světnice, v níž jsem ležel, až do kuchyně, kde se zdržovala rodina. Zatímco jsem tonul v těchto nesnázích, vylezly po zácloně dvě krysy a pobíhaly a čmuchaly po posteli. Jedna mi přišla až k obličeji a tu jsem leknutím povstal a vytasil na obranu tesák. Ohavy mě drze napadly z obou stran a jedna mě chytla přední tlapou za límec. Ale ještě než mi mohla ublížit, poštěstilo se mi rozpárat jí břicho. Klesla mi k nohám, a když druhá uviděla, co se stalo s její družkou, dala se na útěk. Jak prchala, utržila ode mne ještě notnou ránu do hřbetu, až jí crčela krev. Po tom hrdinském kousku procházel jsem se pomalu po posteli, abych nabral dechu a vzpamatoval se. Nestvůry byly jako silný buldok, jenže byly daleko mrštnější a zuřivější. Byly by mě jistě rozsápaly a sežraly, kdybych byl před spaním odložil opasek. Změřil jsem ocas mrtvé krysy a shledal jsem, že mu schází palec do dvou yardů. Ale ošklivilo se mi stáhnout zdechlinu z postele, na níž dosud ležela a krvácela. Zpozoroval jsem, že je ještě trochu živa, ale sekl jsem ji silně po krku, a tak jsem ji dorazil.

Krátce poté přišla do světnice má paní. Když uviděla, že jsem všecek zakrvácen, přiběhla a vzala mě do ruky. Ukázal jsem s úsměvem na mrtvou kysu a naznačoval jsem jí ještě jinak, že se mi nic nestalo. Měla z toho nesmírnou radost a zavolala služku, aby nabrala chcíplou kysu do kleští a vyhodila ji oknem. Postavila mě pak na stůl. Ukázal jsem jí svůj úplně zkrvavený tesák, utřel jej do šosu a zastrčil zpátky do pochvy. Snažil jsem se naznačit své paní, že chci, aby mě postavila na zem. Když to udělala, nevzmohl jsem se na nic jiného, ledaže jsem ukázal prstem na dveře a několikrát se poklonil. Konečně dobráčka pochopila, co bych rád, i vzala mě znovu do ruky, zašla do zahrady a postavila mě na zem. Poodešel jsem stranou asi na dvacet yardů a schoval se na chvíli mezi dva šťovíkové listy.

Doufám, že mi laskavý čtenář promine, že se obírám s takovýmito podrobnostmi. Ničemným sprostákům se třeba budou zdát bezvýznamné. Filozofovi naproti tomu poslouží k obohacení myšlení a obraznosti, takže je užítuje ve veřejném i soukromém životě. Jedině to jsem měl na mysli, když jsem předkládal světu tyhle a jiné zprávy o svých cestách. Šlo mi v nich jen a jen o pravdu beze všech strojených učených a slohových příkras. Jenže celý děj této cesty účinkoval na mne tak a tolik se mi vryl do paměti, že jsem při spisování neopomenul ani jedinou důležitou okolnost. I tak jsem po bedlivém prozkoumání vyškrtl několik méně významných odstavců, aby se mi nepředhazovalo, že jsem nudný a malicherný. Cestopiscům se to často vytýká a možná že nikoliv neprávem.

KAPITOLA 2

Popis sedlákovy dcery. Spisovatele odnesou do městečka a potom do hlavního města. Podrobnosti z cesty.

Má paní měla devítiletou dceru, která na svůj věk jevila velmi slibné vlohy, dovedně šila a zručně si strojila pannu. Spolu s matkou podařilo se jí upravit mi na noc kolébku pro pannu. Daly ji do malé zásuvky ze skříně, kterou postavily z obavy před krysami na polici. Ta byla mým ložem po celou dobu, co jsem u nich bydlel, a když jsem se zaučil do jejich řeči a dovedl vyjádřit, co chci, udělaly mi ji ještě pohodlnější. Děvčátko bylo obratné, a když jsem se před ní několikrát svlékl, dovedla mě sama ustrojit i odstrojit; když mě však nechala, nikdy jsem ji tím neobtěžoval. Udělala mi sedm košil a ostatní prádlo z nejjemnějšího plátna, jaké jen dostala (bylo ovšem hrubší než pytlovina), a prala mi je vždycky vlastníma rukama. Byla mi též učitelkou řeči. Když jsem ukázal na něco prstem, řekla mi, jak se to jmenuje v její řeči. A tak jsem mohl za několik dní požádat o všechno, čeho se mi zachtělo. Byla velmi hodná a na svůj věk malá, neměřila více než čtyřicet stop. Říkala mi Grildrig, což se ujalo v rodině a později v celém království. To slovo znamená to, čemu se říká v latině nanunculus, ve vlaštině homunceletino a u nás zakrslík. Hlavně jí děkuji za to, že jsem v té zemi zůstal naživu. Co jsem tam byl, vůbec jsme se neodloučili. Říkal jsem jí má Glumdalklič neboli chůvička a dopustil bych se velkého nevděku, kdybych opominul tuto čestnou zmínku o její péči a příchyllosti ke mně. Přál bych si upřímně, aby mi bylo dáno raději po zásluze se jí odvděčit. Kéž bych se nebyl stal, jak se plným právem domnívám, neblahým, ač nevinným původcem toho, že upadla v nemilost!

Zatím se po sousedství rozneslo, že můj pán chytil na poli podivné zvíře asi tak veliké jako splaknuk, které má však po všech stránkách

podobu lidského tvora. Také v jednání prý jej naprosto napodobuje. Má, jak se zdá, vlastní řečičku, naučilo se už několika jejich slovům, chodí zpřímá po nohách, je krotké a mírné, přijde na zavolání, udělá, co se mu ukáže, má nejjemnější údy na celém světě a pleť čistší než tříletá šlechtická dcerka. Sedlák, který bydlel hned vedle a dobře se znal s mým pánem, schválně ho navštívil, aby vypátral, co je pravdy na té pověsti. Vytasili se ihned se mnou a postavili mě na stůl. Na povel jsem se prošel, vytáhl tesák, zase jej zastrčil, poklonil se hostu svého pána, zeptal se ho jeho jazykem, jak se má, a srdečně jsem ho přivítal, jak mě naučila má chůvička. Byl to starý člověk a měl slabý zrak, i nasadil si brejle, aby si mě lépe prohlédl. Nad tím jsem se upřímně rozesmál. Jeho oči vypadaly, jako by do pokoje dvěma okny svítil měsíc v úplňku. Domácí poznali, co mě tak rozjařilo, a smáli se se mnou. Ten staroch byl tak hloupý, že se nad tím rozzlobil a upadl v rozpaky. Měl pověst velkého lakomce a naneštěstí pro mne ji zasluhoval. Dal totiž mému pánovi neblahou radu, aby mě ukazoval za peníze, až bude trh v sousedním městečku, vzdáleném od našeho domu půl hodiny jízdy, nějakých dvaadvacet mil. Uhodl jsem, že se něco kuje, když jsem pozoroval, jak si můj pán dlouho se svým známým šeptá a občas si na mne ukazují. Samým strachem jsem se domýšlel, že jsem zaslechl několik jejich slov a porozuměl jim. Nazítří ráno mi všechno pověděla má chůvička Glumdalklič, která to lstivě z matky vytáhla. Položila si mě chudinka na prsa a rozplakala se hanbou a žalem. Obávala se, že mi suroví sprostáci něco provedou, že mě zamáčknou anebo mi polámou údy, až mě vezmou do ruky. Poznala už také, jakou mám útlou povahu, jak úzkostlivě držím na důstojné chování a jakou potupou pro mne bude, když budu za peníze veřejně vystavován nejsprostšímu davu. Tatínek s maminkou jí slíbili, že bude Grildrig její, a teď jí chtějí provést to, co loni. Dali jí tehdy naoko beránka, ale jakmile ztloustl, prodali ho řezníkovi. Prohlašuji však poctivě, že já jsem se tolik neznepokojoval jako má chůva. Měl jsem pevnou naději, a ta mě vůbec neopouštěla, že se jednou zase dostanu na svobodu. Co se týče hanby nad tím, že mě budou vozit jako netvora, uvažoval jsem, že jsem v té zemi úplně cizí, a vrátím-li se ně-

kdy do Anglie, nemůže mi být to neštěstí vůbec na pohanu. Vždyť i samému králi Velké Británie by bylo na mém místě podstoupit tytéž útrapy.

Hned jakmile byl trh, odvezl mě můj pán na radu přítelovu v krabici do sousedního městečka a dozadu na podsedelní podušku vzal s sebou dcerku, mou chůvu. Krabice byla na všech stranách těsně zavřena a měla jen dvířka, jimiž jsem vcházel a vycházel, a několik vyvrtaných otvorů, jimiž proudil vzduch. Děvče mi do ní z opatrnosti podestlalo prošívanou přikrývku z postýlky na pannu. Přesto mě ta cesta velmi roztrásla a rozčilila, třebaže trvala jen půl hodiny. Kůň bral totiž každým krokem asi čtyřicet stop a cválal tak, že se to zmítání vyrovnalo stoupání a klesání lodi za velké bouře, jenže bylo daleko častější. Naše cesta byla o něco delší než z Londýna do St. Albansu. Můj pán slezl u hospody, do níž chodíval. Chvilí se radil s hospodským a potom zařídil, čeho bylo třeba. Najal grultruda neboli vyvolávače, aby ohlásil po městě, že U Zeleného orla lze uvidět podivné stvoření ani ne tak veliké jako splaknuk (tamější zvíře, velmi vzhledné, dlouhé asi šest stop), které se tělem venkoncem podobá lidskému tvorů, mluví několik slov a provádí na sta zábavných kousků.

Postavili mě ve velké hospodské světnici na stůl, který měl snad tři sta čtverečních stop. Má chůvička stála hned u stolu na nízké stoličce, aby na mne mohla dávat pozor a poroučet mi, co mám dělat. Aby nepovstala tlačence, dovolil můj pán, aby se na mne dívalo najednou jen třicet lidí. Na rozkaz děvčete procházel jsem se po stole. Vyptávala se mě na to, na co stačila, jak věděla, má znalost řeči, a já jsem co nejhlasitěji odpovídal. Obrátil jsem se několikrát ke shromážděným, poníženě se jim poklonil, přivítal je a pronesl ještě jiné řeči, kterým mě naučili. Uchopil jsem náprstek plný pálenky, který mi Glumdalklič podala jako pohár, a připil jsem jim. Vytasil jsem tesák a mával jím jako angličtí šermíři. Chůva mi podala slámku a s tou jsem cvičil jako s píkou, jak jsem se tomu naučil v mládí. Ukázali mě toho dne dvanácti skupinám a zrovna tolikrát jsem musel opakovat tytéž bláznivé kousky, až jsem byl únavou a zlostí polomrtev. Ti, kdož mě viděli, vyprávěli o mně takové divy, že nával lidí

málem vyrazil dveře. Kromě mé chůvy nedovolil můj pán z vlastního zájmu nikomu dotknout se mě. Abych nebyl ohrožován, postavili lavice kolem stolu tak daleko, že jsem byl z dosahu. Avšak nějaký nezbeda si namířil lískovým ořechem na mou hlavu a trefil jím těsně vedle. Ořech přiletěl tak prudce, že by mi byl jistě vytřískl mozek. Byl jako malá tykev. K mé radosti malému darebovi napráskali a vyhodili ho ze světnice.

Můj pán ohlásil, že mě bude opět ukazovat na příštím trhu. Zatím mi chystal pohodlnější přenosné zařízení, a to z mnoha důvodů. První cesta a obveselování společnosti celých osm hodin mě totiž tak unavily, že jsem se stěží držel na nohou a nebyl schopen slova. Trvalo mi skoro tři dny, než jsem se zotavil. Jenže ani doma jsem si neodpočinul. Jakmile se o mně doslechlo panstvo, přicházelo se na mne podívat z okolí na sto mil až k mému pánovi do domu. Bylo jich se ženami a dětmi (krajina je totiž velmi lidnatá) jistě aspoň třicet. Kdykoliv mě ukazoval můj pán doma, vybíral vždycky vstupné za plnou místnost, i když to byla jen jediná rodina. Někáký čas jsem si tedy ve všední dny tuze nepohověl (kromě středy, která je u nich dnem odpočinku), třeba mě nevozili do městečka.

Když můj pán poznal, jaký užitek mu ze mne poplyne, rozhodl se zavézt mě do nej přednějších měst v království. Zásobil se tedy vším, čeho bylo třeba na dlouhou cestu, všechno doma zařídil, rozloučil se se ženou a 17. srpna 1703, asi dva měsíce po mém příchodu, vydali jsme se do hlavního města, ležícího téměř ve středu říše, asi tři tisíce mil od našeho domova. Dcerku Glumdalklič si posadil můj pán za sebe na koně. Vezla mě na klíně v krabici uvázané kolem pasu. Obložila ji nejhebcím sukнем, jaké sehnala, vespod důkladně prošívaným, dala do ní postýlku své panny, zásobila mě prádlem a jinými potřebami a všechno mi zařídila co nej pohodlněji. Doprovázel nás jenom domácí poslíček, který jel za námi s cestovním vakem.

Můj pán zamýšlel ukazovati mě po cestě ve všech městech a odbočit na padesát až sto mil do každé vesnice anebo panského domu, kde se mohl nadít výdělku. Cestovali jsme pohodlně a neujeli jsme denně více než sto čtyřicet až sto padesát mil. Glumdalklič ze soucitu ke mně

schválně naříkala, že ji klusot unavuje. Často mě na mé přání vytahovala z krabice na čerstvý vzduch a ukazovala mi krajinu, ale držela mě vždycky pevně na šňůře. Přešli jsme přes pět nebo šest řek, mnohem širších a hlubších než Nil nebo Ganga. Skoro žádný potůček nebyl užší než Temže u Londýnského mostu. Byli jsme na cestách deset neděl a kromě mnoha vesnic a soukromých rodin ukazovali mě v osmnácti velkých městech.

26. října jsme přijeli do hlavního města, které se u nich jmenuje Lorbrulgrad neboli Chlouba vesmíru. Můj pán se ubytoval na hlavní ulici poblíž královského paláce a vylepil obvyklé vyhlášky s přesným popisem mé osoby a mých schopností. Najal velkou světnici, širokou tři sta až čtyři sta stop. Opatřil si stůl v průměru šedesáti stop, na němž jsem měl vystupovat, a ohradil jej na tři stopy od kraje do stejné výšky, abych nespádl dolů. Ukazovali mě desetkrát za den k úžasu a spokojenosti všech. Řeč už jsem uměl dosti dobře a rozuměl jsem každému slovu, které mi řekli. Naučil jsem se kromě toho jejich abecedě a dovedl jsem jakžtakž vysvětlit občas nějakou větu. Bylať mi Glumdalklič doma a ve volných chvílích i po cestě učitelkou. Měla s sebou v kapse knížku nemnoho větší než Sansonův Atlas. Byl to obyčejný spisek pro dívky se stručným výkladem jejich náboženství. Z něho mě učila písmenům a vykládala mi slůvka.

KAPITOLA 3

Spisovatel je pozván ke dvoru. Královna ho koupí od sedláka, jeho pána, a daruje ho králi. Jeho hádání s předními učenci jeho veličenstva. Spisovateli zařídí v paláci komnatu. Dochází velké přízně u královny. Zastává se cti své vlasti. Jeho půtky s královním trpaslíkem.

Nové a nové námahy, jež jsem denně podstupoval, účinkovaly za několik týdnů notně na mé zdraví. Čím více na mně pán vydělával, tím byl nenasytnější. Ztratil jsem nadobro chuť a zhubl jsem skoro až na kost. Sedlák to zpozoroval, a protože soudil, že stejně brzo umřu, umínil si, že mě využije co nejvíce. Zatímco ještě u sebe uvažoval a rozmyšlel, přišel ode dvora slardral neboli obřadník s rozkazem, aby mě pán ihned odvezl na dvůr k obveselení královny a jejích dam. Některé z nich se už byly na mne podívat a vyprávěly podivné věci o mé kráse, chování a rozumnosti. Její Veličenstvo se svou družinou se nadmíru pokochalo mým vystupováním. Poklekl jsem na obě kolena a prosil jsem, aby mi bylo dopřáno cti políbit její císařskou nohu. Ale když mě vysadili na stůl, nastrčila mi ta milostivá panovnice malíček, který jsem oběma rukama objal a jeho špičku jsem si co nejuctivěji přistrčil ke rtu. Vyptala se mě zběžně na mou vlast i na mé cesty a já jsem jí zřetelně a stručně odpovídal. Zeptala se mě, jak by se mi líbilo na dvoře. Uklonil jsem se až k desce stolu a odpověděl poníženě, že jsem otrokem svého pána, ale kdyby bylo po mém, že bych s hrdostí věnoval svůj život službám Jejího Veličenstva. Otázala se tedy mého pána, byl-li by ochoten prodat mě za drahé peníze. Obával se, že nedožiji ani měsíce, a tak nebyl tuze proti tomu, zbavit se mne. Požadoval tisíc zlatých a ty mu byly na místě vysázeny. Každý vydal asi za osm set moidorů. Ale uvážíme-li, jaký poměr je mezi vším tam a v Evropě a jak drahé je u nich zlato, byla to

částka sotva větší, než by bylo v Anglii tisíc guinejí. Potom jsem královnu jakožto její nejponížejší poddaný a man poprosil o laskavé dovození, aby byla Glumdalklič, která si mě vždycky hleděla s takovou bedlivostí a něhou a tak dobře to umí, přijata do jejích služeb a zůstala nadále mou chůvou a učitelkou. Její Veličenstvo vyhovělo mé prosbě. Sedlák, kterého stejně těšilo povýšení jeho dcery u dvora, snadno přiměla k tomu, že svolil. Nebohé děvčátko také nemohlo zakrýt svou radost. Můj bývalý pán se na odchodu se mnou rozloučil a řekl mi, že mě zanechává v dobrých službách. Neodpověděl jsem na to ani slovo, jenom jsem se mu lehce uklonil. Královna si povšimla mého chladu, a když sedlák vyšel z komnaty, ptala se mě na jeho příčinu. Osmělil jsem se říci Jejímu Veličenstvu, že nejsem svému pánovi zavázán za nic, leč za to, že nevytrásl mozek nebohému neškodnému tvorovi, kterého našel náhodou na poli. Vděk za to je hojně vyvážen tím, co vydělal na tom, že mě ukazoval po polovině království, a cenou, za kterou mě teď prodal. Život, který jsem dosud vedl, byl tak trudný, že by zabil tvora desetkrát silnějšího, než jsem já. Ustavičná lopota s obveselováním chátřů po celičkový den podkopala mi zdraví. A kdyby si nebyl můj pán myslil, že mám života namále, nebylo by mě možná Její Veličenstvo dostalo tak lacino. Teď se už naprosto neobávám špatného zacházení, když jsem pod ochranou tak veliké a dobré císařovny, ozdoby vesmíru, miláčka světa, rozkoše poddaných, ptáka ohniváka všeho stvoření. Doufám, že obavy mého pána byly zbytečné. Jak pozoruji, okřívám vůči hledně v její nejvznešenější přítomnosti.

To bylo jádro mé řeči, kterou jsem zajímavě a s mnoha chybami pronesl. Druhá část řeči byla celá složena ve slohu, který je jim vlastní a z něhož jsem se několika obratům přiučil od Glumdalklič, když mě vezla ke dvoru.

Královna byla sice velmi shovívavá k mým nedostatkům v řeči, ale přece ji překvapilo, že je v tak drobném stvoření tolik důmyslu a rozumnosti. Vzala mě do ruky a zanesla ke králi, který se už odebral do kanceláře. Jeho Veličenstvo král, panovník velmi usedlý a přísného vzezření, nepovšiml si na první pohled mé podoby. I tázal se chladně

královny, odkdytak má ráda splaknuka. Za splaknuka mě patrně pokládá, když jsem tak ležel na prsou v pravé ruce Jejího Veličenstva. Ale panovnice, která je nesmírně chytrá a šprýmovná, postavila mě opatrně na psací pult a kázala mi, abych pověděl Jeho Veličenstvu, kdo jsem. To jsem také učinil. Glumdalklič, která postávala u dveří kanceláře a nevydržela, aby mě měla z dohledu, byla vpuštěna dovnitř a potvrdila všechno, co se událo od mého příchodu do domu jejího otce.

Král je učený jako málokdo z jeho mocnářství a je vzdělán ve filozofii, a zejména v matematice. A přece, když si prohlédl důkladně mou postavu a viděl mě chodit vzpřímeně, dokud jsem nepromluvil, domníval se, že jsem hodinový stroj (který je u nich velice zdokonalen), zhotovený nějakým důmyslným řemeslníkem. Když však uslyšel můj hlas a poznal, že promlouvám zcela normálně a rozumně, nemohl potlačit úžas. Mé vyprávění o tom, jak jsem přišel do jeho království, nijak ho neuspokojilo. Domníval se, že je to pouhá smyšlenka umluvená mezi Glumdalkličem a jejím otcem, který mě naučil několika slovům, aby mě dražší prodal. V tom domnění mi dal ještě několik jiných otázek. Já jsem mu na ně stále rozumně odpovídal. Vadila mi jenom cizí výslovnost a nedokonalá znalost jazyka kromě několika hrubých obrátů, jimž jsem se přiučil u sedláka a které nezapadaly do vybraného dvorského slohu.

Král poslal pro tři předních učenců, kteří měli podle tamějšího zvyku právě tehdy týdenní službu u dvora. Chvilí zkoumali ti pánové velmi šetrně mou postavu a rozcházeli se v mínění o mně. Byli zajedno v tom, že jsem nemohl povstati podle obvyklých přírodních zákonů, protože jsem se nenarodil se schopností udržet se naživu buďto mrštností, nebo šplháním po stromech, anebo vyrýváním děr do země. Na mých zubech, které si důkladně prohlíželi, poznali, že jsem živočich masožravý. Ale ježto většina čtvernožců by mě přemohla a polní hraboši a jiná zvířata by byla proti mně příliš mrštná, nedovedli si představit, jak se mohu uživit, leč bych se živil slimáky a jinou havětí, což prý, jak se snažili mnoha učenými důkazy dovodit, nemohu. Jeden z těch výtečníků si patrně myslil, že jsem snad nedochůdce. Ale tento názor zamítli druzí dva. Ti si povšimli, že mám dokonalé a zdravé údy a že už mám za sebou léta. Bylo to ostat-

ně patrně z mých vousů, jejichž chloupky zřetelně pozorovali zvětšovací sklem. Nechtěli mě uznat za trpaslíka; byl jsem tak maličký, že mě neměli s čím srovnávat. Královnin trpaslík byl, jak známo, nejmenší z celého království, měřil totiž pouhých třicet stop. Po dlouhém rokování usoudili jednomyslně, že jsem pouhé relplum skalkath, což jest – doslova přeloženo latinsky – *lusus naturae* neboli hříčka přírody. Po tomto nezvratném závěru jsem poprosil, abych směl říci několik slov. Obrátil jsem se ke králi a ubezpečil Jeho Veličenstvo, že pocházím ze země oplývající několika miliony mužů i žen takové postavy jako já. Zvířata, stromy i domy jsou tam vesměs v témž poměru. Mohu se tam tedy ubránit a najít obživu právě tak jako kterýkoliv z jeho poddaných u nich, což pokládám za pádnou odpověď na důkazy těch pánů. Odpověděli mi na to jen opovržlivým úsměvem a řekli, že mě můj hospodář naučil výborně lekci. Král, který byl mnohem soudnější, propustil své učence a poslal pro sedláka, který naštěstí ještě neodešel z města. Nejprve ho vyslechl soukromě a potom ho konfrontoval se mnou a s děvčátkem. Usoudil z toho, že je přece jen možná pravda, co slyšel. Královna na jeho přání poručila, aby se mi věnovala obzvláštní péče. Také se nestavěl proti tomu, aby Glumdalklič zastávala dále úřad pěstounky, neboť si všiml, jak k sobě lneme. Zařídili jí na dvoře pohodlnou komnatu. Ustanovili jí jakousi vychovatelku, která se měla ujmout jejího vzdělání, komornou na oblékání a ještě dva sluhy na hrubší práci. Ale péče o mne byla úplně svěřena jí. Královna poručila svému uměleckému truhláři, aby mi zhotovil krabici podle vzoru, o němž se dohodnu s Glumdalklič. Byl to řemeslník nejvýš dovedný. Za tři týdny mi podle mých pokynů dodělal dřevěný pokojík, měřící do čtverce šestnáct a na výšku dvanáct stop, s posuvnými okny, dveřmi a dvojím přístěnkem, jako mívá londýnská ložnice. Prkno tvořící strop se zdvihalo a sklápělo na dvou stěžejích, aby se mohlo dovnitř vložit lože dodané čalouníkem Jeho Veličenstva. Glumdalklič je každý den vytahovala a větrala, vlastníma rukama je stlala a na noc je zase spouštěla dolů a potom zamykala nade mnou střechu. Minuciózní řemeslník, který slynul výrobou drobnůstek, postaral se mi o dvě židle s lenochem a s opěradly, které byly z látky ne nepodobné slonovině, a o dva stoly a truhlici

na ukládání věcí. Pokoj byl na všech stranách vypoštěřován, rovněž tak podlaha a strop, aby mě z nedbalosti nosičů nepotkala nehoda a aby se zmírnila prudkost nárazu při jízdě kočárem. Žádal jsem o zámek ke dveřím, aby mi nelezly dovnitř krysy a myši. Po několika pokusech vyrobil zámečník nejmenší, jaký tam kdy bylo vidět. Znal jsem ovšem ještě větší, a to na bráně jednoho šlechtického domu v Anglii. Klíč jsem sotva unesl v kapse. Báł jsem se, aby ho snad Glumdalklič neztratila. Královna mi též kázala ušít šaty z nejtenčího hedvábí, které bylo možno dostat. Nebylo o mnoho silnější než anglická houně, a než jsem si na ty šaty zvykl, byly velmi nepohodlné. Byly podle módy v tom království, trochu perské a trochu čínské. Je to oblek velmi důstojný a slušný.

Královna si oblíbila mou společnost tak, že nemohla beze mne obědovat. Můj stůl a židle, na níž jsem sedal, stály na témže stole, u něhož jedlo Její Veličenstvo, a to hned u jejího levého lokte. Glumdalklič stála na zemi na stoličce vedle mého stolu, aby mi mohla pomáhat a dohlížet na mne. Měl jsem úplný soubor stříbrných talířů a mis a jiného náčiní, které nebylo vzhledem ke královnině o mnoho větší než podobné příslušenství domečku pro panenku, jaké jsem viděl v londýnském hračkářském závodě. Má chuvička je vozila ve stříbrné skřínce v kapse a podle potřeby mi je při jídle podávala. Cídila je vždycky sama. S královnou jídaly toliko dvě princezny. Starší bylo šestnáct let a mladší tehdy třináct a měsíc. Její Veličenstvo mi samo kladlo na talíř ždibec masa, z něhož jsem si krájel. Mé titěrné jedení ji náramně bavilo. Královna (která vlastně mnoho nesnese) nabrala si totiž na jedno sousto tolik, kolik by snědlo na posezení tucet anglických sedláků. Zprvu se mi to velmi hnusilo. Chroustávala v zubech skřívánčí křídlo i s kostmi, třebaže bylo devětkrát větší než křídlo statného krocana. A strkávala do úst kus chleba jako dva bochníky po dvanácti pencích. Upíjela ze zlatého poháru jedním douškem více než třiašedesát galonů. Její nože byly dvakrát delší než kosa připevněná zpřima na násadu: Lžíce, vidličky a jiné náčiní bylo v stejném poměru. Vzpomínám si, že když mě Glumdalklič ze zvědavosti zanesla k dvorní tabuli, při níž se náraz zdvíhalo

deset až dvanáct takových ohromných nožů a vidliček, zdálo se mi, že jsem jakživ neviděl nic strašnějšího.

Je zvykem, že každou středu (která je u nich, jak jsem již podotkl, dnem odpočinku) král i královna s královským potomstvem obojího pohlaví stolují společně v komnatě Jeho Veličenstva, u něhož jsem zatím už došel veliké obliby. Tehdy mi stavěli stůl a židli k jeho levé ruce před jednu slánku. Panovník se mnou rád rozmlouval a vyptával se na evropské mravy, náboženství, zákony, státní zřízení a vzdělanost. Vykládal jsem mu o tom podrobně. Měl tak bystrého ducha a tak přesný úsudek, že pronášel velmi moudré úvahy a poznámky o všem, co jsem řekl. Přiznávám však, že když jsem se poněkud příliš obšírně rozhovořil o své milované vlasti, o našem obchodě a námořních i pozemních válkách, o našem náboženském rozkolu a politických stranách, poddal se tolik předsudkům své výchovy, že mě vzal do pravé ruky, druhou mě jemně pohladil, a když se dosyta nasmál, otázal se mě, jsem-li liberál, či konzervativec. Potom se otočil po svém prvním ministrovi, který stál obřadně za ním s bílou hůlkou dlouhou skoro jako hlavní stěžeň na lodi Královský panovník, a prohodil, jak bídná je lidská vznešenost, když se po ní může opičít tak drobná havěť, jako jsem já. A přece, pravil, oč, že mají ti tvorové své hodnosti a čestné tituly, že si kutí hnízda a pelechy, kterým říkají domy a města, že si zakládají na obleku a výstroji, že milují, že se rvou, hádají, podvádějí a klamou. A tak pokračoval dále, zatímco já jsem se střídavě zardíval a bledl zlostí nad tím, že se tak pohrdlivě odbývá naše ušlechtilá vlast, vládkyně v umění i ve zbraních, metla Francie, neomezená paní Evropy, sídlo ctnosti, zbožnosti, cti a pravdy, chloub a nedostižný vzor celého světa. Ale poněvadž mi nebylo dobře možno bránit se urážkám, po zralé úvaze jsem zapochyboval, mám-li se vůbec urazit, či ne. Byl jsem už několik měsíců zvyklý na jejich vzhled a hovor a všiml jsem si, že všechno, nač padnu zrakem, je přiměřeně veliké. Hrůza, která mě zprvu jímala nad jejich rozměry a vzezřením, už ve mně ochabla. A tak kdybych byl tehdy spatřil společnost anglických lordů a dam vyšňořených ve svátečních šatech, jak si vedou co nejelegantněji, jak se naparují, uklánějí a tlachají, po pravdě bylo by mi právě tak do smíchu,

jako se smál král se svými velmoži mně. Vždyť jsem se sám neubráníl úsměvu nad sebou, když mě královna na ruce přistrkovala k zrcadlu, které mi zřetelně ukazovalo nás oba. Nebylo nic směšnějšího nad to srovnání. Dokonce jsem si představoval, že jsem se proti své bývalé velikosti náramně scvrkl.

Nic mě tak nedopalovalo a nesužovalo jako královnin trpaslík. Protože byl nejmenší postavy, jaká byla v té zemi známa (myslím, že opravdu neměřil ani celých třicet stop), když uviděl tvora, který byl tak hluboce pod ním, náramně nad tím zpychl. Vždycky když šel okolo mne v královnině předsíni, kde jsem stával na stole a rozmlouval s dvorními lordy a dámami, okázale se nadýmal a vyvyšoval a zřídka si odpustil nějaký úštěpek na mou maličkost. Mstil jsem se mu za to tím, že jsem mu říkal bratře, vyzýval ho do rvačky a ještě jinak mu vtipně odsekával, jak to dělají dvorní pážata. Jednou při obědě jsem toho zlomyslného spratka nějakým slovem tak popudil, že si stoupl na opěradlo židle Jejího Veličenstva, a právě když jsem si sedal, netuše nic zlého, popadl mě v pase a upustil do velké stříbrné misky se smetanou. Potom úprkem odběhl. Spadl jsem střemhlav, a nebýti dobrým plavcem, bývalo by to se mnou možná špatně dopadlo. Glumdalklič byla totiž právě v tu chvíli na druhé straně pokoje a královna samým leknutím neměla tolik duchapřítomnosti, aby mi pomohla. Ale má chůvička mi příběhla na pomoc a vytáhla mě, když jsem se už nalokal asi kvartu¹ smetany. Uložili mě do postele. Jinak se mi nestalo nic, ledaže jsem přišel o šaty, které byly nadobro zkaženy. Trpaslíkovi pořádně natřískali a nadto ho potrestali tím, že musel vypít misku smetany, do které mě hodil. Nebyl už nikdy přijat na milost. Brzo potom ho královna věnovala jedné vysoce urozené dámě, takže jsem ho už k své nemalé radosti nikdy neviděl. Nevím, k čemu by byla nenávist toho zlomyslného skrčka dohnala.

Spáchal na mně už dříve taškárství, které královnu sice rozesmálo, ale též upřímně zamrzelo. Kdybych se za něho nebyl šlechetně přimlouval, bývala by ho rázem propustila ze služby. Její Veličenstvo krá-

¹ Dutá míra (něco přes litr) užívaná v některých zemích. Pozn. red.

lovna si dala na talíř morkovou kost, a když vyklepala morek, postavila kost zase rovně na mísu, jak stála dříve. Trpaslík postřehl vhodnou příležitost, a když Glumdalklič odešla ke kredenci, vystoupil na stoličku, na které jindy stála a dávala na mne při jídle pozor, popadl mě do obou rukou, srazil mi nohy k sobě a vklínil mě až po pás do morkové kosti. Zůstal jsem tam chvíli trčet a vypadal jsem při tom velmi směšně. Trvalo myslím skoro minutu, než poznali, co se se mnou stalo. Pokládal jsem totiž pod svou důstojnost stěžovat si. Ale protože se panovníkům málokdy předkládá jídlo horké, neopařil jsem si nohy, jen kalhoty a punčochy byly zle dořízeny. Trpaslíka potrestali na mou prosbu je-
nom pořádným výpraskem.

Královna si mě často dobírala pro mou bázlivost a tázala se mě, jsou-li u nás také takoví zbabělci jako já. To bylo tak. V létě sužují to království hodně mouchy. Ten odporný hmyz, který je veliký jako obyčejný skřivan, ustavičně mi bzučel a vrněl kolem uší. Při jídle mi mouchy nedaly chvíli pokoje. Slétaly mi na jídlo a zanechávaly na něm svůj hnusný trus a vajíčka. Já jsem to dobře viděl, nikoli však tamější domorodci, jejichž velká očiska nepostřehují drobnosti tak bystře jako mé oči. Mouchy se mi lepily na nos nebo na čelo, bolestně mě píchaly a odporně páchly. Rozeznával jsem snadno onu lepkavou hmotu, která podle našich přírodopisců dovoluje těm zvířátkům chodit po stropě vzhůru nohama. Dalo mi notnou práci ubránit se těm ohavám. Když se mi octly na obličej, neudržel jsem se, abych sebou netrhl. Trpaslík jich nachytal zpravidla hodně do hrsti, jako to u nás dělávají kluci, a vypouštěl mi je schválně znenadání pod nosem, aby mě polekal a obveselil královnu. Pomáhal jsem si tak, že jsem je v letu rozsekával nožem, a oni se velmi obdivovali mé obratnosti.

Vzpomínám si, jak mě jednou ráno Glumdalklič postavila v krabici na okno. Dělávala to, když bylo hezky, abych se nadýchal vzduchu: Netroufal jsem si totiž vydat se v nebezpečí a nechat skříň pověsit na hřebík z okna, jako vyvěšujeme klece v Anglii. Vytáhl jsem si právě jedno zásuvné okno a usedl ke stolu, abych posnídal kousek sladkého koláče. Tu vlétlo do pokoje přes dvacet vos, přilákaných vůní. Bzučely hlasitěji

než dudy. Některé popadly můj koláč a po kouscích jej roznesly, jiné mi poletovaly kolem hlavy a obličeje, ohlušovaly mě svým bzukotem a naháněly mi nesmírný strach před žihadly. Ale já jsem neohroženě povstal, vytáhl tesák a pustil se do nich. Čtyři jsem dobil, ostatní zmizely a hned jsem zavřel okno. Byly jako koroptve. Vyňal jsem jim žihadla a shledal, že měří půldruhého palce a jsou ostrá jako jehly. Opatroval jsem je pečlivě a později jsem je spolu s jinými zvláštnostmi ukazoval na různých místech v Evropě. Po návratu do Anglie dal jsem tři z nich greshamské koleji a čtvrté jsem si ponechal.

KAPITOLA 4

Popis krajiny. Návrh na opravu novějších map. Králův palác a krátký výklad o hlavním městě. Jak cestovatel cestoval. Popis hlavního chrámu.

Nyní hodlám podat čtenáři krátký popis té krajiny, pokud jsem ji sám zcestoval. Nebylo to více než dva tisíce mil kolem hlavního města Lorbrulgrudu. Když provázela královna, u níž jsem stále prodléval, krále na jeho slavnostních vyjíždkách, nikdy se nepouštěla dále a zůstávala tam, dokud se král nevrátil z obhlídky hranic. Celé území toho panovníka se prostírá asi šest tisíc mil do délky a tři až pět tisíc mil do šířky. Nezbyvá mi z toho než usoudit, že se evropští zeměpisci velmi mylí, když myslí, že mezi Japonskem a Kalifornií je pouhé moře. Vždycky jsem se domníval, že musí být nějaká protiváha země, která by vyvážila velkou pevninu Tatarskou. Měli by tedy opravit své mapy země a moře a připojit k severozápadní části Ameriky ten ohromný kus země. Budu jim při tom ochotně nápomocen.

Království je poloostrov ohraničený na severovýchodě horským hřebenem vysokým třicet mil. Ten hřeben je naprosto neschůdný, ježto jsou na vrcholcích sopky. Ani největší učenci nevědí, jací smrtelníci sídlí za těmi horami a jsou-li vůbec obydleny. Jinak tvoří hranice ze tří stran oceán. V celém království není ani jediného přístavu. Na těch místech, kde se vlévají řeky do moře, je pobřeží tak poseto ostrým úskalím a moře je obyčejně tak bouřlivé, že si na ně netroufají ani v nejmenších lodkách. A tak jsou ti lidé nadobro odříznuti od styku s ostatním světem. Ale velké řeky se hemží lodicemi a oplývají výtečnými rybami. Z moře ryby nemívají, protože mořské ryby jsou právě tak velké jako ryby v Evropě a nestojí jim ani za chytání. Z toho je patrné, že příroda, která tam zplodila tak ohromné rostliny a živočichy, omezila se v tom jen na tu pevninu.

Proč, to nechť rozhodnou filozofové. Ale přece seberou velrybu, která se náhodou roztříští o skálu, a prostý lid si na ní rád pochutná. Poznal jsem tak mohutné velryby, že je jeden člověk stěží unesl na ramenou. Občas je přinášejí v koších do Lorbrulgrudu jako zvláštnost. Viděl jsem na míse u královské tabule jednu, která byla pokládána za raritu, ale nepozoroval jsem, že by se byla králi líbila. Myslím naopak, že se mu ta velikost ošklikovala, třebaže jsem v Grónsku viděl ještě trochu větší.

Země je velmi lidnatá. Má jedenapadesát velikých měst, asi sto hrazených městeček a hojně vesnic. Abych uspokojil zvědavého čtenáře, snad postačí, když popíši Lorbrulgrud. Město se rozkládá téměř stejným dílem po obou stranách řeky, která jím protéká. Má přes osmdesát tisíc domů a nějakých šest set tisíc obyvatel. Táhne se do délky asi tří glonglungů (což se rovná asi čtyřiapadesáti anglickým mílím) a půltřetího glonglungu do šířky, jak jsem sám naměřil na královské mapě, zhotovené na králův rozkaz. Rozložili mi ji schválně na zem a prostírala se na sto stop. Prošel jsem několikrát bos průměrem a po obvodu a podle měřítka jsem ji dosti přesně změřil.

Královský palác není stavba pravidelná, nýbrž shluk budov v obvodu sedmi mil. Hlavní pokoje jsou zpravidla vysoké dvě stě čtyřicet stop a přiměřeně široké a dlouhé. Glumdalklič a mně propůjčili kočár, v němž ji její vychovatelka často vozila do města nebo na nákupy. Byl jsem vždycky s nimi a nosily mě v krabici. Děvčátko mě však často na mou žádost vytahovalo ven a drželo mě v ruce, abych si cestou po ulicích lépe prohlédl domy a lidi. Náš kočár byl, jak jsem počítal, do čtverce asi jako Westminster Hall, jenže nebyl tak vysoký. Nemohu to však říci přesně. Jednoho dne poručila vychovatelka kočímu, aby zastavil u několika krámů. Hned se k bokům kočáru shlukli žebráci, kteří si nedali ujít tu dobrou příležitost. Poskytli mi nejhroznější podívanou, jaká se kdy zjevila Evropanovu zraku. Byla tam ženština s rakovinou na tváři. Tvář byla obrovsky naběhlá a plná děr, do nichž bych se byl snadno vešel a nadobro schoval. Byl tam chlap, který měl na krku vole větší než pět žoků vlny, a druhý měl dřevěné nohy vysoké asi dvacet stop. Nejodpornější na pohled byly vši, které jim lezly po šatech. Viděl jsem

pouhým okem údy toho hmyzu mnohem lépe než evropské vši pod drobnohledem, i jejich sosáky, jimiž ryly jako svině. Byly to první vši, které jsem vůbec uviděl. Rád bych byl nějakou ze zvědavosti pitval, kdybych byl měl vhodné náčiní, jenže jsem je naneštěstí zanechal na lodi. Byla to tak hnusná podívaná, že se mi nad ní zdvihal žaludek.

Kromě velké krabice, v níž mě obyčejně nosili, kázala mi královna udělat pro pohodlí na cestě ještě menší, asi dvanáct stop do čtverce a deset stop zvýši. Ta druhá byla na Glumdalkličin klín poněkud velká a překážela v kočáře. Zhotovil ji týž řemeslník a při sestrojování jsem mu byl nápomocen radou. Tato cestovní skříňka měla přesně čtvercové stěny. Ve třech stěnách bylo uprostřed okno a každé z nich bylo zvenčí zamřížováno železným drátem proti nehodám na cestě. Na čtvrté stěně, kde nebylo okno, přibili dvě silné skoby. Když se mi zachtělo svézti se na koni, provlekl jimi nosič řemen a připjal si jej kolem pasu. Obstarával to vždycky nějaký usedlý, spolehlivý sluha, jemuž jsem mohl důvěřovat, ať již jsem doprovázel na objíždkách krále a královnu, anebo jsem dostal chuť zajít si do zahrady anebo na dvůr na návštěvu k nějaké vznešené dámě nebo ministrovi, když byla právě Glumdalklič churavá. Největší hodnostáři se totiž brzo se mnou seznámili a vážili si mě, myslím však, že spíše pro přízeň Jejich Veličenstev než pro mé zásluhy. Když se mi na cestách omrzelo v kočáře, připjal si sluha na koni mou skříňku a položil si ji před sebe na podušku. Měl jsem odtamtud ze tří oken dokonalý rozhled po krajině. V té skříňce jsem měl polní lehátko a visuté lůžko, které viselo ze stropu, dvě židle a stůl přišroubovaný dovedně k podlaze, aby neposkakoval při nárazech na koni nebo v kočáře. Byl jsem dávno zvyklý na cesty po moři, a tak mě ty pohyby příliš nerozčilovaly, ačkoliv bývaly velmi prudké.

Kdykoli se mi zachtělo podívat se do města, jel jsem vždycky v cestovní skřínce. Glumdalklič ji držela na klíně v jakýchsi otevřených nosítkách, jaké jsou tam v módě; nosili je čtyři muži a za nimi šli ještě dva královnini lokajové. Lid, který o mně často slýchal, tísnil se zvědavě kolem nosítek a dívka zastavovala z úslužnosti nosiče a brala mě do ruky, aby na mne bylo pohodlněji vidět.

Velice jsem toužil prohlédnout si hlavní chrám, a zvláště věž při něm, která je prý nejvyšší v království. Jednoho dne mě tam tedy chuva zanesla, ale upřímně řečeno, vrátil jsem se zklamán. Počítáme-li od základu až k nejvyšší špičce, nepřesahuje výškou tři tisíce stop. Vzhledem k rozdílu mezi velikostí jejich a nás Evropanů není nijak úctyhodná, ba ani se poměrně nevyrovná (pamatuji-li se dobře) saliburské zvonici. Ale abych nepomlouval národ, jemuž budu až do smrti osvědčovat nesmírnou vděčnost, nutno uznat, že čeho se té věži nedostává na výšce, vynahrazuje jí hojně krása a síla. Zdi jsou tlusté skoro sto stop, jsou vystavěny z tesaných kamenů, jejichž hrany měří asi čtyřicet stop, a kolem dokola jsou ozdobeny sochami bohů a králů, vytesaných v nadživotní velikosti z mramoru a zasazených do výklenků. Změřil jsem malíček, který upadl jedné té soše a ležel bez povšimnutí ve smetí. Shledal jsem, že má právě čtyři stopy a palec zděli. Glumdalklič si jej zabalila do kapesníku, odnesla v kapse domů a uložila k ostatním tretkám, které mělo to děvče velmi rádo, jako všechny děti v jejím věku.

Královská kuchyně je věru nádherná stavba, nahoře klenutá a vysoká asi šest set stop. Veliké peci chybí deset kroků do šířky svatopavelské kupole. Po návratu jsem ji totiž schválně měřil na kroky. Kdybych však vyličil kuchyňský rošt, ohromné hrnce a kotle, kýty otáčející se na rožnících a k tomu ještě mnoho jiných podrobností, ani by se mi nevěřilo. Přísný kritik by byl třeba nakloněn vidět v tom přehánění, z něhož bývají cestovatelé často podezíráni. Abych ušel té výtce, zaběhl jsem, jak se obávám, do opačné krajnosti. A kdyby se toto pojednání náhodou přeložilo do řeči brobdingnacké (tak se totiž to království obyčejně jmenuje) a dostalo se k nim, král a jeho národ by právem želeli, že jsem jim nesprávným a zkracujícím líčením ublížil.

Jeho Veličenstvo málokdy chová ve stájích přes šest set koní. Koně bývají vysocí čtyřiapadesát až šedesát stop. Když však vyjíždí o slavnostech ven, provází ho nádherná jízdní garda na pěti stech koních. Ta garda se mi vskutku zdála nejkrásnější věcí na světě, až jsem potom uviděl část jeho armády v bitevním šiku. O tom se mi naskytne mluvit jinde.

KAPITOLA 5

Rozličná dobrodružství, která spisovatele potkala. Poprava zločince. Spisovatel ukazuje, jak se vyzná v plavectví.

Bývalo by se mi v té zemi žilo dosti šťastné, kdyby mě nebyla má nepatrnost přiváděla do rozličných trapných a směšných nehod. O několika z nich si dovolím vyprávět. Glumdalklič mě často nosila v mé menší skřínce do dvorních zahrad a občas mě z ní vytahovala a držela v ruce nebo stavěla na zem, abych se prošel. Jak si vzpomínám, šel za námi jednoho dne do těch zahrad trpaslík (tehdy ještě neodešel od královny), a když mě má chůva postavila na zem, octl jsem se s ním pohromadě poblíže zákrsku. Chtěje se před ním mermomocí blýsknout, učinil jsem na něho a na ty stromy hloupou narážku, která náhodou ob stojí v jejich jazyce tak jako v našem. Ten zlomyslný taškář vyčíhal pak vhodnou příležitost, a když jsem šel pod jedním tím zákrskem, zatrásl mi jím tak silně nad hlavou, že se mi kolem uší sesypalo tucet jablek velikých skoro jako bristolské sudy. Jak jsem se shýbl, praštilo mě jedno do zad, až jsem se natáhl jak široký tak dlouhý. Jinak se mi nic nestalo. Na mou žádost trpaslíkovi odpustili, protože jsem ho já vydráždil.

Jindy zase mě nechala Glumdalklič na hebkém trávníku, abych se zabavil, a sama se svou vychovatelkou odešla opodál. Náhle se spustilo tak prudké krupobití, že mě srazilo na zem. Jak jsem ležel, třískaly mě kroupy po celém těle tak ukrutně, jako bych byl bit tenisovými míči. Podařilo se mi jakžtakž odlézt po čtyřech a ukrýt se na bříše na chráněné straně pruhu materiďdoušky. Byl jsem však tolik potlučen od hlavy až k patě, že jsem nemohl deset dní vycházet. A není také divu. Příroda zachovávala totiž při vši své činnosti v té zemi tytéž poměry, a tak je jedna kroupa téměř osmnáctsetkrát větší než v Evropě. Mohu to dotvrdit ze zkušenosti, neboť jsem je ze zvědavosti vážil a měřil.

V té zahradě se mi přihodila ještě nebezpečnější nehoda. Má chůvička nechala skříňku doma, aby se s ní nenesla. Postavila mě, jak se domnívala, na bezpečné místo (o to jsem ji často prosil, abych se mohl věnovat svým myšlenkám) a odešla se svou vychovatelkou a s několika známými dámami na druhý konec zahrady. Zatímco byla daleko z doslechu, dostal se nedopatřením do zahrady malý bílý křepelák náležející vrchnímu zahradníkovi a slídl právě poblíže místa, kde jsem ležel. Pes šel po čichu a přišel rovnou na mne. Popadl mě do tlamy, běžel vrtě ocasem přímo za pánem a položil mě opatrně na zem. Naštěstí byl tak vycvičen, že mě odnesl v zubech, aniž mi ublížil, ba ani šaty mi neroztrhal. Ale chudák zahradník, který mě dobře znal a byl ke mně velmi vlídný, strašlivě se polekal. Vzal mě jemně do obou rukou a ptal se mě, jak mi je. Byl jsem tak udešen a bez dechu, že jsem ze sebe nevypravil ani slova. Za několik minut jsem se probral a zahradník mě hned zanesl bez úrazu mé chůvičce. Ta se už zatím vrátila na místo, kde mě zanechala, a když mě nebylo vidět ani jsem se neozýval na její volání, tonula v hrozných úzkostech. Pokárala přísně zahradníka kvůli psovi. Ta věc byla ututlána a u dvora se ji vůbec nedověděli. Děvčátko se totiž bálo královnina hněvu a i mně se věru zdálo, že mi ten příběh nebude ke cti, když se roznese.

Tato příhoda přiměla Glumdalklič k pevnému rozhodnutí, že mě příště venku nikdy nespustí z očí. Tohoto rozhodnutí jsem se už dávno bál. Proto jsem před ní zatajil několik drobných neblahých dobrodružství, která mě potkala tehdy, když mě nechali o samotě. Jednou se na mne vrhl luňák, který se vznášel nad zahradou, a kdybych nebyl vytasil odvázně tesák a neutekl pod laťoví, byl by mě jistě unesl v drápech. Podruhé, když jsem si vyšel na vrchol čerstvého krtince, spadl jsem až po krk do díry, kterou vyhazoval krtek hlínu. Na omluvu za zkažené šaty jsem si vymyslel lež, která nestojí za zmínku. Rozbil jsem si též pravou holoň o hlemýžďí skořápku, o kterou jsem náhodou klopýtl, když jsem se procházel sám a sám a myslel na nebohou Anglii.

Ani nevím, zdali mě více těšilo, nebo mrzelo, když jsem na těch samotářských procházkách zpozoroval, že se mě menší ptáci zřejmě vůbec

nebojí. Poskakovali na yard ode mne a hledali si červy a jinou potravu s takovou lhostejností a jistotou, jako by nebylo nablízku vůbec žádného tvora. Vzpomínám si, že si jeden drozd troufl vyrvat mi zobákem z ruky kus koláče, který mi Glumdalklič právě dala k snídani. Když jsem se pokoušel některého ptáka chytout, sáпали se drze na mne a snažili se mě klofnout po prstech, s nimiž jsem si ovšem na ně zblízka netroufal. Potom zase lhostejně odhopkali a slídili po červech a slimácích jako dříve. Jednoho dne jsem však popadl silný klacek a hodil jím ze vší síly tak šťastně po konopce, že jsem ji srazil k zemi. Uchopil jsem ji oběma rukama za krk a běžel s ní vítězoslavně za chůvou. Ale pták byl jen omráčen, a když přišel zase k sobě, zasadil mi – ačkoliv jsem ho držel daleko od těla – křídly z obou stran po hlavě a po těle tolik štulců, že jsem aspoň dvacetkrát pomýšlel na to, že ho pustím. Vysvobodil mě jeden náš sluha, který zakroutil ptáku krkem. Měl jsem tu konopku druhého dne na rozkaz královnin k obědu. Vypadala, pokud se pamatuji, poněkud větší než anglická labuť.

Jednoho dne přišel za chůvou mladý pán, synovec její vychovatelky, a vybídl je obě, aby se šly podívat na popravu. Popravovali člověka, který zabil velmi dobrého známého toho pána. Přemluvili Glumdalklič, že šla s nimi, třebaže s velkou nechutí, poněvadž byla povahy útlocitné. Já sám jsem se sice děsil takové podívané, ale zvědavost mě ponoukala jít se podívat na něco, co bude jistě neobyčejné. Zločince přivázali na popravišti k židli a jednou ranou mu srazili hlavu mečem dlouhým čtyřicet stop. Z tepen a žil vychrstlo tak ohromné množství krve a stříkala tak vysoko do vzduchu, že se jí v tu chvíli nevyrovnal velký versailleský vodotrysk. Hlava padla na podlahu popraviště a bouchla tak, že jsem sebou trhl, ačkoliv jsem byl aspoň půl anglické míle daleko.

Královna si dávala často vyprávět o mých cestách po moři, a kde mohla, vyražela mě v mém smutku. Jednou se mě otázala, umím-li zacházeti s plachtou a s veslem a zda by mému zdraví neprospělo trochu veslování. Odpověděl jsem, že obojí velmi dobře umím. Povoláním jsem sice býval vlastně ranhojičem nebo lékařem na lodi, ale často, když byla loď v úzkých, musel jsem pracovat jako prostý námořník. Nechápu

však, jak by to bylo možné u nich, kde se nejmenší lodice vyrovná našemu přednímu válečnému korábu, a člun, který bych mohl řídit, vůbec na žádné jejich řece neobstojí. Na to mi Její Veličenstvo královna odpověděla, že umím-li sestrojít loď, její vlastní tesař mi ji udělá a sama se mi poohlédne po místě, kde bych ji řídil. Ten chlapík byl dovedný řemeslník a za deset dní mi podle mého návodu zhotovil výletní loď se vším lanovím, do níž by se pohodlně vešlo osm Evropanů. Když byla loď hotova, měla královna takovou radost, že s ní v klíně hned běžela ke králi. Ten ji kázal postavit na zkoušku i se mnou do nádrže plné vody. Pro nedostatek místa jsem tam nemohl použít svých dvou lopatek či krátkých vesel. Ale královna vymyslela už dříve jiný plán. Dala truhláři udělat dřevěné koryto dlouhé tři sta stop, široké padesát a hluboké osm. Nejprve je dobře vysmolili, aby nepropouštělo vodu, a potom je postavili na zem ke stěně do vnější místnosti paláce. U dna mělo pípu na vypouštění vody, kdyby začala zahnívat, a dva sluhové ji za půl hodiny snadno naplnili. Vesloval jsem tam často pro potěšení sobě i královně a jejím dámám, které se velmi bavily mou obratností a dovedností. Někdy jsem vytáhl plachtu a pak mi zbývalo jen kormidlovat, zatímco mi dámy dělaly svými vějíři vánek. Když se unavily, nadouvala mi plachty pážata dechem a já jsem ukazoval svou zručnost tím, že jsem se podle libosti plavil buď po pravoboku, nebo po levoboku. Když jsem byl hotov, Glumdalklič mi vždycky odnášela člun do své komnaty a tam ho věšela na hřebík, aby vyschl.

Při tom cvičení mě jednou potkala nehoda, která mě málem stála život. Jedno páže mi právě položilo člun do koryta. Vychovatelka, provázející Glumdalklič, zdvihla mě z přílišné ochoty, aby mě posadila do člunu. Vyklouzl jsem jí z prstů a byl bych jistě spadl z výšky čtyřiceti stop na zem, kdybych se nebyl čirou náhodou zachytil o špendlík, který trčel té hodné paní z náprsníku. Hlavička špendlíku mi vjela mezi košili a pás u kalhot, a tak jsem se držel v povětrí, až mi přiběhla Glumdalklič na pomoc.

Podruhé zase sluha, který měl uloženo, aby mi každý třetí den naplnil koryto čerstvou vodou, nevšiml si z nedbalosti, že mu vyklouzla

z kbelíku ohromná žába. Skrývala se, dokud mě nedali do člunu. Jakmile pak uviděla, že by si na něm mohla odpočinout, vylezla nahoru a tak mi jej na jedné straně naklonila, že jsem jej musel na druhém konci celou svou tíhou vyvážit, aby se nepřevrhla. Když vlezla dovnitř, skočila rovnou doprostřed člunu a potom mi přeskakovala sem tam přes hlavu a mazala mi tvář a šaty svým šeredným slizem. Měla hrubé rysy a vypadala tak, že si ohyzdnějšího tvora ani nelze představit. Požádal jsem Glumdalklič, abych se s žábou směl vypořádat sám. Bušil jsem do ní notnou chvíli lopatkou, až jsem ji donutil vyskočit z člunu.

Ale největší nebezpečí mi v tom království připravila opice, která patřila jednomu mládenci z kuchyně. Glumdalklič mě zamkla ve své komnatě a sama odešla někam po práci nebo na návštěvu. Bylo velmi teplo, a proto zůstalo okno komnaty otevřené, a rovněž tak i okna i dveře do mé větší krabice, v níž jsem pro její objemnost a pohodlnost obyčejně bydlil. Seděl jsem u stolu a klidně přemítal. Náhle jsem uslyšel, jak na okno komnaty něco vyskočilo a hopkuje z kouta do kouta. Náramně jsem se ulekl, ale přesto jsem si troufal vyhlédnout, aniž jsem se pohnul ze židle. A tu jsem viděl, jak to nebezpečné zvíře skotačí a poskakuje. Nakonec přišlo k mé krabici, zálibně si ji prohlíželo a zvědavě nakukovalo dovnitř hned dveřmi, hned okny. Ucoulvl jsem do zadního kouta pokojíku neboli bedny. Jenže opice, která nahlížela dovnitř ze všech stran, poděsila mě tak, že jsem neměl dosti duchapřítomnosti schovat se pod postel, ačkoli to bylo snadné. Chvíli nakukovala, šklebila se a breptala a posléze mě vyslídila. Jako když si hraje kočka s myší, protáhla dveřmi pracku, a třebaže jsem jí uhýbal z místa na místo, přece mě konečně popadla za šos u kabátu (byl z tamějšího hedvábí, a tedy velmi silný a pevný) a tak mě vytáhla ven. Uchopila mě do pravé přední tlapy a držela mě, jako držívá kojná děcko, když je chce nakojit. Právě tak to dělají opice v Evropě s mlád'aty. Pokoušel jsem se bránit, ale zmáčkla mě tak silně, že jsem uznal za moudřejší podrobit se. Domnívám se, že mě nejspíš pokládala za opičí mládě, aspoň podle toho, že mě časem hladila druhou tlapou velmi něžně po obličejí. Z té zábavy ji vytrhl šramot u dveří do komnaty, jako by je někdo otvíral. Rázem skočila na okno, jímž přišla,

a z něho na okap a olověný plech. Našlapovala při tom na tři tlapy a ve čtvrté držela mne, až vylezla na sousední střechu. Zaslechl jsem, jak Glumdalklič vykřikla v tu chvíli, co mě opice odnášela. Nebohé děvče div nepřišlo o rozum. Celá ta strana paláce byla vzbouřena. Sluhové se rozběhli pro žebříky. Sta lidí na dvoře vidělo opici, jak sedí na hřebenu budovy, drží mě jako děcko v přední praci a druhou mě krmí: nacípává mi do úst jakési jídlo, které si vymáčkla z váčku na jedné straně huby, a jak mě popleskává, když nechci jíst. Mnozí z toho davu dole se nad tím neubránili smíchu. Myslím, že by nebylo ani správné vytýkat jim to. Vždyť ta podívaná byla náramně k smíchu všem kromě mne. Někteří házeli kamením a doufali, že tak zaženou opici dolů. Bylo jim to však přísně zakázáno. Jinak by mi byli beze vší pochyby roztřístili lebku.

Zatím už přistavili žebříky a někteří po nich vylezli. Opice je zpozorovala a uviděla, že je skorem obklíčena. Protože nemohla dosti rychle utíkat po třech, pustila mě na prež na hřebenu a upláchla. Chvíli jsem tam seděl tři sta yardů od země a čekal, že mě každou chvíli smete vítr anebo že spadnu v závratí a skutálím se z hřebenu až do okapu. Ale lokaj mé chůvy, řádný mladík, vylezl nahoru, strčil si mě do kapsy u kalhot a snesl mě šťastně dolů.

To špinavé těsto, které mi nacpala opice do krku, div mě neudusilo. Má milá chůvička mi je vytáhla jehličkou z úst. Začal jsem dávit a to mi velmi ulevilo. Ale byl jsem tak sláb a na všech stranách pohmožděn objetím toho odporného zvířete, že jsem musel zůstat čtrnáct dní na loži. Král a královna s celým dvorem se každý den poptávali po mém zdraví a Její Veličenstvo mě několikrát v nemoci navštívilo. Opici zabili a bylo nařízeno, že se takové zvíře nesmí v paláci chovat.

Když jsem zavítal po uzdravení ke králi, abych mu poděkoval za všechny laskavůstky, ráčil si mě pro to dobrodružství hodně dobírat. Tázał se mě, jaké myšlenky a úvahy mi táhly hlavou, když jsem vězel v té opičí práci. Jak prý mi chutnalo jídlo, které mi dávala, a její krmení. A zdali mi posílil čerstvý vzduch na střeše žaludek. Chtěl vědět, co bych v takovém případě udělal ve vlasti. Řekl jsem Jeho Veličenstvu, že v Evropě opice nemáme, leda ty, které se přivážejí odjinud jako zvlášť-

nost. A ty jsou tak malé, že bych jich najednou spořádal tučt, kdyby si troufaly pustit se do mne. Pokud pak běží o tu obludu, s níž jsem měl nedávno co dělat (byla věru jako slon), kdyby mi byl strach dovolil pomyslit na to, abych použil tesáku (při té řeči jsem se tvářil zuřivě a popleskával rukou po jilci), jak mi nastrčila pracku do pokoje, byl bych jí dal možná takovou ránu, že by byla pracku zase ráda odtáhla, a to chvatněji, než ji strčila dovnitř. Pronesl jsem to pevným tónem, jako když se člověk obává, aby se nepochybovalo o jeho odvaze. Jenže má řeč vyvolala u královy družiny jen smích. Neubránili se mu přes všechnu povinnou úctu k Jeho Veličenstvu. To mě přivedlo na myšlenku, jak marná je snaha člověka, když usiluje dodat si vážnosti před těmi, kdož mu nejsou naprosto rovni, ba ani nesnesou srovnání s ním. A přece jsem často viděl přesnou obdobu svého chování po návratu do Anglie, kde si troufá nepatrný bídný holomek, jehož k tomu neopravňuje ani rod, ani osobnost, ani soudnost nebo prostý rozum, tvářit se významně a klást se na roveň s nejpřednějšími lidmi v království.

Zásoboval jsem dvůr každý den nějakou směšnou příhodou. Glumdalklič mě sice nadmíru milovala, ale přitom byla tak šelmovská, že oznamovala královně každou hloupost, kterou jsem provedl, když myslila, že Její Veličenstvo pobaví. Dívka churavěla a vychovatelka ji odvezla na čerstvý vzduch asi hodinu cesty neboli třicet mil od města. Vystoupily z kočáru u malé polní pěšiny. Glumdalklič postavila mou krabici na zem a já jsem si vyšel na procházku. Na pěšince byl kravinec a nezbývalo mi než zkusit svou mrštnost a pokusit se jej přeskočit. Rozběhl jsem se, ale naneštěstí jsem nedoskočil, a tak jsem se octl uprostřed zabořen až po kolena. Jakžtakž jsem vybředl a lokaj mě pečlivě očistil kapesníkem. Byl jsem totiž škaředě zaneřáděn a chuva mě až do návratu domů zavřela do krabice. Královna se brzy dověděla, co se přihodilo, a lokaj to roznese po celém paláci. A tak se několik dní všichni veselili na mé útraty.

KAPITOLA 6

**Rozličné výmysly spisovatelovy, jimiž se zavděčoval králi a královně. Ukazuje zběhlost v hudbě. Král se vyptává na evropské poměry. Spisovatel mu je líčí.
Královy poznámky o nich.**

Jednou nebo dvakrát týdně jsem býval při ranních slyšeních u krále a často jsem ho vídal, když ho měl holič v práci. Bylo to věru nejprve strašlivé na pohled. Břitva byla totiž skorem dvakrát delší než obyčejná kosa. Podle tamějšího zvyku dával se král holit jen dvakrát za týden. Jednou jsem holiče přemluvil, aby mi dal trochu mydlin nebo pěny, a vytáhl jsem z ní čtyřicet nebo padesát nejsilnějších chlupů. Potom jsem vzal pěkné dřívko, seřízl je do tvaru hrany hřebenu a nejmenší jehlou, jakou jsem dostal od Glumdalklič, navrtal jsem do něho v stejných vzdálenostech díry. Chlupy jsem na konci ostrouhal, seřízl nožem a zarazil je tak umně, že jsem si z nich udělal slušný hřeben. Byla to náhrada velmi vhodná. Můj hřeben měl už tak vylámané zuby, že nebyl téměř k ničemu, a neznal jsem v té zemi řemeslníka, který by byl tak jemný a přesný, aby mi vyrobil nový.

To mi přivádí na mysl jinou zábavu, nad níž jsem strávil mnoho volných chvil. Požádal jsem královninu komornou, aby mi schraňovala vyčesané vlasy Jejího Veličenstva. Nabyl jsem jich tak časem velmi mnoho. Poradil jsem se se svým přítelem truhlářem, který měl vůbec naříděno konat pro mne drobné práce, a kázal jsem mu, aby mi udělal dvě kostry židlí, ne větší než židle v mé krabici, a potom aby mi navrtal jemným nebozezem dírky kolem dokola tam, kde jsem chtěl mítí lenoch a sedadlo. Těmi dírkami jsem propletl zrovna tak jako pletači židlí v Anglii nejsilnější vlasy, které jsem vybral. Když jsem byl se židlemi hotov, věnoval jsem je Jejímu Veličenstvu královně. Chovala je v svém

pokoji a ukazovala je jako zvláštnost; a byly věru na podiv každému, kdo je spatřil. Královna by byla chtěla, abych na jedné té židli sedal.

Ale nechtěl jsem zanic uposlechnout a bránil jsem se, že bych raději tisíckrát zhynul, než bych se posadil sprostou částí těla na ty vzácné vlasy, které kdysi zdobily hlavu Jejího Veličenstva. Z těch vlasů (měl jsem totiž vždycky nadání pro řemeslnou práci) udělal jsem též pěknou peněženku, dlouhou asi pět stop, se jménem Jejího Veličenstva vyznačeným zlatými písmeny. Tu jsem dal s královniným souhlasem Glumdalklič. Po pravdě řečeno byla spíše pro parádu než pro potřebu. Nebyla tak silná, aby snesla tíhu větších peněz, a proto do ní Glumdalklič schovávala jen drobné tretky, v jakých si děvčata libují.

Král byl velkým milovníkem hudby a často míval u dvora koncerty. Občas mě na ně zanesli a postavili v krabici na stůl, abych si je poslechl. Ale ten hřmot byl tak silný, že jsem stěží rozeznával melodie. Troufám, že by se jim nevyrovnaly všechny bubny a trubky královské armády, kdyby vám vířily a vrískaly přímo do ucha. Dělal jsem to tak, že jsem dával odnést svou krabici co nejdále od sedadel hudebníků a zavíral dveře i okna a spouštěl záclony na oknech. Potom se mi nezdála jejich hudba nepříjemná.

Naučil jsem se v mládí trochu hrát na spinet. Glumdalklič jej měla v pokojíku a dvakrát za týden k ní chodil učitel. Říkám spinet, protože se tomu nástroji trochu podobal a hrálo se na něm stejně. Umyslil jsem si, že pobavím krále a královnu anglickým nápěvem na tom nástroji. Ale tu se ukázalo, jak nesmírně je to těžké. Spinet měřil skoro šedesát stop a každá klávesa byla široká na stopu, takže jsem roztaženými rukama nedosáhl přes pět kláves. Abych je stiskl, k tomu bylo zapotřebí pořádné rány pěstí, ale to byla přílišná námaha a nevedla by k ničemu. Vymyslel jsem takovýto postup. Přichystal jsem si dvě kulaté hůlky silné asi jako obyčejný klacek. Na jednom konci byly tlustší a ty tlustší konce jsem potáhl myší kůží, abych nepoškodil poklepem hořejšek kláves a nerušil zvuk. Asi čtyři stopy pod klávesy přistrčili před spinet lavici a mne postavili na lavici. Pobíhal jsem hbitě sem tam po ní a tloukl oběma hůlkami na příslušné klávesy a k velké spokojenosti

obou Veličenstev jsem jakžtakž zahrál veselý kousek. Tak prudkého pohybu jsem se jakživ neodvážil. Přesto jsem neobsáhl víc než šestnáct kláves, a nemohl jsem tedy hrát jako jiní umělci diskant i bas najednou, což mému výkonu velmi vadilo.

Král byl, jak. jsem již dříve poznamenal, vladařem vynikajícího rozumu a dával si mě často donášet v krabici a stavět na stůl ve své komnatě. Kázával mi pak, abych si vynesl židli z krabice a posadil se tři yardy od něho nahoře na stolku, takže jsem se ocital skoro ve výši jeho obličejce. Takto jsem s ním několikrát rozmlouval. Jednoho dne jsem se osmělil říci Jeho Veličenstvu, že opovržení, které dává najevo k Evropě a ostatnímu světu, nesrovnává se, jak myslím, s oněmi vynikajícími duševními vlastnostmi, jimiž vládne. Rozum že neroste s tělesným objemem. U nás naopak pozorujeme, že největší lidé jím bývají zpravidla obdařeni nejméně. Mezi ostatními živočichy slynou včely a mravenci větší pílí, chytrostí a bystrostí než leckteré větší druhy. A i když mě pokládá za nepatrného, doufám, že se dožiji toho, že mu prokáži znamenitou službu. Král mě pozorně vyslechl a znenáhla nabýval o mně mnohem lepšího mínění, než měl dosud. Vyzval mě, abych mu podal pokud možno přesnou zprávu o anglickém státním zřízení. I když prý panovníci obyčejně lnou k vlastním zvykům (soudil tak o jiných mocnářích podle mých dřívějších řečí), vyslechne rád všechno, co snad bude stát za napodobení.

Představ si sám, laskavý čtenáři, kolikrát jsem tehdy zatoužil po jazyku Demosthenově nebo Ciceronově, abych jím mohl hlásat chválu své drahé vlasti, a to slohem, který by se vyrovnal jejím přednostem a jejímu blahu.

Začal jsem svou řeč poučením o tom, že se naše říše skládá ze dvou ostrovů, tvořících trojí mocné království pod jedním panovníkem, kromě amerických osad. Promlouval jsem zdlouha o žírnosti naší půdy a o mírnosti podnebí. Potom jsem vykládal obšírně o složení anglického parlamentu, jehož jednu část tvoří vznešený sbor zvaný panská sněmovna, osoby to z nejušlechtlejších rodů a z nejstarobylejších a nejbohatších dědičných statků. Líčil jsem, jak neobyčejně se pečuje o jejich vzdělání v uměnách a ve zbrani, aby byli schopni zastávat místa rozených rádčů

krále i království, aby měli účast na zákonodárství, aby byli členy nejvyššího soudního dvora, od něhož není možné odvolání, a aby byli bojovníky vždy pohotovými bránit svou udatností, chrabrostí a věrností krále i vlast. Ti že jsou ozdobou a záštitou království, důstojnými nástupci svých veleslavných předků, jimž byla čest jedinou odměnou za statečnost, od níž se jejich potomci, jak známo, ani jednou neodchýlili. K nim se druží rozličné posvěcené osoby, které také patří do toho shromáždění; říká se jim biskupové. Jejich hlavní starostí je pečovat o náboženství a o ty, kdož o něm poučují lid. Ty že vybírá a vyhledává král se svými rádci po celém národě z členů kněžstva, plným právem slynoucích svatostí života a hloubkou vzdělání. Oni jsou vskutku duchovními otci duchovenstva i lidu.

Druhá část parlamentu se skládá ze shromáždění zvaného poslanecká sněmovna. Jsou to vesměs přední šlechtici, které si svobodně vybírá a volí sám lid pro jejich velké schopnosti a lásku k vlasti, aby představovali moudrost celého národa. Ten dvojí sbor že tvoří nejvznešenější shromáždění v celé Evropě. Jemu a panovníkovi podléhá veškeré zákonodárství.

Potom jsem přešel na soudní dvory, jimž předsedají soudcové, ti úctyhodní mudrci a vykladači zákona, a rozhodují sporná práva a vlastnické nároky lidí, jakož i trestají nepravost a chrání nevinnost. Zmínil jsem se o obezřetné správě naší státní pokladny a o udatnosti a hrdinství našich námořních i pozemních vojsk. Vypočítal jsem množství obyvatelstva tak, že jsem odhadl, kolik asi milionů je u nás v jednotlivých náboženských sektách nebo politických stranách. Neopominul jsem ani naše hry a kratochvíle a všechny ostatní zvláštnosti, které mohly posloužit, jak se mi zdálo, mé vlasti ke cti. A skončil jsem stručným dějepisným vyličením příhod a událostí, které se v Anglii zběhly asi za posledních sto let.

Nedokončil jsem tu řeč ani za pět několikahodinových slyšení. Král poslouchal s velkou pozorností a často si zapisoval, co jsem řekl, a po-
znamenal si, nač se mě hodlal vyptat.

Když jsem byl s těmi dlouhými přednáškami hotov, při šestém slyšení nahlédl Jeho Veličenstvo král do poznámek a u každého odstavce se vytasil s mnoha pochybnostmi, dotazy a námitkami. Tázal se, jakým způsobem se zušlechťuje mysl i tělo našich mladých velmožů a v jakém zaměstnání tráví první část života, když jsou ještě učenliví. Jak se doplňuje to shromáždění, když vymře některý šlechtický rod. Jakou způsobilost musí mít ti, kdo mají být nově jmenováni lordy. Nebývá-li snad někdy pohnutkou k těm povýšením vladařův rozmar, peníz podstrčený dvorní dámě nebo ministerskému předsedovi anebo úmysl posílit stranu nepřející veřejnému prospěchu. Jaké vědomosti mají ti lordové o zákonech své země a jak k tomu přijdou, že mohou rozhodovat s konečnou platností o vlastnických nárocích svých spolupoddaných. Jsou-li vždy tak prosti lakoty, stranickosti anebo nouze, že se u nich nemůže vyskytnout úplatnost nebo nějaký jiný škaredý zřetel. Zdali se ty posvěcené osoby, o nichž jsem řekl, že jsou vždycky povyšovány na tu hodnost pro své vědomosti o náboženských věcech a pro svatost života, nepřizpůsobovaly nikdy době, dokud byly prostými kněžími nebo otrocky bezectnými kaplany u nějakého šlechtice, jehož mínění se dále patolízalsky přidržují i potom, když jsou vpuštěni do toho shromáždění.

Potom vyzvídal, k jakým úskokům se sahá při volbě těch, kterým říkám poslanci. Nemůže-li cizí člověk s důkladným měšcem působit na prosté voliče, aby raději zvolili jeho než svého zemana nebo nejpřednějšího šlechtice z okolí. Jak prý to, že mají lidé tak vášnivou chuť dostat se do toho shromáždění. Vždyť znamená, jak sám uznávám, velké starosti a vydání, které je i s rodinou leckdy přivádí na mizinu, a je bez platu a bez služného. To ctnostné úsilí a smysl pro celek vypadají prý tak přepjatě, že Jeho Veličenstvo král zapochyboval o tom, bývají-li snad vždycky upřímné. A hned vyzvídal, nemohou-li se ti horliví šlechtici těšit, že si své výdaje a starosti vynahradí, když obětují veřejné blaho pletichám slabošského a zvrhlého vladaře, spřáhnutého s úplatným ministerstvem. Kupil otázku na otázku a o všech částech této kapitoly mě důkladně prozpýtoval. Vytasil se s nesčetnými dotazy a námitkami, které opakovati nepokládám za moudré ani vhodné.

Z toho, co jsem řekl o soudních dvorech, chtělo mít Jeho Veličenstvo v některých věcech jasno. Mohl jsem mu lehce vyhovět. Přivedl jsem se kdysi málem na mizinu procesem u kancléřského soudu. Proces jsem vyhrál, ale útraty jsem musel zaplatit. Král se tázal, jak dlouho trvává rozsouzení práva a bezpráví a co to stojí. Mají-li advokáti a řečníci volnost obhajovat zřejmé nespravedlnosti, přehmaty a krutosti. Není-li někdy vidět, že na soudcovských vážkách převažuje náboženská nebo politická příslušnost. Jsou-li ti obhajovací řečníci lidé vzdělaní v obecném právu, či jenom v okresních, národních a jiných místních zvyklostech.

Nezúčastňují-li se sami nebo jejich soudci spisování těch zákonů, na něž si osobují právo vykládat a vysvětlovat je podle libosti. Zdali nehájili někdy touž při a jindy nemluvili proti ní a neuváděli precedenční případy, aby dokázali opak. Je-li to cech bohatý, či chudý. Dostávají-li za svou obhajobu nebo projev peněžitou odměnu. A zejména bývají-li připuštěni za členy dolní sněmovny.

Potom přešel na správu naší státní pokladny. Jak prý se mu zdá, sehlala mi paměť. Naše daně jsem odhadl asi na pět nebo šest milionů ročně, ale když jsem se zmínil o vydáních, pozoruje, že je někdy dvojnásob překračují. Má o té věci velmi podrobné poznámky. Doufal prý, že mu vědomosti o tom, jak si vedeme, velmi prospějí, a nemůže se tedy ve svých výpočtech mýlit. Je-li však pravda, co jsem mu řekl, nejde prý mu na rozum, jak může přijít stát na buben jako nějaká soukromá osoba. Ptal se mě, kdo jsou naši věřitelé a kde pro ně seženeme peníze. Žasne prý nad tím, když mě slyší mluvit o takových nákladných a drahých válkách. Jsme prý jistě národ hašteřivý anebo žijeme mezi velmi špatnými sousedy, a naši generálové budou tedy jistě bohatší než králové. Co prý máme pohledávat mimo své ostrovy, netýká-li se to obchodu nebo smluv anebo obrany pobřeží loďstvem. Nanejdvůh prý však trne, když mě slyší mluvit o stálém námezdném vojsku v míru, mezi svobodným národem. Vládou-li prý nám s naším souhlasem poslanci, nedovede si představit, koho se bojíme nebo proti komu bychom měli bojovat. Ať prý mu povím, nemyslím-li, že by si soukromník lépe ubránil dům sám s dětmi a rodi-

nou než s púltuctem bídňě placených pobudů sebraných nazdařbůh na ulici, kteří mohou získat stokrát více, když ho zahrdlí.

Smál se mé divné aritmetice (jak se ráčil vyjádřit), podle které odhaduji počet obyvatelstva ze součtu našich rozličných náboženských a politických sekt. Nezná prý důvodu, proč by ti, kdo mají názory škodlivé veřejnosti, měli je měnit, a proč by se s nimi neměli skrývat. Dožaduje-li se vláda prvního, je to tyranství, ale nevymůže-li si druhé, je to slabost. Člověk smí chovat jedy ve skříňce, nesmí je však prodávat jako posilující léky.

Mezi kratochvílemi velmožů a zemanů jsem prý uvedl, jak si všiml, karbanictví. Vyzvídal, v jakém věku k té zábavě přikročují a kdy ji odkládají. Kolik jim zabírá času. Hraje-li se někdy o tolik, že to ohrožuje jejich jmění. Nemohou-li podlí zpustlíci dojít obratností v tom řemesle velkého bohatství a držet tak i naše nejurozenější v područí a navykat je špatné společnosti. Nemohou-li je úplně oddalovat od duševního zušlechtování a dohánět prohrami k tomu, že sami zkoušejí a pěstují tu hanebnou obratnost zas na jiných.

Nadobro ho ohromil můj dějepisný přehled událostí u nás za poslední století. Namítal, že je to pouhá snůška spiknutí, vzpour, vražd, řeží, převratů, vypovídání, nejhorších to následků lakoty, stranicství, licoměrnosti, věrolomnosti, ukrutnosti, zběsilosti, šílenství, zášti, závisti, chlípnosti, zloby a ctižádosti.

Jeho Veličenstvo král si dal v dalším slyšení velkou práci a zopakoval mi stručně všechno, co jsem řekl. Srovnal své otázky s mými odpověďmi. Potom mě vzal do ruky, něžně mě pohladil a pronesl tato slova, na něž nikdy nezapomenu, a také ne na způsob, jak to pověděl: „Přítelíčku Gril-drigu, pronesls nejskvělejší chvalozpěv na svou vlast. Dokázals jasně, že nevzdělanost, lenost a neřest jsou vlastně nezbytnými vlastnostmi pro zákonodárce. Že nejlépe zákony vysvětlují, vykládají a uplatňují ti, jimž záleží na tom, převrátit je, zamotat a obejít, a kteří to také dovedou. Pozoruji u vás slabé obrysy zřízení, které snad bylo v původní podobě nesitelné, jenže ty obrysy jsou zpola vyhlazeny a nadobro zatemněny a potřísněny rozkladem. Ze všeho, cos řekl, nevysvítá, že by u vás bylo potře-

ba vůbec nějaké ctnosti k dosažení jakéhokoliv úřadu. Tím méně, že by se muži stávali šlechtici pro svou ctnost, že by kněží byli povyšováni pro svou zbožnost a učenost, vojíni pro svou chrabrost a udatnost, soudcové pro svou bezúhonnost, senátoři pro svou vlasteneckost a rádcové pro svou moudrost. Ty však," pokračoval král, „strávils většinu života na cestách, a jak aspoň doufám, vyhnul ses až dosavad mnoha nepravostem své vlasti. Ale z toho, co jsem se dověděl z tvé zprávy a z odpovědí, které jsem z tebe pracně vymámil a vyždímal, nemohu leč usoudit, že valná část tvých krajanů je nejškodlivější hnusná havěť, která se kdy z dopuštění přírody plazila po povrchu země.“

KAPITOLA 7

Spisovatelova láska k vlasti. Spisovatel podává králi velmi výhodný návrh, ale ten je zamítnut. Králova veliká nevědomost o politice. Učenost té země velmi nedokonalá a kusá. Jejich zákony, vojenství a politické strany.

Nebýt mé nesmírné pravdymilovnosti, nic by mi nebylo zabránilo, abych tuto část svého příběhu nezatajil. Nadarmo jsem projevoval nevoli, kterou král pokaždé zesměšnil. Ani jsem nedutal, když se tak opovržlivě odbývala má milovaná vlast. Je mi upřímně líto (stejně jako bude líto čtenáři), že k tomu vůbec došlo. Ale panovník byl tak zvědavý a dychtivý na kdekou podrobnost, že by se nebývalo srovnávalo s vděčností ani se slušným chováním, kdybych ho nebyl uspokojil, seč jsem byl. Na svou obhajobu smím snad říci tolik, že jsem mnoha jeho otázkám obratně uhnul a mnoha věcem jsem dodal značně příznivějšího vzhledu, než by dovolila pouhá pravdivost. Měl jsem vždycky onu chvalitebnou stranicost k své vlasti, kterou dějepisci velmi vhodně doporučuje Dionysios Halikarnasský. Chtěl jsem zakrýt poklesky a vady své politické matky a její přednosti a krásy postavit do nejpříznivějšího světla. To bylo mou snahou při tolika rozmluvách s tím mocným vladařem, ale bohužel jsem nepochodil.

Je však třeba velké shovívavosti ke králi, který žije nadobro odříznut od ostatního světa, a je tudíž nezbytně neobeznámen s mravy a zvyky převládajícími u jiných národů. Ta nevědomost bude plodit vždycky předsudky a jistou omezenost v myšlení, jíž jsme my spolu s jinými zjemněnými zeměmi evropskými zcela prosti. A bylo by věru nepřírozené, kdyby se podávaly představy, které měl onen vzdálený panovník o ctnosti a nepravosti, za měřítko celému lidstvu.

Abych dotvrdil to, co jsem právě řekl, a nadto ještě ukázal neblahé následky kusého vzdělání, vsunu zde odstavec, který je přímo neuvěřitelný. Doufal jsem, že se ještě více zavděčím Jeho Veličenstvu, a tak jsem mu vyprávěl o tom, jak byl před třemi až čtyřmi sty lety vynalezen jistý prach. Když padne do hromady takového prachu jiskerka ohně, třeba by ta hromada byla jako hora, rázem ji celou podpálí a s hromovým rachotem a třeskem ji se vším všudy vyhodí do povětří. Když se nacpe patřičná dávka toho prachu do duté mosazné nebo železné roury, podle toho, jak je silná, vyrazí železnou nebo ocelovou kouli tak prudce a rychle, že její síle nic neodolá. Největší koule takto vystřelené nejenže naráz zahubí celé šiky vojska, nýbrž rozboří i nejsilnější zdi a potopí až na dno mořské lodi s tisícem mužstva. Když se seřadí v pásmo, prosekají stěžně a lanoví, rozpůlí na sta těl a všechno před sebou zpustoší. Často dáváme ten prach do velkých dutých železných kulí a vystřelujeme je stroji do města, které obléháme. Ty vytrhávají dlažbu, rozbourávají domy, vybuchují a vrhají na všechny strany střepiny, a tak rozbíjejí lebky všem nablízku. Součástky toho prachu jsou laciné a obyčejné a dobře je znám. Umím je mísit a mohu jeho řemeslníkům ukázat, jak mají ty roury vyrobit, aby byly přiměřeně veliké ke všemu ostatnímu v království Jeho Veličenstva. Největší z nich nemusí měřit ani sto stop. Dvacet nebo třicet těch rour, nabitých patřičnou dávkou prachu a kulí, rozboří za několik hodin zdi nejpevnějšího města jeho říše nebo zničí celé hlavní město, kdyby se snad někdy vzepřelo jeho neomezené moci. To jsem nabídl Jeho Veličenstvu jako nepatrný důkaz vděčnosti za všechny projevy jeho královské přízně a ochrany, jichž se mi tolik dostalo.

Král trnul hrůzou nad mým popisem těch strašných strojů i nad mým návrhem. Žasl nad tím, jak může tak bezmocná a plazivá havěť jako já (to byla jeho slova) chovat tak nelidské myšlenky a jak je může tak samozřejmě pronášet. Jak vidět, nijak mě nedojímá všechno to prolévání krve a pustošení, které podle mého líčení ty stroje působí. Vymyslíl prý je jistě nějaký zlý duch, nepřítel lidstva. Bránil se, že ho sice nic tak netěší jako nové objevy v umění a v přírodě, ale raději by prý

pozbyl poloviny království, než by se dal zasvětit do takového tajemství. A zakázal mi slovem se o něm zmiňovat, je-li mi život milý.

Prapodivný to důsledek omezených zásad a úzkoprsosti! Že si panovník obdařený všemi vlastnostmi zabezpečujícími úctu, lásku a vážnost, vynikající mohutnými vlohami, velkou moudrostí a hlubokou učností, vybavený skvělou schopností vládnout, přímo zbožňovaný poddanými ze zbytečné úzkostlivosti, o níž nemáme my v Evropě ani potuchy, dá ujít vhodnou příležitost, vloženou přímo do hrsti, aby se stal svrchovaným pánem nad životem, svobodou a majetkem svého národa. Neříkám to proto, abych něco ubíral tolika přednostem toho výtečného krále. Jeho dobré jméno, jak jsem si vědom, tím v očích anglického čtenáře silně utrpí. Ale mám za to, že tato jejich vada povstala z nevzdělanosti, protože dosud neproměnili politiku ve vědu jako bystré hlavy evropské. Dobře si pamatuji, že když jsem jednoho dne v rozmluvě s králem prohodil, že je u nás napsáno několik tisíc knih o umění vládnout, pojal (přímo proti mému úmyslu) velmi chatrné mínění o našem rozumu. Prohlásil, že má odpor i opovržení ke vší tajnosti, prohnání a pletichářství, ať už u panovníka, nebo ministra. Nechápal, co vlastně znamená státní tajemství, když neběží o nepřítele ani o soupeřský národ. Znalost vladařství omezil na velmi úzký obor; na zdravý smysl a soudnost, spravedlivost a mírnost, spěšné rozsuzování občanských a trestních pří, kromě několika jiných otřepaných věcí, které nestojí za řeč. Podle jeho názoru každý, kdo vypěstuje dva obilné klasy nebo dvě stébla trávy na půdě, kde rostlo dříve jen jedno, zaslouží se více o lidstvo a prokáže vlasti důležitější službu než všichni politikové dohromady.

Učenost toho národa je velmi kusá. Skládá se jenom z mravouky, dějepisu, básnictví a počtů, v nichž ve všech, jak nutno uznat, vynikají. Jenže počty se u nich obracejí venkoncem na to, co by mohlo být užitečné pro život, na zdokonalení zemědělství a řemesel. U nás by si jich tedy tuze nevážili. O idejích, bytnostech, abstrakcích a pomyslných pojmech nemohl jsem jim vpravit do hlavy ani nejmenší představu.

Žádný zákon té země nesmí přesahovat slovy počet písmen jejich abecedy a ta jich obsahuje jenom dvaadvacet. Málokterý však bývá dokonce i tak dlouhý. Vyjadřují je slova nejprostší a nejjednodušší a oni nejsou takoví taškaři, aby v nich nacházeli více než jeden smysl. Napsat výklad nějakého zákona je hrdelní zločin. Na nálezy v civilních přích a na rozsudky v trestním řízení mají pramálo precedenčních případů. A tak si nemohou zakládat na tom, že by v nich byli nějak obzvlášť zběhlí.

Tiskařské umění znají jako Číňané už odnepaměti. Ale jejich knihovny nejsou rozsáhlé. Králova, která se pokládá za největší, nemá ani tisíc svazků. Jsou postaveny na galerii dlouhé dvanáct set stop a odtamtud jsem si směl vypůjčovat knihy, jichž se mi zachtělo. Královnin truhlář urobil v jednom pokoji u Glumdalklič jakýsi dřevěný stroj, vysoký pětadvacet stop, na způsob stojatého žebříčku. Každý příčel byl dlouhý padesát stop. Byl to vlastně posuvný dvojitý žebřík, jehož spodek stál na deset stop od stěny pokoje. Knihu, kterou jsem měl zrovna chuť číst, opřeli o zeď. Vylezl jsem nejprve na vrchní příčel žebříku a otočil se tváří ke knize. Začal jsem nahoře na stránce a tak jsem chodil osm až deset kroků napravo a nalevo podle toho, jak byly řádky dlouhé, až jsem se dostal poněkud pod úroveň zraku. Zvolna jsem slézal, až jsem se octl naspodu. Potom jsem zase vylezl a dal se stejně do druhé stránky; pak jsem obrátil list. Oběma rukama to šlo lehce. List býval tlustý a tuhý jako lepenka a i v největších foliantech neměřil více než osmnáct nebo dvacet stop.

Jejich sloh je jasný, jadrný a plynňý, nikoliv květnatý. Ničeho se tak nevystříhají jako hromadění zbytečných slov nebo používání rozmanitých výrazů. Pročetl jsem mnoho knih, zejména dějepisných a mravoučných. Mimo jiné mě velmi pobavilo drobné staré pojednání, které leželo vždycky v Glumdalkličině ložnici. Patřilo její vychovatelce, usedlé to obstarožné dámě, obírající se mravoučnými a náboženskými spisy. Kniha pojednává o slabosti lidského pokolení a kromě ženských a obyčejných lidí nikdo si jí tuze necení. Byl jsem zvědav, co může o tomto námětu povědět tamější autor. Spisovatel probral celou obvyklou látku evropských moralistů

a ukázal, jak nepatrný, bídný a bezradný je svou přirozeností člověk. Jak se nedovede ubránit proti drsnosti počasí ani zuřivosti šelem. Jak ho převyšuje jeden tvor silou, druhý mrštností, třetí prozíravostí, čtvrtý pílí. Dodal, že příroda se v těchto pozdních úpadkových stoletích světa zvrhla a plodí už proti dávným dobám jen drobné nepodařené zmetky. Je prý slušno mít za to, že byl lidský druh původně mnohem větší, ba že bývali za dávných věků dokonce obři, převyšující zdaleka obyčejné zvrhlé lidské plémě nynějších dob. To jednak tvrdí dějiny a podání, jednak potvrzují ohromné hnáty a lebky, které se občas vykopou v rozličných končinách království. Jak dokazoval, už ze samých přírodních zákonů nezbytně vyplývá, že jsme byli na počátku stvoření se statnější a mohutnější postavou. Že jsme tak lehce nepodléhali zhoubě při každé nepatrné nehodě, když třeba na nás spadne cihla z domu nebo po nás hodí kluk kamenem – anebo spadneme do potůčku. Z takového mudrování odvodil spisovatel několik užitečných mravních poučení pro životosprávu, ale ty by zde bylo zbytečné opakovat. Neubránil jsem se myšlence, jak obecně je rozšířen sklon vyvozovat z našich rozporů s přírodou mravoučné lekce, či vlastně spíše reptání a náрек. Jsem přesvědčen, že by se při důkladném zkoumání ukázalo, že jsou u nás právě tak bezdůvodné jako u toho národa.

Co se týče jejich vojenství, jsou pyšní na to, že se královská armáda skládá ze sto šestasedmdesáti tisíc pěšáků a dvaatřiceti tisíc jezdců, lze-li vůbec nazývat armádou sbor, který ve městech tvoří kupci a na venkově rolníci. Velí jim šlechta a zemanstvo a nedostávají za to ani plat, ani odměnu. Cvičení ve zbrani opravdu ovládají a vedou si ukázněně. Neviděl jsem v tom nic zvláštního. Jak také jinak, když každému rolníkovi velí jeho vrchnost a každému měšťanovi předák z jeho města, zvolený jako v Benátkách kuličkou.

Často jsem viděl lorbrulgrudskou milici cvičit, když vytáhla na velké pole u města, měřící dvacet čtverečních mil. Nebylo jich všehovšudy více než pětadvacet tisíc pěšáků a šest tisíc jezdců. Ale vzhledem k prostoru, kterou zaujíмали, nemohl jsem je sečísti. Jezdec na statném oři byl snad vysoký nějakých sto stop. Viděl jsem, jak celý jízdní sbor vytasil na povel meče a zamával jimi ve vzduchu. Něco velkolepějšího,

neobyčejnějšího, úžasnějšího si nemůže obraznost ani představit. Vypadalo to, jako by ze všech stran oblohy naráz vyšlehlo tisíc blesků.

Byl bych se rád dověděl, jak ten panovník, do jehož říše není z žádné jiné země přístup, připadl na tu armádu a na to, aby vycvičil svůj národ ve vojenské kázni. Brzy jsem se o tom poučil z rozhovoru i z četby jejich dějepisných knih. Po mnoho století sužovala je táž choroba, jíž trpí celé lidské pokolení. Šlechta tam bojovala o moc, lid a svobodu a král o neomezenou vládu. Zákony té země to ovšem šťastně zmírňují. Přesto se občas jedna ze tří stran proti nim prohřešila a několikrát podnítila občanské války. Poslední z nich šťastně skoncoval obecným narovnáním děd tohoto panovníka. A milice, která byla tehdy s obecným souhlasem zřízena, udržuje se od té doby v nejpřísnější službě.

KAPITOLA 8

Král s královnou táhnou na hranice. Spisovatel je doprovází.

Podrobná zpráva o tom, jak se dostal z té země.

Vrací se do Anglie.

Stále mi něco říkalo, že se jednou zase dostanu na svobodu, třebaže jsem nemohl uhádnout jak ani ukouti plán, který by se jen poněkud zdařil. Loď, na které jsem připlul, byla první známou lodí, která byla zahrnuta na dohled k tomu pobřeží. A král přísně rozkázal, aby každou loď, která by se objevila, vytáhli na břeh a dopravili ji i s posádkou a cestujícími na káře do města.

Se mnou zacházeli vlídně. Byl jsem miláčkem velkého krále a královny a potěšením pro celý dvůr, jenže za podmínek nesrovnávejících se s lidskou důstojností. Nemohl a nemohl jsem zapomenout na ony rodinné zástavy, které jsem opustil. Chtěl jsem být mezi lidmi, s nimiž bych mohl hovořit jako rovný s rovným, a procházet se po ulicích a po polích bez obav, že budu zašlápnut jako žába nebo štěně. Ale vysvobození mi nadešlo dříve, než jsem se nadál, a to způsobem dosti neobyčejným. Vyrožím poctivě ten příběh i s okolnostmi.

Byl jsem v té zemi už dvě léta. Začátkem třetího roku doprovázel jsem spolu s Glumdalklič krále a královnu na pochodu k jižnímu pobřeží království. Nesli mě jako obyčejně v mé cestovní skřínce. Jak jsem už vylíčil, byl to velmi pohodlný pokojík, široký dvanáct stop. Přikázal jsem, aby mi do čtyř horních rohů připevnili na hedvábných provazech visuté lůžko, aby se tím zmírnily nárazy, když mě někdy sluha na mou žádost vzal před sebou na koni. Často jsem po cestě na tom visutém lůžku usnul. Truhláři jsem kázal, aby mi vyřízl ve stropě skřínky právě uprostřed nad lůžkem otvor asi na čtvereční stopu, abych měl za vedra

ve spánku čerstvý vzduch. Ten otvor jsem podle libosti zavíral prkénkem, které se posouvalo sem tam ve žlábků.

Když jsme dojeli k cíli, král uznal za vhodné pobýt několik dní v paláci, který má poblíže města Flanflasniku, ležícího osmnáct mil od moře. Glumdalklič i já jsme byli velmi unaveni. Trochu jsem se nachladil, ale ona se chudinka tak roznemohla, že nevycházela z pokoje. Toužil jsem uvidět oceán, který bude jistě jediným dějištěm mého útěku, kdyby k němu někdy šťastně došlo.

Dělal jsem se churavějším, než jsem vlastně byl, a požádal jsem, aby mě pustili na čerstvý vzduch k moři s pážetem, které jsem měl velmi rád a jemuž mě občas svěřovali. Nikdy nezapomenu na to, jak nerada Glumdalklič svolovala a jak přísně kázala pážeti, aby na mne dalo pozor. Přitom se rozplakala, jako by tušila, co se stane. Chlapec mě odnesl v krabici asi půl hodiny cesty od paláce ke skálám na pobřeží. Kázal jsem mu, aby mě postavil na zem, vysunul jsem jedno okno a zadíval se toužebně smutným zrakem na moře. Nebylo mi právě dobře a řekl jsem pážeti, že si chci zdřímnout na visutém lůžku, což mi, jak doufám, prospěje. Ulehl jsem a chlapec zatáhl pevně okno, aby mi nebylo zima. Brzy jsem usnul. Páže domnívající se, že není žádné nebezpečí, zašlo patrně do skal hledat vajíčka. Už předtím jsem zahlédl z okna, jak po nich slídilo a několik jich sebralo v rozsedinách. Ať už je tomu jakkoliv, náhle mě vyburcovalo prudké trhnutí za kroužek připevněný nahoře na krabici, aby se pohodlněji nesla. Cítil jsem, jak má krabice stoupá velmi vysoko do vzduchu a pak je unášena úžasně rychle vpřed. První náraz by mě byl málem vymrštil z lůžka, později byl pohyb dosti klidný. Vykríkl jsem několikrát pronikavým hlasem, ale marně. Pohlédl jsem do oken a viděl jsem toliko mračna a oblohu. Přímo nad hlavou jsem slyšel šustění, jakoby tepot křídel, a tu se mi rozbřesklo, v jakém jsem truchlivém postavení. Že totiž nějaký orel popadl do zobáku kroužek mé krabice a chce ji upustit na skálu jako želvu v krunýři a pak mě vyzobnout a zhltnout. Ten pták má takový důvtip a čich, že vypátrá kořist už zdaleka, i když je ukryta lépe, než jsem byl já za dvoupalcovým prkénkem.

Zakrátko jsem si všiml, že hluku a třepotu rychle přibývá a že se má krabice zmítá jako vývěsní štít za větrného dne. Slyšel jsem, jak ten orel (jsem totiž přesvědčen, že to byl jistě orel, který držel v zobáku kroužek mé krabice) dostal několik ran a klofanců, a pak jsem znenadání ucítil, že padám přes minutu střemhlav dolů, ale tak neuvěřitelně rychle, že jsem skoro pozbyl dechu. Můj pád zarazilo strašlivé žuchnutí, které mi zalehlo v uších hlučněji než Niagarský vodopád. Minutu jsem byl nadobro potmě. Potom stoupala krabice vzhůru, až jsem uviděl nahoře v oknech světlo. Pochopil jsem, že jsem spadl do moře. Krabice plavala po vodě a pod tíhou mého těla, zařízení, které v ní bylo, a železných plátů, jimiž byly rohy nahoře i dole okovány, ponořovala se asi pět stop. Domníval jsem se tehdy a domnívám se i teď, že dva nebo tři orli pronásledovali toho orla, který se mnou ulétl. Orlovi nezbývalo než mě pustit, aby se ubránil ostatním, kteří se už těšili, že se s ním rozdělí o kořist. Železné pláty na spodu krabice, které byly nejpevnější, udržely ji při pádu v rovnováze a zabránily tomu, že se nerozbila o hladinu. Všechny spáry byly utěsněny a dveře se neotáčely ve veřejích, nýbrž posouvaly se jako sklápěcí okno. Má skříňka byla tedy tak neprodyšná, že do ní vnikalo velmi málo vody. Slezl jsem těžce z visutého lůžka. Nejprve jsem se odvážil odtáhnout prkénko na stropě, o němž jsem se už zmínil, zařízení na větrání. Zalykal jsem se už nedostatkem vzduchu.

Kolikrát jsem tehdy zatoužil po své drahé Glumdalklič, od níž mě tak daleko odloučila pouhá hodina! Mohu opravdu říci, že jsem se ve svých strastech neubránil lítosti nad svou nebohou chůvou, nad jejím žalem z mé ztráty, nad nemilostí královninou a nad zkázou jejího štěstí. Snad jen nemnoho cestovatelů se octlo ve větších nesnázích a úzkostech, než jsem byl já v té vážné chvíli, kdy jsem očekával, že se má krabice každým okamžikem roztříští, anebo aspoň při prvním prudkém zafouknutí nebo vlnobití překotí. Rozbití jediné skleněné tabulky byla by bývala má smrt. Nic by nebylo zachránilo okna, nebýt silných drátěných mříží zasazených zvenčí proti úrazům na cestách. Viděl jsem, že několika skulinami prosakuje voda, ale štěrby nebyly tuze veliké a snažil jsem se je co nejlépe ucpat. Střechu skříňky jsem nadzdvihnout nemohl. Byl

bych to jinak jistě učinil a usedl nahoře na ní, kde bych se snad udržel, jak jsem doufal, aspoň několik hodin déle neživu, než když budu zavřen takřka jako ve vězení. Co mě čekalo jiného, uniknu-li těm nebezpečím den nebo dva, než bídná smrt zimou a hladem! Byl jsem v té tísní čtyři hodiny a čekal jsem, že každá chvíle bude mou poslední, a věru jsem si přál, aby byla.

Řekl jsem již čtenáři, že na té straně krabice, kde nebylo okno, byly přibity dvě silné skoby, do nichž zastrkoval sluha, který mě vozil na koni, řemen, a ten si připínal kolem pasu. V tom zoufalství jsem uslyšel, anebo aspoň se mi zdálo, že slyším, na té straně krabice, kde byly přibity skoby, nějaký skřípót. Zakrátko se mi zdálo, že je krabice tažena nebo vlečena po moři. Cítil jsem totiž chvílemi jakési škusnutí, po němž se vlny zdvíhaly až do oken a zahalovaly mě skoro do tmy. Procitly ve mně slabé naděje na vysvobození, ale jak by k němu mohlo dojít, to jsem si nemohl představit. Zkusil jsem odšroubovat jednu ze svých židlí, které byly vždycky připevněny k podlaze. Přišrouboval jsem ji pak zase s nemalými obtížemi přímo pod zásuvné okénko, které jsem nedávno otevřel. Vystoupil jsem na židli, a přistrčiv ústa co nejbližší k otvoru, volal jsem všemi jazyky, které jsem uměl, hlasitě o pomoc. Potom jsem přivázal na hůlku, kterou jsem obvykle nosíval s sebou, kapesník, vystrčil jej z otvoru a zamával jím několikrát ve vzduchu, kdyby snad byl nablízku člun nebo loď, aby se plavci domyslili, že je v krabici zavřen nešťastník.

Všechno, co jsem dělal, míjelo se s účinkem. Pozoroval jsem však zřetelně, že se má skříňka pohybuje vpřed. Za hodinu narazila tou stranou bez oken, kde byly skoby, na něco tvrdého. Lekl jsem se, že je to skála, a ucítil jsem ještě prudší nárazy než dříve. Slyšel jsem zřetelně, jak na víku šramotí lano a vrže při navlékání do kroužku. Potom jsem poznal, že jsem pozvolna tažen vzhůru asi o tři stopy výše. Vystrčil jsem znovu hůlku s kapesníkem a volal o pomoc, až jsem skoro ochraptěl. V odpověď na to jsem uslyšel silné zahulákání, které se třikrát opakovalo. Byl jsem nad tím v tak radostném vytržení, že si je dovedou představit jen ti, kdo je sami prožili. Uslyšel jsem, že mi někdo nad hlavou dupá a volá anglic-

ky otvorem: „Je-li někdo dole, ať se ozve!“ Odvětil jsem, že jsem Angličan, nešťěstím uvržený do největší pohromy, jakou kdy člověk zakusil, a prosil jsem pro všechno na světě, aby mě vyprostili ze žaláře, v němž jsem. Cizí hlas mi odpověděl, že jsem zachráněn. Má krabice že je přivázána k jejich lodi. A že hned přijde tesař a vyřízne mi ve víku dosti veliký otvor, kterým mě vytáhnou.

Odpověděl jsem, že toho není třeba a že to potrvá příliš dlouho. Postačí, když někdo z posádky prostrčí prst kroužkem a vytáhne krabici z moře na loď a odtamtud do kapitánské kajuty. Když mě slyšeli tak bláznivě mluvit, pokládali mě někteří za šílence. Druzí se smáli. Mne totiž ani nenapadlo, že jsem se octl mezi lidmi mé postavy a síly. Přišel tesař a za několik minut mi vyřízl otvor na čtyři čtvereční stopy. Potom spustil žebřík, já jsem po něm vystoupil a hned mě vzali velmi zesláblého na loď.

Námořníci trnuli úžasem a dávali mi tisíce otázek, na které se mi nijak nechťelo odpovídat. Sám jsem byl rovněž zmaten pohledem na ty trpaslíky. Za trpaslíky jsem je pokládal, protože můj zrak byl už dlouho přivyklý na ty ohromné věci, které jsem právě opustil. Ale kapitán, pan Thomas Wilcocks, řádný a vážený člověk ze Shropshiru, hned si všiml, že jsem blízek mdlobám. Zavedl mě k sobě do kabiny, podal mi na posilněnou pálenku, vykázal mi své lože a poradil mi, abych si trochu odpočinul. A bylo mi toho velmi třeba. Než jsem ulehl, naznačil jsem mu, že mám v krabici vzácný nábytek, o nějž bych nerad přišel; jemné visuté lůžko, pěkné polní lehátko, dvě židle, stůl a truhlici. Můj pokojík že je na všech stranách ověšen, nebo spíše vypolštářován hedvábím a bavlnou. Nechá-li některého lodníka přinést mou truhlici do kajuty, že mu ji otevřu a ukáži mu svůj majetek. Když mě slyšel kapitán mluvit tak z cesty, usoudil, že jsem se zbláznil. Ale nejspíše aby mě upokojil, slíbil mi, že zařídí, co si přeji. Vystoupil na palubu a poslal několik mužů do mé krabice. Vytáhli z ní (jak jsem později shledal) všečen můj majetek a uřezali vycpávku. Ale židle, skříňka a truhlice, které byly přišroubovány k podlaze, utrpěly velkou škodu, poněvadž námořníci je z nerozumu vytrhávali násilím. Když vyrazili několik prken, která potřebovali na lodi, a sebrali všechno,

co se jim zamlouvalo, spustili holý trup do moře. Rázem se potopil, protože v něm nadělali na dně a po stěnách hodně děr. Jsem vskutku rád, že jsem nebyl svědkem spouště, kterou natropili. Jistě by se mě byla bolestně dotkla a připomněla mi minulé příhody, na které bych byl nejraději zapomenul.

Spal jsem několik hodin, ale neustále mě sužovaly sny o místě, odkud jsem odešel, a o nebezpečích, jimž jsem unikl. Když jsem procitl, bylo mi mnohem lépe. Bylo už osm hodin zvečera a kapitán poslal ihned pro večeri; myslil si, že jsem se postil až příliš dlouho. Vlídne mě pohostil a všiml si, že nevypadám ztřeštěně ani nemluví nesouvisle. Když jsme se ocitli o samotě, požádal mě, abych mu pověděl o svých cestách a o tom, jaké neštěstí mě potkalo, že jsem byl vysazen v té obrovské bedně na moře. Zahlédl prý ji v dálce dalekohledem asi o dvanácté hodině v poledne. Pokládal ji za plachetnici a měl chuť ji dohonit, protože: nebyla příliš stranou od jeho cesty. Těšil se, že nakoupí trochu sucharů, protože se mu jich začalo nedostávat. Když prý přijel blíže a poznal, že se mýlil, poslal za mnou na zvědy pinasku. Mužstvo se zděšeně vrátilo a zaklínalo se, že vidělo plovoucí dům. Vysmál prý se jejich hlouposti a odjel sám v pinasce a kázal mužstvu, aby s sebou vzalo silné lano. Protože moře bylo klidné, obeplul mě několikrát a všiml si mých oken a železných mříží, které je chránily. Na jedné straně, která byla celá z prken bez jakéhokoliv světlíku, zpozoroval dvojici skob. Poručil tedy mužstvu, aby přirazilo k té straně. Na jednu skobu připevnili lano a potom dal odvléci mou bednu (jak jí říkal) k lodi. Jakmile se tam octla, poručil přivázat druhé lano do kroužku přibitého na víku a vytáhnout ji po kladkách. Všichni námořníci táhli, ale povytáhli ji jenom o dvě nebo tři stopy. Z otvoru uviděli trčet mou hůlku s kapesníkem a usoudili, že je v té dutině zavřen nějaký nešťastník. Otázal jsem se ho, neviděl-li tou dobou, kdy mě zahlédl, v povětří buď sám, anebo jeho mužstvo nějaké obrovské ptáky. Odpověděl mi, že zatímco jsem spal, mluvil o tom s námořníky. Jeden prý viděl letět k severu tři orly, ale neříkal nic o tom, že by byli větší než obyčejně. To je myslím nutno přičíst na vrub veliké výšce, v níž byli. Nemohl uhodnout, proč se na to ptám. Otázal jsem se tedy kapitána, jak daleko jsme podle jeho od-

hadu od pevniny. Řekl, že podle jeho nejlepších výpočtů jsme od ní vzdáleni aspoň sto mořských mil. Ujišťoval jsem ho, že se aspoň o polovinu mylí. Opustil jsem totiž tu zemi, z níž přicházím, necelé dvě hodiny předtím, než jsem spadl do moře. Opět se mu zazdalo, že mi v hlavě přeskočilo. Naznačil mi to přímo a byl mi tou radou, abych si lehl do kajuty, kterou mi zařídil. Ujistil jsem ho, že jsem po dobrém pohoštění a hovoru s ním zcela pookřál a že jsem při zdravém rozumu. Potom zvážněl a otázel se mě, netrápí-li mě vědomí nějakého ohavného zločinu, za který jsem na rozkaz nějakého panovníka pykal v té bedně jako zlosyni, kteří v jiných zemích bývají zahnáni na moře v dřevě loďce bez jídla. Mrzelo by ho sice, že vzal na svou loď tak špatného člověka, přesto se mi však zaručuje, že mě v prvním přístavu, do něhož dojedeme, vysadí bez úrazu na břeh. Jeho podezření prý velmi posilují, jak dodal, nesmyslné řeči, které jsem vedl o své skřínce či bedně napřed s námořníky a potom s ním, a rovněž mé podivné vzezření a chování při večeři.

Prosil jsem ho, aby trpělivě vyslechl můj příběh, který jsem mu pak poctivě vyprávěl od posledního odjezdu z Anglie až do té chvíle, kdy mě objevil. A poněvadž rozumná mysl je vždycky přístupná pravdě, tak i tento řádný a vážený pán, který měl špetku vzdělání a znamenitý zdravý rozum, byl rázem přesvědčen o mé upřímnosti a pravdomluvnosti. Abych ještě dotvrdil to, co jsem řekl, žádal jsem ho snažně, aby poručil přinést mou truhlici. Klíč od ní jsem měl v kapse a kapitán mi už pověděl, jak naložili lodníci s mým pokojíkem. Otevřel jsem ji před ním a ukázal mu malou sbírku zvláštností z té země, z níž jsem byl tak podivně vysvobozen. Byl tam hřeben, který jsem sestrojil ze štětín králových vousů, a jiný z téže látky, jenže zasazený do ústřížku nehtu z palce Jejího Veličenstva, který tvořil hřbet. Byla tam sbírka jehel a špendlíků měřících od jedné stopy až do yardu. Čtyři vosí žihadla, která vypadala jako truhlářské náčiní. Trochu vyčesaných vlasů královniných. Zlatý prsten, který mi kdysi velkomyslně darovala, když si jej stáhla z malíčku a hodila mi jej na krk jako náhrdelník. Požádal jsem kapitána, aby za své zásluhy ráčil přijmout ten prsten. Ale on se proti tomu rozhodně vzepřel. Ukázal jsem mu kuří oko, které jsem vlastnoručně vyřezal

z prstu jedné dvorní dámy. Bylo asi jako kentské jablko a ztvrdlo tak, že jsem si z něho dal po návratu do Anglie vydlabat pohár a zasadit jej do stříbra. Nakonec jsem chtěl, aby se podíval na kalhoty z myší kůže, které jsem měl tehdy na sobě.

Vnutil jsem mu jen lokajův zub; prohlížel si ho, jak jsem viděl, velmi zvědavě a poznal jsem, že se mu zalíbil. Přijal jej, rozplývá se díky, za které ta maličkost ani nestála. Vytáhl jej nešikovný lékař nedopatřením jednomu Glumdalkličinu sluhovi, kterého rozbolely zuby, jenže zub byl zdravý jako řípa. Dal jsem jej vyčistit a uložil si jej do skřínky. Měřil zděli asi stopu a v průměru čtyři palce.

To prosté vyprávění kapitána velmi uspokojilo a projevil naději, že se po návratu do Anglie zavděčím světu, když je sepíši a uveřejním. Má odpověď zněla takto: Jak se mi zdá, jsme cestopisy přímo zavaleni. Všechno, co se teď stane, je neobyčejné.

A mám některé spisovatele v podezření, že si nehledí tolik pravdy, jako spíše vlastní ješitnosti a zištnosti a zábavy nevzdělaných čtenářů. Že v mém příběhu nemůže býti nic, leč všední příhody beze všech těch ozdobných líčení podivných rostlin, stromů, ptáků a jiných zvířat, jakož i barbarských mravů a modlářství divochů, jimiž spisovatelé tolik plývají. Poděkoval jsem mu však za jeho uznání a slíbil, že se tím budu ještě obírat.

Řekl, že jedné věci se velmi diví, že totiž mluvím tak hlasitě, a ptal se mě, nedoslýchá-li král nebo královna té země. Řekl jsem mu, že tak jsem tomu byl už přes dvě léta zvyklý. Stejně žasnu zase já nad hlasem jeho a jeho mužstva, neboť mi připadá jako pouhý šepot, přestože je všechny dobře slyším. Když jsem v té zemi mluvil a nepostavili mě na stůl nebo mě někdo nevzal do ruky, bylo to, jako bych hovořil na ulici s někým, kdo vyhlížel ze špičky zvonice. Všiml jsem si ještě něčeho jiného. Jakmile jsem se octl na lodi a byl obklopen námořníky, zdálo se mi, že jsem bídnejších stvořeníček jakživ neviděl. Za pobytu v zemi tohoto panovníka zvykl totiž můj zrak na samé obrovské předměty. Ani jsem nevydržel dívat se do zrcadla, protože jsem tím srovnáním nabýval o sobě chatrného mínění. Při večeři si kapitán všiml, že se na všechno dívám s jakýmsi

úžasem. Zdálo se mu, že se občas stěží bráním smíchu. Nedovedl si to vyložit, přičítal to však na vrub mé popletenosti. Odpověděl jsem, že má úplně pravdu. A rád bych věděl, jak se mám udržet, když vidím před sebou mísy jako stříbrný troník, vepřovou kýtu sotva na jednu do úst, pohár ani ne jako ořechovou skořápku. Tak jsem pokračoval a líčil stejným způsobem jeho ostatní domácí náčiní a jídlo. Královna mi sice objednala drobné zařízení na všechno, co jsem v jejích službách potřeboval, ale mé myšlenky byly zcela zaujaty tím, co jsem viděl na všech stranách kolem sebe. Zamhuřoval jsem oči nad svou nepatrností, jako je zamhuřují lidé nad svými chybami. Kapitán porozuměl dobře mým úsměškům a odpověděl mi rozmarně starým anglickým příslovím, že bych, jak se mu zdá, jedl očima. Nepozoruje prý, že bych byl při chuti, třebaže jsem se celý den postil. Pokračuje v tom rozmarném tónu, dušoval se, že by dal rád sto liber za to, kdyby byl viděl mou skříňku v orlově zobáku a potom při pádu do moře z té velké výšky. Byla by to jistě nejúžasnější věc, zasluhující vyličení, které by se zůstavilo budoucím věkům. A srovnání s Faethontem bylo tak nasnadě, že mu nedalo, aby ho nepoužil, třebaže jsem nebyl tou představou nijak nadšen.

Kapitán se vracel z Tonkinu do Anglie a byl zahánán na severovýchod na čtyřiačtyřicátý stupeň zeměpisné šířky a sto čtyřicátý třetí stupeň zeměpisné délky. Ale dva dni po tom, co jsem přišel na jeho loď, zachytili jsme pasátní vítr. Pluli jsme dlouho na jih a podél pobřeží Nového Holandska mířili na západojihozápad, potom na jihojihozápad, až jsme obepluli mys Dobré naděje. Naše plavba byla velmi šťastná, ale nebudu čtenáře nudit lodními záznamy. Kapitán zavítal do několika přístavů a pokaždé poslal pinasku pro potraviny a čerstvou vodu. Ale já jsem nevystoupil z lodi, až jsme přijeli do Dun. Bylo to 3. června 1706, asi za devět měsíců po mém vyvážnutí. Nabídl jsem kapitánovi v zástavu za dopravu svůj majetek. Ale on se bránil, že nevezme ani groš. Srdečně jsme se rozloučili a vymohl jsem na něm slib, že mě navštíví v mém domě v Redriffu. Za pět šilinků, vypůjčených od kapitána, najal jsem si koně a průvodce.

Když jsem tak po cestě pozoroval, jak drobné jsou domy, stromy, skot a lidé, zazdalo se mi, že jsem v Liliputu. Báł jsem se, že šlápnu na každého pocestného, kterého jsem potkal, a pokřikoval jsem na ně, aby mi uhnuli z cesty. Několikrát mi div nerozbili hlavu.

Když jsem došel k svému domu, na nějž jsem se musel doptávat, otevřela mi služka dveře. Při vstupu do nich jsem se sehnul jako husa pod vrátky, abych se nepraštil do hlavy. Žena mě přiběhla obejmout, ale já jsem se před ní sklonil až po kolena. Domníval jsem se, že mi jinak vůbec nedosáhne na ústa. Dcera poklekla, abych jí požehnal. Uviděl jsem ji, teprve když povstala. Byl jsem tak dlouho zvyklý stát s hlavou vztyčenou a s očima upřenýma vzhůru, do výše přes šedesát stop. Potom jsem ji chtěl zdvihnout jednou rukou v pase. Na služby a na přátele v domě jsem shlížel, jako by byli trpaslíci a já obr. Řekl jsem ženě, že příliš šetřila. Jak vidím, je ona i dcera na kost vyhublá. Počínal jsem si zkrátka tak nepochopitelně, že byli všichni téhož mínění jako kapitán, když mě v první chvíli uviděl a usoudil, že jsem se minul na rozum. Uvádím to jako příklad veliké síly zvyku a předsudku.

Zakrátko jsem se dorozuměl s rodinou i s přáteli. Žena se zaříkala, že se už nesmím vydat na moře. Jenže můj zlý osud to zařídil tak, že neměla moci zabránit mi v tom, jak pozná čtenář dále. Prozatím tady uzavírám druhý díl svých neblahých Cest.

Díl III

**CESTA DO LAPUTY,
BALNIBARBI, LUGGNAGGU,
GLUBBDUBDRIBU
A DO JAPONSKA**

KAPITOLA 1

Spisovatel se vydá na třetí cestu. Je zajat piráty.

Holand'anova zlomyslnost. Příjezd na ostrov.

Přijmou ho na Laputu.

Ještě jsem nepobyl doma více než deset dní, a tu ke mně přišel kapitán William Robinson, rodák z Cornwallu, velitel na Naději, statném to korábu o třech stech tunách. Byl jsem kdysi ranhojičem na jiné lodi, jejímž byl velitelem a z jedné čtvrtiny majitelem, když plula do Levanty. Jednal se mnou vždycky spíše jako s bratrem než jako s podřízeným důstojníkem. Když uslyšel o mém příjezdu, navštívil mě jen z pouhého přátelství. Tak jsem se aspoň domníval, protože mezi námi nepadlo žádné jiné slovo, než co se říkává po dlouhé odloučenosti. Ale opakoval návštěvy častěji, projevoval radost nad tím, že jsem zdravý, vyptával se mě, zdali jsem se už nadobro usadil, a přitom prohodil, že se chystá za dva měsíce na cestu do Východní Indie. Nakonec mě přímo sváděl, třeba s omluvami, abych se stal ranhojičem na jeho lodi. Budu prý mít k ruce ještě druhého ranhojiče a dva pomocníky. Dostanu dvojnásobný plat, než se obyčejně dává. A ježto prý se podle jeho zkušeností mé námořnické vědomosti nejméně vyrovnají jeho, zaváže se, že se bude řídit mou radou, jako kdybych byl spoluvelitelem.

Řekl mi ještě mnoho jiných pěkných věcí. Znal jsem ho jako účinného poctivce, a tak jsem dobře nemohl jeho nabídku nepřijmout. Přes všechny minulé pohromy prahl jsem stejně mocně jako dříve po tom, uvidět svět. Zbývala mi jediná nesnáz: přemluvit ženu. Ale dosáhl jsem i jejího svolení, protože si od toho slibovala prospěch pro děti.

Vypluli jsme 5. srpna 1705 a 11. dubna 1707 dojeli jsme do Fort St. George. Zůstali jsme tam tři neděle, než se nám zotavilo mužstvo, které hodně churavělo. Odtamtud jsme se pustili do Tonkinu, kde si kapitán

umínil nějaký čas pobýt. Mnoho zboží, jež chtěl nakoupit, nebylo ještě hotovo a mělo být vypraveno až za několik měsíců. Doufaje tedy, že si uhradí výdaje, jež mu tím vzniknou, koupil šalupu. Na šalupu naložil rozmanité zboží, s nímž Tonkinští obyčejně obchodují po okolních ostrovech, a obsadil ji čtrnácti muži, z nichž tři byli domorodci. Mne ustanovil velitelem šalupy a zmocnil k tomu, abych dva měsíce obchodoval, pokud si nevyřídí své záležitosti v Tonkinu.

Nepluli jsme ještě déle než tři dni, když se strhla velká vichřice a hnala nás pět dní na severoseverovýchod a pak na východ. Potom jsme měli pěkné počasí, ale od západu vál stále prudký vítr. Desátého dne se za námi pustily dvě pirátské lodi a brzy nás dohonily. Má šalupa byla totiž tak přetížena, že plula velmi zvolna, a bránit jsme se také nemohli.

Oba piráti k nám přirazili skoro zároveň a v čele mužstva vpadli zuřivě na nás. Ale když uviděli, že ležíme před nimi na tváři (jak jsem napočítal), spoutali nás tlustými provazy, postavili stráž a jali se prohledávat šalupu.

Zahlédl jsem mezi nimi Holand'ana, který měl nad nimi, jak se zdálo, jakousi moc, třebaže nevelel žádné lodi. Z našich tváří poznal, že jsme Angličané. I švadronil po svém a zaklínal se, že nás dá svázat zády k sobě a hodit do moře. Mluvil jsem obstojně holandsky. Řekl jsem mu, kdo jsme, a prosil jsem ho vzhledem k tomu, že jsme křesťané a protestanti ze sousedních spřátelených zemí, aby pohnul kapitána k tomu, aby se nad námi slitoval. To ho rozvzteklilo. Opakoval své výhrůžky, potom se obrátil na své společníky, mluvil s nimi velmi prudce myslím japonsky a často pronášel slovo Christianos.

Na větší pirátské lodi byl kapitánem Japonec, který lámal holandštinu, ač velmi chatrně. Přistoupil ke mně, dal mi několik otázek, na něž jsem velmi poníženě odpověděl, a řekl mi, že nezhyne. Hluboce jsem se kapitánovi uklonil. Potom jsem se obrátil k Holand'anovi a řekl mu, že shledávám pohříchu více milosrdenství u pohana než u bratra v Kristu. Těch slov jsem brzy trpce litoval. Chvilí se ten zlomyslný zpuštělý marně namáhal přiměti je k tomu, aby mě dali hodit do moře. K tomu nesvolili

s ohledem na slib, že nezhygnu. Nakonec přece jen od nich dosáhl toho, že mi uložili trest, který byl lidsky vzato horší než sama smrt. Mé mužstvo poslali rovným dílem na obě pirátské lodi a šalupu obsadili novým mužstvem. O mně rozhodli, že mě spustí na moře v kánoi s vesly a plachtou a potravinami na čtyři dni. Ty mi japonský kapitán z vlastních zásob las-kavě zdvojnásobil a nikomu nedovolil, aby mě prohledal. Slezl jsem do kánoe. Holand'an stál na palubě a zahrnoval mě všemi kletbami a nadávkami, jež mu jeho jazyk poskytoval.

Asi hodinu před tím, než jsme uviděli piráty, konal jsem pozorování a shledal, že jsme na šestačtyřicátém stupni severní šířky a sto osmdesátém třetím stupni zeměpisné délky. Když jsem se octl kus od pirátů, objevil jsem kapesním dalekohledem na jihovýchodě několik ostrovů. Napjal jsem plachtu, neboť byl příznivý vítr. Chtěl jsem doplouti k nejbližšímu ostrovu a asi za tři hodiny se mi to podařilo. Ostrov byl úplně skalnatý. Posbíral jsem hodně ptačích vajec a potom jsem roznítil oheň a podpálil trochu vřesu a chaluh, na nichž jsem si vejce usmažil. Nejedl jsem k večeři už nic jiného, protože jsem si umínil, že si budu své potraviny co nejvíce šetřit. Přenocoval jsem pod skálou. Ustlal jsem si na vřesu a spalo se mi velmi dobře.

Nazítří jsem odplul na druhý ostrov a z toho na třetí a čtvrtý. Při tom jsem si střídavě pomáhal plachtou a vesly. Ale abych neobtěžoval čtenáře podrobným vyprávěním o svých strastech, postačí, když řeknu, že jsem pátého dne dojel na poslední ostrov, pokud jsem aspoň dohlédl. Ležel od ostatních na jihojihovýchod.

Tento ostrov byl dále, než jsem se nadál, a dojel jsem k němu teprve za pět hodin. Obeplul jsem jej téměř kolem dokola, než jsem našel příhodné přístaviště, nepatrnou to zátoku, asi třikrát tak širokou jako má kánoe. Shledal jsem, že ostrov je skalnatý a je na něm roztroušeno jen trochu trsů trávy a libovonných bylin. Vytáhl jsem své skrovné zásoby, a posilniv se poněkud, uschoval jsem zbytek v jeskyni, jakých tam bylo hojně. Na skálách jsem nasbíral vajec a sehnal notně chaluh a uschlé trávy. Chtěl jsem ji nazítří podpálit a usmažit si na ní vejce. Měl jsem totiž u sebe křesadlo, ocílku, troud a čočku. Noc jsem proležel v jeskyni,

do níž jsem uložil zásoby. Lůžkem mi byla právě ta suchá tráva a chalupy, z nichž jsem si chystal palivo. Spal jsem velmi málo. Starosti zvítězily nad únavou a nedaly mi spáti. Uvažoval jsem, jak je mi nemožné udržet se naživu v takové pustině a jak bídný bude můj konec. Byl jsem tak netečný a malomyslný, že jsem se ani nemohl odhodlat vstát. Než jsem se vzbudil k tomu, abych vylezl z jeskyně, byl už bílý den. Procházel jsem se chvíli ve skalách. Nebe bylo úplně jasné a slunce hřálo tak, že jsem musil od něho odvrátit tvář. A tu najednou se slunce zatmělo, a to, jak se mi zdálo, docela jinak, než když je zastře mrak. Obrátil jsem se a zpozoroval, že je mezi mnou a sluncem obrovské neprůhledné těleso, které se šine směrem k Ostrovu. Zdálo se mi, že je asi dvě míle vysoko, a šest až sedm minut zakrývalo slunce. Ale nepozoroval jsem, že by se vzduch ochladil a obloha zatměla více, než kdybych stál ve stínu kopce. Když se přiblížilo pod místo, kde jsem byl, vypadalo jako pevná hmota s plochým, hladkým dnem, které se lesklo a odráželo velmi jasně moře pod sebou. Stál jsem na pahorku asi dvě stě yardů od břehu a viděl, jak se to těleso sklání na necelou anglickou míli ode mne, až je skoro zarovno se mnou. Vytáhl jsem kapesní dalekohled a pozoroval zřetelně davy lidí, jak vystupují a sestupují po jeho bocích, které byly zřejmě šikmé. Ale nemohl jsem rozeznat, co ti lidé dělají.

Vrozená láska k životu vzbudila ve mně jakési radostné vzrušení a oddával jsem se naději, že mi to dobrodružství, ať tak či onak, pomůže vyvážnout z toho neutěšeného místa i postavení. Ale čtenář stěží pochopí, jak jsem užasl, když jsem viděl ve vzduchu ostrov obývaný lidmi, kteří s ním zřejmě mohli stoupat i klesat nebo jím pohybovat vpřed, podle toho, jak se jim zachtělo. Neměl jsem právě chuť hloubati o tom zjevu a raději jsem pozoroval, kterým směrem se ostrov dá, neboť na chvíli zdánlivě stanul. Vzápětí postoupil blíže a viděl jsem, že má boky stupňovitě ovinuty terasami a na nich místy schodiště, po nichž se sestupovalo z jedné terasy na druhou. Na nejnižší terase jsem spatřil lidi, jak chytají na dlouhé udice ryby, a druzí se na ně dívali. Mával jsem čapkou (klobouk se mi totiž už dávno obnosil) a kapesníkem směrem k ostrovu. Když se ostrov ještě více přiblížil, volal jsem a křičel z plných

plic. Potom jsem se opatrně rozhlédl a uviděl, že se na tom místě, které jsem měl přímo před očima, shromažďuje zástup. Podle toho, jak ukazovali na mne a na sebe, poznal jsem, že mě jasně vidí, třebaže mi neodpovídali na můj pokřik. Ale zahlédl jsem, že nějakých pět mužů utíká kvapně po schodech na vrchol ostrova a pak mizí. Uhádl jsem správně, že je poslali pro rozkazy k nějaké vrchnosti.

Zástup vzrůstal a ani ne za půl hodiny se ostrov pohyboval a vznášel tak, že byl nejnižší terasou zároveň se mnou, necelých sto yardů od pahorku, na němž jsem stál. Zaujal jsem postoj co nejúspěšlivější a mluvil co nejponížněji, ale nikdo mi neodpovídal. Ti, kdo stáli nejbližší nade mnou, byli asi předáci, jak jsem soudil z jejich šatu. Rokovali vážně mezi sebou a často na mne shlíželi. Nakonec zavolal jeden z nich jasnou, plynou, vytríbenou mluvou, ne nepodobnou zvukem italštině. Odvětil jsem proto touto řečí, doufaje, že aspoň její spád bude snad lahodnější jeho sluchu. Nerozuměli jsme sice jeden druhému, ale snadno poznali, co chci říci, neboť viděli, v jakých jsem nesnázích.

Kývali na mne, abych sestoupil ze skály a šel na pobřeží. To jsem také učinil. Když se pak Létací ostrov vznesl do příhodné výše, takže jeho okraj byl přímo nade mnou, spustili z nejnižší terasy řetěz, na jehož konci bylo sedátko; usadil jsem se do něho a tak mě vytáhli po kladkách nahoru.

KAPITOLA 2

Líčení podivných nápadů a rozmarů Lapuťanů. Zpráva o jejich učenosti. O králi a jeho dvoru. Jak spisovatele přijali. Obyvatele trápí strach a starosti.

Když jsem sestoupil, obklopil mě zástup lidí. Ti, kdo stáli blíže mne, zdáli se urozenější. Patřili na mne se všemožnými známkami úžasu. A v tom jsem jim věru nijak nezadal. Jakživ jsem neviděl pokolení smrtelníků tak podivné postavy, obleku a vzezření. Nakláněli hlavu vesměs buďto napravo, nebo nalevo. Jedno oko i upírali dovnitř a druhé přímo k zenitu. Svrchní oděv jim zdobily obrazy sluncí, měsíců a hvězd protkané obrazy houslí, fléten, harf, trubek, kytar, spinetů a mnoha jiných hudebních nástrojů nám v Evropě neznámých. Zpozoroval jsem, že mnozí jsou oblečeni jako sluhové a mají nafouknutý měchýř přivázaný jako cep na konci hůlky, kterou drží v ruce. V každém měchýři bylo trochu suchého hrachu a drobných oblázků (jak jsem se dověděl později). Těmi měchýři plácali občas po ústech a po uších ty, kdo stáli vedle nich. Smysl toho počínání jsem tehdy nechápal. Jak se zdá, je mysl těch lidí tak zabrána usilovným bádáním, že nemohou mluvit ani dávat pozor na řeč jiných, neprobouzí-li je vnější dotek na mluvidla a sluchové ústrojí. Proto také ti, kdo na to mají, chovají vždycky v rodině jako služebníka pleskače (originál zní klímenole) a bez něho nevycházejí z domu ani na návštěvy. Když se sejde pár lidí dohromady, má ten zřízenec za úkol uhodit měchýřem lehce přes ústa toho, kdo má mluvit, a přes pravé ucho toho nebo ty, k nimž mluví hovoří. Pleskač doprovází též pilně pána na procházkách, a když je třeba, plácne ho jemně přes oči. Pán bývá tak zahloubán, že by spadl z každého srázu a rozbil si hlavu o každý sloup a na ulicích by srážel jiné do příkopu nebo tam byl sražen sám.

Tohoto poučení bylo čtenáři třeba. Bez něho by nechápal právě tak jako já počínání těch lidí, kteří mě vedli po schodech nahoru na vrcholek ostrova a odtamtud do královského paláce. Po cestě vzhůru několikrát zapomněli, co dělají, a nechali mě tak, až jim pleskači osvěžili zase paměť. Zřejmě na mě nepůsobil pohled na můj cizokrajný oblek a vzezření ani pokřik prostého lidu, jehož myšlení a paměť nebyly tak zaneprázdněny.

Posléze jsme vešli do paláce a šli dále do audienční dvorany. Tam jsem uviděl sedět krále na trůně a po obou stranách mu stály nejurozenější osobnosti. Před trůnem byl veliký stůl plný globusů a nejrozmantějších počtářských nástrojů. Jeho Veličenstvo si nás vůbec nevšimlo, třebaže se náš vstup neobešel bez notného hlomozu, ježto se sběhli všichni, kdož patřili ke dvoru. Král byl právě zahloubán do nějaké početní úlohy a čekali jsme aspoň hodinu, než ji rozluštil. Po každém boku mu stál mladý panoš s plácačkou v ruce. Když panoši uviděli, že nemá nic na práci, jeden ho udeřil lehce po ústech a druhý po pravém uchu. Král sebou trhl, jako by náhle procitl. Pohlédl na mne a na zástup, v němž jsem byl, a tu se rozpomněl na příčinu našeho příchodu, o němž už byl dříve zpraven. Pronesl několik slov a vzápětí přistoupil k mému boku mladík s plácačkou a plácl mě lehce po pravém uchu. Naznačoval jsem všemožně, že mi takového nástroje není třeba. Jeho Veličenstvo král s celým dvorem z toho nabyt, jak jsem se později dověděl, velmi chatrného mínění o mém rozumu. Pokud jsem uhodl, dával mi král rozmanité otázky a já jsem naň mluvil ve všech řečech, jež jsem ovládal. Když vyšlo najevo, že já nerozumím jemu a on mně, odvedli mě na jeho rozkaz do komnaty v paláci (ten vladař totiž vynikal nade všechny své předchůdce pohostinností k cizincům), kde mi byli dáni k ruce dva sloužíci. Přinesli mi oběd a čtyři velmoži, které jsem viděl, jak jsem se pamatoval, velmi blízko královy osoby, prokázali mi čest, že obědvali se mnou. Měli jsme dva chody a každý se skládal z trojího jídla. První chod byla skopová kýta rozříznutá v rovnostranný trojúhelník, hovězí v kosodélník a jelito v cykloidu. Druhý chod byly dvě kachny upravené v podobě houslí, potom klobásy a jitrnice podobné flétnám a hobojsům a telecí plecko ve tvaru

harfy. Sloužící nám krájeli chléb v kužele, válce, rovnoběžníky a všelijaké jiné matematické formy.

Zatímco jsme obědvali, osmělil jsem se otázat, jak se v jejich teči jmenují různé věci. Ti urození pánové ráčili mi s pomocí pleskačů odpovídat. Doufali, že bůhvíjak stoupne můj obdiv k jejich velkým schopnostem, dostanu-li se s nimi do hovoru. Brzy jsem uměl požádat o chléb a pití a všechno, čeho se mi zachtělo.

Po obědě se má společnost vzdálila a na rozkaz králův byl ke mně poslán nějaký člověk doprovázený pleskačem. Přinesl si pero, inkoust a papír a tři nebo čtyři knihy a naznačoval mi posunky, že je poslán, aby mě naučil jejich řeči. Seděli jsme spolu čtyři hodiny a za tu dobu jsem si zapsal do sloupců velké množství slov a naproti nim překlad. Přiučil jsem se též jakžtakž několika krátkým větám. Učitel kázal totiž jednomu mému sluhovi, aby něco podal, obrátil se, uklonil, usedl, chodil a podobně. Potom jsem si vždycky větu zapsal. Ukazoval mi též v jedné své knize obrazy slunce, měsíce a hvězd, zvířetník, obratníky a polární kruhy a k tomu jména mnoha oběžnic a stálic. Pojmenoval a popsal mi všechny hudební nástroje a obvyklá pravidla umění hráti na ně. Když ode mne odešel, seřadil jsem si všechna slůvka i s vysvětlivkami podle abecedy. A tak jsem se s pomocí velmi spolehlivé paměti za několik dní trochu obeznámil s jejich řečí.

Slovo, které překládám Létací neboli Vznášejíci se ostrov, zní v originále Laputa. Nikdy jsem se nedopátral, z čeho se vlastně odvozuje.

Když si povšimli ti, jimž mě král svěřil, jak jsem špatně oděn, vzkázali pro krejčího, aby mi přišel nazítří ráno vzít míru na oblek.

Ten řemeslník si počínal při svém úkolu jinak než příslušníci jeho cechu v Evropě. Změřil mi nejprve kvadrantem výšku, potom zjistil pravítkem a kružítkem rozměry a obrysy celého mého těla, všechno si to sepsal na papír a za šest dní mi přinesl šaty. Byly ušity velmi špatně a naprosto mi nepadly, poněvadž se při výpočtech spletl v číslici. Uklidnil jsem se, když jsem viděl, že se takové nehody přiházejí často a lidé si z nich mnoho nedělají.

Za té odloučenosti, když jsem byl bez šatů, a ještě k tomu několik dní stonal, rozmnožil jsem si hodně slovník. Jakmile jsem pak přišel ke dvoru, rozuměl jsem už leccemu, co mluvil král, a mohl jsem mu jakž-takž odpovídat. Jeho Veličenstvo nařídilo, aby se ostrov pošinul na severovýchod a potom na východ kolmo nad Lagado, hlavní město celého království dole na pevné zemi. Lagado bylo vzdáleno asi devadesát mořských mil, cesta nám trvala půlpáta dne. Necítil jsem ani dost málo, jak se ostrov šine vzduchem vpřed. Nazítří ráno asi o jedenácté hodině připravili si král i jeho družina velmožů, dvořanů a hodnostářů všechny své hudební nástroje a hráli na ně bez ustání celé tři hodiny, takže jsem z toho lomozu div neohluchl. Nemohl jsem uhodnout, co to znamená, až mě poučil můj učitel. Řekl mi, že lidé na jejich ostrově mají uši tak uzpůsobené, že slyší hudbu sfér, která se občas ozývá, a na dvoře se teď každý chystá koncertovat na tom nástroji, na němž nejvíce vyniká.

Po cestě k hlavnímu městu Lagadu dalo Jeho Veličenstvo zastavit s ostrovem nad několika městy a vesnicemi, aby z nich přijalo petice svých poddaných. Proto spustili několik motouzů, na konci trochu zatížených. Na tyto motouzy navlékli obyvatelé své petice, které pak stoupaly rovnou vzhůru jako papírky, jaké navlékají kluci na provázek draka. Občas jsme dostali zdola víno a potraviny. Ty se vyťahovaly nahoru po kladkách.

Má znalost počtářství mi velmi napomáhala osvojit si jejich úsloví, která byla v těsném vztahu jak k počtům, tak k hudbě. Ani v hudbě jsem nebyl nezběhlý. Jejich představy se ustavičně obírají čarami a číslicemi. Chtějí-li například velebiti krásu ženy nebo nějakého jiného tvora, opíší ji kosočtverci, kruhy, rovnoběžníky, elipsami a jinými geometrickými výrazy, nebo také slovy odvozenými z hudby, jež zde netřeba opakovat. Všiml jsem si v královské kuchyni roztodivných matematických i hudebních přístrojů, podle jejichž tvaru krájeli jídla podávaná na stůl Jeho Veličenstvu.

Jejich domy jsou vystavěny velmi špatně, zdi se naklánějí a v žádné místnosti není jediného pravého úhlu. Ta vada pochází z toho, že zanedbávají praktickou geometrii, která je jim příliš hrubá a sprostá. Návod,

kteřé dávájí svým řemeslníkům, jsou pro jejich rozum příliš složité a to vede k ustavičným omylům. Na papíře se dovedou dosti zručně ohánět pravítkem, tužkou a kružítkem. Ale v obyčejném životním jednání a počínání jsem neviděl lidi neohrabanější, nemotornější, neobratnější, nehybnější a zmatenější, když měli pochopit něco, co se netýkalo počtářství a hudby. Nedovedou rozumně uvažovat a náruživě rádi se přou, leč by snad měli pravdu, ale to se jim stává velmi zřídka. O obraznosti, představivosti a vynalézavosti není u nich ani potuchy, a jejich řeč nemá pro ty pojmy ani označení. Všechno jejich myšlení a rozum se omezují jen na obojí zmíněnou vědu.

Většina z nich, zejména ti, kdož se obírají hvězdářstvím, dají mnoho na hádání osudů z hvězd, třebaže se stydí veřejně se k tomu přiznat. Ale obzvláště divná a naprosto nepochopitelná mi byla jejich mocná záliba v novotaření a v politice, jejich ustavičné rozebírání politické situace, pronášení úsudků o věcech státnických a vášnivé spory o každý coul protivného mínění. Postřehl jsem ovšem touž zálibu i u většiny matematiků, které jsem poznal v Evropě, třebaže jsem nikdy nepřišel na nejmenší podobnost mezi těmito dvěma obory. Snad se ti lidé domnívají, že když má i nejmenší kruh stejně tolik stupňů jako největší, tedy ani řízení a spravování světa nevyžaduje více schopností, než je jich třeba na otáčení a ovládání globusu. Spíše mám za to, že tato vlastnost pramení z velmi všedního sklonu naší křehké přirozenosti plést se všetečně zrovna do toho, co se nás vůbec netýká a k čemu se ať už vzděláním, nebo povahou vůbec nehodíme.

Ty lidi sužují ustavičné starosti, takže nemají ani chvilku duševního klidu. Jejich nepokoj vzniká z příčin, které se ostatních smrtelníků pramálo dotýkají. Napadají je obavy před rozmanitými změnami, které tuší u nebeských těles. Tak například Země bude prý časem strávena nebo pohlcena Sluncem, které se k ní ustavičně přibližuje. Slunce prý se znenáhla potáhne vlastními výpary a nebude už dávat světu světlo. Země prý jen taktak že se neotřela o chvost poslední vlasatice, která by ji jistojistě spálila na popel. A příští vlasatice, která se podle jejich výpočtů objeví za jedenatřicet let, prý nás zničí. Neboť přiblíží-li se ve

svém přísluní poněkud k Slunci (jak se podle svých výpočtů právem obávají), zahřeje se tisíckrát silněji než železo rozpálené do rudého žáru. A až se vzdálí od Slunce, bude mít sálavý chvost, dlouhý milion a čtrnáct mil. Projde-li jím Země ve vzdálenosti sto tisíc mil od jádra neboli vlastního tělesa vlasatice, při průchodu se vznítí a spálí na popel. Slunce, které denně vyzařuje paprsky a nenapájí se z žádného zdroje, se prý nakonec spotřebuje a vyčerpá a to bude nutně provázeno zkázou Země a všech oběžnic, které od něho berou světlo.

Obavy před těmito a podobnými hrozivými nebezpečími je bez ustání tak znepokojují, že nemohou klidně spát ani se oddávat prostým radostem a zábavám životním. Když potkají ráno známého, nejprve se táží, jak se vede Slunci, jak vypadalo při západu a při východu a je-li nějaká naděje, že uniknou nárazu blížící se vlasatice. Do takového hovoru se pouštějí se stejnou chutí jako malí chlapci. Ti také s rozkoší poslouchají strašidelné příběhy o skřítcích a šotcích, přímo je hltají a potom se bojí jít spát.

Za nějaký měsíc jsem učinil slušný pokrok v jejich řeči a mohl králi odpovídat na většinu otázek, když jsem měl čest být u něho při audienci. Jeho Veličenstvo nebylo vůbec zvědavé na zákony, státní zřízení, dějiny, náboženství a mravy oněch zemí, v nichž jsem už byl. Spokojilo se jen otázkami po stavu matematiky. Zprávu, kterou jsem mu podal, vyslechlo velmi pohrdlivě a lhostejně, ačkoliv je pleskač z obou stran často burcoval.

KAPITOLA 3

Zjev řešený novější filozofií a hvězdářstvím. Velké hvězdářské pokroky Lapuťanů. Jak potlačuje král vzpoury.

Požádal jsem panovníka o dovolení, abych směl zhlédnout pamětihodnosti ostrova. On mi je ráčil milostivě udělit a hned kázal mému učiteli, aby mě doprovázel. Zejména jsem se chtěl dovědět, jakým umělým nebo přírodním příčinám děkuje ostrov za svůj pohyb. O tom teď podám čtenáři učený výklad.

Létací či Vznášející se ostrov je přesně okrouhlý, v průměru měří 7837 yardů neboli asi půlpáté míle, a má tedy deset tisíc jiter plochy. Je tlustý tři sta yardů. Dno neboli dolní plochu, jak se jeví divákům zespodu, tvoří jediná rovná a pravidelná diamantová deska, která sahá nahore do výšky dvou set yardů. Nad ní leží v obvyklém pořadí rozmanité nerosty a nad nimi je vrstva žírné prsti, hluboká deset až dvanáct stop. Horní plocha se svažuje od obvodu ke středu, a tím přirozeně všechna rosa a pršky, které padají na ostrov, stékají potůčky do prostředka a tam se vlévají do čtyř velkých nádrží. Nádrže měří na obvodu asi půl míle a jsou vzdáleny od středu dvě stě yardů. Voda z těchto nádrží se ve dne na slunci ustavičně vypařuje, takže nikdy nepřetekou. Vladař má ostatně moc zdvihnout ostrov nad sféru mračen a par, a tak může, kdykoliv se mu zachce, zabránit tomu, aby nepadala rosa a pršky. Podle svorného úsudku přírodopisců nemohou totiž mračna vystoupit výše než dvě míle; aspoň v té zemi, pokud je známo, nikdy se to nestalo.

Ve středu ostrova je propast, která má v průměru asi padesát yardů. Z ní sestupují hvězdáři do velké kupole, která se podle nich nazývá Flandona Gagnole, to jest Hvězdářská jeskyně, a je položena v hloubce sto yardů pod horním povrchem diamantovým. V této jeskyni hoří ustavičně dvacet lamp, které odrazem diamantů vrhají na všechny

strany silné světlo. Je tam naskládáno mnoho rozmanitých sextantů, kvadrantů, teleskopů, astrolábů a jiných hvězdářských přístrojů. Avšak největší pozoruhodností, na níž visí osud ostrova, je magnetovec obrovských rozměrů, který se tvarem podobá tkalcovskému člunku. Má délku šest yardů a v nejtlustší části jistě aspoň přes tři yardy. Tento magnet je podepřen velmi silnou diamantovou osou procházející středem, kolem níž se otáčí, a je tak dokonale vyvážen, že touto osou může otáčet i nejslabší ruka. Je zasazen do dutého diamantového válce, který je vysoký čtyři stopy a stejně tlustý a v průměru měří dvanáct yardů. Leží vodorovně a spočívá na osmi diamantových nohách vysokých šest yardů. Uprostřed dutiny je žlábek hluboký dvanáct palců, do něho jsou zasazeny konce osy a v nich se podle potřeby otáčí. Kámen nelze žádnou mocí vyšinouti z místa, poněvadž válec i s nohami tvoří jediný souvislý celek s diamantovou hmotou, z níž se skládá spodek ostrova.

S pomocí magnetovce se ostrov zdvíhá a snižuje a pohybuje z místa na místo. Na jedné straně je totiž kámen nadán přitažlivou a na druhé straně odpudivou silou vzhledem k té části země, nad níž panovník vládne. Když se postaví magnet kolmo přitažlivým koncem k zemi, ostrov klesá. Když však ukazuje odpudivý hrot dolů, stoupá ostrov přímo vzhůru. Když je kámen šikmo, pohybuje se ostrov také šikmo. Síly působí totiž v tom magnetu vždycky rovnoběžným směrem. Tímto šikmým pohybem se ostrov dostává do různých končin panovníkova mocnářství.

Je třeba poznamenat, že se ten ostrov nemůže pohybovat za hranice dolního mocnářství ani nemůže vystoupit výše než čtyři míle. Hvězdáři, kteří o tom kameni napsali obsáhlá vědecká díla, mají pro to tento výklad: Magnetická síla prý nesahá dále než čtyři míle a nerost, který působí na ten kámen v útrobách země a v moři až na šest mořských mil od pobřeží, není rozptýlen po celé zeměkouli, nýbrž omezuje se jen na královu říši. A tak to příznivé povznesené postavení umožnilo panovníkovi podrobit si všechnu zemi ležící v obvodu přitažlivosti magnetu.

Když se postaví kámen vodorovně, ostrov se zastaví. V tom případě jsou oba konce stejně vzdáleny od země, jeden tlačí dolů, druhý táhne nahoru, a tak nemůže nastat žádný pohyb.

O magnetovec pečují hvězdáři, kteří jej pokaždé nařizují podle králova rozkazu. Téměř po celý život pozorují nebeská tělesa, a to dalekohledy, jejichž jakost daleko převyšuje naše. Jejich největší teleskopy neměří sice přes tři stopy, zvětšují však mnohem více než naše stostopové a ukazují hvězdy jasněji. Ta výhoda jim umožnila učinit objevy mnohem rozsáhlejší, než se podařilo našim evropským hvězdářům. Sestavili už seznam deseti tisíc stálic, zatímco v našich největších seznamech je jich toliko třetina toho počtu. Objevili též dvojici menších hvězd neboli satelitů obíhajících kolem Marsu, z nichž vnitřní je vzdálen od středu hlavní oběžnice právě tři její průměry a vnější pět. První se otočí dokola za deset, druhý za jedenadvacet a půl hodiny, takže čtverce doby jejich oběhu jsou téměř v témž poměru jako trojmocniny jejich vzdálenosti od středu Marsu. To zřejmě dokazuje, že se řídí tímž gravitačním zákonem, jemuž podléhají ostatní tělesa nebeská.

Objevili už třiadevadesát různých vlasatic a stanovili velmi přesně dobu jejich oběhu. Je-li to pravda (jak s velkou jistotou tvrdí), jest si přáti, aby se jejich objevy staly veřejně známými a tak se teorie vlasatic, která je dosud velmi nedokonalá a kusá, zdokonalila jako jiné hvězdářské obory.

Král by byl nejneomezenějším panovníkem ve vesmíru, jen kdyby přiměl ministry, aby drželi s ním. Ale poněvadž mají ministři svá panství dole na pevnině a pamatují na to, že úřad milce je nejistý chlebiček, nikdy nepřipustí zotročení své vlasti.

Když se nějaké město vzepře nebo vzbouří, propadne prudkým stranickým různicím anebo vypoví obvyklou daň, může je král přivést k poslušnosti dvojím způsobem. První, mírnější postup je ten, že nechá ostrov vznášet se nad městem a okolní krajinou, čímž je připraví o dobrodiní slunce a deště, a tak přivede na obyvatele nouzi a choroby. Když to za svůj zločin zaslouží, sypou se na ně shora balvany, proti nimž se neubrání jinak, než když zalezou do sklepů a slují, zatímco jim rozbíjejí střechy domů. Když však setrvají v odporu nebo si troufají zdvihnout povstání, přikročí král k poslednímu prostředku a spustí jim ostrov přímo na hlavu, což přivodí všeobecnou zkázu domů i lidí. K tomuto krajnímu prostředku se dává panovník dohnat jen zřídka,

a vlastně k němu sahá nerad. Ani ministři si netroufají radit mu k tomu. Jednak by se vystavili zášti lidu, jednak by sami utrpěli velkou škodu na svých panstvích, ležících vesměs dole, neboť ostrov je korunním statkem královým.

Ale je ještě jeden závažný důvod, proč se králové té země odjakživa bránili sáhnout k takovéto strašlivé pokutě, nebylo-li přímo nezbytí. Kdyby byly ve městě, které má být zničeno, vysoké skály, jaké opravdu ve větších městech bývají (takové polohy se vybírají schválně předem, aby se zabránilo té katastrofě), anebo kdyby mělo hojně vysokých věží a kamenných sloupů, náhlý pád by třeba ohrozil spodek neboli dolní plochu ostrova. Ta se sice skládá, jak jsem pravil, z jediného kusu diamantu, silného dvě stě yardů, ale při silném nárazu by mohla lehce prasknout nebo puknout, když by se dostala dole příliš blízko k ohňům v domech, tak jako nám pukávají v komínech železné i kamenné stěny. Národ je o tom všem velmi dobře zpraven a ví, jak dlouho smí setrvávat v odporu, běží-li o jeho svobodu nebo majetek. A když je král nejvýš popuzen a nadobro odhodlán srovnat nějaké město se zemí, káže, aby ostrov klesal velmi zvolna, a tváří se přitom k svému národu shovívavě. Ve skutečnosti se však bojí, aby neroztříštil diamantové dno. Kdyby k tomu došlo, magnetovec by už ten ostrov podle názoru všech jejich filozofů neudržel a celá hmota by spadla na zem.

Asi tři léta před mým příchodem, právě když cestoval král nad svou říší, udála se neobyčejná příhoda, která by se byla patrně stala mezníkem v osudech toho mocnářství, aspoň v jeho nynějším zřízení. Lindalino, druhé největší město království, bylo první, které král cestou navštívil. Za tři dni po jeho odchodu obyvatelé, kteří si často stěžovali na velké utiskování, zavřeli městské brány, zajali guvernéra a s neuvěřitelným kvapem a úsilím vztyčili na každém rohu města (které je přesně do čtverce) čtvero velkých věží stejné výšky jako pevná ostrá skála trčící právě uprostřed města. Na každou věž i skálu připevnili nahoře velký magnetovec. Pro ten případ, kdyby se jim plán nezdařil, sehnali ohromné zásoby nejhořlavějšího paliva a těšili se, že od něho pukne diamantové dno, kdyby jim snad selhala léčba s magnetovcem.

Teprve za osm měsíců dostal král přesnou zprávu o tom, že se Linda-liňané vzbouřili. Ihned poručil, aby se ostrov vznesl nad město. Lid se tím nedal zvíkat. Předtím se zásobil potravinami a středem města protéká naštěstí řeka. Král se vznášel několik dní nad nimi, aby je zbavil slunce a deště. Kázal spustit mnoho provázků, ale nikoho ani nenapadlo poslat vzhůru petici. Místo toho posílali smělé výzvy, žádosti o odčinění křivd, o velké výsady, o právo volit si svého guvernéra a ještě jiné takové přemrštěné požadavky. Jeho Veličenstvo pak doporučilo všem obyvatelům ostrova, aby házeli z dolní terasy do města balvany. Ale měšťané se proti té nehodě zabezpečili a uklidili se i s movitým majetkem do těch čtyř věží a jiných pevných budov a podzemních sklepů.

Protože si král umínil pokořit ten vzpurný lid, kázal, aby ostrov pozvolna sestupoval až na čtyřicet yardů nad vrcholky věží a skály. To se též stalo. Ale úředníci zaměstnaní touto prací shledali, že sestup je mnohem rychlejší než obvykle, a když otáčeli magnetovec, udrželi jej jen s velkou námahou v pevné poloze. I poznali, že je ostrov blízek pádu. Hned poslali králi zprávu o té úžasné příhodě a poprosili Jeho Veličenstvo o dovolení zdvihnout ostrov výše. Král svolil a pak byla svolána obecná rada a na ni obesláni úředníci obsluhující magnetovec. Jeden z nejstarších a nejzkušenějších mezi nimi dostal dovolení podniknout pokus. Vzal pevnou šňůru, dlouhou sto yardů, a když se ostrov povznesl nad městem nad přitažlivou sílu, kterou dříve cítili, přivázal na konec šňůry kus diamantu, v němž byl přimíšen železitý nerost téže povahy, jako je nerost, z něhož se skládá spodek neboli dolní plocha ostrova. Potom spouštěl šňůru z dolní terasy zvolna na vrcholek věží. Sotvaže klesl diamant o čtyři yardy, ucítil úředník, že je diamant tažen tak silně dolů, že jej stěží vytáhl zpátky. Potom spustil ještě několik kousků diamantu a pozoroval, že jsou všechny mocně přitahovány vrcholkem věže. Se stejným výsledkem provedl týž pokus ještě na ostatních třech věžích a na skále.

Ta příhoda nadobro zmařila královo trestní opatření, a tak (abych se už nezdržoval dalšími podrobnostmi) mu nezbývalo než přistoupit na podmínky města.

Jeden ministr mě ujišťoval, že kdyby se byl ostrov přiblížil tak blízko k městu, že by se už nebyl mohl pozdvihnout, měšťané byli odhodláni připevnit jej navždy, zabít krále i jeho služebnictvo a úplně změnit vládu.

Podle základního zákona toho království nesmí král ani oba jeho nejstarší synové odejít z ostrova. Rovněž ne královna, dokud neodchová děti.

KAPITOLA 4

Spisovatel odchází z Laputy. Je dopraven do Balnibarbi a přijede do hlavního města. Popis hlavního města a přilehlé krajiny. Spisovatel je přijat pohostinsky předním velmožem. Jeho rozmluva s oním velmožem.

Nemohu sice říci, že by se mnou byli zacházeli na tom ostrově špatně, ale tolik musím přiznat, že mi bylo, jako by mě příliš zanedbávali, ba poněkud mnou opovrhovali. Ani vladař, ani lid nejevil zvědavost v žádném jiném oboru kromě počtářství a hudby, v nichž jsem byl hluboko pod nimi, a proto si mě tuze nevážili.

Naproti tomu, když už jsem spatřil všechny zvláštnosti ostrova, dychtil jsem po odchodu z něho, neboť jsem měl těch lidí až po krk. Vynikali sice ve dvou vědách, k nimž mám velkou úctu a s nimiž nejsem neobeznámen, přitom však byli tak roztržití a tak zabrání do hloubání, že jsem se s nepříjemnějšími společníky jakživ nesetkal. Za celé dva měsíce pobytu stýkal jsem se toliko se ženskými, kupci, pleskači a dvorskými panoši, a tím jsem upadl v nesmírné opovržení. Jenže to byli jediní lidé, od nichž jsem mohl dostat rozumnou odpověď.

Pilným studiem jsem si osvojil slušnou znalost jejich řeči. Omrzelo se mi býti držen na ostrově, kde jsem požíval tak malé přízně, a umínil jsem si, že z něho při první příležitosti odejdu.

U dvora prodléval jeden přední velmož. Byl to králův blízký příbuzný a jen z toho důvodu se těšil vážnosti. Mezi sebou ho pokládali všeobecně za největšího nevědomce a hlupáka. Prokázal koruně mnoho znamenitých služeb, měl velké přirozené i nabyté vlohy, jež krášlila poctivost a čestnost, ale tak nehudební sluch, že podle udání pomlouvačů dával prý často špatně takt. Také jeho preceptorům dalo nesmírnou práci, než ho naučili odvozovat nejjednodušší matematické poučky. Ráčil mi projevovat hojné

známky přízně, poctíval mě návštěvami a žádal si poučení o evropských poměrech, zákonech a zvycích, mravech a učenosti jednotlivých zemí, jež jsem zcestoval. Poslouchal mě velmi pozorně a pronášel velmi moudré poznámky o všem, o čem jsem mluvil. Měl u sebe pro parádu dva pleskače, ale používal jich jen u dvora a při slavnostních návštěvách. Když jsme byli sami, kázal jim vždycky odejít.

Žádal jsem snažně tohoto vznešeného pána, aby mi vymohl u Jeho Veličenstva dovolení odejít. Učinil to, leč jak mi ráčil říci, s těžkým srdcem. Předložil mi několik velmi výhodných nabídek, ale já jsem je s projevy nejhlubších díků zamítl.

16. února jsem se rozloučil s Jeho Veličenstvem a se dvorem. Král mi věnoval dar, který měl cenu asi dvou set anglických liber, a jeho přibuzný, můj ochránce, rovněž tolik, zároveň s doporučujícím listem k svému příteli v hlavním městě Lagadu. Ježto se tehdy vznášel ostrov nad kopcem asi dvě míle od něho, spustili mě z nejnižší terasy právě tak, jak mě předtím vytáhli.

Pevnina, pokud podléhá vladaři z Létacího ostrova, je všeobecně zvána Balnibarbi a hlavní město, jak už jsem řekl, jmenuje se Lagado. Když jsem se octl na pevné půdě, pocítil jsem nemalou radost. Kráčel jsem klidně do hlavního města, neboť jsem byl oděn jako domorodec a naučil se už dosti hovořit. Brzy jsem našel dům pána, jemuž jsem byl doporučen, předložil jsem mu list jeho přítele velmože z Létacího ostrova a hned jsem byl vlídně přijat. Ten velmož, který se jmenoval Munodi, přidělil mi ve svém domě komnatu, v níž jsem za svého pobytu bydlil. Všichni se ke mně chovali nadmíru pohostinsky.

Nazítří ráno po příjezdu vzal mě velmož s sebou do kočáru na prohlídku města, které je asi jako polovice Londýna. Jenže domy byly podivně zbudovány a většinou na spadnutí. Lidé na ulicích chodili rychle, hleděli vyjeveně a strnule a byli oblečení v cáry. Projeli jsme jednou městskou bránou a pustili se asi tři míle do kraje. Uviděl jsem tam mnoho nádeníků, jak okopávají rozmanitými nástroji půdu, ale co to tropí, nemohl jsem uhádnout. Také jsem neviděl ani zbla obilí a trávy, třebaže se mi půda zdála znamenitá. Neubránil jsem se podivu nad

těmi zvláštními zjevy v městě i na venkově a osmělil jsem se požádat svého průvodce, aby mi ráčil vysvětlit, co znamená tolik pilných hlav, rukou a tváří na ulicích a na polích, neboť nevidím, že by přinášely nějaký užitek. Naopak, že jsem dosud neviděl tak špatně obdělávanou půdu, tak špatně postavené a zchátralé domy a lid, jehož vzezření a oděv by vyjadřoval větší bídu a nouzi.

Velmož Munodi patřil k nejpřednějšímu stavu a byl několik let guvernérem lagadským. Ale ministerskými pletichami byl sesazen pro neschopnost. Král se k němu přesto choval šetrně jako k člověku dob-
ráckému, byť hrubého, nepatrného rozumu.

Když jsem tak bez obalu pohaněl tu zemi a obyvatelstvo, odpověděl mi jen těmi slovy, že jsem u nich nepobyl ještě dosti dlouho, abych si utvořil úsudek. Že prý různé národy světa mají různé zvyky, a podobné fráze stejného smyslu. Když jsme se však vraceli do paláce, tázal se mě, jak se mi líbí ta budova a co se mi nezdá na obleku a vzezření jeho slou-
žících. Mohl se toho odvážit, poněvadž celé jeho okolí bylo skvělé, normální a uhlazené. Odvětil jsem, že moudrost, urozenost a zámožnost uchránila Jeho Excelenci od oněch nedostatků, jež zplodila u jiných poše-
tilost a nuzota. Řekl mi, že jakmile se s ním odeberu do jeho venkovského domu asi dvacet mil daleko, kde se prostírá jeho panství, budeme mít více pokdy na takový hovor. Řekl jsem Jeho Excelenci, že jsem mu k službám. Nazítří ráno jsme tedy vyjeli.

Po cestě mě upozorňoval na rozmanité způsoby, jak sedláci obdělávají pozemky. Ty způsoby mi byly naprosto nepochopitelné. Kromě několika málo míst nezahlédl jsem ani jediný obilný klas nebo stéblo trávy. Když jsme však ujeli tři hodiny, scenerie se nadobro změnila. Přišli jsme do překrásné krajiny. Selské chalupy byly nedaleko od sebe a byly pěkně stavěné, pole hrazená a na nich vinice, obilné lány a louky. Nepamatuji se, že bych byl kdy viděl rozkošnější obrázek. Jeho Excellence Munodi si všiml, jak se má tvář rozjasňuje. Řekl mi s povzdechem, že tam začíná jeho panství a že to bude pořád stejné, až dojedeme k jeho domu. Jeho krajané prý se mu posmívají a opovrhují jím, že nespravuje své věci lépe

a dává království špatný příklad. Řídí se jím ostatně jen málo starých lidí, zatvrzelých a slabošských jak on.

Posléze jsme přijeli k domu, opravdu ušlechtilé to budově, vystavěné podle nejlepších pravidel klasického stavitelství. Vodotrysky, zahrady, cestičky, aleje a hájky byly vesměs uspořádány rozmyslně a vkusně. Pochválil jsem po zásluze všechno, co jsem spatřil, ale Jeho Excelence jako by to vůbec neslyšela. Teprve po večeři, když jsme byli bez třetího společníka, řekl mi s velmi truchlivým pohledem, že jak se obává, bude muset zakrátko zbořit své domy v městě i na venkově a postavit je znovu podle nynější módy. Že musí zničit svá obdělávaná pole a přetvořit je podle požadavků moderního hospodaření. Totéž že musí nařídit i svým nájemcům, aby snad nesklidil výtku, že je pyšný, podivínský, přepjatý, nevzdělaný, vrtošivý, a neupadl tak u Jeho Veličenstva ještě ve větší nemilost.

Obdiv, v němž zřejmě tonu, prý mě přejde, nebo se aspoň zmenší, jen co mě poučí o některých zvláštěnostech, o nichž jsem asi u dvora neslyšel. Lidé jsou tam příliš zabráni do svého hloubání a pranic nedbají o to, co se děje dole pod nimi.

Jeho řeč měla v jádře takovýto smysl: Asi před čtyřiceti lety odebralo se několik lidí buď za prací, nebo za zábavou na Laputu a po pětíměsíčním pobytu se vrátili s nepatrnou špetkou matematických vědomostí, zato plni těkavosti, pochycené v té vzdušné krajině. Po návratu reptali na kdejaké zařízení dole a jali se kout plány, jak by postavili všechna umění, vědy, řeči a řemesla na nový základ. Proto si vymohli královský patent na akademii vynálezců v Lagadu. Ta nálada se rozmohla tak silně po národě, že není v království významnějšího města, jež by nemělo takovou akademii. V těchto ústavech vymýšlejí profesori nové zásady a způsoby zemědělské a stavitelské a nová náčiní a přístroje pro všechna zaměstnání a řemesla, jimiž, jak se zaručují, jeden člověk vykoná práci za deset. Palác že se třeba postaví za týden z materiálu tak trvanlivého, že vydrží bez oprav navěky. Všechny plodiny zemské budou dozrávat v kterékoliv roční době, jak uznáme za vhodné, a vydají stokrát více než nyní, a k tomu ještě nesčetně jiné blahodárné vynálezy. Jediná nesnáž vězí v tom, že se žádný z těchto vynálezů dosud nezdokonalil, a tak leží

zatím země bídně ladem, domy jsou v rozvalinách a lidé bez potravy a šatstva. To je nikterak nezastrašuje. Naopak, jdou za svými plány ještě padesátkrát vášnivěji a jsou štváni stejně tak naději jako zoufalstvím. On sám, poněvadž nemá podnikavého ducha, setrvává dále při starých formách, žije si v domě, který vystavěli už jeho předkové, a tak jako oni počíná si v celém svém životě bez novotaření. Několik velmožů a zemanů učinilo totéž, ale hledí se na ně pohrdlivě a nevraživě jakožto na nepřátele umění, nevzdělance, špatné občany, kteří dávají přednost vlastnímu pohodlí a lenosti před obecným pokrokem celé země.

Jeho Milost dodala, že mi nechce dalšími podrobnostmi kazit požitky, který budu jistě mít při prohlídce velké akademie; mermomocí mě tam posílal. Žádal mě jen, abych si ještě povšiml sesuté budovy na horském úbočí ve vzdálenosti asi tří mil. Vyprávěl mi o ní toto: Měl prý na půl míle od domu velmi příhodný mlýn, který byl hnán strouhou z velké řeky a stačil jeho rodině i četným nájemcům. Asi před sedmi lety přišlo za ním sdružení oněch vynálezců s návrhy, aby se ten mlýn zbořil a vystavěl nový na úbočí oné hory. Na jejím protáhlém hřebenu prý se vykope dlouhý příkop na nádrž vody, která se požene rourami a stroji nahoru a tak bude mlýn zásobovat. Vítr a vzduch ve výšinách čeří prý vodu a tím ji činí pohyblivější. Voda poteče po svahu a požene mlýn proudem o polovic menším než řeka, která proudí v rovině. Poněvadž prý tehdy nebyl příliš zadobře se dvorem a mnoho přátel naň doléhalo, přistoupil na ten návrh. Dvě léta zaměstnával dvě stě dělníků, ale práce se nepovedla a vynálezci zase odešli a všechnu vinu svalili na něho. Od té doby se mu posmívají. Také jiné přiměli k témuž pokusu se stejným ujišťováním o zdaru a také se stejným neúspěchem.

Za několik dní jsme se vrátili do města. Vzhledem k tomu, jakou měl Excellence Munodi v akademii špatnou pověst, nechtěl jít se mnou. Doporučil mě však jednomu svému příteli, aby mě tam doprovodil. Ten velmož mě ráčil představit jako velkého ctitele vynálezů a člověka zvědavého a lehkověrného. Na tom bylo skutečně něco pravdy, neboť i já jsem byl v mladších letech tak trochu vynálezcem.

KAPITOLA 5

Spisovatel smí zhlédnout velkou akademii lagadskou.

Obširný popis akademie. Jakým uměním se tam věnují profesori.

Akademie není jediná celistvá budova, nýbrž souvislá řada domů po obou stranách ulice, která zpustla a byla pak zakoupena a upravena pro ten účel.

Správce mě velmi vlídně přijal a pak jsem do akademie docházel mnoho dní. V každé místnosti je jeden nebo více vynálezců a myslím, že jsem byl jistě nejméně v pěti stech místnostech.

Nejprve jsem uviděl vyzáblého člověka s umouněnými rukama i tváří, s dlouhými rozčuchanými vlasy i vousy, všelijak umazanými. Jeho šaty, košile i kůže měly stejnou barvu. Obíral se už osm let vynálezem, jak vyloučit z okurek sluneční paprsky, které by se pak vpravily do neprodyšně zapečetěných lahví a za drsného, nevlídného léta vypouštěly, aby zahřívaly vzduch. Řekl mi, že za další osm let bude bezpochyby moci zásobovat guvernérovy zahrady laciným slunečním světlem. Postěžoval si mi však, že mu došel kapitál, a prosil mě snažně, abych mu dal něco na povzbuzení vynalézavosti, už také proto, že byly okurky toho léta velmi drahé. Dal jsem mu malý dárek. Velmož mě schválně založil peníze, věda o tom, jak ždímají každého návštěvníka.

Viděl jsem jiného vynálezce, jak se snažil přepražít led v střelný prach. Ukázal mi též pojednání o kujnosti ohně, které napsal a hodlal vydat.

Byl tam veledůmyslný stavitel, který vymyslel nový způsob stavění domů, počínajíc od střechy k základům, a ospravedlňoval mi jej tím, že si důvtipný hmyz, včely a pavouci, vedou stejně.

Byl tam slepec od narození, který měl několik učňů stížených stejnou vadou. Zabývali se tím, že míchali malířům barvy. Rozeznávali je podle návodu učitelova hmatem a čichem. Měl jsem však smůlu, že tehdy ještě nepokročili v učení dost daleko, a též profesor se zpravidla mylil. Toho umělce podporuje a váží si ho celý cech.

V jiné místnosti mě velmi potěšil vynálezce, který vymyslel plán, jak orati půdu vepří, aby se ušetřilo pluhů, dobytka a práce. Ten způsob záleží v tom: Na jitru půdy se zahrabe na šest palců od sebe do hloubky osmi palců hojně žaludů, bukvic a kaštanů a jiného rostlinného krmiva, jež mají ta zvířata nejraději. Potom se vyžene na pole šest set nebo i více vepřů a ti za několik dní přeryjí úplně půdu, jak se shánějí po žrádle, a tak ji připraví na setí a zároveň ji svým trusem pohnou. Při pokuse shledali, že to stojí mnoho peněz a námahy a sklizeň nebyla skoro žádná. Není však pochyby, že se ten vynález dá ještě hodně zdokonalit.

Šel jsem do jiného pokoje, ověšeného kolem dokola po stěnách a na stropě pavučinami mimo úzkou chodbu pro umělce, kterou vcházel a vycházel. Když jsem vstoupil, vzkřikl na mne, abych mu neporušil tkaniva. Želel té osudné chyby, které se lidstvo dosud dopouštělo, že totiž používalo bourců, když přece máme tolik domácího hmyzu, který nad ně nesmírně vyniká, neboť umí nejen příst, nýbrž i tkát. Dovožoval dále, že když upotřebíme pavouky, ušetříme si barvení hedvábí. O tom mě naprosto přesvědčil, když mi ukázal ohromné množství překrásně pestrobarevných much, jimiž krmí své pavouky. Ujišťoval mě, že pavučiny dostanou jejich zbarvení. A ježto měl mouchy všech odstínů, těšil se, že vyhoví vkusu každého, jen co najde pro mouchy vhodnou potravu, složenou z olejů a jiných klišovatých látek, aby mělo vlákno sílu a pevnost.

Byl tam hvězdář, který si předsevzal připevnit na velkou větrnou korouhvičku radnice sluneční hodiny a upravit na nich roční i denní pohyb Země i Slunce tak, aby odpovídal každému závanu větru a shodoval se s ním.

Navštívil jsem ještě mnoho jiných síní, ale nebudu čtenáře obtěžovat všemi zvláštnostmi, jež jsem spatřil, neboť mi záleží na stručnosti.

Zhlédl jsem dosud jen jednu stranu akademie. Její druhá strana je vyhrazena pěstitelům spekulativní vědy. O těch ještě promluvíme, jen co se zmíním o jiné věhlasné osobnosti, již tam říkají univerzální umělec. Řekl nám, že se už třicet let v myšlenkách obírá se zdokonalením lidského života. Měl dvě prostorné místnosti plné báječných zvláštností a zaměstnával padesát lidí. Jedni zhušťovali vzduch v suchou, tuhou látku, a to tak, že z něho vylučovali dusík a filtrovali tekuté neboli kapalné částice. Druzí změkčovali mramor na polštáře a jehelníčky. Další zase proměňovali živému koni kopyta v kámen, prý aby se neschvátíl. Umělec právě pracoval na dvou velkých plánech. První bylo osévání půdy plevami, v nichž, jak tvrdil, je obsažena pravá klíčivá síla. Dokázal to několika pokusy, jež jsem však nepochopil, nejsou v tom dosti zběhlý. Druhý plán směřoval k tomu, zamezit u dvou jehňat vzrůst vlny jakousi směsí klí², nerostů a bylin, která se jim natírala zevně. Těšil se, že v dohledné době rozplemení chov holých ovcí po celém království.

Přešli jsme na druhou stranu, do druhé části akademie, kterou zaujímal, jak jsem už řekl, badatelé ve spekulativní vědě.

Nejprve jsem uviděl ve velké místnosti profesora obklopeného čtyřiceti žáky. Když jsme se pozdravili, všiml jsem si, že hledí vážně na rámec, zaujímající větší část místnosti do šířky i do délky. Řekl mi, že se snad divím, že se obírá plánem zdokonalit praktickým a mechanickým řízením spekulativní vědu. Však prý svět brzy pozná jeho užitečnost. Lichotil si, že se dosud v žádné hlavě nevylíhla velkolepější myšlenka. Každý prý ví, jak lopotné bývá osvojit si umění a vědy. Podle jeho vynálezu může i naprostý nevzdělanec za málo peněz s nepatrnou tělesnou námahou psát knihy o filozofii, básnictví, státovědě, právnictví, matematice a teologii, aniž na to potřebuje nadání nebo studia. Potom mě zavedl k rámcu, po jehož stranách byli seřazeni všichni jeho žáci. Rámec měřil do šířky a do délky dvacet stop a stál uprostřed místnosti. Na povrchu se skládal

² Lep organického původu, kliš (zastarale). Pozn. red.

z rozmanitých kousků dřeva velikosti asi hráček kostky, některé však byly větší než ostatní. Byly vesměs spojeny tenkými drátky. Ty kousky dřeva byly na všech plochách polepeny papírem a na těch papírcích byla napsána všechna slova jejich řeči ve všech způsobech, časech a pádech, jenže beze všeho pořádku. Profesor mě požádal, abych dával pozor, neboť se chystal spustit stroj. Na jeho rozkaz uchopil každý žák železnou kliku, jakých bylo na okrajích rámce upevněno čtyřicet, a naráz jimi otočili, takže se pořad slov nadobro změnil. Potom kázal šestatřiceti hochům, aby potichu přečtli rozmanité řádky, jak se objevily na rámci. Když našli pohromadě tři nebo čtyři slova, která by mohla tvořit část věty, nadiktovali je čtyřem zbývajícím hochům a ti je hned zapisovali. Ta práce se opakovala třikrát až čtyřikrát a stroj byl sestaven tak, že se slova při každém otočení posouvala na nové místo, podle toho, jak se dřevěné kostky obracely.

Mladí studenti se s tím lopotili šest hodin denně. Profesor mi ukázal několik velkých foliantů kusých vět, které už sebral a hodlal stmelit, a tak na základě tohoto bohatého materiálu poskytnouti světu úplný svod všech umění a věd. Ale bylo by prý možno ještě jej zdokonalit a hodně usnadnit, kdyby se veřejnou sbírkou opatřil kapitál na to, aby se v Lagadu postavilo a spustilo pět set takových rámců a ředitelé se zavázali, že své sbírky sjednotí.

Ujišťoval mě, že ten vynález zaměstnával všechno jeho myšlení už od mládí a že na svůj rámec vyčerpал celý slovník, a přesně vypočítal číselný poměr částic, podstatných jmen, sloves a jiných částí řeči v knihách.

Vzdal jsem tomu slovutnému pánovi nejponížejší díky za jeho sdílnost a slíbil mu, že poštěstí-li se mi někdy vrátit se do vlasti, prohlásím ho po právu za jediného vynálezce toho báječného stroje. Požádal jsem ho též o dovolení, abych si směl obkreslit na papír jeho podobu a složení. Řekl jsem mu, že u nás v Evropě mají učenci ve zvyku vykrádat si navzájem své vynálezy. To má aspoň tu výhodu, že vznikne polemika o to, komu vlastně vynález patří. Já ovšem dám pozor, aby se mu dostalo té cti cele bez soupeře.

Dále jsme přišli do školy řečí, kde seděli tři profesori a radili se o opravě řeči své vlasti.

První návrh byl: zkrátit hovor stažením mnohoslabičných slov v jednoslabičná a vynecháním sloves a příčestí, poněvadž ve skutečnosti jsou všechny myslitelné věci toliko podstatná jména.

Druhý návrh byl: odstranit všechna slova vůbec. Ten plán doporučovali v zájmu zdraví i stručnosti. Je přece jasné, že každým slovem, které promluvíme, stravují se nám poněkud plíce a ubývá jich a život se nám tím ukracuje. Vymyslili tedy vhodný prostředek proti tomu. Ježto slova jsou jen názvy věcí, bude lidem pohodlnější nosit s sebou věci potřebné na vyjádření každého předmětu, o němž chtějí právě rozmlouvat. Tento vynález by se byl jistě zavedl k nemalému pohodlí i zdraví jednotlivců, kdyby nebyly ženy spolu se sprostáky a negramotnými lidmi pohrozily, že se vzbouří, nebudou-li smět volně mluvit jazykem po způsobu předků. Takovým nenapravitelným a nesmiřitelným nepřitelem vědy je prostý lid. Přesto se mnozí největší učenci a mudrci přidržují nové soustavy vyjadřování věcmi. Ta má jen jednu nevýhodu. Když je totiž předmět něčí řeči příliš obsáhlý nebo rozmanitý, musí nezbytně nosit na zádech větší ranec věcí, nemá-li dosti peněz na to, aby ho provázeli dva silní sluhové. Často jsem viděl dva takové mudrce, kteří se prohýbali pod tíhou svých uzlíků jako u nás podomní obchodníci. Když se setkali na ulici, složili svá břemena, otevřeli pytle a hodinu spolu rozmlouvali. Potom složili náčiní, pomohli si navzájem naložit břemena a rozloučili se.

Pro krátké rozmluvy může člověk nosit s sebou náčiní v kapsách nebo pod paží. To mu sdostatek poslouží a doma se stejně nemůže octnout v úzkých. Proto také bývá v místnosti, kde se scházejí lidé pěstující toto umění, po ruce plno nezbytných věcí poskytujících látku k tomuto umělému rozhovoru.

Jinou předností tohoto vynálezu bude, že se stane mezinárodní řečí srozumitelnou všem kulturním národům, jejichž náradí i nádobí bývá téměř stejné nebo tak podobné, že se jeho účel lehce pochopí. A tak

budou vyslanci s to vyjednávat s cizími knížaty nebo ministry, i když jim bude jejich mluva naprosto neznámá.

Byl jsem v matematické škole, kde vyučoval učitel žáky metodou, jakou si nedovedeme v Evropě ani představit. Poučka a důkaz byly na tenké oplatce pěkně napsány inkoustem složeným z mozkové tekutiny. Student musí spolknout oplatku na lačný žaludek a po tři dny smí jíst jen chléb a pít vodu. Když se oplatka stráví, vystoupí tekutina do mozku a zároveň s ní i poučka.

Ale dosud to nemělo patřičného účinku, jednak pro chyby v množství nebo v složení tekutiny, jednak též pro svévolnost jinochů. Těm se ta pilulka tak hnusí, že se obyčejně odkradou a vyvrhnou ji, dříve než může účinkovat. Také se nedali dosud přimět k tomu, aby zachovávali újmu tak dlouho, jak žádá předpis.

KAPITOLA 6

Další zpráva o akademii. Spisovatel navrhuje několik oprav, a ty jsou uctivě přijaty.

Ve škole politických vynálezců jsem se tuze nepobavil. Profesori se mi tam jevili nadobro potrhlí a taková podívaná mě vždycky rozesmutní. Ti nešťastníci kuli plány, jak by přiměli vladaře k tomu, aby si vybírali milce podle jejich moudrosti, schopnosti a ctnosti, aby naučili ministry dbát veřejného blaha a aby odměňovali zásluhy, velká nadání, vynikající služby. Dále, jak by vštíplili knížatům poznání, že jim skutečný prospěch poplyne jen z prospěchu lidu, aby do úřadů dosazovali jen osoby schopné zastávat je, a k tomu ještě plno jiných bujných a nemožných chimér, o jakých uvažovati člověku jakživo ani nenapadlo. To mě jen utvrdilo v starém poznatku, že nic není tak výstřední a nesmyslné, aby to někteří filozofové nepokládali za pravdu.

Učiním však této části akademie jen po právu, když uznám, že všichni nebyli takoví blouznivci. Byl tam veledůmyslný lékař, který byl zřejmě dokonale obeznámen s povahou a soustavou vlády. Ten výtečník obrátil s užitkem své snahy k tomu, aby objevil účinné léky na všechny choroby a zkaženosti, jimiž trpí rozmanité obory veřejné správy pro zvrhlost nebo slabost vládnoucích, jakož i bezuzdnost těch, kdo mají poslouchat. Tak například: Všichni spisovatelé a myslitelé jsou zajedno v tom, že je vůbec přesná podobnost mezi živým tělem a politickým útvarem. Je tedy nejvýš samozřejmé, že nutno v nich týmiž léky udržovat zdraví a zahánět choroby. Uznává se, že senáty a vysoké rady trpívají přebytečnými, kypivými a jinými škodlivými šťávami, často mívají bolení hlavy a ještě častěji bolení srdce. Že dostávají prudké křeče s bolestným svíráním nervů a svalů na obou rukou, zejména na pravé, žáhu, větry, závratě a třeslivku, krtičné vředy plné smrdutého hnisu, zkyslé pěnivé krkání, nenažranost

a těžké trávení a ještě mnoho jiných neduhů, jež netřeba uvádět. Podle návrhu toho lékaře, když se sejde senát, zúčastní se několik lékařů první tři dny jeho zasedání a každý den na konci jednání vyšetří každému senátorovi tep. Potom se po zralé úvaze a po vzájemné poradě o povaze jednotlivých chorob čtvrtého dne vrátí do senátu v průvodu svých lékárníků, zásobených vhodnými léky. A než členové senátu zasednou, podají jednotlivým senátorům prostředky uvolňující, odváděcí, čistící, stahující, zmírňující, pročišťující, proti bolení hlavy, žloutence, zahlenění a nedoslýchavosti, jak čeho potřebují. A podle toho, jak ty léky účinkují, buďto je v příští schůzi opakují, obmění, nebo od nich upustí.

Tento plán nemůže stát veřejnost mnoho peněz a podle mého skromného mínění by náramně přispíval k rychlému vyřizování záležitostí v těch zemích, kde mají senátoři účast v zákonodárné moci. Zplodil by svornost, zkrátil jednání, otevřel leckterá ústa, jež jsou teď zavřena, a zavřel přemnohá, jež jsou dosud otevřena. Zkrotil by nedůtklivost mladých a napravil umíněnost starých. Vyburcoval by tupce a zchladil vše tečky.

Dále: ozývá se jeden náрек na to, že milci panovníků trpívají krátkou a slabou pamětí. Týž doktor tedy navrhoval, aby každý, kdo je přijat v slyšení u ministra, pověděl svou řeč co nejstručněji a nejprostěji a na odchodu aby zmáčkl dotyčnému ministrovi nos nebo ho kopl do břicha nebo mu šlápl na kuří oka nebo ho třikrát zatahal za uši nebo mu vrazil špendlík do stehna anebo mu poštípal paži, až bude samá modřina, aby tak nezapomněl. A každý přijímací den ať to opakuje, dokud není věc vyřízena nebo naprosto zamítnuta.

Požadoval též, aby každý senátor v nejvyšší státní radě, když pronese své mínění a obhájí je, byl nucen hlasovat proti němu. Dojde-li k tomu, výsledek dopadne jistotně ve prospěch veřejnosti.

Když se strany ve státě zuřivě potírají, navrhoval na jejich usmíření báječný prostředek. Způsob je tento: Z každé strany se vezme sto vůdců a rozdělí se do dvojic tak, aby měli přibližně stejně veliké hlavy. Potom nechť dva přesní operatéři každé dvojici současně vyříz-

nou zátylek tak, aby se mohl mozek správně rozdělit. Ty vyříznuté zátylky nechť se vzájemně vymění a přiloží do hlavy politických odpůrců. Na první pohled je to arci práce vyžadující nemalé přesnosti, ale profesor mě ujišťoval, že provede-li se obratně, je náprava zaručena. Dovožoval to takto: Nechají-li se oba rozpůlené mozky, aby věc probraly uvnitř jediné lebky, brzy se dohodnou a utvoří onu umírněnost a pravidelnost myšlení, které se tolik nedostává hlavám těch, kdož se domýšlejí, že přišli na svět jen proto, aby hlídali a řídili jeho běh. A co se týče rozdílnosti v množství a jakosti mozku u vůdců stran, doktor nás z vlastní zkušenosti ujistil, že je to holá maličkost.

Slyšel jsem velmi nakvašenou hádku dvou profesorů o tom, jakými způsoby a prostředky by se co nejpohodlněji a nejúčinněji vybíraly daně bez obtěžování poddaných. První tvrdil, že nejvhodnější bude, když se nějak zdaní neřesti a pošetilosti a každému se uloží částka, kterou co nejnestranněji určí porota složená z jeho sousedů. Druhý zastával právě opačný názor, aby se totiž zdanily ony tělesné a duševní vlastnosti mužů, na nichž si sami obzvláště zakládají. Částka by se řídila stupněm jejich výtečnosti, o čemž by rozhodovali úplně podle své chuti. Silně se měly zdanit vtip, statečnost a uhlazenost. Daň by se vybírala tak, že by se každý zaručil za množství toho, co má. Zato čestnost, spravedlivost, moudrost a vzdělání by se vůbec nezdaňovaly. Jsou to vlastnosti tak vzácné, že je u souseda nikdo neuznává a sám si na nich také nezakládá.

Podle toho návrhu se měly ženy zdaňovat podle krásy a umění strojit se a měly mít touž výsadu jako muži, že by o tom rozhodovaly podle vlastního uznání. Zato čistota, zdravý rozum a dobrosrdečnost by dani vůbec nepodléhaly, protože by ani nekryly náklad na vybírání.

Abyste senátoři nepouštěli ze zřetele prospěch koruny, navrhovalo se, aby o úřady metali kostky. Každý by předem odpřisáhl a zaručil se, že bude hlasovat pro dvůr, ať už vyhraje, čili nic. Ti, kdo by prohráli, směli by potom postupně metat kostky o další uprázdněné místo. Tak by se v nich s očekáváním živila naděje a žádný by si nenaříkal na nedodržené

sliby. Svě neřesti by svaloval jen a jen na osud, který má širší a silnější ramena než ministři.

Jeden profesor mi ukázal velký soupis návodů, jak odhalit úklady a spiknutí proti vládě. Celé to pojednání bylo napsáno velmi ostrovtipně a obsahovalo mnoho nevšedních postřehů, užitečných politikům. Zdálo se mi však poněkud neúplné. Osmělil jsem se říci to spisovateli a nabídl se, že mu ten návod, bude-li mu libo, doplním. Přijal mou nabídku s větší ochotou, než bývá zvykem u spisovatelů, zejména u odrůdy vynálezců, a prohlásil, že se rád dá poučit.

Řekl jsem mu, že v království Tribnia, zvaném u domorodců Langden, kde jsem dlouhý čas pobýval, celý národ se více méně skládá ze slídiců, svědků, udavačů, žalobců, návladních, usvědčovatелů a přísedících, k nimž ještě patří jejich rozmanité pomocné a podřízené stvůry, které vesměs šatí a vydržují ministři a jejich zástupci. Spiknutí bývají v tom království dílem těchto lidí, kteří touží po tom, dodat si pověsti vynikajících politiků, vpravit novou sílu do zchátralé státní správy, udusit nebo svést jinam všeobecnou nespokojenost, naplnit si kapsy konfiskacemi a pozdvihnout nebo podkopat veřejný úvěr, podle toho, jak se to hodí pro jejich soukromý prospěch. Nejprve se mezi sebou domluví a ujednájí, které podezřelé osoby mají být obviněny ze spiknutí. Potom se ze všech sil přičiní, aby se jim zabavily všechny dopisy a listiny a zlosynové byli uvrženi do žaláře. Listiny se odevzdají cechu umělců, kteří obratně vypátrají tajný smysl slov, slabik a písmen. Tak například přijdou na to, že stádo hus znamená senát, chromý pes vetřelce, mor stálé vojsko, tulpas ministerského předsedu, dna velekněze, šibenice státního tajemníka, řešeto dvorní dámu, koště revoluci, past na myši úřad, bezedná jáma státní pokladnu, stoka královský dvůr, šaškovská čepice milce, zlámaná třtina soudní dvůr, prázdný sud generála, mokvající rána státní správu.

Když selže tento způsob, mají ještě dva účinnější. Tamější učenci jim říkají akrosticha a anagramy. Především dovedou rozluštit politický smysl všech začátečních písmen. Tak třebaš N znamená spiknutí, B jezdecký pluk, L loďstvo na moři. Za druhé přeskupením písmen v abecedě na podezřelé listině dovedou odhalit i nejskrytější záměry nespokojené strany.

Kdybych například napsal příteli v dopise: Kvap zlý rádce, důmyslný luštitel objeví, že písmena, z nichž se skládá tato věta, možno též rozložit v tato slova: P. zrádce války. To je způsob anagramatický.

Profesor mi projevilo velké uznání za tyto postřehy a slíbil, že se o mně v svém pojednání pochvalně zmíní.

Neviděl jsem v té zemi už nic, co by mě lákalo k dalšímu pobytu, i začal jsem pomýšlet na návrat domů, do Anglie.

KAPITOLA 7

**Spisovatel odjíždí z Lagada, přichází do Maldonady.
Není po ruce loď. Odjíždí nakrátko do Glubbdubdribu,
je přijat guvernérem.**

Pevnina, jejíž částí je toto království, prostírá se, jak se důvodně domnívám, na východ k oné neznámé končině americké ležící na západ od Kalifornie a na sever do Tichého oceánu, k němuž není z Lagada dále než sto padesát mil. Je tam dobrý přístav a vede se čilý obchod s velkým ostrovem Luggnaggem, který leží na severozápad asi na devěťadvacátém stupni severní šířky a sto čtyřicátém stupni východní délky. Ostrov Luggnagg je jihovýchodně od Japonska ve vzdálenosti nějakých sto mořských mil. Japonský císař a král luggnacký jsou věrnými spojenci, takže je co chvíli možno plout z jednoho ostrova na druhý. Tam jsem se tedy rozhodl zamířit, abych se tak dostal zpátky do Evropy. Najal jsem si dva mezky s průvodcem, aby mi ukazoval cestu a nesl mi drobná zavazadla. Rozloučil jsem se se svým šlechtným ochráncem, který mi už projevil tolik přízně a ještě mě na rozchodnou štědře obdaroval.

Cesta mi ubíhala bez nehody i dobrodružství, jež by stálo za řeč. Když jsem se dostal do přístavu Maldonady (tak se totiž nazývá), nebyla v přístavu žádná loď, která by jela do Luggnaggu, a zdálo se, že ještě dlouho žádná nepojede. Město je veliké asi jako Portsmouth. Udělal jsem si brzy známosti a byl jsem přijat velmi pohostinně. Jedna význačná osobnost mi řekla, že se teprve za měsíc přichystají lodi k odplutí do Luggnaggu, a že mě snad tedy pobaví výlet na ostrov Glubbdubdrib, vzdálený asi pět mořských mil na jihozápad. Nabídl se, že mě tam spolu s přítelem doprovodí a na cestu mi dá malou pohodlnou bárku.

Glubbdubdrib znamená podle mého přibližného překladu ostrov čarodějů nebo kouzelníků. Je asi jako třetina ostrova Wightu a je nadmíru

úrodný. Vládne na něm předák kmene, který se skládá ze samých čarodějů. Žení se a vdávají jen mezi sebou a nejstarší je vždycky knížetem neboli guvernérem. Má skvělý palác a sad v rozloze asi tří tisíc jiter obehnaný zídrou z tesaného kamene vysokou dvacet stop. V tom sadě je několik menších ohrad pro dobytek, obilí a zeleninu.

Guvernéra a jeho rodinu obsluhují a provázejí poněkud neobyčejní sloužící. Je tak zběhlý v čarodějnictví, že má moc vyvolávat z mrtvých, koho se mu zachce, a vyžadovat celých čtyřadvacet hodin, ne však déle, jeho služeb. Kromě výjimečných případů nesmí také vyvolat touž osobu dříve než za tři měsíce.

Když jsme asi o jedenácté hodině odpoledne přistáli na ostrově, jeden z velmožů, kteří mě doprovázeli, zašel ke guvernérovi a žádal ho o slyšení pro cizince, který schválně přijel, aby měl čest poklonit se Jeho Výsosti. Slyšení nám bylo ihned povoleno a všichni tři jsme prošli bránou paláce mezi dvěma řadami stráží ozbrojených a oděných velmi fantasticky. Ty stráže vypadaly tak, že mi hrůzou, kterou nedovedu vyjádřit, naskakovala husí kůže. Prošli jsme několika komnatami mezi sloužícími stejného druhu, seřazenými opět po obou stranách, až jsme se octli v audienční síni. Tam jsme se třikrát hluboce uklonili, a když jsme odpověděli na několik všeobecných otázek, směli jsme usednout na stoličky u nejnižšího stupně trůnu Jeho Výsosti. Guvernér rozuměl řeči balnibarbské, třebaže se lišila od řeči jeho ostrova. Žádal mě, abych mu vyprávěl o svých cestách. A aby mi ukázal, že se mnou bude jednat bez zbytečných okolků, propustil jediným pokynutím prstu celou svou družinu, která k mému velikému úžasu mžikem zmizela jako přeludy ve snu, když náhle procitneme. Chvilí jsem se nemohl vzpamatovati. Ale guvernér mě ujistil, že se mi nic zlého nestane. Vida, že se oba moji společníci, kteří tu zábavu zkusili už častěji, nikterak neznepokojují, dodal jsem si odvahy a podal mu stručnou zprávu o svých rozličných dobrodružstvích, ač jen s nemalým váháním a stále se ohlížeje za sebe na místo, kde jsem viděl ty služebné přízraky. Měl jsem čest obědvat s Jeho Výsostí a noví duchové nám při tom podávali jídlo a posluhovali u stolu. Pozoroval jsem, že už nejsem tak zděšen jako ráno. Zdržel jsem

se až do západu slunce, požádal jsem však uctivě Jeho Výsost za prominutí, že nemohu přijmout jeho pozvání, abych přenocoval v paláci. Přespál jsem s oběma přáteli v soukromém bytě v přilehlém městě, jež je hlavním městem toho ostrůvku. Nazítří jsme se zase vrátili složit poklonu guvernérovi, jak nám ráčil poručit.

Takto jsme pobyli na ostrově deset dní, přes den pokaždé u guvernéra a v noci v bytě. Brzy jsem se tak spřátelil s pohledem na duchy, že mě potřetí nebo počtvrté už naprosto nevzrušili. A i když ve mně zůstala jakási obava, přemohla mě zvědavost. Jeho Výsost guvernér mi kázal vyvolat z mrtvých ty osoby, které mi právě napadne jmenovat, a to v libovolném množství od počátku světa až do nynější doby, a poručit jim, aby mi odpovídaly na všechny otázky, které uznám za vhodné jim dát. Ale jen s tou podmínkou, že se mé otázky omezí na dobu, v níž žily. Jednou věcí prý si mohu býti jist. Určitě mi povědí pravdu, neboť prolhanost je v podsvětí schopnost bezcenná.

Vzdal jsem Jeho Výsosti uctivé díky za tak velikou přízeň. Byli jsme v pokoji, z něhož byla pěkná vyhlídka do sadu. A poněvadž se mi nejprve zachtělo pobavit se výjevy nádhernými a velkolepými, požádal jsem, abych směl spatřit Alexandra Velikého v čele vojska přímo po bitvě u Arbela. Na pokyn guvernérova prstu objevilo se vojsko rázem na širém poli pod oknem, u něhož jsme stáli. Alexandr byl pozván do pokoje. Rozuměl jsem stěží jeho řečtině a svou jsem také mnoho neuplatnil. Ujišťoval mě na svou čest, že nebyl otráven, nýbrž umřel na zimnici z přílišného pití.

Dále jsem viděl Hannibala na přechodu přes Alpy; řekl mi, že neměl v táboře ani kapku octa.

Viděl jsem Caesara a Pompeia v čele vojsk, jak se právě chystali k boji. Prvního z nich jsem viděl při jeho posledním slavném triumfu. Žádal jsem, aby se mi zjevil v jedné velké místnosti římský senát a v druhé pro srovnání moderní sněm. První vypadal jako shromáždění bohatýrů a polobohů, druhý jako smečka kramářů, kapsářů, lupičů a chvastounů.

Na mou žádost pokynul guvernér Caesarovi a Brutovi, aby k nám přistoupili. Při pohledu na Bruta pojala mě nábožná úcta a lehce jsem v každém rysu jeho obličeje rozeznal dokonalou ctnost, svrchovanou srdnatost a neochvějnost, pravou lásku k vlasti a naprostou blahovůli k lidstvu. Všiml jsem si s velikou radostí, že si ti dva dobře rozumějí, a Caesar se mi bez okolků přiznal, že se i největší činy z jeho života zdaleka nevyrovnají slávě toho, jak mu byl odňat. Měl jsem čest pohovořit si hodně s Brutem. Řekl mi, že je stále pohromadě se svým předchůdcem Juniem, se Sokratem, Epaminondou³, Katonem mladším a se sirem Thomasem Morem. Věru, šesteřice mužů, k níž všechny věky celého světa nepřidají sedmého.

Bylo by zdlouhavé, kdybych čtenáře obtěžoval výčtem ohromného množství výtečníků, které jsem si dal vyvolat, abych ukojil nezkrotnou touhu uvidět před sebou celý svět ve všech obdobích starověku. Pásl jsem se zrakem zejména na škůdcích tyranů a uchvatitelů a na osvoboditelích utlačovaných a porobených národů. Radost, jakou jsem v duchu cítil, nelze ani vyjádřit tak, aby z toho měl čtenář přiměřený užitek.

³ Epaminondas (418–362 př. n. l.), thébský státník a generál, který přetvořil Thébý v jeden z nejvýznamnějších městských států v antickém Řecku. *Pozn. red.*

KAPITOLA 8

Další zprávy o Glubbdubdribu. Opravují se staré i novější dějiny.

Toužil jsem spatřit ony starověké muže, kteří nejvíce prosluli důmyslem a učeností, a určil jsem si na to schválně jeden den. Navrhl jsem, aby se objevili Homér a Aristoteles v čele všech svých vykladačů. Jenže jich bylo tolik, že jich několik set muselo čekat na dvoře a v pokojích obrácených ven. Rozeznal jsem na první pohled oba ty bohatýry nejen od davu, nýbrž i navzájem od sebe. Homér byl z nich vyšší a švarnější, kráčel na svůj věk velmi vzpřímeně a měl nejbystřejší a nejpronikavější oči, jaké jsem kdy viděl. Aristoteles byl hodně shrbený a opíral se o hůl. Měl vyhublou tvář, řídké a měkké vlasy a dutý hlas. Brzy jsem poznal, že se s ostatními vůbec neznají a jakživi je neviděli ani o nich neslyšeli. Jeden duch, jehož jméno zamlčím, pošeptal mi, že se ti vykladači drží v podsvětí co nejdále od svých mistrů. Tíží je totiž vědomí hanby a viny, že tak hrubě zkomolili potomstvu smysl těch spisovatelů.

Rozmlouval jsem pět dní s mnoha jinými starověkými učiteli. Viděl jsem většinu prvotních římských císařů. Pohnul jsem guvernéra k tomu, že vyvolal Heliogabalovy kuchaře, aby nám vystrojili oběd, ale mnoho dovednosti nám neukázali, neboť neměli dosti potřebných věcí. Agesilaův hélót⁴ nám uvařil mísu spartské polévky, ale spolkl jsem jen jednu lžíci.

Oba pánové, kteří mě doprovodili na ostrov, musili se po třech dnech vrátit za svými soukromými záležitostmi. Za tu dobu jsem zhlédl několik největších nebožtíků, kteří se za poslední dvě nebo tři století u nás a v jiných evropských zemích nejvíce proslavili. Jakožto dávný ctitel sta-

⁴ Otok. Pozn. red.

rých proslulých rodů požádal jsem guvernéra, aby mi vyvolal asi tucet králů i s předky seřazenými od osmého nebo devátého kolena. Ale zažil jsem bolestné a neočekávané překvapení. Mám příliš velikou úctu ke korunovaným hlavám, takže se nebudu déle obírat tímto choulostivým tématem.

Ale o baronech, hrabatech, markýzech a vévodech jsem si nepři-pouštěl takové starosti. A přiznám se, že jsem s nemalým potěšením zjistil, jak mohu sledovat zvláštní rysy, jimiž se některé rodiny vyzna-čují, až k samým původcům. Poznal jsem zřetelně, odkud odvozuje je-den rod svou dlouhou bradu. Proč druhý oplýval ve dvou pokoleních zbabělci a v dalších dvou hlupáky. Proč je třetí potrhlý a čtvrtý šibalský. Jak se ukrutnost, věrolomnost a zbabělost staly jejich význačnými vlast-nostmi, jimiž některé rody slynou právě tak jako svým erbem. Kdo za-vlekl poprvé do šlechtické rodiny nakažlivou nemoc, která pak postupně přecházela v podobě krtičných vředů na potomstvo.

Nejvíce se mi hnusily novější dějiny. Prozkoumal jsem bedlivě všech-ny nejslavnější osobnosti z panovnických dvorů za posledních sto let. Tu jsem teprve poznal, jak svět balamutí zaprodaný spisovatelé, kteří přisoudili největší válečná vítězství zbabělčům, nejmoudřejší radu hlu-pákům, upřímnost pochlebníkům, římskou poctivost zrádcům vlasti, pravdomluvnost udavačům. Kolik nevinných a vynikajících lidí bylo odsouzeno na smrt nebo posláno do vyhnanství tím, že ministři využili prodejnosti soudců a zloby politických stran. Kolik ničemů bylo pový-šeno k důvěře, moci, vážnosti a zisku. Jak velký podíl na počinech a udá-lostech u dvora, v nejvyšší radě a v senátě mohou si osobovat náhončí, příživníci a šaši. Věru, chatrného mínění jsem nabyl o lidské moudros-ti a bezúhonnosti, když jsem po pravdě zvěděl o zdrojích a pohnutkách velikých činů a převratů na světě a o malicherných příhodách, jimž děkují za svůj zdar.

Objevil jsem tam drzost a nevědomost těch, kdo předstírají, že píší anekdoty neboli tajné historie. Hned v nich připravují krále o život číší jedu, hned opakují rozmluvu panovníka s prvním ministrem, při níž nebylo svědků, hned zas vypačují myšlenky i zásuvky vyslanců a stát-

ních tajemníků, ale mají věčně smůlu v tom, že se mýlí. Objevil jsem tam vlastní příčiny tolika velkých událostí, jež překvapily svět, jak třeba nějaká ženská ovládá služebnictvo, služebnictvo radu a rada zase senát. Jeden generál se mi do očí přiznal, že dobyl vítězství toliko zbabělostí a špatnou taktikou. Jeden admirál zas porazil z nedostatku spolehlivých zpráv nepřítele, jemuž hodlal vydat zrádné loďstvo. Tři králové se mi dušovali, že za celou dobu svého panování nepovýšili ani jednou zasloužilého muže, leč nedopatřením nebo zrádným úskokem ministra, jemuž důvěřovali. A kdyby žili znovu, už prý by to nikdy ne učinili. Dokazovali mi pádnými důvody, že se královský trůn bez zkaženosti ani neudrží, neboť ono neústupné, smělé, vzpurné smýšlení, jež propůjčuje člověku ctnost, jenom ustavičně brzdí veřejné záležitosti.

Dychtil jsem vyzvědět podrobně, jakým způsobem si přecetní lidé opatřili vysoké hodnosti a ohromné statky. Omezil jsem se ve svém pátrání jen na nejnovější dobu, ale tak, abych nenarazil na současnost. Pilně jsem se střežil dotknout cizinců. Doufám, že netřeba čtenáři říkat, že tím, co nyní povím, nijak nemírím na svou vlast. Bylo vyvoláno mnoho zúčastněných osobností. Ale už při povrchním zkoumání přišel jsem na takový obraz hanebnosti, že je to na pováženou. Křivopřísežnictví, útisk, podplácení, podvod a podobné slabosti patřily mezi nejnepatrnější úskoky, jež uváděli, a ty jsem pochopitelně hodně omlouval. Když se mi však někteří přiznali, že za svou slávu a blahobyť děkují jedni tomu, že zradili vlast nebo panovníka, druhí travičství a ještě častěji znásilnění práva, čímž zahubili nevinné, doufám, že se mi promine, když jsem po těch objevech dostal chuť obmezit se poněkud v hlubokém respektu, který od přirozenosti vzdávám vysoce postaveným osobnostem, k nimž se už vzhledem k jejich vznešené důstojnosti musíme chovati s největší úctou my, kteří se jim nevyrovnáme.

Často jsem čítal o velikých službách prokázaných panovníkům a stá-
tům, i zatoužil jsem spatřit ty, kdož jim je prokázali. Když jsem se na to vyptával, dověděl jsem se, že jejich jména nejsou nikde zaznamenána, vyjma některé, jež dějiny líčí jako nejbídnější lotry a zrádce. O ostatních jsem jakživ neslyšel. Objeví se vesměs se sklopenými zraky a v nej-

prostším oděvu a většinou mi řekli, že umřeli v chudobě a nemilosti, ostatní pak na popravišti nebo na šibenici.

Byl tam mimo jiné muž, jehož případ se mi zdál poněkud zvláštní. Měl u sebe asi osmnáctiletého jinocha, který mu stál po boku. Řekl mi, že byl mnoho let velitelem na lodi. V námořní bitvě u Aktia se mu poštětilo prorazit hlavní nepřátelskou bitevní čáru, potopit tři hlavní koráby a čtvrtý zajmout, což bylo vlastní příčinou Antoniova útěku a jeho porážky. Jinoch stojící vedle něho, jeho jediný syn, v tom boji padl. Dodal, že spoléhaje na své zásluhy, odebral se po skončené válce do Říma a domáhal se u dvora Augustova, aby byl povýšen a poslán na větší loď, jejíž velitel padl. Bez ohledu na jeho nároky dostal tu loď jeden mladík, který dosud moře ani neviděl. Když se pak vrátil na svou loď, byl obžalován ze zanedbání povinnosti a loď dostal oblíbený panoš místoadmirála Publicoly. Potom se uchýlil na chudobný statek nedaleko od Říma a tam umřel. Toužil jsem tolik poznat, co je pravdy na tom příběhu, že jsem požádal, aby byl vyvolán Agrippa, který byl v té bitvě admirálem. Objevil se a potvrdil celou zprávu. Jenže mluvil mnohem více ve prospěch toho kapitána, který si ze skromnosti větší část zásluh ubral nebo zatajil.

Užasl jsem vida, jak vysoko a rychle se rozmohla v té říši zkaženost z požívačnosti. A to se tam ještě ujala teprve nedávno. Už jsem se tedy tolik nedivil mnoha obdobám v jiných zemích, v nichž všemožné neřesti bujely mnohem déle a kde všechnu slávu i lup pobírá nejvyšší velitel, i když má na to třeba nejmenší právo.

Každý, kdo byl vyvolán, měl totéž vzezření, jako míval na světě. I oddal jsem se smutným úvahám, když jsem pozoroval, jak se u nás lidské pokolení za posledních sto let zvrhlo. Jak změnily nakažlivé choroby se všemi svými následky a odrůdami kde který rys v anglickém obličejí, ubraly tělu na velikosti, ztrhaly nervy, ochromily šlachy a svaly, zbarvily popelavě pleť a maso rozmělnily a rozežraly.

Sestoupil jsem už tak hluboko, že jsem požádal, aby byli vyvoláni nějakí angličtí svobodníci starého ražení, kteří kdysi tak slynnuli prostotou mravů, jídla a šatů, spravedlivostí v jednání, pravou svobodomyšlností,

chrabrostí a láskou k vlasti. Srovnával jsem žijící s mrtvými. Neubráníl jsem se silnému dojetí, když jsem uvážil, jak jejich vnukové za babku zaprodávají všechny ty čisté, vrozené ctnosti a jak si kupčením s hlasy a handrkováním při volbách osvojili všechny neřesti a zvrácenosti, jaké jen lze pochytit u dvora.

KAPITOLA 9

Spisovatel se vrací do Maldonady. Plaví se do království Luggnackého. Pošlou pro něho ode dvora. Jak byl přijat v slyšení. Králova veliká mírnost k poddaným.

Nadešel nám den odchodu. Rozloučil jsem se s Jeho Výsostí guvernérem glubbdubdribským a vrátil se s oběma společníky do Maldonady, odkud měla asi po čtrnáctidenním čekání vyplout loď do Luggnaggu. Oba pánové ještě s několika jinými byli tak dobrotiví a laskaví, že mě zásobili potravinami a vyprovodili mě na loď. Byl jsem asi měsíc na cestě. Zažili jsme prudkou bouři a nezbývalo nám než zamířit na západ, abychom se octli v pasátním větru, který tam vane po délce dobrých šedesáti mořských mil. Dne 21. dubna 1708 jsme ústím řeky vpluli do Klumegnigu, námořního to přístavu na jihovýchodním cípu Luggnaggu. Zakotvili jsme asi mořskou míli od města a dávali znamení pro lodivoda. Ani ne za půl hodiny přišli k nám na loď hned dva a provedli nás mezi skalisky a mělčinami, které silně ohrožují vjezd do velké zátoky; v té se může bezpečně projíždět celé loďstvo na délku lana od městských hradeb.

Někteří naši námořníci – ať už z úskočnosti, nebo neopatrnosti – upozornili lodivody, že jsem cizinec a veliký cestovatel. Ti o tom zpravili celníka, který mě po přistání podrobil důkladnému výslechu. Mluvil se mnou řečí balnibarskou, které v tom městě při hojných obchodních stycích všeobecně rozumějí, zejména námořníci a celní zaměstnanci.

Pověděl jsem mu stručně o několika věcech a upravil svůj příběh tak, aby byl co nejprzyatelnější a nejvěrohodnější. Uznal jsem však za nutné zapřít svou vlast a říkat si Holand'an. Mířil jsem do Japonska a věděl jsem, že z Evropanů jediní Holand'ané smějí přijíždět do toho království. Řekl jsem tedy úředníkovi, že jsem ztroskotal na pobřeží balnibarském, byl jsem vržen na skálu a přijat na Laputu neboli Létací ostrov (o němž on

často slýchal). Nyní že toužím dostati se do Japonska, odkud snad se mi naskytne příležitost vrátit se do vlasti. Úředník na to, že mě musí uvězniti, dokud nedostane ze dvora rozkazy. Hned prý si o ně napíše a doufá, že do čtrnácti dnů dostane odpověď. Odvedli mě do pohodlného příbytku a ke dveřím postavili stráž. Směl jsem se však procházet ve velké zahradě. Zacházeli se mnou dosti šetrně a po celou dobu mě živili na královy útraty. Několik lidí mě k sobě pozvalo hlavně ze zvědavosti, neboť se rozneslo, že přicházím z velmi dalekých zemí, o nichž jakživi neslyšeli.

Zjednal jsem si za tlumočníka mladíka, který přijel touž lodí. Byl rodák z Luggnaggu, ale několik let prožil v Maldonadě a ovládal dokonale obě řeči. S jeho pomocí jsem mohl rozmlouvat s těmi, kdo mě navštívili. Hovor se ovšem skládal toliko z jejich otázek a mých odpovědí.

Ode dvora přišla rychlá zpráva skorem za tak dlouho, jak jsme očekávali. Obsahovala příkaz, aby mě i s mou družinou dopravila četa desíti jezdců do Traldragdubhu či Trildrogdribu (vyslovuje se, ačli se přesně pamatuji, tak i onak). Celou mou družinu tvořil onen chudý mladík, jehož jsem získal do svých služeb za tlumočníka. Na mou poníženou žádost směli jsme se oba svézti na mezcích. Na půl dne cesty předem vypravili posla, aby oznámil králi můj příchod a požádal ho, aby ráčil stanovit den i hodinu, kdy se Jeho Veličenstvu milostivě zlíbí, abych směl míti čest lízati prach před jeho podnožkou. Tak to zní ve dvorském slohu a poznal jsem, že je to více než pouhá formule. Za dva dny po příjezdu mi při audienci poručili, abych lezl po břiše a cestou lízal prach ze země. Protože jsem byl cizinec, postarali se o to, aby byla umetena, takže mi prach tolik nevadil. Byla to však vzácná přízeň a dostává se jí toliko nejurozenějším osobám, když požádají o slyšení. Když má ten, kdo se uchází o slyšení, mocné nepřátele u dvora, bývá dokonce podlaha schválně posypána prachem. Viděl jsem velmože, který měl tak ucpaná ústa, že když dolezl náležitě blízko k trůnu, nevypravil ze sebe ani slova. Proti tomu není pomoci. Kdo je přijat v slyšení, dopustil by se hrdelního zločinu, kdyby před Jeho Veličenstvem vyplivl nebo si utřel ústa. Je arcí zaveden ještě jiný zvyk, který naprosto neschvaluji. Když se králi zachce odpravit nějakého šlechtice mírně a nenásilně, dá posypat podlahu jakýmsi hnědým práškem smrtonosného

složení, a kdo jej slízne, za čtyřiadvacet hodin je jistě po něm. Ale abych nekřivdil velké dobrotivosti toho panovníka a jeho péči o život poddaných (a bylo by si jen přát, aby ho v tom evropští mocnáři následovali), nutno k jeho cti uvést, že po každé takové popravě přísně nařídí, aby se otrávená část podlahy dobře umyla. Když to sloužící opominou, vystavují se nebezpečí, že upadnou u krále v nemilost. Sám jsem slyšel, jak kázal zmrskat jednoho panoše, který měl hned po popravě dát umýt podlahu, ale svévolně to opominul. Následkem té nedbalosti byl při slyšení otráven mladý slibný velmož, ačkoliv král tehdy proti jeho životu nic neobmýšlel. Ale ten dobrý panovník byl tak milostiv, že odpustil panoši mrskání, když slíbil, že to už podruhé bez výslovného rozkazu neučiní.

Vraťme se však k tématu. Když jsem dolezl na čtyři yardy k trůnu, vztyčil jsem se lehce na kolena, udeřil čelem sedmkrát o zem a pronesl tato slova, jimž jsem se naučil předešlý večer: „Ikpling gloffthrobb squutserumm blihop mlašnalt zwintnodbalkguffh shliophad gurdlubh ašt.“ Je to pozdrav zavedený zákonem té země pro všechny, kdo předstupují před krále. Možno jej přeložit takto: „Necht' přežije Vaše nebeské Veličenstvo slunce, jedenáct měsíců a půl.“ Král mi na to odpověděl, ale nerozuměl jsem co. Odpověděl jsem, jak mi bylo nařízeno: „Fluft drin jalerik dwuldum prastrad mirpluš,“ což vlastně znamená: „Můj jazyk jest v ústech mého přítele.“ Ten obrat značil, že žádám, abych směl přivést svého tlumočníka. Potom toho mladíka vpustili dovnitř a jeho prostřednictvím jsem Jeho Veličenstvu odpovídal na všechny otázky, kolik mi jich jen mohl dát za dobrou hodinu. Mluvil jsem jazykem balnibarbským a můj tlumočník to převáděl do luggnačtiny.

Král se velmi potěšil mou společností a nařídil bliffmarklubu neboli nejvyššímu komořímu, aby přidělil mně i mému tlumočnickovi byt u dvora, určil nám denní částku na stravování a mně dal velký měsíc zlata na běžná vydání.

Zůstal jsem v té zemi tři měsíce z pouhé poslušnosti k Jeho Veličenstvu, jež mi ráčilo prokazovat svrchovanou přízeň a činilo mi velmi lichotivé nabídky. Domníval jsem se však, že učiním moudřeji a spravedlivěji, když strávím zbytek života u ženy a rodiny.

KAPITOLA 10

Velebí se Luggnačtí. Podrobný popis Struldbrugů s hojnými rozhovory spisovatele a několika významných osob o tomto předmětu.

Luggnačtí jsou zdvořilý a ušlechtilý národ. Nejsou sice zcela prosti oné pýchy, jaká je vlastní všem východním zemím, ale k cizincům jeví úslušnost, zejména když s nimi drží dvůr. Měl jsem mnoho známých v nejlepších vrstvách, a protože mě ustavičně provázel tlumočník, nebyly naše rozmluvy nepřijemné.

Jednoho dne se mě ve vybrané společnosti otázal jeden velmož, viděl-li jsem už jejich struldbrugy neboli nesmrtelné. Řekl jsem, že ne, a požádal ho, aby mi vysvětlil, co myslí tím názvem, jímž obdařuje smrtelného tvora. Řekl mi, že se někdy, třebaže velmi zřídka, stane a některé rodině se narodí dítě s červenou kulatou skvrnou na čele přímo nad levým obočím. To je neklamná známka, že nikdy nezemře. Skvrna, jak mi ji vylíčil, měří na obvodu asi jako stříbrný trojník, časem však roste a mění barvu. Ve dvanácti letech zezelená a tak zůstane až do pětadvaceti let, potom zmodrá do temna. V pětačtyřicíti zčerná na uhel a nabude velikosti anglického šilinku, dále se však už nemění. Takoví se prý rodí velmi zřídka. Domnívá prý se, že v celém království není více než jedenáct set mužských i ženských struldbrugů, z nichž padesát počítá na hlavní město. Mezi nimi je též děvčátko narozené před třemi lety. Tyto děti nejsou prý zvláštností některé rodiny, nýbrž působením náhody. A i děti samých struldbrugů jsou stejně smrtelné jako ostatní lidé.

Přiznám se upřímně, že mě pojala nepopsatelná radost, když jsem uslyšel tuto zprávu. Ten, kdo mi ji pověděl, rozuměl náhodou balnibarbské řeči, kterou jsem velmi dobře mluvil, a tak jsem se dal strhnout k slovům poněkud přepjatým. Vzkřikl jsem jako u vytržení: „Šťastný

národ, v němž má každé dítě aspoň čáku na nesmrtelnost! Šťastný lid, který se kochá tolika živoucími příklady starodávné ctnosti a má učitele, kteří mu ochotně vštěpují moudrosti dřívějších věků! Avšak nesrovnatelně nejšťastnější jsou tito výteční struldbrugové, kteří jsou od narození chráněni před onou obecnou pohromou lidské přirozenosti, mají mysl volnou a nespoutanou, bez oné duševní tísně a sklíčenosti, kterou působí ustavičná obava před smrtí.“ Projevil jsem podiv nad tím, že jsem žádného z těch slovutných lidí neviděl u dvora. Černá skvrna na čele je přece tak nápadná známka, že jsem ji nemohl tak lehce přehlédnout. A není možné, že by se Jeho Veličenstvo, panovník nejvýš rozšafný, neobklopil velkým množstvím takovýchto moudrých a povolaných rádců. Snad že se strohá ctnost těch ctihodných mudrců nesnáší se zkaženými a zhýraleckými mravy dvorskými. Ze zkušenosti víme, že mladí lidé bývají příliš umínění a těkaví, aby se dali ovládat střízlivými návody starších. Ježto však mi král ráčil povolit přístup k své královské osobě, byl jsem odhodlán povědět mu skrze tlumočníka hned při nejbližší příležitosti upřímně a obšírně své mínění o té věci. Ať už se mu zlíbí přijmout mou radu, čili nic, jedno jsem si umínil, že totiž přijmu s největším povděkem tolikrát nabízené dobrodiní Jeho Veličenstva, abych se v té zemi usadil, a prožiji tam život v rozmluvách s oněmi vznešenými bytostmi struldbrugy, ačli mě mezi sebe přijmou.

Šlechtic, jemuž jsem přednesl svou řeč (mluvil totiž, jak už jsem podotkl, balnibarbsky), řekl mi s mdlým úsměvem, jaký obyčejně vzbuzuje soucit k nevědomému, že vítá každou možnost, aby mě tam udržel. Požádal mě pak o dovolení, aby směl společnosti vyložit, co jsem řekl. Stalo se a chvíli mluvili svou řečí, z níž jsem nerozuměl ani slabiky, a ani z jejich tváří jsem nemohl vyčíst, jaký dojem na ně udělala má řeč. Po krátkém mlčení mi týž šlechtic řekl, že se jeho i mým přátelům (jak uznal za vhodné se vyjádřit) velmi líbí mé moudré poznámky o velkém štěstí a přednostech nesmrtelného života. Dychtí prý dovědět se podrobně, jaký životní plán bych si sestavil, kdyby mě byl potkal ten osud a narodil jsem se struldbrugem.

Odpověděl jsem, že je snadné rozpovídat se o tak obsáhlém a vábném předmětu, zejména pro mne, když jsem měl tolikrát příležitost obírat se představami, co bych učinil, kdybych byl králem, generálem nebo velmožem. Mnohokrát jsem si už promyslel celý plán, čím bych se zabýval a jak bych trávil čas, kdybych měl jistotu, že budu žít navěky.

Kdybych měl to štěstí a přišel na svět jako struldbrug, jakmile bych poznal to blaho a pochopil rozdíl mezi životem a smrtí, nejprve bych si umínil opatřit si všemi způsoby a prostředky bohatství. Kdybych při té snaze dbal šetrnosti a hospodárnosti, mohl bych se nadíti, že budu za dvě stě let nejzámožnějším člověkem v království. Za druhé bych se už od útlého mládí věnoval studiu umění a věd a časem bych vynikal vzděláním nade všechny ostatní. Posléze bych pečlivě zaznamenával všechny významné činy i události, jež se zběhly ve veřejnosti, nestranně líčil povahu rozmanitých panovníků i ministrů, jak by šli po sobě, a ke všemu přičiňoval vlastní pozorování. Přesně bych zapisoval rozmanité změny ve zvycích, v řeči, módě, jídle a zábavách. Všemi těmi získanými vědomostmi byl bych živou pokladnicí vědění a moudrosti a stal bych se jistě orákulem národa.

Po šedesátce bych se už neženil, žil bych však pohostinsky, třebaš šetrně. Zabýval bych se tím, že bych utvářel a řídil mysl nadějných mladých mužů a přesvědčoval je z vlastních vzpomínek, zkušeností a pozorování, posílených ještě příklady, o prospěšnosti ctnosti ve veřejném i soukromém životě. Ale nejoblíbenějšími stálými společníky by mi byla skupina příslušníků mého nesmrtelného cechu, z něhož bych si vybral tucet od nejdávnějších dob až po vrstevníky. Těm z nich, jimž by se nedostávalo bohatství, poskytl bych pohodlné příbytky kolem svého panství a několik bych jich měl stále u stolu. Z vás smrtelníků bych obcoval jen s několika málo nejvzácnějšími. Dlouhý čas by mě otužil, takže bych vaší ztráty želel málo nebo nic, a stejně bych si vedl s vaším potomstvem. Právě tak se baví člověk ve své zahradě každoročním střídáním karafiátů a tulipánů a nelituje ztráty těch, které loni zvadly.

Jak by čas plynul, sdělovali bychom si s těmi struldbrugy navzájem své postřehy a záznamy. Všímal bychom si, jak se postupně loudí do

světa zkaženost, na každém kroku bychom proti ní vystupovali a ustavičně lidstvo vystříhali a poučovali. Tím by se kromě mocného působení našeho příkladu možná zabránilo stálému upadání lidské přirozenosti, na něž se ve všech dobách plným právem naříká.

K tomu by ještě přistoupila rozkoš z pohledu na různé převraty ve státech a říších, na změny v nižších a hořejších vrstvách, na starodávná města v sutinách a zapadlé vesnice proměněné v královská sídla. Na to, jak slavné řeky vysychají v plytké potůčky, jak oceán na jednom pobřeží opadá a zaplavuje druhé. Na objevy mnoha dosud neznámých krajin. Jak propadají barbarství národy nejušlechtilejší a nejbarbarštější se civilizují. Dožil bych se objevu zeměpisné délky, perpetua mobile, univerzálního léku a mnoha jiných velikých vynálezů, zdokonalených v nejvyšší míře.

Jak úžasné objevy bychom učinili ve hvězdářství, dožili se potvrzení svých předpovědí, pozorovali běh i návrat vlasatic a k tomu změny pohybu Slunce, Měsíce a hvězd.

Rozpovídal jsem se ještě o jiných věcech, jež mi touha po nekonečném životě a pozemské blaženosti samovolně přiváděla na mysl. Když jsem skončil a ostatní společnost si dala jako dříve přetlumočit smysl mé řeči, mluvili dlouho svou rodnou řečí a nešetřili úsměšky na můj účet. Posléze řekl týž pán, který byl mým tlumočníkem, že mě na žádost ostatních vyvede z několika bludů, do nichž jsem upadl pro obecnou křehkost lidské přirozenosti, za kterou sám nemohu. To pokolení struldbrugů je prý zvláštností jejich země. Takoví lidé nejsou ani v Balni-barbi, ani v Japonsku, kde měl kdysi čest být vyslancem Jeho Veličenstva. Tamní domorodci prý si dali stěží namluvit, že je něco takového možné. Z mého úžasu, který jsem projevil, když se mi o tom poprvé zmínil, prý vysvítá, že i mně je to něčím naprosto novým a skoro neuvěřitelným. V obou jmenovaných královstvích, kde se za svého pobytu hodně stýkal s lidmi, pozoroval prý, že je dlouhý život obecnou touhou a žádostí lidstva. Kdo už stojí jednou nohou v hrobě, zadržuje prý se druhou co nejurputněji zpátky. I nejstarší člověk se pořád kojí nadějí, že přečká ještě den, a smrt pokládá za největší zlo, před nímž ho příroda pudí stále

couvati. Jenom na tom ostrově Luggnaggu nedychtí tolik po životě, neboť mají ustavičně před očima příklad struldbrugů.

Životní plán, který jsem vymyslel, je prý nerozumný a nesprávný. Předpokládá nepomíjející mládí, zdraví a sílu, v něž přece nemůže doufat ani člověk nejpošetilejší, i kdyby měl sebevystřednější přání. Neběží prý o to, aby si člověk vyvolil život v ustavičném květu mládí provázený blahobytem a zdravím, nýbrž jak by přestál nekonečný život se všemi obvyklými nevýhodami, jež s sebou přináší staroba. Málokdo projeví touhu býti nesmrtelný za tak těžkých podmínek, a přece v obou řečených královstvích, balnibarbském a japonském, pozoroval, že se každý snaží smrt ještě o něco oddálit. I když smrt přikvačí hodně pozdě, slyšel prý málokdy, že by někdo umřel dobrovolně, nebyl-li k tomu dohnán nesnesitelným žalem nebo trýzní. A dovolával se mě, neviděl-li jsem v zemích, po nichž jsem cestoval, i ve své vlasti touž obecnou vlastnost.

Po této předmluvě mi podal podrobnou zprávu o tamních struldbruzích. Řekl, že si vedou jako obyčejní smrtelníci až asi do třiceti let, po nichž je povolna přepadá zasmušilost a sklíčenost, a ta v nich roste až do osmdesáti let. To se dověděl z jejich přiznání. Protože jich nebývá za století více než dva nebo tři, je jich příliš málo na obecně platný úsudek. Když se dožijí osmdesáti let, což se tam pokládá za nejvyšší mez života, mají nejen všechny pošetilosti a slabosti jiných starců, nýbrž též mnoho jiných, pocházejících ze strašlivé čáky, že vůbec nezemřou. Nejenže jsou umínění, popudliví, chamtiví, mrzoutští, ješitní, žvaniví, ale též neschopní přátelství a nepřístupní všem přirozeným náklonnostem. Ty u nich nikdy nesahají dále než k vnoučatům. Když mluví, zapomínají obyčejné názvy věcí i jména osob, dokonce i svých nejbližších příbuzných a přátel. A tak se nemohou bavit ani četbou, neboť paměť jim nedá dojít od začátku na konec věty. Tím nedostatkem jsou zbaveni i toho jediného rozptýlení, jež by u nich bylo jinak možné.

Ježto se tamní řeč stále vyvíjí, struldbrugové z jednoho století nerozumějí struldbrugům z druhého a po dvou stech letech se nedohovoří

(kromě několika běžných slov) se svými sousedy smrtelníky. A tak trpí nevýhodou, že žijí ve vlasti jako cizinci.

To byla zpráva, kterou mi podal o struldbruzích, pokud se pamatuji. Viděl jsem jich později pět nebo šest různého stáří (nejmladšímu z nich nebylo více než dvě stě let), když mi je několikrát přivedli známí. Slyšeli o mně, že jsem veliký cestovatel, který zhlédl celý svět, ale ani se jim nezachtělo otázat se mě na něco. Požádali mě jen o slumskudask neboli dárek na památku. Je to neškodná žebrota, jíž se obchází zákon, který ji přísně zakazuje. Vydržuje je totiž veřejnost, arci jen hubenými částkami.

Čtenář lehce uvěří, že po tom, co jsem slyšel a viděl, má nezkrotná chuť po neustálém životě notně ochabla. Zastyděl jsem se až do duše za ony utěšené představy, jež jsem si utvořil. Zdálo se mi, že by si žádný tyran nevymyslíl smrt, k níž bych se s chutí neutekl před takovým životem. Král se dověděl o všem, co se při této příležitosti mluvilo mezi mnou a mými přáteli. Bodře si mě dobíral řka, že by chtěl, abych poslal do své vlasti několik struldbrugů, a tak obrnil své krajany proti strachu ze smrti. Ale jak se zdá, základní zákony toho království to zakazují. Jinak bych byl rád podstoupil námahu i útraty za jejich převezení.

KAPITOLA 11

Spisovatel odjíždí z Luggnaggu a odplová do Japonska. Odtamtud se vrací na holandské lodi do Amsterdamu a z Amsterdamu do Anglie.

Domníval jsem se, že snad tato zpráva o struldbruzích čtenáře pobaví. Zdá se mi trochu neobvyklá. Nepamatuji se aspoň, že bych na ni byl přišel v cestopisech, které mi padly do rukou. Klamu-li se, omlouvám se tím, že cestovatelé, kteří líčí touž krajinu, shodují se začasné nezbytně v tom, že zdůrazňují tytéž zvláštnosti. Proto si ještě nezaslouží výtku, že by si něco vypůjčovali nebo opisovali z dřívějších spisovatelů.

Mezi tím královstvím a velkou říší japonskou je arci ustavičný styk, a tak je nejvýš pravděpodobné, že snad japonští spisovatelé podali už nějakou zprávu o struldbruzích. Sám jsem pobyl v Japonsku krátce a jejich řeč jsem naprosto neovládal, takže jsem po tom nemohl pátrat. Doufám však, že Holand'ané si toho po mém upozornění všimnou a budou moci vyrovnat mé mezery.

Jeho Veličenstvo král na mne často naléhal, abych přijal nějaký úřad u jeho dvora. Když však poznal, že jsem nezvratně odhodlán vrátit se do vlasti, ráčil mi udělit dovolení k odjezdu a poctil mě vlastnoručním doporučujícím listem císaři japonskému. Daroval mi též čtyři sta čtyřia-dvacet velkých zlatáků (ten národ má totiž zálibu v sudých číslech) a červený diamant, který jsem v Anglii prodal za jedenáct set liber.

Dne 6. května 1709 rozloučil jsem se slavnostně s Jeho Veličenstvem a se všemi přáteli. Panovník mě dal doprovodit gardou do Glanguenstal-du, královského přístavu na jihovýchodní straně ostrova. Za šest dní jsem našel loď, která byla ochotna dopravit mě do Japonska. Cesta mi trvala patnáct dní. Přistáli jsme v malém přístavním městě zvaném Xamoschi, ležícím na jihovýchodní straně Japonska. Město se rozkládá na

západním výběžku, kde je úzký průliv vybíhající na sever do dlouhého mořského ramene, na jehož severozápadní straně stojí hlavní město Jedo. Když jsem vystoupil na břeh, ukázal jsem celníkům svůj doporučující list od krále luggnackého, určený Jeho císařskému Veličenstvu. Pečeť znali. Byla široká jako má dlaň. Byl na ní vyražen král, zdvíhající ze země chromého žebráka. Když uslyšely o mém psaní městské úřady, přijaly mě jako ministra. Opatřily mi povozy a sloužící a uhradily mi náklady na cestu do Jeda, kde jsem byl přijat v slyšení a odevzdal svůj list. Byl rozevřen velmi obřadně a tlumočník jej císaři přeložil. Potom mi na rozkaz Jeho Veličenstva oznámil, abych naznačil své přání, a ať bude jakékoliv, císař mi je splní už kvůli svému královskému bratru luggnackému. Tlumočník se zabýval sjednáváním obchodů s Holand'any. Podle mé tváře brzy uhodl, že jsem Evropan, a opakoval mi tedy rozkazy Jeho Veličenstva nizozemštinou, kterou dokonale ovládal. Odpověděl jsem mu (jak jsem si už dříve umínil), že jsem holandský kupec a že jsem ztroskotal ve vzdálené končině. Odtamtud jsem se dostal po moři a po souši do Luggnaggu. Potom jsem se pustil po lodi do Japonska, kam moji krajané, jak jsem věděl, často zajíždějí za obchodem, a doufal jsem, že se mi naskytne příležitost vrátit se s nimi do Evropy. Prosím ho tedy poníženě, aby mi prokázal královskou přízeň a dal mě bezpečně dopravit do Nangasaku. Císař mi odpověděl, že už proto, aby se zavděčil luggnackému králi, vyhovějí mé žádosti. Vzdal jsem mu skrze tlumočníka díky za jeho neobvyklou přízeň. Právě táhlo několik vojenských oddílů do Nangasaku a jejich velitel dostal rozkaz, aby mě tam bezpečně dopravil.

Dojel jsem do Nangasaku 9. června 1709 po dlouhé a úmorné cestě. Brzy jsem padl na několik holandských námořníků z amsterodamské Amboyny, statného korábu o 450 tunách. Žil jsem předtím dlouho v Holandsku, dokud jsem studoval v Lejdě, a holandsky jsem dobře uměl. Námořníci se brzy dověděli, odkud právě přicházím. Byli zvědaví na mé cesty a na mou životní dráhu. Upravil jsem svůj příběh v podobu co nejstručnější a nejpravděpodobnější, ale většinu jsem zatajil. Znal jsem v Holandsku mnoho lidí. Ruče jsem si vymyslel jména rodičů a předstíral jsem, že jsou to prostí lidé z provincie gelderské. Byl jsem

ochoten dát kapitánovi (jistému Theodoru Vangrultovi) za cestu do Holandska, co se mu zachce žádat. Když se však dověděl, že jsem ranhojič, spokojil se s polovicí obvyklého poplatku s podmínkou, že mu budu ve svém oboru k službám.

Po cestě se nepříhodilo nic, co by stálo za zmínku. Pluli jsme po příznivém větru k mysu Dobré naděje, kde jsme se zastavili jenom pro pitnou vodu. 16. dubna 1710 jsme dopluli šťastně do Amsterodamu. Cestou jsme pozbyli jen tří mužů, kteří onemocněli, a čtvrtý spadl z předního stožáru do moře nedaleko Guinejského pobřeží. Z Amsterodamu jsem pak brzy odplul do Anglie na malé lodici patřící tomu městu.

20. dubna jsme zakotvili v Dunách. Nazítří ráno jsem vystoupil na břeh a znovu spatřil svou otčinu po celých pěti letech a šesti měsících. Šel jsem rovnou do Redriffu. Přišel jsem tam ještě téhož dne ve dvě hodiny odpoledne a zastihl ve zdraví ženu i rodinu.

Díl IV

CESTA DO ZEMĚ HVAJNINIMŮ

KAPITOLA 1

Spisovatel odjíždí jakožto lodní kapitán. Mužstvo se proti němu spikne. Vězní ho dlouho v jeho kajutě a potom ho vysadí v neznámé zemi na břeh. Putuje dále do země. Líčení podivných zvířat Jahuů. Spisovatel se setká se dvěma Hvajninimy.

Pobyl jsem šťastně doma u ženy a dětí pět měsíců, ale kdežpak bych si byl vzal k srdci, co mi jde k duhu! Zanechal jsem svou nebohou ženu v požehnaném stavu a přijal výhodnou nabídku stát se kapitánem na Dobrodruhu, statném to obchodním korábu o 350 tunách. Vyznal jsem se dobře v plavectví, a protože se mi omrzelo povolání námořního ranhojiče, které jsem podle okolností stejně mohl i nadále provozovat, vzal jsem si na loď mladého zručného lékaře, jistého Roberta Purefoye. 7. září 1710 jsme vypluli z Portsmouthu. Čtrnáctého jsme se setkali u Teneriffy s kapitánem Pocockem z Bristolu; jel do Kampešského zálivu na kampeškové dříví⁵. Sedmnáctého nás rozehnala bouře. Teprve po návratu jsem se dověděl, že se jeho loď potopila a zachránil se jen jediný plavčík. Kapitán byl poctivec a dobrý námořník, jenže byl umíněný, a to ho přivedlo jako tolik jiných do záhuby. Kdyby se byl řídil podle mé rady, byl by možná nyní šťastně doma u rodiny tak jako já.

Několik mužů mi na lodi umřelo na tropickou horečku, a tak jsem musel na Barbadosu a na Závětrných ostrovech, u nichž jsem se zastavil na příkaz svých obchodních zaměstnavatelů, přibrat náhradníky. Trpce jsem toho litoval. Jak jsem brzy zjistil, byli to bývalí námořní lupiči. Na palubě bylo padesát mužů a měl jsem nařízeno obchodovat

⁵ Barevné dřevo kreveně obecné z čeledi bobovitých, stromu rozšířeného ve Střední Americe a jižní Africe. Dřevo je z vnějšku modročerné, uvnitř červenohnědé. *Pozn. red.*

s indiány v Jižním moři a podle možnosti konat výzkumy. Ti pobudové, které jsem cestou sebral, zkazili mi ostatní mužstvo a všichni dohromady se spikli, že se zmocní lodi a mne zajmou. Jednoho dne zrána to provedli, vtrhli do mé kajuty, spoutali mi ruce i nohy a vyhrožovali mi, že mě hodí přes palubu, opovázím-li se pohnout. Řekl jsem, že jsem jejich zajatcem a že se vzdávám. Kázali mi to odpřisáhnout. Potom mě odvázáli a jen za nohu mě připoutali řetězem k posteli. Ke dveřím mi postavili stráž s nabitou ručnicí a naporučili jí, aby mě zastřelila, kdybych se pokoušel osvobodit. Jídlo a pití mi posílali dolů a sami se ujali lodi. Zamýšleli dát se na pirátství a olupovat Španěly, a na to potřebovali nejprve více mužstva. Rozhodli se, že napřed prodají lodní zboží, a pak odjedou na Madagaskar. Zatímco jsem byl uvězněn, několik jich totiž umřelo. Pluli mnoho neděl a obchodovali s indiány. Nevěděl jsem, kterým směrem jedou, protože mě přísně věznili v mé kajutě. Nenadál jsem se už ničeho, leč že mě zabijí, jak mi často vyhrožovali.

9. května 1711 přišel za mnou do kajuty jistý James Welch, aby prý mě na kapitánův rozkaz vysadil na břeh. Domlouval jsem mu, ale marně. Ani mi neřekl, kdo je jejich kapitánem. Vpravili mě do pinasky, dovolili mi vzít s sebou nejlepší šaty, které byly jako nové, a uzlíček s prádlem, ale kromě tesáku žádné zbraně. Byli tak slušní, že mi neprohledávali kapsy, do nichž jsem nastrkal své peníze a ještě jiné drobnůstky. Odveslovali asi na mořskou míli a vysadili mě na břeh. Chtěl jsem, aby mi řekli, jaká je to země. Zaklínali se, že prý to nevědí stejně jako já. Když prý prodali náklad, kapitán (jak mu říkali) si umínil, že jakmile uvidí zemi, na místě se mě zbaví. Vzápětí odrazili od břehu a radili mi, abych si pospíšil, než mě překvapí příliv, a tak se se mnou rozloučili.

Šel jsem v té beznaději vpřed a brzy jsem se octl na pevné půdě. Tam jsem usedl na břeh, abych si odpočinul a rozvážil, co počít. Když jsem trochu pookřál, pustil jsem se dále do země. Byl jsem odhodlán vzdát se, jakmile potkám divochy, a vykoupit si život náramky, skleněnými kroužky a jinými třetami, jimiž se námořníci na takových cestách obvykle zásobují. Také já jsem jich měl trochu u sebe. Země byla roz-

dělena dlouhými řadami stromů, které nebyly vysázeny pravidelně, nýbrž rostly divoce. Bylo tam hodně trávy a několik ovesných lánů. Kráčel jsem velmi opatrně, abych nebyl zaskočen anebo náhle střelen šípem zezadu nebo z boku. Octl jsem se na ušlapané silnici a tam jsem uviděl mnoho stop lidských a několik kravských, nejvíce však koňských. Posléze jsem spatřil na poli chodit několik zvířat a několik jiných sedět na stromech. Měla velmi podivné a ohyzdné vzezření, což mě trochu znepokojilo. Lehl jsem si tedy za keř, abych si je lépe prohlédl. Několik jich postoupilo blíže k místu, kde jsem ležel, a tak jsem mohl přesně pozorovat jejich podobu. Na hlavě a na prsou byla hustě zarostlá chlupy, zčásti kudrnatými, zčásti hladkými. Na hlavě měla vousy jako kozy a na hřbetě a vpředu na stehnech a na nohách dlouhé proužky chlupů, jinak však byla po těle lysá, takže jsem rozeznal jejich pleť; byla žlutohnědá. Ta zvířata hned sedala na zem, hned lehala, hned zase postávala na zadních nohách. Šplhala mrštně po vysokých stromech jako veverky, neboť měla na předních i zadních nohách silné protáhlé drápy, na konci ostře špičaté a zahnuté. Poskakovala, hopsala a vymršťovala se úžasně čile. Chlupy těch zvířat byly v několika barvách: v hnědé, ryšavé, černé a žluté. Celkem vzato, nespatriil jsem na všech svých cestách tvora protivnějšího, proti němuž bych byl zcela přirozeně pocítil takový odpor. A tak když se mi zdálo, že jsem viděl dosti, povstal jsem s opovržením a nechutí a šel dále po ušlapané silnici a těšil se, že mě snad zavede k chýším indiánů. Ještě jsem nedošel daleko, a tu mi přišlo jedno z těch zvířat do cesty a mířilo rovnou ke mně. Když mě ten ošklivý netvor uviděl, zpitvořily se mu všechny rysy v obličeji a hleděl na mne vyjeveně jako na něco, co jakživ nespatriil. Potom přistoupil blíže a zvedl přední tlapu, nevím, zdali ze zvědavosti, či ze svévole. Hned jsem vytáhl tesák a pořádně ho praštil plochou čepelí. Netroufal jsem si seknout ho ostrím, abych snad nepopudil proti sobě domorodce, kdyby se dověděli, že jsem jim zabil nebo zmrzačil dobytče. Když zvíře ucítilo tu ránu, ucouvlo a silně zařvalo. Hned se jich aspoň čtyřicet z vedlejšího pole shluklo kolem mne, vyjíce a tvářice se

zlověstně. Utekl jsem ke kmeni stromu, opřel se zády o něj a mávaje dýkou odháněl jsem je od sebe.

V největší úzkosti jsem pozoroval, že najednou všichni úprkem utíkají. Odvážil jsem se pak odejít od stromu a pustit se dále po silnici. Přemýšlel jsem, co je tolik polekalo. Ohlédl jsem se nalevo a uviděl, jak jde po poli zvolna kůň. Ten obrátil mé pronásledovatele na útěk, jakmile ho zahlédli. Když se kůň přiblížil ke mně, trochu se zarazil. Ale brzy se vzpamatoval a se zřejmými známkami podivu hleděl mi přímo do tváře. Několikrát mě obešel a prohlížel si mé ruce a nohy. Chtěl jsem jít dále svou cestou, ale kůň se mi postavil rovnou do cesty. Tvářil se však velmi vlídně a vůbec neprojevoval násilnické úmysly. Hleděli jsme chvíli upřeně na sebe. Posléze jsem se odvážil vztáhnout ruku po jeho šíji, abych ho pohladil. Hvízdal jsem a vůbec jsem si počínal jako koňský handlír, když má sáhnout na cizího koně. Ale to zvíře patrně opovrhovalo mámi lichotkami. Zavrtělo hlavou, zamračilo se a zdvihlo lehce pravou přední nohu a odstrčilo mi ruku. Potom třikrát až čtyřikrát zaržálo, ale s tak rozmanitým spádem hlasu, že se mi zázdalo, že mluví k sobě nějakou svou řečí.

Zatímco jsme tím byli zabráni, objevil se druhý kůň. Přistoupil velmi obřadně k prvnímu a oba se navzájem lehce ťukli do předních pravých kopyt. Několikrát střídavě zaržáli a přitom měnili hlas; zněl u nich skoro článkovaně. Poodešli několik kroků, jako by chtěli spolu rokovat, a procházeli se sem tam bok po boku jako osobnosti, které přemítají o něčem závažném. Často otáčeli zrak po mně, jako by dávali pozor, abych snad neupláchl. Užasl jsem, vida takové počínání a chování u sprostých zvířat. Usoudil jsem, že jsou-li obyvatelé té země nadáni přiměřenou dávkou rozumu, jsou jistě nejmodřejšími lidmi na zemi. Ta myšlenka mě tak potěšila, že jsem si umínil jít dále vpřed, až přijdu k nějakým domům nebo k vesnici anebo se setkám s domorodci, a oba koně nechám, ať si popovídají, jak je jim libo. Ale první z nich, který byl jablečňák⁶, upozoroval, jak se plížím pryč. Zaržál na mne tak výrazně,

⁶ Bělouš s okrouhlými tmavými barvami. *Pozn. red.*

že jsem si hned domyslel, co tím myslí. Vrátil jsem se a přistoupil k němu, abych vyčkal jeho dalších rozkazů. Potlačoval jsem všemožně strach. Znepokojovalo mě, jak asi to dobrodružství skončí. Čtenář mi snadno uvěří, že se mi mé postavení tuze nezamlouvalo.

Oba koně přistoupili až ke mně a hleděli velmi vážně na mou tvář a ruce. Jablečňák mi pravým předním kopytem tolik pomnul celý klobouk, že jsem byl nucen smeknout a nasadit si ho a tak ho zase narovnat. Tím byl zřejmě velmi překvapen on sám i jeho druh, který byl hnědák. Ten mi hmátl na šos u kabátu, a když shledal, že na mně visí volně, zatvářil se ještě užasleji. Hladil mě po pravé ruce a obdivoval se myslím její hebkosti a barvě. Ale zmáčkl ji kopytem a spěnací kostí tak silně, až jsem zařval. Potom se mě dotýkali co nejšetrněji. Velké rozpaky jim působily mé střevíce a punčochy. Ohmatávali je se vzájemným ržáním a rozmanitými posunky, ne nepodobnými posunkům filozofa snažícího se rozřešit nový a nesrozumitelný úkaz.

Chování těch zvířat bylo celkem tak soudné a rozumné, tak bystré a rozvážné, že jsem nakonec usoudil, že jsou to jistě kouzelníci, kteří se tak schválně proměnili, a když uviděli na cestě cizince, umínili si, že se jím povyrazí. Anebo snad opravdu užasli nad člověkem, který se tolik liší oděvem, vzezřením i pletí od lidí, kteří možná žijí v tom dalekém pásmu. Opíraje se o tento úsudek, odvážil jsem se oslovit je takto: „Pánové, jste-li opravdu čaroději, jak se právem domnívám, rozumíte každé řeči. Proto se osměluji oznámit vám, ctihodní pánové, že jsem chudý štvaný Angličan, kterého zlý osud zahnal na vaše pobřeží. Prosím vás snažně, abyste mi dovolili svézti se na jednom z vás, jako byste byli opravdoví koně, k nějakému domu nebo k vesnici, kde mi poskytnou podporu. Oplátkou za tu laskavost vám věnuji tento nůž a náramek.“ (Obojí jsem vytáhl z kapsy.) Při mé řeči stáli oba tvorové mlčky a velmi pozorně poslouchali. Když jsem domluvil, ržáli na sebe znovu a znovu, jako by spolu vážně hovořili. Pozoroval jsem jasně, že jejich řeč výborně vyjadřuje prudká vzrušení, a ta slova by se mohla rozložit v abecedu mnohem snáze než čínská.

Chvílemi jsem rozeznával slovo Jahu, které oba několikrát opakovali. Nemohl jsem uhodnout, co znamená, ale zatímco pilně hovořili, zkoušel jsem si oblomit tím slovem jazyk. Jakmile umlkli, pronesl jsem drze nahlas Jahu a přitom jsem co nejvěrněji napodobil koňské ržání. To je oba zřejmě překvapilo a jablečňák to slovo opakoval dvakrát, jako by mě chtěl naučit správné výslovnosti. Pronášel jsem je jakžtakž po něm a pozoroval jsem, že je pronáším pokaždé o poznání lépe, třebaže zdaleka ještě ne správně. Potom mě zkoušel hnědák na jiném slově, které se vyslovovalo mnohem hůře. Když je však převedeme do našeho pravopisu, můžeme je čísti Hvajninim. Nepovedlo se mi tak jako první, ale po dvou nebo po třech dalších zkouškách šlo mi lépe. Oba zřejmě žasli nad mou vnímavostí.

Po nové rozpravě, která se snad, jak jsem soudil, týkala mne, oba přátelé se rozloučili se stejně zdvořilým vzájemným ťuknutím do kopyt. Jablečňák mi pokynul, abych šel před ním. Uznal jsem za vhodné vyhověti mu, dokud nenajdu lepšího dozorce.

Když jsem se pokusil zmírnit krok, volal: „Hhún! Hhún!“ Dovtípil jsem se, co chce říci, a naznačil jsem mu podle svých možností, že jsem unaven a nemohu jít rychleji. Potom chvílemi postával, abych si odpočinul.

KAPITOLA 2

Spisovatel je Hvajninimem zaveden do domu. Popis domu. Jak ho tam přijali. Potrava Hvajninimů. Spisovatel trpí nedostatkem masa. Nakonec je mu pomoheno. Jak se v té zemi živil.

Když jsme ušli asi tři míle, dostali jsme se k jakémusi stavení z kůlů zaražených do země a opletených proutím. Střecha byla nízká a došková. Upokojil jsem se trochu a vyňal hračky, jaké nosívají cestovatelé za dárky divošským indiánům v Americe a v jiných končinách. Doufal jsem, že si tím nakloním domácí, aby mě vlídně přijali. Kůň mi pokynul, abych šel napřed. Byla to prostorná místnost s hladkou hliněnou podlahou a na jedné straně se táhly po celé délce žebřiny a žlab. Byli tam tři valaši a dvě klisny. Nejedli, jenom posedávali na zadcích, nad čímž jsem velmi užasl. Ale ještě více jsem užasl, když jsem viděl, že ostatní se zabývají domácí prací. Zdálo se mi, že je to jen sprostý dobytek. To mě utvrdilo v mé dřívější domněnce, že lid, který dovede potud zcivilizovat nerozumná zvířata, jistotně předčí moudrostí všechny národy na světě. Jablečňák vstoupil hned po mně, a tak jsem ušel hrubostem, kterých by se mi bylo možná dostalo. Několikrát na ně pánovitě zaržál a oni mu odpovídali.

Za tou místností byly další tři, zaujímající celou délku domu. Vcházelo se do nich trojími dveřmi proti sobě jako v aleji. Šli jsme druhou místností do třetí. Tam mě jablečňák předešel a pokynul mi, abych posečkal. Čekal jsem v druhé místnosti a chystal si dárky pro pána a paní domu. Byly to dva nože, tři náramky z falešných perel, malé zrcátko a korálkový náhrdelník. Kůň třikrát nebo čtyřikrát zaržál. Čekal jsem, že mu odpoví lidský hlas, a zatím jsem slyšel několik odpovědí touže mluvou, jenže poněkud ostřejší. Napadlo mě, že ten dům patří asi nějaké významné

tamější osobnosti, když se dělají takové okolky, než je člověk vpuštěn. Ale že je velmož obsluhován samými koňmi, to mi nešlo na rozum. Báł jsem se, že jsem se ze svých strastí a trampot pomátl.

Dodal jsem si odvahy a rozhlédl se po místnosti, kde jsem osaměl. Byla zařizena jako první, jenže vkusněji. Protřel jsem si několikrát oči, ale pořád přede mnou vystávaly tytéž věci. Štípl jsem se do rukou a do boku, abych procítl, doufaje, že snad sním. Usoudil jsem pak nezvratně, že ty zjevy nejsou nic než učiněná kouzla a čáry. Ale neměl jsem kdy rozvíjet tyto úvahy. Jablečňák přišel ke dveřím a pokynul mi, abych šel za ním do třetí místnosti. Tam jsem uviděl velmi sličnou klisnu s hřebekem a klisničkou, jak sedí na slaměných rohočkách, dosti ladně zrobených a nadmíru úhledných a čistých.

Jakmile jsem vstoupil, zdvihla se klisna, přistoupila blízko ke mně, a když si pozorně prohlédla mé ruce a tvář, změřila si mě s největším opovržením. Potom se obrátila k jablečňákovi a slyšel jsem, jak mezi sebou často opakují slovo Jahu. Tehdy jsem ještě význam toho slova nechápal, třebaže jsem se je naučil první vyslovovat. Ale brzy jsem se o tom k svému neskonalému zahanbení poučil. Kůň mi pokynul hlavou a opakoval slovo: „Hhún! Hhún!“ jako na silnici. Znamenalo to, jak jsem vyrozuměl, abych šel s ním. Vyvedl mě na jakýsi dvůr, kde bylo opodál domu druhé stavení. Vešli jsme dovnitř a tu jsem uviděl tři ty ohavné tvory, s jakými jsem se setkal prve po přistání, jak žerou kořínky a nějaké zvířecí maso. Později jsem v něm poznal maso z oslů a psů a někdy bylo i z krávy pošlé na úraz nebo chorobu. Na krku byli spoutáni silnými vrbovými houžvemi přivázanými k trámu. Jídlo si drželi v drápech předních nohou a rvali je zuby.

Koňský pán kázal jednomu sluhovi, ryzákovi, aby odvázel největší z těch zvířat a vyvedl je na dvůr. Zvíře i mne dali blízko k sobě a pán i sluha bedlivě srovnávali naše vzezření. Sluha pak několikrát opakoval slovo Jahu. Nelze ani vylíčit mou hrůzu a zděšení, když jsem u toho odporného zvířete postřehl naprosto lidskou podobu. Tvář měl arci placatou a širokou, nos zmáčkнутý, rty veliké a ústa roztažená. Ale ty odlišné znaky jsou vlastní všem divošským národům. Rysy v obličeji se u nich znetvořují

tím, že domorodci nechávají lézt nemluvnata leže po zemi anebo je nosí na zádech, takže se tulí tváří k matčiným ramenům. Přední nohy Jahuů se od mých rukou lišily jen dlouhými nehty, hrubými a hnědými dlaněmi a chlupy na hořejší části. Taž podoba byla i mezi našima nohama, s týmiž rozdíly, o nichž jsem já dobře věděl. Nevěděli o nich koně, protože jsem měl střevíce a punčochy.

Oba koně tonuli v rozpacích nad tím, že se zbytek mého těla tolik liší od jahuovského. Za to jsem děkoval šatům, o nichž oni neměli ponětí. Ryzák mi nabídl kořínek, který držel (po jejich způsobu, jak vylíčíme na příslušném místě) mezi kopytem a spěnáci kostí. Vzal jsem jej do ruky, přičichl k němu a zase mu jej co nejzdvořileji vrátil. Z jahuovské boudy přinesl kus oslího masa. Páchlo tak odporně, že jsem se od něho s hnusem odvrátil. Hodil je Jahuovi a ten je hltavě sežral. Potom mi ukázal otýpku sena a plný kbelík ovsu. Zavrtěl jsem hlavou na znamení, že ani to, ani ono není potrava pro mne. Už jsem se věru obával, že najisto umřu hladu, nedostanu-li se k tvorům, jako jsem já. Mám-li mluvit o těch špinavých Jahuích, pravda, miloval jsem v té době lidstvo jako málokdo, ale přece jen se přiznám, že jsem jakživ neviděl smyslovou bytost, která by byla tak venkoncem odporná. Ostatně čím blíže jsem je za pobytu v té zemi poznával, tím mi byli protivnější. Můj pán to na mně pozoroval a poslal Jahua zpátky do boudy. Potom si dal přední kopyto k ústům. Velmi mě to překvapilo, třebaže to provedl lehce a s posunkem, který vypadal naprosto přirozeně. Vyptával se mě ještě jinak, co chci jíst. Ale neuměl jsem mu dáti odpověď, které by byl porozuměl. A i kdyby byl porozuměl, nevěděl jsem, jak to zařídit, abych si našel potravu. Zatímco jsme se takto zaměstnávali, zahlédl jsem, že jde okolo nás kráva. Hned jsem na ni ukázal a projevil přání jít si ji podojit. To účinkovalo. Odvedl mě zpátky do domu a kázal služebné klisně otevřít místnost, kde bylo řádně a čistě uloženo hojně mléka v hliněných a dřevěných nádobách. Dala mi plnou objemnou misku, z níž jsem se po chuti napil a důkladně se osvěžil.

Kolem poledne jsem uviděl, že přijíždí k domu jakýsi povoz na způsob valníku tažený čtyřmi Jahuy. Byl na něm starý oř, který vypadal

urozeně. Slezl nejprve zadníma nohama, ježto se náhodou poranil na levé přední noze. Přijel na oběd k našemu koni a ten jej přijal velmi uctivě. Obědvali v nejlepší místnosti a za druhý chod měli oves vařený v mléce. Starý kůň ho jedl teplý, ostatní však studený. Jejich žlaby byly postaveny dokola uprostřed místnosti a rozděleny na několik oddělení. Seděli kolem nich zadkem na slaměných sedátkách. Uprostřed byla velká žebřina s úhly odpovídajícími jednotlivým oddělením žlabů. A tak pojídal každý kůň a klisna velmi slušně a řádně své seno a svou kaši z ovsa a mléka. Mladý hřebeček i klisnička byli, jak jsem pozoroval, velmi způsobní a pán i paní zase bodří a úslužní k hostům. Jablečňák mi kázal, abych stál vedle něho. Pustili se do dlouhého rozhovoru o mně, jak jsem poznal z toho, že na mne cizí kůň často pohlížel a že stále znovu opakovali slovo Jahu.

Navlékl jsem si náhodou rukavice. Můj pán jablečňák si jich povšiml a byl zřejmě zaražen. Projevoval podiv nad tím, co jsem to učinil s předníma nohama. Položil mi na ně třikrát nebo čtyřikrát kopyto, jako by mi naznačoval, abych jim dodal opět dřívějšího vzhledu. Ihned jsem to učinil, stáhl si rukavice a dal je do kapsy. To byla záminka k dalšímu rozhovoru. Viděl jsem, že se mé chování společnosti líbí, a brzy jsem poznal, že přineslo ovoce. Kázali mi pronést těch několik slov, jimž jsem rozuměl, a pán mě ještě při obědě naučil vyslovovat jména ovsa, mléka, ohně a několika jiných. Vyslovoval jsem je obratně po něm, neboť jsem se už od mládí lehce učil cizím jazykům.

Když bylo po obědě, vzal mě koňský pán stranou a naznačoval mi posunky a slovy, jakou má o mne starost, že nemám co jíst. Oves se v jejich jazyce jmenuje hlunnh. Pronesl jsem to slovo dvakrát nebo třikrát. Zprvu jsem jej odmítal, ale potom jsem si to rozmyslil. Uvážil jsem, že z něho dovedu udělat jakýsi chléb, který mi snad spolu s mlékem dostačí na živobytí, než upláchnu někam do jiné země k tvorům, jako jsem já. Kůň poručil ihned bílé služebné klisně ze své čeledi, aby mi donesla v jakémisi dřevěném korýtku hodně ovsa. Ohřál jsem oves u ohně a drhl, až z něho slezly plevy, které jsem potom jakžtakž ze zrní vyfoukal. Rozemlel a roztloukl jsem oves mezi dvěma kameny, potom

jsem vzal vodu a udělal si z něho placku či koláč a ten jsem si opražil na ohni a jedl teplý s mlékem. Zprvu to byla strava neslaná a nemastná, třebaže dosti obvyklá na mnoha místech v Evropě, ale časem se mi stala snesitelnou. Byl jsem už často v životě odkázán na prostou stravu a nebylo to poprvé, co jsem zakusil, jak lehce se ukojí přirozenost. A nemohu leč poznamenat, že pokud jsem byl na tom ostrově, ani hodinu jsem nestonal. Občas se mi ovšem podařilo chytit do smyčky z jahuovských žíní králíka nebo ptáka. Leckdy jsem nasbíral léčivých bylin a ty jsem si vařil a jedl s chlebem jako saláty. Jindy zase pro změnu jsem si stloukl trochu másla a podmáslí vypil. Zpočátku jsem velmi pohřešoval sůl, ale zvyk mě brzy usmířil s jejím nedostatkem. Troufám si tvrdit, že hojné solení je u nás jen z požitkářství a že se původně zavedlo jen jako dráždidlo na pití. Nemluvím o těch případech, kdy je třeba uchránit maso na dlouhých plavbách a na místech vzdálených od velkých tržišť. Pozorujeme totiž, že kromě člověka žádný živočich nemá sůl rád. Co se mne týče, když jsem odešel z té země, trvalo mi dlouho, než jsem snesl solnou chuť v čemkoliv, co jsem jedl.

Tolik postačí říci o stravě. Tímto předmětem přecpávají jiní cestovatelé své knihy, jako by měli čtenáři nevímjaký zájem o to, stravujeme-li se dobře, či špatně. Je třeba zmínit se o té věci, aby si svět nemyslel, že jsem se za ta tři léta v takové zemi a mezi takovým obyvatelstvem neměl čím obživit.

Kvečeru mi koňský pán přidělil místo na nocleh. Bylo jen tři yardy od domu a oddělené od stáje Jahuů. Dostal jsem tam trochu slámy, a přikryv se šaty, usnul jsem velmi tvrdě. Za krátkou dobu jsem bydlel pohodlněji, jak se čtenář doví níže, až pojednám podrobně o svém způsobu života.

KAPITOLA 3

Spisovatel se horlivě snaží naučit řeči, jeho pán Hvajninim mu napomáhá v učení. Popis řeči. Několik urozených Hvajninimů se přijde ze zvědavosti podívat na spisovatele. Ten podává pánovi stručnou zprávu o své cestě.

Mou nejpřednější snahou bylo naučit se řeči, které mě můj pán (tak mu budu nadále říkat) s dětmi dychtil vyučovat. Pokládali to za čirý div, že sprosté zvíře projevuje takové známky rozumného tvora. Ukazoval jsem na všechno prstem a vyzvídal, jak tomu říkají. Když jsem byl sám, zapisoval jsem si pokaždé ten název do zápisníku. Špatnou výslovnost jsem si opravoval tak, že jsem žádal někoho z rodiny, aby to slovo často pronášel. V té práci mi byl velmi ochotně nápomocen jeden ryzák z nižšího služebnictva.

Když mluvím, vyslovuji nosem a hrdlem. Jejich řeč má ze všech evropských řečí, které znám, nejbližší k hornoněmčině, jenže je mnohem půvabnější a výraznější. Téměř totožné pozorování učinil císař Karel V., když pravil, že kdyby měl mluvit s koněm, mluvil by hornoněmecky.

Péče a dychtivost mého pána byla tak veliká, že mě vyučoval mnoho volných hodin. Byl přesvědčen (jak mi později řekl), že jsem jistě Jahu. A přece žasl nad mou učenlivostí, uhlazeností a čistotností, vlastnostmi to, které se naprosto přičítá těm zvířatům. Největší rozpaky mu působily mé šaty. Kolikrát hloubal, jsou-li součástí mého těla. Svlékal jsem je totiž vždycky, teprve až když rodina usnula, a oblékal si je, než ráno procitla. Pán dychtil zvědět, odkud přicházím a jak jsem nabyt těch zevnějších známek rozumu, které projevují ve všem počínání. Chtěl slyšet můj příběh z mých úst. Podle toho, jak jsem prospíval v učení a ve vyslovování jejich slov, doufal, že se to brzy doví. Abych si lépe pamatoval, převeď jsem si všechno, čemu jsem se naučil, v anglickou

abecedu a zapisoval si slova i s překladem. K tomu jsem se časem odhodlal i v přítomnosti svého pána. Dalo mi mnoho práce vysvětlit mu, co vlastně dělám. Ti obyvatelé nemají totiž ani ponětí o knihách a literatuře.

Za nějakých deset neděl rozuměl jsem již z valné části jeho otázkám a za tři měsíce jsem mu mohl obstojně odpovídat. Byl nesmírně zvědav, z které končiny pocházím a jak jsem se naučil napodobovat rozumného tvora. Je prý zjištěno, že Jahuové (jimž se naprosto podobám hlavou, rukama a obličejem, které jediné bylo vidět) přes jisté náznaky úskočnosti a přemocný sklon k nepleše jsou ze všech dobytčat nejneučitelnější. Odpověděl jsem, že jsem přijel přes moře ve velkém dutém plavidle z kmenů stromů, z daleké země, kde je mnoho takových, jako jsem já. Moji druhové že mě vysadili na břeh a potom mě zanechali, abych se staral sám o sebe. Jen s nemalými potížemi a s pomocí hojných posunků se mi podařilo, že mi porozuměl. Odvětil, že se rozhodně mýlím nebo že říkám něco, co není. (Nemají totiž ve své řeči slova, které by vyjadřovalo lhaní nebo faleš). Ví prý, že je nemožné, aby byla za mořem země nebo aby poháněl po vodě houf dobytčat dřevěnou loď, kam je jim libo. Je prý si jist, že žádný Hvajninim takovou loď jakživ neudělá a také by její řízení nesvěřil Jahuům.

Slovo Hvajninim znamená v jejich jazyce koně a původně znamenalo přírodní dokonalost. Řekl jsem pánovi, že se mi nedostává výrazů, ale že to brzy dohoním a doufám, že mu budu moci zakrátko vyprávět divy. Ráčil nařídit vlastní klisně, hřebečkovi i klisniče a domácím sluhům, aby mě při každé příležitosti poučovali, a sám se o to přičiňoval každý den dvě až tři hodiny. Často k nám docházeli rozliční urození koně a klisny z okolí, když se roznesla zpráva o zázračném Jahuovi, který umí mluvit jako Hvajninim, a jak se zdá, projevuje v slovech i činech jakési záblesky rozumu. Libovali si v rozmluvách se mnou. Dávali mi hojné otázky a já jsem jim odpovídal, jak jsem dovedl. S těmi výhodami jsem učinil takový pokrok, že jsem za pět měsíců od příjezdu rozuměl všemu, cokoli řekli, a obstojně se vyjadřoval.

Hvajninimové, kteří chodili k mému pánovi schválně na návštěvu, jen aby mě zhlédli a promluvili se mnou, ani nevěřili, že jsem pravý Jahu, protože mé tělo mělo jiný obal než u ostatních příslušníků mého druhu. Žasli, když pozorovali, že kromě na hlavě, na obličejí a na rukou nemám na kůži obvyklou srst. Jenom svému pánovi jsem to tajemství odhalil při nahodilé události, která se zběhla asi čtrnáct dní předtím.

Řekl jsem již čtenáři, že jsem se pokaždé navečer, když rodina ulehla, svlékal a přikrýval šaty. Jednou časně zrána se stalo, že pro mne pán poslal ryzáka, který byl jeho lokajem. Když přišel, spal jsem jako zabitý. Šaty mi na jedné straně sklouzly a košili jsem měl nad pasem. Procitl jsem šramotem, který způsobil, a pozoroval jsem, že vyřizuje vzkaz poněkud nesouvisle. Potom šel za mým pánem a s velkým zděšením mu zmateně oznámil, co viděl. Vzápětí jsem na to sám přišel. Jakmile jsem se oblékl a šel posloužit Jeho Blahorodí, otázal se mě, co prý znamená zpráva jeho sluhy, že nejsem týž ve spánku, jak se jevím jindy.

Skrýval jsem doposud tajemství svého obleku, abych se co nejvíce odlišil od toho prokletého plemene Jahuů. Nyní jsem poznal, že je to nadále marné. Uvažoval jsem ostatně, že se mi brzy prošoupají šaty i boty, které už stejně chátraly, a že se musí nahradit nějakým výrobkem z kůže Jahuů nebo jiných dobytčat. A tak vyjde celé tajemství najevo. Řekl jsem tedy svému pánovi, že v zemi, z níž pocházím, lidé jako já zahalují si tělo uměle upravenými žíněmi z jistých zvířat, jednak ze slušnosti, jednak na ochranu proti drsnosti počasí, ať už parného, či chladného. Co mne se týče, ráčí-li mi poručit, rázem ho o tom přesvědčím. Prosil jsem toliko za prominutí, když neodhalím ony části, jež nás naučila příroda zakrývat. Pán mi na to odpověděl, že mohu učinit, jak je mi libo. Rozepjal jsem nejprve kabát a svlékl si jej. Totéž jsem učinil s vestou. Zul jsem střevíce a punčochy a stáhl kalhoty. Košili jsem spustil k pasu a opásal se jí.

Pán pozoroval celé mé počínání s velkými známkami zvědavosti a podivu. Kousek po kousku uchopil mé šatstvo spěnací kostí a bedlivě si je prohlížel. Potom mě zlehka pohládl po těle a několikrát si mě obhlédl. Řekl, že musím býti Jahu – to prý je zřejmé. Velmi se však liším

od ostatních příslušníků svého druhu hebkostí a bělostí a hladkostí pleti, nedostatkem chlupů po těle, tvarem a krátkostí předních a zadních drápů a tím, že naschvál chodím ustavičně po zadních nohou. Více už netoužil vidět a dovolil mi, abych se znovu oblékl, neboť jsem se třásl zimou.

Dal jsem najevo nelibost nad tím, že mě znovu a znovu častuje názvem Jahua, toho odporného zvířete, k němuž mám čiré zášti a opovržení. Prosil jsem ho, aby o mně přestal používat toho slova a rovněž tak aby to zařídil v rodině a u přátel, kterým dovoluje, aby mě navštěvovali. Žádal jsem též, aby smělo být jen jemu známo tajemství, že mám na těle falešnou srst, aspoň pokud mi vydrží mé nynější šaty. Čeho si povšiml jeho lokaj ryzák, ať na rozkaz Jeho Blahorodí zatají.

Pán mi velmi milostivě vyhověl, a tak se mé tajemství uchovalo, dokud se mi neprošoupaly šaty. Musel jsem je všelijak důmyslně vyspravovat, o čemž bude ještě zmínka níže. Prozatím si přál, abych se co nejpilněji učil dále řeči, poněvadž prý žasne více nad mými jazykovými a rozumovými schopnostmi než nad mou tělesnou postavou, ať už zahalenou, či nezahalenou. Čeká prý, dodal, poněkud netrpělivě na divy, které jsem mu slíbil vyprávět.

Od té chvíle zdvojnásobil úsilí, s nímž mě vyučoval. Vodil mě do společnosti svých přátel a měl je k tomu, aby se mnou zacházeli uctivě, protože, jak jim v soukromí řekl, dobře mě tím naladí a budu zábavnější. Každého dne, kdy jsem mu byl k službám, nejenže mě pečlivě učil, ale dával mi také rozmanité otázky týkající se mne, a já jsem mu na ně podle svých sil odpovídal. Tím způsobem už o mně nabyl jakéhosi hrubého ponětí, třebaže velmi nedokonalého. Bylo by nudné vyprávět rozmanité stupně, po nichž jsem se dostával k pravidelnější rozmluvě. První, co jsem mu o sobě poněkud souvisleji a obšírněji pověděl, mělo tento smysl:

Jak už jsem se mu pokusil říci, přišel jsem ještě asi s padesáti jinými příslušníky svého druhu z velmi daleké země. Cestovali jsme po moři ve velkém dutém plavidle ze dřeva, větším, než je dům Jeho Blahorodí. Poslal jsem mu nejvhodnějšími výrazy loď a s pomocí rozpjatého kapesní-

ku jsem mu vysvětlil, jak ji pohání vítr vpřed. Když vypukl mezi námi svár, že mě vysadili na toto pobřeží. Kráčel jsem vpřed, nevěda kam, až mě on vysvobodil od pronásledování těch mrzkých Jahuů. Tázal se mě, kdo robí tu loď a jak je možné, že Hvajninimové mé vlasti dávají ji řídit dobytku? Má odpověď zněla, že si netroufám pokračovat ve svém vyprávění, dokud mi nedá čestné slovo, že se neurazí. Potom mu povím divy, které jsem mu tak často sliboval. Byl s tím srozuměn. I ujišťoval jsem ho dále, že tu loď zhotovují tvorové jako já, kteří jsou ve všech zemích, po nichž jsem cestoval, právě tak jako v mé zemi, jedinými vládnoucími, rozumovými tvory. Po svém příchodu že jsem právě tak žasl nad tím, že si Hvajninimové počínají jako rozumové bytosti, jako žasne on a jeho přátelé nad jakýmisi známkami rozumu u tvora, jehož ráčí nazývat Jahu. Přiznávám sice, že jsem Jahuům venkoncem podoben, ale jejich zvrhlou a surovou povahu si nedovedu vysvětlit. Privil jsem dále, že přivede-li mě někdy šťastný osud zpátky do rodné vlasti a budu vyprávět o svých cestách sem, jak jsem si umínil, každý bude přesvědčen, že říkám něco, co není, a že jsem si tu povídačku vymyslel. Při vší úctě k němu, k jeho rodině a přátelům a spoléhaje na slib, že se neurazí, soudím, že naši krajané budou mít stěží za pravděpodobné, že je někde na světě vůdcím tvorem Hvajninim a Jahu dobytčetem.

KAPITOLA 4

Hvajninimský pojem pravdy a klamu. Nelibost pánova nad spisovatelovou řečí. Spisovatel podává podrobnější zprávu o sobě a o příhodách z cesty.

Můj pán mě vyslechl s velkými známkami nelibosti ve tváři, protože pochybování a nevěření je v té zemi tak málo známo, že obyvatelé ani nevědí, jak se mají za takových okolností zachovat. A pamatuji se, že když v častých rozmluvách s mým pánem o povaze lidstva v jiných končinách světa přišla řeč na lhaní nebo nesprávné údaje, chápal jen s velkými potížemi, co tím myslím, třebaže měl jinak velebystrý úsudek. Usuzoval totiž takto: Užívání řeči je na to, abychom jeden druhému rozuměli a nabývali poučení o skutečnostech. Když tedy někdo řekne něco, co není, maří se tím ten cíl, protože nelze vlastně říci, že mu rozumím. A mám tak daleko k poučení, že naopak tonu ještě v něčem horším, než je nevědomost. Svádí mě totiž věřit, že je něco černé, když je to bílé, a krátké, když je to dlouhé. A to bylo celé jeho ponětí o schopnosti lhát, kterou lidští tvorové tak dokonale a tak obecně uplatňují.

Vraťme se od té odbočky. Když jsem trval na tom, že Jahuové jsou v mé vlasti jedinými vládnoucími tvory, což mému pánu naprosto nešlo na rozum, vyzvídal, jsou-li u nás Hvajninimové a čím se obírají. Řekl jsem, že jich máme hojně, v létě že se pasou na lukách a v zimě se živí ve staveních senem a ovsem. Jahujší sluhové je hřebelcují, splétají jim hřívu, čistí jim kopyta, krmí je a stelou jim. „Už tomu rozumím,“ řekl můj pán, „z toho, cos řekl, vysvítá nadmíru jasně, že ať si nalhávají Jahuové jakýkoliv rozumek, vašimi pány jsou Hvajninimové. Přál bych si upřímně, aby byli i naši Jahuové tak povolní.“ Prosil jsem Jeho Blahorodí, aby mi ráčil prominout, když nebudu pokračovat, protože jsem si naprosto jist, že mu bude vyprávění, na které čeká, nanejvýš nepříjemné. Ale on

mi důtklivě poručil, abych mu oznámil dobré i zlé. Já na to, že se mu stane po vůli. Přiznal jsem, že naši Hvajninimové, kterým říkáme koně, jsou našimi nejušlechtilejšími a nejspanilejšími tvory. Že vynikají silou a mrštností. Když náležejí urozeným lidem a sedlají se na cesty a dostihy nebo zapřahají do kočárů, zachází se s nimi velmi šetrně a opatrně tak dlouho, až ochoří nebo se schvátí na nohy. Potom se prodají a používá se jich na všemožnou dřinu, až zcepenějí. Pak se z nich stáhne kůže, a stojí-li za něco, prodá se, a jejich trup se dá sežrat psům a dravým ptákům. Koně obyčejného druhu nemívají takové štěstí. Chovají je sedláci a povozníci a jiní sprostí lidé, kteří je zapřahají do větší roboty a hůře je krmí. Vylíčil jsem co nejlépe způsob ježdění, tvar uzdy, sedla, ostruhy a biče, postroje a vozu, a nač jsou. Dodal jsem, že koním přibíjíme dole na nohy plíšky z jisté tuhé hmoty zvané železo, aby se jim neotloukala kopyta na kamenitých cestách, po nichž jezdíváme.

Po projevech velké nevole vyzvídal můj pán, jak si vůbec troufáme vylézt na Hvajninima. Je si jist, že by i nejslabší sluha z jeho domácnosti dovedl setřást nejsilnějšího Jahua nebo zamačkat to dobytče, kdyby si lehl a válel se po hřbetě. Odpověděl jsem, že naši koně jsou už od tří nebo čtyř let cvičeni k rozličným pracím, ke kterým je určíme. Ukáže-li se, že je některý nesnesitelně bujný, zaměstná se taháním. Dokud jsou mladí, že jsou za každou svévoli neúprosně bití. Že jsou citliví na odměny a tresty. Ale nechť Jeho Blahorodí uváží, že nemají ani špetky rozumu právě tak jako Jahuové u nich.

Hmoždil jsem se hodně s opisý, abych podal svému pánovi představu o tom, co jsem pověděl. Jejich řeč neoplývá totiž rozmanitostí slov, neboť mají méně potřeb a nárůživostí než my. Nelze však ani vyjádřit jeho šlechetné pohoršení nad naším surovým zacházením s hvajninimským plemenem. Je-li prý možné, že je nějaká země, kde jsou toliko Jahuové nadáni rozumem, pak tam musí Jahuové býti vládnoucím živočišstvem. Vždyť rozum zvítězí vždycky nad hrubou silou. Pokud jde o tvar našeho těla, zejména mého, zdálo se mu, že žádný stejně velký tvor není tak špatně uzpůsoben k používání onoho rozumu v obyčejných životních potřebách. Potom vyzvídal, podobají-li se moji krajané mně, nebo Ja-

huům jeho vlasti. Ujišťoval jsem ho, že jsem právě tak švarný jako kdokoliv z mých vrstevníků. Mladší lidé a ženské že jsou však mnohem hezčí a útlejší a ženy mívají plet' jako mléko. On na to, že se vskutku liším od ostatních Jahuů. Jsem mnohem čistotnější a ne tak zcela ohyzdný, ale pokud jde o skutečné výhody, zdálo se mu, že jsem na tom hůře. Mé drápy na předních i zadních nohou nejsou prý mi k ničemu. Mé přední nohy nemůže prý ani tak nazývat, neboť mě po nich nikdy nevidí chodit. Jsou prý příliš měkké, takže na zemi neobstojí. Mívám prý je obyčejně nepokryty a jejich pokrývka, kterou někdy nosím, není téhož tvaru ani tak silná jako na zadních nohou. Nemohu prý bezpečně chodit. Uklouzne-li mi jedna zadní noha, musím nutně upadnout. Potom mi začal vytýkat vady na ostatních částech těla, placatý obličej, vyčnělý nos, oči umístěné vpředu, takže nevidím na žádnou stranu, dokud neotočím hlavu. Nedovedu prý se krmit, leda když zdvihnu k ústům jednu přední nohu. Proto prý mám od přírody ty klouby, které tomu odpomáhají. Nevěděl, nač jsou ty rozmanité mezery a články na mých zadních nohou. Jsou prý příliš měkké, takže bez pokrývky z kůže jiných dobytčat neobstojí na drsném a ostrém kameni. Mé celé tělo potřebuje prý záštitu před horkem a zimou a tu záštitu prý musím každý den zdlouhavě a těžce oblékat a svlékat. A posléze prý pozoruje, že v jeho zemi má každý živoch od přirozenosti k Jahuům odpor. Slabší se jim vyhýbají a silnější je od sebe zahánějí. A tak i když máme dar rozumu, nechápe, jak lze odpomoci té přirozené nechuti, kterou k nám kdejaký tvor projevuje. A tudíž také nechápe, jak je můžeme zkrotit a učinit povolnými. Nebude prý už déle o této věci rokovat. Dychtí více slyšet o mém příběhu, o mé rodné zemi a rozmanitých činech a příbězích z mého života, než jsem k nim přišel.

Ujistil jsem ho, jak nesmírně dychtím uspokojit ho v každém směru. Velmi se však bojím, že nebudu moci jasně promluvit o rozmanitých věcech, o nichž nemůže mít Jeho Blahorodí ani ponětí, protože nevidím v jeho zemi nic, k čemu bych je připodobnil. Učiním však, seč budu, a vynasnažím se vyjadřovat přirovnáními. Prosím ho poníženě o přispění, když se mi nebude dostávat vhodných slov. To mi ráčil přislíbit.

Řekl jsem, že jsem se narodil z poctivých rodičů na ostrově zvaném Anglie, vzdáleném od jeho země tolik dní cesty, kolik by urazil nejsilnější sluha Jeho Blahorodí za roční oběh sluneční. Vyučil jsem se na lékaře, jehož zaměstnáním je léčit rány a pohmožděniný na těle utrpené ať už úrazem, nebo násilím. Mé vlasti vládne ženská osoba, které říkáme královna. Odešel jsem z vlasti za bohatstvím, z něhož bych po návratu uživil sebe i rodinu. Na poslední cestě jsem byl velitelem na lodi a velel nějakým padesáti Jahuům. Mnoho mi jich na moři pomřelo. Musel jsem je nahradit jinými, posbíranými z rozmanitých národů. Naše loď byla dvakrát v nebezpečí, že se potopí: nejprve za bouře a po druhé, když narazila na skálu. Tu utrousil můj pán poznámku a otázal se mě, jak jsem mohl přemluvit cizince z různých zemí, aby to se mnou zkusili po všech těch utrpených ztrátách a přestálých nebezpečnostech. Řekl jsem, že to byli nenapravitelní kumpáni, kteří museli uprchnout ze svého rodiště buď pro chudobu, nebo pro zločiny. Jedni byli přivedeni na mizinu procesy. Druzí všechno, co měli, propili a prokarbanili. Jiní uprchli pro zradu, mnozí pro vraždu, krádež, travičství, loupež, křivou přísahu, padělání listin, ražení falešných peněz, pro útěk od praporu nebo zběhnutí k nepříteli. Většinou unikli z vězení. Žádný z nich si netroufal vrátit se do vlasti, aby nebyl oběšen nebo nezahynul v žaláři hladu. A tak jim nezbývalo než hledat si obživu jinde.

Za té řeči mě ráčil můj pán několikrát přerušit. Sahal jsem k mnoha opisům, když jsem mu líčil povahu rozličných zločinů, pro něž musela většina našeho mužstva uprchnout z vlasti. Ta práce se protáhla na několikadenní rozmluvu, než byl s to, aby mi porozuměl. Nemohl a nemohl pochopit, jaký mají ty neřesti smysl a co k nim ponouká. Na objasněnou snažil jsem se mu vpravit jakési ponětí o touze po moci a bohatství, o hrozných následcích obžerství, prostopášnosti, zloby a závisti. Musel jsem to všechno objasňovat a líčit tak, že jsem uváděl příklady a vymýšlel příběhy. Otvíral nad tím oči úžasem a rozhořčením jako člověk, jehož obraznost zaujalo něco, co dosud ještě neviděl ani neslyšel. Moc, vláda, válka, právo, trest a tisíce jiných věcí nemělo v té řeči vůbec názvů, jimiž by se vyjádřily, takže svízlel vpravit mému pánovi pojem o tom, co chci

řící, byla skorem nepřekonatelná. Ale ježto měl znamenitou soudnost, zdokonalenou ještě hloubáním a hovorem, došel posléze k dostatečnému poznání, čeho je schopna lidská povaha v našich končinách. Chtěl, abych mu podal zevrubnou zprávu o pevnině, které říkáme Evropa, zejména pak o své vlasti.

KAPITOLA 5

**Spisovatel poučuje svého pána na jeho rozkaz o anglických poměrech. Příčiny válek mezi evropskými panovníky.
Spisovatel začíná vykládat anglickou ústavu.**

Necht' si čtenáři ráčí všimnout, že v následujícím výtahu z mnoha rozmluv, které jsem měl se svým pánem, je obsaženo shrnutí nejpodstatnějších věcí probíraných v různých dobách za více než dvě léta. Jak jsem se dále zdokonaloval v hvajninimské řeči, žádal si můj pán důkladnějšího poučení. Rozvinul jsem před ním podle svých sil celé evropské poměry. Pojednal jsem o obchodě i průmyslu, o umění i vědách. Odpovědi, které jsem mu dával na otázky, jak se mu při jednotlivých věcech vypořádaly, byly nevyčerpatelným podkladem hovoru. Podám zde jen jádro toho, co jsme probrali o mé vlasti, a uspořádám to co nejlépe bez ohledu na čas i jiné okolnosti, přidržuje se přesně pravdy. Mám jen jedinou starost, že budu stěží moci podat přesné důvody a výrazy svého pána, které mou nezpůsobí, jakož i překladem do naší barbarské angličtiny nutně utrpí.

Poslušen rozkazů Jeho Blahorodí, vyprávěl jsem mu o revoluci za prince Oranžského, o dlouhé válce s Francií, do níž se onen princ pustil a již obnovila jeho nástupkyně, nynější královna. Do té války jsou zapleteny největší mocnosti křesťanstva a dosud trvá. Na jeho žádost jsem vypočítal, že v jejím průběhu padl snad nějaký milion Jahuů. Do byto bylo možná sta nebo i více měst a pětkrát tolik lodí bylo spáleno nebo potopeno.

Tázel se mě, co bývá příčinou nebo pohnutkou k tomu, že se jedna země dá do války s druhou. Řekl jsem, že je jich bez počtu. Zmíním se toliko o několika nejhlavnějších. Někdy to bývá ctižádostivost panovníků, kteří si nikdy nemyslí, že mají dosti půdy a lidí, nad nimiž by vládli. Jindy zase úplatnost ministrů, kteří zapletou svého vládce do války, aby

potlačili nebo svedli jiným směrem hlasité stížnosti poddaných na jejich špatnou správu.

Různost názorů stála už životy mnoha milionů. Tak například, je-li pískání neřest, či ctnost, jaká je nejlepší barva na kabát, zdali černá, bílá, červená, nebo šedá, a má-li být kabát dlouhý, či krátký, úzký, či široký, čistý, či špinavý. A ještě mnoho jiného. A není zuřivějších a krvavějších a déle trvajících válek nad války způsobené růzností názorů, zvláště o věcech bezvýznamných.

Někdy vznikne mezi dvěma panovníky svár o to, který z nich má připravit třetího o jeho území, a přitom žádný z nich nepředstírá, že by na to měl právo. Někdy se jeden panovník znesváří s druhým ze strachu, aby se druhý nezensvářil s ním. Někdy se pouštíme do války, protože je nepřítel příliš silný, a jindy proto, že je příliš slabý. Někdy potřebují naši sousedé to, co máme my, anebo mají to, co my potřebujeme. A tak spolu bojujeme, až nám vezmou naše nebo nám dají své. Velmi ospravedlnitelný důvod k válce je vtrhnout do země, když je národ prořídlý hladem, pohubený morem anebo rozvrácený stranictvím. Je ospravedlnitelné dát se do války s naším nejbližším spojencem, když má pro nás příhodnou polohu nějaké jeho město nebo území, kterým se zaokrouhlí a doplní naše panství. Vyšle-li panovník vojenské sbory do státu, kde je chudý a nevzdělaný lid, smí jich podle zákona polovinu usmrtiti a ostatní zotročit, aby je tak zcivilizoval a odvedl od jejich barbarského způsobu života. Je to finta velmi královská, počestná a běžná, že když žádá jeden panovník druhého o pomoc, aby ho zabezpečil proti vpádu, pomocník zažene vetřelce a sám se zmocní říše, a panovníka, je-li muž přišel na pomoc, zabije, uvězní nebo zapudí. Pokrevní nebo manželský svazek bývá často důvodem k válce mezi panovníky, a čím je příbuzný bližší, tím větší chuť mívají k sváru. Chudé národy jsou hladové a bohaté národy jsou pyšné. A hlad a pýcha budou spolu vždycky na kordy. Z těch důvodů se vojenské řemeslo pokládá za nejpočestnější ze všech, protože voják je Jahu zjednaný na to, aby chladnokrevně pozabíjel co nejvíce příslušníků svého druhu, kteří mu vůbec neublížili.

V Evropě jsou též jacísi žebráčtí panovníci, kteří najímají svá vojska bohatším státům za určitý denní plat na každého muže. Tři čtvrtiny z něho si ponechávají sami a je to jejich nejvydatnější obživa. Takoví jsou v Německu a v jiných severoevropských končinách.

„Cos mi řekl,“ ozval se můj pán, „o válce, ukazuje věru nanejvýš podivuhodné účinky onoho rozumu, který si nalháváte. Ještě štěstí, že je ostuda větší než nebezpečí a že jste od přírody neschopni páchat mnoho neplechy. Vaše ústa leží zarovno s obličejem, a tak se ani nemůžete pořádně pokousat, leč se vzájemným svolením. Drápy na vašich předních a zadních nohou jsou tak krátké a choulostivé, že by jeden náš Jahu obrátil na útěk tucet vašich. A tak když přepočítávám množství těch, kdo padli v boji, nezbyvá než usoudit, žeš řekl něco, co není.“

Nemohl jsem nezavrtět hlavou a nepousmát se nad jeho nevědomostí. A ježto jsem nebyl neobeznámen s uměním válečným, popsal jsem mu děla, houfnice, muškety, karabiny, pistole, koule, prach, meče, bodáky, bitvy, obléhání, ústupy, útoky, podkopy, protipodkopy, bombardování a námořní bitvy; lodi potopené s tisícem mužstva; dvacet tisíc padlých na obou stranách; smrtelné stony, údy vyletující do povětří; dým, lomoz, zmatek, ušlapání koňmi; útěk, pronásledování, vítězství; pole posetá mrtvolami ponechanými napospas psům a vlkům a dravým ptákům; drancování, loupení, plenění, paličství a pustošení. A abych náležitě vyzdvihl udatnost svých drahých krajanů, ujišťoval jsem ho, že jsem viděl, jak při obléhání města vyhodili naráz sto nepřátel do povětří a právě tolik na lodi. A díval jsem se, jak mrtvá těla padala po kusech dolů z oblaků, a diváci z toho měli nemalé vyražení.

Chystal jsem se na další podrobnosti, a tu mi pán poručil, abych mlčel. Řekl, že kdo rozumí povaze Jahuů, ten snad lehce uvěří, že je u tak mrzkého živočicha možné, aby byl schopen všech skutků, jež jsem vyjmenoval, vyrovná-li se jeho síla a úskočnost jeho zlobě. Má řeč prý v něm ještě posílila odpor k celému tomu pokolení a pozoruje, že mu působí v hlavě zmatek, jaký dosud naprosto nepoznal. Když si jeho uši zvyknou na tak ohavná slova, zdá se mu, že je možná budou znenáhla přijímat s menším hnusem. Třebaže má tamní Jahuy v nenávisti, přece

prý jim nemá za zlé jejich protivné vlastnosti, právě tak jako nezazlívá gnnajhovi (dravému ptáku) ukrutnost nebo ostrému kameni, že mu rozrývá kopyto. Ale když může být tvor, který si nalhává rozum, schopen takových zvráceností, hrozí se, není-li snad zkáza té vlohy horší než sama zvířecnost. Myslí prý, že jsme místo rozumem nadáni toliko nějakou vlastností, která dovede jen posílit naše přirozené neřesti. Právě tak odraz ve zčeřeném proudu podává obraz mrzáckého těla nejen větší, nýbrž ještě znetvořenější.

Dodal, že o válce už slyšel jak v této, tak i v dřívějších rozmluvách až příliš mnoho. Jiná věc prý ho nyní poněkud mate. Jak jsem ho poučil, někteří z našeho mužstva odešli z vlasti proto, že je ožebračilo právo. Význam toho slova prý jsem již vysvětlil. Ale působí mu rozpaky, jak to, že právo, které je určeno k zachování každého člověka, může být někomu ke zkáze. Proto prý si přeje ještě dalšího vysvětlení o tom, čemu podle běžných zvyklostí v mé vlasti říkám právo a jeho vykonavatelé. Zdá se mu totiž, že příroda a rozum jsou dostatečnými vůdci pro rozumné živočichy, za něž se vydáváme, neboť nám ukazují, co činit a čeho se vystříhat.

Ujistil jsem Jeho Blahorodí, že právo je věda, kterou jsem mnoho nepěstoval, až na to, že jsem zbůhdarma zaměstnával obhájce pro křivdy, jež se mi staly, ale uspokojím ho, seč budu.

Řekl jsem, že je u nás společnost mužů vzdělávaných už od mládí v umění dokazovat slovy schválně znásobenými, že bílé je černé a černé je bílé, podle toho, jak se jim zaplatí. Této společnosti otročí všechen ostatní lid.

Tak například mému sousedu se zachce mé krávy. I zjedná si právníka, aby dokázal, že má ode mne krávu dostat. Musím si pak zjednat jiného, aby obhájil mé právo, neboť je proti všem právním řádům, aby směl člověk mluvit sám za sebe. Nuže, v tom případě jsem já, řádný majitel, v dvojí velké nevýhodě. Předně, ježto můj právník je už téměř od kolébky vycvičen v hájení lži, má-li najednou hájit spravedlnost, octne se naprosto mimo svůj živel. A protože je to dílo nepřirozené, dá se do něho vždycky s velkou neobratností, ne-li přímo se zlou vůlí.

Druhou nevýhodou je, že můj právník musí postupovat s velkou ostražitostí. Jinak mu soudcové udělí důtku a jeho spolubratři ho vyobcují jakožto člověka, který snižuje právníckou praxi. Mohu tudíž zachránit svou krávu dvojím způsobem. První je ten, že přeplatím dvojnásobným honorářem obhájce svého protivníka. Ten pak zradí svého klienta a nepřímo naznačí, že má právo na své straně. Druhý způsob je ten, že můj právník vypodobní mou věc ve světle co nejnespravedlivějším a připustí, že kráva patří mému protivníkovi. Provede-li se to obratně, jistě se tím získá přízeň u soudce.

Nuže, vězte, Blahorodí, že tito soudcové jsou lidé ustanovení na to, aby rozsuzovali všechny spory majetkové, jakož i hrdelní pře, a vybírají se z nejmazanějších právníků, kteří už zestárlí nebo zlenivěli. Protože byli odjakživa zaujati proti pravdě a právu, jsou nenapravitelně puzeni přát podvodu, krivopřísežnictví a násilí. Znal jsem některé, kteří raději nepřijali značný úplatek od strany, kde bylo právo, než aby celý stav poškodili nějakým jednáním, které se nehodí k jejich povaze nebo úřadu.

U těch právníků platí zásada, že co se stalo dříve, smí se stát po právu zase. Proto zaznamenávají zvláště pečlivě všechny dřívější rozsudky vynesené proti obecnému právu a veškerému rozumu lidstva. Uvádějí je pode jménem precedentů jako směrodatné na ospravedlnění nejničernějších nápadů. A soudcové se nikdy neopominou řídit podle nich.

V obhajovací řeči se bedlivě vystříhají pojednávat o podstatě věci. Zato zdůrazňují hlučně, nakvašeně a do omrzení vedlejší okolnosti. Tak třeba v případě, o němž jsem se již zmínil: nikdy se netáží na to, jaké právo nebo nárok má můj protivník na mou krávu, nýbrž je-li ta kráva hnědočervená, či černá. Má-li dlouhé, či krátké rohy. Je-li niva, na níž ji pasu, okrouhlá, či obdélná. Dojí-li se kráva doma, či venku. Jaké má choroby a podobně. Potom vezmou na potaz precedenty, odročí znovu při a za deset, dvacet nebo třicet let dojdou k rozhodnutí.

Třeba též podotknout, že ta společnost má vlastní hantýrku a hatmatilku, které žádný jiný smrtelník nerozumí. V ní jsou sepsána všechna jejich práva, která ještě pečlivěji rozmnožují. Tím nadobro zplichtili samo jádro pravdy a lži, práva a bezpráví. A tak se až za třicet let rozsoudí,

patří-li pole, které mám po předcích ze šesti pokolení, mně, či cizímu člověku vzdálenému tři sta mil.

Při vyšetřování osob obžalovaných ze zločinů proti státu uplatňuje se postup mnohem kratší a chvalitebnější. Soudce dá nejprve vyzvědět smýšlení těch, kdož jsou u vesla, načež může zločince lehce oběsit nebo osvobodit, přidržuje se přesně všech příslušných právních formalit.

Tu utrousil můj pán poznámku, řka, že je škoda, že tvorové obdaření takovými úžasnými duševními schopnostmi, jací jsou podle mého líčení ti právníci, nevedou se raději k tomu, aby byli jinými učiteli moudrosti a vědění. V odpovědi na to ujistil jsem Jeho Blahorodí, že ve všech záležitostech, které nepatří do jejich řemesla, jsou u nás pokolením nejnevzdělanějším a nejomezenějším, jakož i nejubožáctějším v prostém hovoru. Jsou úhlavními nepřáteli vší vědy a učenosti a právě tak jako ve vlastním oboru, tak jsou ochotni převracet naruby veškerý rozum lidstva i při každém jiném předmětu řeči.

KAPITOLA 6

Pokračování o anglických poměrech. Povaha prvního ministra na evropských dvorech.

Mému pánovi nešlo nijak na rozum, jaké pohnutky ponoukají asi to plémě právníků k tomu, že se tolik matou, znepokojují a trápí a že paktují bezpráví, jen aby škodili svým spolutvorům. Nechápal též, co tím myslím, když říkám, že to dělají za plat. Vylíčil jsem mu poté velmi lopotně účel peněz, hmoty, z níž se vyrábějí, a cenu kovů. Když nabude Jahu zásoby té vzácné hmoty, je s to koupit si všechno, čehokoliv se mu zachce: nejvybranější šaty, nejskvělejší dům, rozlehlé pozemky, nejdražší jídla a nápoje. To všechno dokážou pouhé peníze, a tak si naši Jahuové nikdy nemyslí, že jich mají dosti buď na vydávání, nebo ukládání – podle toho, jak je přirozený pud vede buďto k marnotratnosti, nebo k lakotě. Boháč užívá ovoce práce chud'asovy a chud'asů je proti boháčům tisíce na jednoho. Lidé žijí u nás z valné části nuzně a nádeniči za malý plat, aby hrstka mohla žít v hojnosti. V stejném smyslu jsem mluvil obšírně o těchto a ještě mnoha jiných zvlátnostech. Ale Jeho Blahorodí, můj pán, byl pořád bezradný. Vycházel totiž z předpokladu, že všichni tvorové mají nárok na podíl z plodin země. Proto na mně vyzvídál, co jsou ta drahá jídla a jak to, že jich vůbec někdo z nás potřebuje. Vypočítal jsem mu všechny druhy, které mě napadly, i s rozmanitými způsoby úprav, které jsou možné jen tak, že se do všech končin posílají koráby jednak pro lihoviny, jednak pro omáčky a nesčetné jiné vymoženosti. Ujistil jsem ho, že než se sežene snídaně nebo třeba jen šálek na snídani pro lepší Jahujku, objede se jistě třikrát kolem zeměkoule. Na to mi řekl, že je to jistojistě nuzná země, která nedovede opatřit potravu vlastním obyvatelům. Nejvíce žasl však nad tím, že tak rozlehlá území, jež jsem popsal, nemají naprosto pitnou vodu a že lidem nezbyvá než posílat pro nápoj za moře. Odpově-

děl jsem, že Anglie, má drahá otčina, poskytuje, jak se počítá, třikrát více potravy, než mohou její obyvatelé spotřebovat. Stejně tolik poskytuje lihovin vydestilovaných ze zrní nebo vylisovaných z ovoce jistých keřů, z nichž je znamenitý nápoj. Týž poměr že je i v jiných životních vymoženostech. Ale abychom ukojili své požitkářství, mužské obžerství a ženskou fintivost, odesíláme valnou část svého zboží do jiných zemí, odkud zase dovážíme pro vlastní potřebu věci vedoucí k chorobám, bláznovství a neřesti. Z toho nezbytně vyplývá, že hromada našich lidí je nucena hledat si obživu v žebrotě, lupičství, zlodějství, šejdířství, křivopřísežnictví, pochlebnictví, úplatkářství, penězokazectví, karbanu, lhaní, lísání, chvastounství, kortešování², pisálkovství, hvězdopravectví, travičství, v pobožnůstkářském kňourání a utrhačství a v podobných zaměstnáních. Každý ten výraz jsem musil velmi lopotně objasnit.

Víno se k nám nedováží z cizích zemí jako náhrada za nedostatek vody nebo jiných nápojů. Je to jakási lihovina, která nás rozjařuje tím, že nás zbavuje rozumu. Rozptyluje nám smutné myšlenky, plodí v mozku bujně výstřední představy, povzbuzuje naděje a zaplašuje obavy, přerušuje načas všechnu rozumovou práci a zbavuje nás užívání údů, až upadneme do hlubokého spánku. Třeba však doznat, že se probouzíme vždyc-ky s nevolností a sklíčeností a že užívání těch lihovin nám přináší plno chorob, které nám znepríjemňují a ukracují život.

Kromě toho se velká většina našich lidí živí tím, že shánějí životní potřeby a vymoženosti boháčům a sobě navzájem. Když jsem například doma a obléknu se, jak se sluší, nosím na těle dílo sta řemeslníků. Stavba a zařízení mého domu zaměstnává jich rovněž tolik a paráda mé ženy pětkrát tolik.

Rozmlouval jsem se svým pánem už dříve při jiné příležitosti o povaze vlády vůbec, a zejména o naší výtečné ústavě, kterou nám právem závidí a nad níž žasne celý svět. Náhodou jsem se tenkrát zmínil o ministroví. Poručil mi, abych ho poučil, jaký zvláštní druh Jahuů myslím tím názvem.

² Agitování, přesvědčování někoho za odměnu. *Pozn. red.*

Řekl jsem mu, že první neboli nejvyšší ministr, osoba to, kterou hodlám popsat, je tvor nadobro prostý radosti i žalu, lásky i nenávisti, soucitu i hněvu. Neuplatňuje aspoň jiné náruživosti kromě vášnivé touhy po majetku, moci a počtách. Slova užívá na všechno možné, jen ne na to, aby projevil své smýšlení. Neřekne nikdy pravdu, pravdu s úmyslem, aby ji člověk pokládal za lež, a lež schválně, aby ji člověk pokládal za pravdu. Ty, o nichž mluví za zády nejhůře, čeká nejspíše povýšení. Kdykoliv začne člověka před jinými nebo před ním samým chválit, od toho dne je po něm veta. Nejhorší známkou je dostat slib, zvláště je-li dotvrzen přísahou. Potom každý, kdo je moudrý, odejde a vzdá se všech nadějí.

Člověk se může vyšvihnout na nejvyššího ministra dvojím způsobem: předně když zradí svého předchůdce nebo mu podrazí nohy, za druhé prudkým horlením na zkaženost dvora ve veřejných shromážděních. Ale moudrý panovník si raději vybere do služby ty, kdož používají druhého způsobu. Takoví přemrštění horlivci se ukážou vždycky nejposlušnějšími a nejochotnějšími nástroji vůle a náruživosti svého pána. Poněvadž tito ministři volně nakládají se všemi úřady, udržují se u moci tím, že podplácejí většinu v senátě nebo v nejvyšší radě. Posléze prostředkem zvaným omilostnění (jehož povahu jsem mu vylíčil) pojistí se proti dodatečnému vyúčtování a odejdou z veřejnosti na odpočinek, obtížení kořistí z celého národa.

Palác nejvyššího ministra je učilištěm, na němž se vychovávají jiní v jeho řemesle. Panoši, lokajové a vrátní napodobují svého pána a tak se sami stávají ministry ve svém oboru a učí se vynikat třemi nejhlavnějšími vlastnostmi: nestoudností, prolhaností a úplatností. Mají rovněž svůj podřízený dvůr a někdy se dostanou svou šikovností a neostyšností po rozmanitých stupních tak daleko, že se stanou pánovými nástupci.

Nejvyššího ministra obyčejně ovládá nějaká zpustlá stvůra nebo oblíbený lokaj. To jsou trychtýře, jimiž plynou všechny pocty. Koneckonců lze o nich říci, že jsou vlastními vladaři království.

Když pán jednoho dne v hovoru zaslechl zmínku o šlechtě mé vlasti, ráčil mi vyseknout poklonu, k níž jsem se nemohl po zásluze hlásit. Je prý přesvědčen, že jsem se jistě narodil z nějaké šlechtické rodiny. Vy-

nikám totiž postavou, barvou i čistotností nad všechny Jahuy v jeho státě, třebaže se mi zřejmě nedostává síly a mrštnosti. To zas nutno přičíst na vrub mému způsobu života, odlišnému od způsobu těch ostatních hovad. Jsem prý kromě toho nadán nejen schopností řeči, nýbrž do jisté míry i jakýmsi zakrnělým rozumem, takže jsem u jeho známých pokládán za div.

Upozornil mě, že u Hvajninimů nebývá šemík⁸, ryzák a sivák přesně téže postavy jako hnědouš, jablečňák a vraník. Také se nerodí se stejným duševním nadáním nebo schopností zvelebit je. Proto setrvávají vždycky v služebním postavení a nikdy se nesnaží povznést nad svůj rod; to by se v té zemi pokládalo za obludné a nepřirozené.

Vyjádřil jsem Jeho Blahorodí nejponíženější díky za to, že o mně ráčí míti tak dobré mínění. A hned jsem ho ujistil, že pocházím z nižší vrstvy. Narodil jsem se z prostých, poctivých rodičů, kteří mi mohli dát právě jen obstojné vzdělání. Šlechta je u nás něco naprosto jiného, než si on představuje. Naši mladí šlechtici se už od dětství vychovávají v zahálce a přepychu. Jakmile jim to dovolí léta, promrhají svou sílu a pochytnou šeredné choroby. Když jsou pak skoro v koncích s majetkem, ožení se jenom pro peníze s nějakou odpornou a nezdravou ženskou ze sprostého rodu, již mají v nenávisti a opovržení. Děti takových manželství bývají zpravidla krtičnaté, křivičné a zmrzačené. Proto vydrží rodina zřídka přes tři pokolení. Slabé, neduživé tělo, vyzáblý obličej a zažloutlá pleť jsou pravými známkami ušlechtilé krve. Ruku v ruce s tělesnými nedostatky šlechticů jdou i nedostatky duševní, které jsou směsicí zádumčivosti, tuposti, nevědomosti, vrtošivosti, smyslnosti a pýchy.

Žádný zákon nelze zavést, odvolat nebo změnit bez souhlasu tohoto vznešeného sboru. On rozhoduje bez odvolání o všech našich statcích.

⁸ Kůň, v jehož srsti převládá bílá barva. *Pozn. red.*

KAPITOLA 7

Spisovatelova velká láska k otčině. Poznámky pánovy o anglické ústavě a státní správě, jak je vylíčil spisovatel, s obdobnými případy a srovnáními. Pánovy poznámky o lidské povaze.

Čtenář je snad nakloněn divit se tomu, jak jsem se mohl tolik přemoci a vypodobnit tak nepokrytě své vlastní plémě smrtelníkům, kteří jsou beztoho až příliš ochotni mít co nejšpatnější mínění o lidském pokolení podle naprosté shody mezi námi a Jahuy. Musím se však bez obalu přiznat, že srovnání přčetných ctností těch výtečných čtvernožců s lidskými zvrhlostmi otevřelo mi oči a rozšířilo můj duševní obzor. Začal jsem se na lidské skutky a náruživost dívat v docela jiném světle a myslet si, že nestojí za to, šetřit cti svého rodu. To mi bylo ostatně nemožné u osoby s tak bystrým úsudkem, jako byl můj pán. Denně mě přesvědčoval o tisícerých mých chybách, o nichž jsem neměl dříve ani potuchy a jež by se u nás nepokládaly ani za lidské slabůstky. Po jeho příkladu jsem si totiž osvojil naprostý odpor ke lži a přetvářce. A pravda se mi jevila tak rozkošnou, že jsem si umínil obětovat jí všechno.

Budu k čtenáři upřímný a přiznám se, že jsem měl ještě jednu silnější pohnutku, abych vylíčil věci tak nezaobaleně. Nebyl jsem ještě ani rok v té zemi, a už jsem pojal k obyvatelům velikou lásku a úctu. Byl jsem pevně odhodlán nevrátit se už nikdy k lidskému pokolení. Chtěl jsem strávit zbytek života rozjímáním a pěstováním všelikých ctností mezi těmi podivuhodnými Hvajninimy, kde nebudu mít příkladu ani popudu k neřesti. Ale osud, můj ustavičný nepřítel, určil, že se mi nedostalo onoho velikého štěstí. Utěšuje mě nyní trochu pomyšlení, že ve vyprávění o svých krajanech zmírnil jsem jejich chyby, jak jsem si jen před tak přísným vyslýcháním troufal, a každý oddíl podal co nejpříznivěji, pokud

to věc dovolila. Neboť je někdo na světě, kdo by nebyl ovládán stranicostí a zaujetím k své domovině?

Vyložil jsem jádro rozmanitých rozmluv, jež jsem měl se svým pánem za valnou část doby, co jsem měl čest býti v jeho službách. Pro stručnost jsem ovšem vypustil mnohem více, než je zde zaznamenáno.

Když jsem mu odpověděl na všechny otázky a dosyta ukojil jeho zvědavost, jednou časně zrána pro mne vzkázal. Poručil mi usednout opodál (tu čest mi dosud nikdy neprokázal) a řekl, že přemýšlel velmi vážně o celém mém vyprávění, pokud se týká mne i mé vlasti. Pokládá nás za jakési živočichy, jimž se dostalo, ač nemůže uhádnout jakou náhodou, jakési špetičky rozumu. Jenže jej vynakládáme jenom na to, abychom s jeho pomocí ještě zhoršili své přirozené zvrhlosti a osvojili si jiné, které nám příroda nedala. Připravujeme se o těch několik málo schopností, jež nám uštědřila, rozmnožili jsme zdárně své přirozené potřeby a celý život marně usilujeme ukojit je svými vynálezy. Já sám prý nemám síly ani hbitosti obyčejného Jahua. Chodím nejistě na zadních nohou. Vymyslil jsem si přístroj na to, aby mé drápy byly nepotřebné a bezbranné, a na odstraňování chlupů z brady, které jsou na ochranu před sluncem a nepohodou. Posléze nemohu rychle utíkat ani šplhat po stromech jako moji spolubratři (jak jim říkal), tamní Jahuové. Naše soustava vlády a zákona pochází prý zřejmě z našich hrubých nedostatků rozumu, a tudíž i ctnosti. Vždyť stačí pouhý rozum, aby se jím rozumný tvor řídil. Nemáme tedy práva dovolávat se toho titulu už jen podle zprávy, kterou jsem mu o našich lidech podal. Pozoruje ovšem jasně, že chtěje jim nadržovat, mnoho podrobností jsem zatajil nebo řekl něco, co není.

V tom názoru se ještě utvrdil. Všiml si, že se každým rysem těla shodují s jinými Jahuy kromě nedostatků, pokud jde o sílu, rychlost a čilost, krátké drápy a několik jiných zvláštností, s nimiž nemá příroda co dělat. Právě tak úzkou podobnost prý shledává i v našich duševních vlastnostech, jak je poznal z vylíčení našeho života, mravů a skutků. Je prý známo, že se Jahuové mezi sebou nenávidí více než kterýkoliv zvířecí druh. Za důvod se obyčejně uvádí jejich ošklivé vzezření, které

napořád vidí u ostatních, nikoliv však u sebe. Skoro se mu zdálo, že od nás není nemoudré zakrývat tělo a tím vynálezem zahalovat před sebou navzájem vlastní ohyzdnost, která by byla jinak stěží snesitelná. Ale nyní prý poznává, že se mýlil a že rozmíšky těch zvířat v jeho zemi pocházejí z týchž příčin jako naše, jak jsem je vylíčil. Předhodí-li se pěti Jahuům potrava, jež by stačila padesáti, místo aby pokojně jedli, popadnou se za uši a každý usiluje zmocnit se jí sám. Proto také pokud žerou venku, stává u nich čeledín, a ti, kteří se zavírají doma, jsou uvázáni kus od sebe. Pojde-li kráva sešlostí nebo úrazem, než ji Hvajninim uklidí pro své Jahuy, vrhnou se na ni v houfech sousední Jahuové. Potom se rozpoutá bitva, jakou jsem vylíčil, a obě strany utrží hrozné jizvy od drápů. Ale jen zřídka se dovedou pozabíjet, protože nemají ony vhodné smrtící nástroje, jaké jsme vynalezli my. Jindy se zas strhnou bez jakékoliv příčiny podobné bitky mezi Jahuy u rozličných sousedů. Jahuové z jednoho okresu číhají na kdejakou příležitost, aby přepadli Jahuy z vedlejšího okresu, dříve než se oni připraví. Když však poznají, že jim sklaplo, vrátí se domů, a poněvadž nemají nepřátel, pouštějí se do války občanské, jak já tomu říkám.

Na některých polích v jeho zemi bývají prý všelijaké lesklé a pestré kameny, které mají Jahuové vášnivě rádi. Když jsou ty kameny zčásti zaryty do země, což se někdy stává, hrabou celé dni drápy, až je dostanou, a pak je odnášejí a hromadí ve svých boudách. Přitom se však stále ostražitěji ohlížejí, aby jim druhové nepřišli na jejich poklady. Můj pán řekl, že příčinu té nepřirozené choutky nemohl vůbec vypátrat ani zjistit, že by některému Jahuovi prospívala. Nyní má za to, že snad pochází z téhož principu lakoty, již jsem připsal na vrub lidstvu. Jednou prý tajně odstranil jen tak na zkoušku hromadu těch kamenů z místa, kde si je jeden Jahu zahrabal. Sotva ten mrzký živočich pohřešil svůj poklad, hlasitým nářkem přilákal na to místo celé stádo. Kňučel tam žalostně a pokousal a podrápal ostatní. Scházel a nejedl, nespál a nepracoval. I nařídil pán čeledínovi, aby dopravil kameny zase tajně do doupěte a ukryl je jako dříve. Když na ně Jahu přišel, rázem nabyl zase bujarosti

a dobré nálady, ale z opatrnosti je odstranil do lepší skrýše a od té doby je z něho velmi ochotné hovado.

Dále mě můj pán ujišťoval (to jsem ostatně zpozoroval sám), že na polích, kde je hojně těch lesklých kamenů, svádějí se nejzuřivější a nejčastější bitvy. Zavádávají k nim podnět ustavičné vpády okolních Jahuů.

Je prý zvykem, že když dva Jahuové objeví na poli takový kámen a hádají se, komu má připadnout, třetí využije té vhodné příležitosti a odnese jim ho pryč. Můj pán mermomocí dovozoval, že je v tom jakási podobnost s našimi soudními spory. Domníval jsem se, že nám jen prospěje, když ho nevyvedu z klamu. To rozsouzení bylo totiž mnohem spravedlivější než mnohé naše soudní nálezy. Žalobce a obžalovaný pozbývají tam totiž toliko kamene, o němž se hádají, kdežto naše soudy, soudící po právu a slušnosti, nepustí věc, dokud ještě něco oběma zbývá.

Pán pokračoval ve výkladu a řekl, že u těch Jahuů není nic hnusnějšího nad jejich nevybíravou chuť žráti všechno, co se jim naskytne, ať už byliny, kořínky, bobule, shnilé maso zvířat, nebo všechno dohromady. Zvláštností jejich povahy jest, že to, co mohou někde daleko uloupit nebo ukrást, mají raději než mnohem lepší domácí potravu. Vydrží-li jim kořist, jedí, až by pukli. Proti tomu mají od přírody určený jistý kořínek, který je venkoncem pročistí.

Kromě toho je ještě jiný velmi šťavnatý kořínek, jenže poněkud vzácný a těžko nalezitelný, a po něm se Jahuové horlivě pídí a s rozkoší jej cucají. Vyvolává u nich tytéž účinky jako u nás víno. Někdy se po něm objímají a jindy rvou. Vyjí a šklebí se a tlachají a vrávorají a škobrtají, až usnou v blátě.

Všiml jsem si vskutku, že z tamních živočichů jedině Jahuové trpí chorobami. Těch chorob je však mnohem méně, než mají u nás koně, a nedostávají se ze špatného zacházení, nýbrž z neřádnosti a hltavosti toho sprostého dobytka. Jejich řeč má jeden společný název pro ty nemoci, vypůjčený ze jména toho hovada. Zní Hnea Jahu neboli neduh jahujský.

Co se týče vzdělanosti, vlády, umění, řemesel a podobných, přiznal se můj pán, že nalézá jen nepatrnou nebo žádnou podobnost mezi Jahuy

oné země a naší. Všímal prý si jen toho, v čem jsme si povahou rovni. Slyšel prý arci od některých zvědavých Hvajninimů zmínku o tom, že bývá ve stádech jakýsi vládnoucí Jahu (jako u nás v oboře vůdčí neboli přední jelen), který mívá vždycky mrzáčtější tělo a zlomyslnější povahu než všichni ostatní. Ten vůdce prý si vybírá oblíbence, který se mu ve všem podobá. Občas ho odměňuje kusem oslího masa. Celé stádo mívá toho oblíbence v nenávisti, a proto se on raději drží stále poblíže svého vůdce. Setrvává v úřadě tak dlouho, až se najde někdo horší. Jakmile je propuštěn, přijde jeho nástupce v čele všech Jahuů z toho okresu, mladých i starých, a jako jeden muž ho poházejí kalem od hlavy až k patě. Pokud to lze vztahovat na naše dvory a oblíbence a ministry, to prý necht' rozhodnu sám.

Netroufal jsem si odmítnout tuto zlomyslnou insinuaci², která snižovala lidský rozum pod úroveň bystrosti obyčejného ohaře, který je tak chytrý, že rozezná a sleduje štěkot nejzdatnějšího psa ve smečce, a nikdy se nezmylí.

Velmi se můj pán divil tomu, že mají Jahuové takový sklon k neřádu a špíně, zatímco se u všech ostatních živočichů jeví vrozená láska k čistotě. Snadno bych byl mohl obhájit lidský rod z obvinění, že v této věci nemá sobě rovného, kdyby jen byli bývali v té zemi nějakí vepři (naštěstí tam nebyli). Jsou to ovšem půvabnější čtvernožci než Jahuové. Ale jak se ve vši poníženosti domnívám, přece jen si nemohu troufat tvrdit, že by byli čistotnější. Bylo by to muselo přiznat i Jeho Blahorodí, můj koňský pán, kdyby byl někdy viděl, jak špinavě žerou a jak se válejí a přespávají v blátě.

Pán se zmínil ještě o jiné jahujské vlastnosti. Jeho čeledíni ji pozorovali u různých Jahuů a jemu byla naprosto nevysvětlitelná. Někdy prý třeba vypasený mladý Jahu zničehonic zaleze do kouta, lehne, vyje a sténá, odkopává všechny, kdož se mu přiblíží, a nechce potravu ani vodu. Sluhové prý si nedovedou představit, co mu asi chybí. Přišli jen na jediný lék: zapráhnout ho do těžké práce, načež se rázem zase vzpamatuje. Na

² Bezdůvodné nařčení, pomluva. Pozn. red.

to jsem ani nedutal ze stranickosti k vlastnímu pokolení. Jasně jsem v tom shledával neklamné zárodky zádumčivosti, která přepadá toliko lenochy, požitkáře a boháče. Kdyby se tak museli podvolit téže životosprávě, ručil bych za vyléčení.

KAPITOLA 8

Spisovatel vypráví o některých zvláštnostech Jahuů. Veliké ctnosti Hvajninimů. Jak vychovávají a cvičí svou mládež. Jejich valný sněm.

Lidské povaze jsem už dávno porozuměl, a to mnohem lépe, než jí kdy mohl porozumět můj pán. Mohl jsem tedy lehce vztahovat jeho popis Jahuů na sebe a své krajany. Domníval jsem se též, že vlastním pozorováním dojdou ještě k dalším objevům. Proto jsem ho často žádal o dovolení, abych směl chodit mezi stáda okolních Jahuů. Vždycky milostivě svolil, ježto byl naprosto přesvědčen, že ze samého záští, které mám k těm hovadům, nedám se jimi zkazit. Jeho Blahorodí pokaždé kázalo jednomu čeledínovi, velmi řádnému a dobráckému silnému ryzákovi, aby mě hlídal. Bez jeho ochrany jsem si na takové dobrodružství netroufal. Pověděl jsem už čtenáři, jak silně mě obtěžovala ta odporná zvířata při mém příjezdu. Později bych jim byl třikrát nebo čtyřikrát málem padl do spárů, když jsem se kousek zatoulal bez tesáku. Jak se právem domnívám, měli jakési tušení, že patřím k jejich druhu. Sám jsem k tomu přispíval tím, že jsem si vyhrnoval rukávy a ukazoval před nimi holé paže a prsa, když byl můj ochránce u mne. Tehdy se ke mně přibližovali tak blízko, jak si jen troufali, a napodobovali mé počínání po způsobu opic, vždycky však projevovali velké záští. Právě tak pronásledují divoké kavky krotkou kavku v čepičce a punčochách, když se náhodou dostane mezi ně.

Už od útlého mládí jsou nesmírně mrštní. Jednou jsem přece jen chytil tříletého Jahua a snažil se ho všemožným laskáním uklidnit. Ale ten spratek začal tak zuřivě ječet a škrábat a kousat, že jsem ho musel pustit. A byl nejvyšší čas. Na ten rámus přišel na nás celý houf starých. Ale když uviděli, že je mládě už zatím v bezpečí (vzalo totiž do zaječích)

a můj ryzák u mne, netroufali si k nám. Zápach toho zvířátka připomínal zpola kolčavu a zpola lišku, jenže byl mnohem protivnější.

Pokud jsem mohl zjistit, jsou Jahuové zřejmě ze všech tvorů nejneúčenlivější. Nikdy se nezmohou na více než na tahání nebo nošení břemen. Domnívám se, že ten nedostatek pochází hlavně z jejich paličatosti a jankovitosti. Jsou totiž prohnaní, zlomyslní, úskoční a pomstychtiví. Jsou silní a troufalí, jenže zbabělého ducha, a tudíž nestoudní, ničemní a ukrutní.

Hvajninimové chovají Jahuy, které právě potřebují, v chýších neda-leko od domu. Ostatní posílají na pole, kde si vyhrabují kořínky, žerou rozličné byliny a slídí po zdechlinách. Občas si také chytanou lasici nebo luhimuhy (jakési divoké krysy) a hltavě je požírají. Příroda je naučila vyhrabávat drápy na úbočí svahu hluboké jámy, do nichž uléhají. Větší jsou jen doupata Jahujek; stačí pojmout dvě nebo tři mlád'ata.

Už od útlého mládí plavou jako žáby a vydrží dlouho pod vodou a rádi chytají ryby. Ty pak nosí Jahujky domů mladým.

Žil jsem v té zemi plná tři léta. Čtenář se myslím naděje, že mu jako jiní cestovatelé povím něco o mravech a zvycích jejích obyvatel, které jsem hlavně studoval.

Ti ušlechtilí Hvajninimové jsou už od přírody obdařeni obecným sklonem ke všem ctnostem a nemají ani potuchy o tom, co je zlo u rozumného tvora. Nejvyšší zásadou je jim pěstovat rozum a dát se jím úplně ovládat. Rozum jim není ničím pochybným jako u nás, kde se lze hladce přít pro i proti. Vždyť rozum člověka rázem přesvědčuje. To je samozřejmě všude tam, kde není zmaten, zakalen nebo poskvřen náruživostí a sobectvím. Pamatuji se, jak těžce jsem vysvětloval svému pánovi, co znamená názor a jak může být něco sporné. Namítal, že rozum nás učí tvrdit nebo popírat jenom tehdy, když máme jistotu. A nemáme-li o něčem povědomost, není možné ani to, ani ono. A tak jsou polemiky, disputace, hádky a stání na svém při nesprávných nebo sporných návěštích zlem u Hvajninimů neznámým. Podobně když jsem mu vysvětloval naše rozmanité přírodovědecké soustavy, smál se tomu, že se tvor nalhávající si rozum oceňuje podle vědomostí, jež má

o domněnkách jiných lidí, a to ještě u věcí, kde nejsou ty vědomosti k ničemu, i když jsou jisté. V tom se naprosto shodoval s výroky Sokratovými, jak je tlumočí Platon. Uvádím to jako nejvyšší poctu, kterou lze vzdát tomuto knížeti filozofů. Uvažoval jsem už často o tom, jakou spoušť by natopila ta nauka v evropských knihovnách. A kolik cestíček k slávě by se uzavřelo světu učenců.

Dvě přední ctnosti Hvajninimů jsou přátelství a blahovůle. Neomezují se jen na jednotlivce, jsou u celého plemene obecné. K cizinci z nejvzdálenější končiny se chovají jako k nejbližšímu sousedu, a ať přijde kamkoliv, cítí se jako doma. Potrpí si na slušnost a zdvořilost, ale obřadnost naprosto neznají. Nelnou s přílišnou láskou k svým hříbatům. Pečlivost, s níž je vychovávají, pramení venkonce z příkazů rozumu. Všiml jsem si, že můj pán projevoval stejnou přichylnost k potomstvu sousedovu jako k svému. Nedají si vymluvit, že je příroda učí milovat celé plémě a toliko rozum že vyznačuje osobnosti, u nichž je vyšší stupeň ctnosti.

Hvajninimští manželé žijí spolu v stejném přátelství a blahovůli, jakou mají ke všem ostatním příslušníkům svého druhu, s nimiž přijdou do styku; bez žárlivosti, přílišné něhy, hádek i nespokojenosti.

Mládež obojího pohlaví vychovávají obdivuhodným způsobem a stálo by věru za to, abychom je v tom následovali. Až do osmnácti let nesmí mládež kromě jistých dnů okusit ani zrnka ovsu a rovněž mléka jen velmi zřídka. V létě se pasou ráno dvě hodiny a večer také tak dlouho; to ostatně dodržují i jejich rodiče.

Střídmost, přičinlivost, pohyb a čistota se ukládá stejně přísně za úkol mládeži obojího pohlaví. Můj pán pokládal za ohavnost, že kromě několika málo věcí z domácího hospodářství poskytujeme ženským jinačí vzdělání než mužským. Tím, jak správně podotkl, jedna polovina našich domorodců nehodí se k ničemu jinému, než aby přiváděla na svět děti. A že svěřujeme své děti takovým neužitečným tvorům, je prý ještě větší známkou zvířecí tuposti.

Hvajninimové pěstují u mládeže sílu, rychlost a otužilost. Učí ji běhat o závod strmě z kopce do kopce po hrubé kamenité půdě. Když se zapotí, kážou jim skočit střemhlav do rybníka nebo do řeky. Čtyřikrát za rok se

schází mládež z určitého kraje, aby ukázala své pokroky v běhu a skoku a v jiných projevech síly a hbitosti. Vítěz je odměněn písní složenou na jeho počest. O těch slavnostech vyženou čeledíni na pole stádo Jahuů s nákladem sena, ovsa a mléka na hostinu Hvajninimů. Potom zaženou ten dobytek zase hned zpátky, aby nekazil shromážděným chuť.

Každý čtvrtý rok se za jarní rovnodennosti koná sněm zástupců celého národa; schází se na planině asi dvacet mil od našeho domu a trvá pět nebo šest dní. Přetřásají tam stav a poměry jednotlivých krajů, mají-li hojně, či málo ovsa a sena a krav a Jahuů. A ukáže-li se nějaký nedostatek (což bývá zřídka), uhradí jej berní, o které se jednomyslně dohodnou.

KAPITOLA 9

Veliká rozprava na valném shromáždění Hvajninimů, na čem se usnesli. Hvajninimská vzdělanost. Jejich stavby. Jak pohřbívají. Kus o jejich řeči.

Jedno takové valné shromáždění se konalo za mé doby asi tři měsíce před mým odjezdem. Pán na ně šel jakožto zástupce kraje. Na tom sněmu se dali opět do staré rozpravy, vlastně jediné, k níž v té zemi vůbec kdy došlo. Pán mi o ní podal po návratu dost podrobnou zprávu.

Na přetřes byla dána otázka, mají-li se Jahuové vyhladit z povrchu zemského. Zástupce strany, která byla pro, vytasil se s rozličnými mocnými a pádnými důvody a dovozoval, že Jahuové jsou nejenom nejšpinavější, nejodpornější a nejohyzdnější tvorové, jež příroda zplodila, nýbrž též nejvzpornější a nejnezvládnutelnější, nejničemnější a nejzavilejší. Vycucávají prý potají hvajninimským kravám vemena, zabíjejí a žerou Hvajninimům kočky. Nehlídí-li se ustavičně, šlapou jim po ovsu a trávě a páchají ještě tisíce jiných nezbedností. Upozornil na všeobecně rozšířené podání, podle něhož Jahuové nebyli v té zemi odjakživa. Před mnoha věky objevila prý se na horách dvě taková dobytčata. Není vůbec známo, zrodila-li se slunečním žářem ze zatuchlého bláta a bahna, nebo z mořského kalu a pěny. Ti Jahuové se rozplemenili a zakrátko vzrostlo jejich potomstvo tak, že zaplavilo a zaneřádilo celý stát. Aby se toho zla zbavili, uspořádali na ně Hvajninimové všeobecnou štvanici a posléze obklíčili celé stádo. Starší vyhubili a každý Hvajninim pak choval v boudě dvě mlád'ata. Tak je ochočili, pokud je tvor od přírody tak dravý vůbec schopen ochočení. Brali je na tahání a zapřahali je do vozu. Na tom podání prý je zřejmě hodně pravdy. Ti tvorové nemohou být Ylhniamši (neboli praobyvatelé země), soudíc podle záští, jež k nim mají Hvajninimové právě tak jako všichni ostatní živočichové. Pro svou špatnou pova-

hu si ho sice zaslouží, ale kdyby byli skutečně praobyvateli, nebylo by se to záští nikdy tak vystupňovalo, jinak prý by už byli dávno vyhubeni. Tím, že si obyvatelé oblíbili služby Jahuů, zanedbali prý neprozřetelně chov oslů. To jsou přece docela hezká zvířata, snadno se chovají, jsou krotčí a pořádnější, dosti silná na práci, i když se nevyrovnaí ostatním tělesnou hbitostí, a nepáchnou nelibě. Jejich hýkání není sice příjemné, ale je mnohem lepší než strašlivé vytí Jahuů.

Také jiní projeвили stejný názor. Nakonec se dohodli, že znenáhla sprovedí ze světa celé plémě Jahuů. A že vybídnu všechny Hvajninimy, aby si zařídili chov oslů. Je to dobytek v každém směru mnohem vzácnější, a má nadto tu výhodu, že se hodí k práci už od pěti let, kdežto Jahuové až od jedenácti.

Tot' vše, co mi tehdy pán uznal za vhodné říci o tom, co se zběhlo na tom velkém sněmu. Ráčil mi však zatajit jednu okolnost, která se týkala přímo mne. Její neblahý účinek jsem brzy ucítil, jak se čtenář doví na jiném místě. Od ní odvozují všechna další neštěstí ve svém životě.

Hvajninimové nemají písmena, a tak jejich vědomosti pocházejí vesměs z podání. Ale protože se u národa tak sjednoceného, už od přirozenosti nakloněného ke ctnostem, úplně řízeného rozumem a odloučeného ode všeho styku s jinými státy zběhne jen málo význačnějších událostí, ten zlomek dějin se lehce uchová, aniž si tím příliš zatěžují paměť. Podotkl jsem již, že netrpí chorobami, a lékaře tedy vůbec nepotřebují. Mají však znamenité léky složené z bylin. Těmi se hojí boule a šrámy na spěnacích kosti nebo na střele kopyta, utržené na ostrém kamení, a také jiné pohmožděniny a rány na různých částech těla. Rok určují podle oběhu Slunce a Měsíce, ale nerozdělují jej dále na týdny. Jsou jakžtakž obeznámeni s pohybem obou těchto světelných těles a chápou, co je zatmění. Dále se ve hvězdářství nedostali.

V básnictví vynikají, to nutno uznat, nad všechny ostatní smrtelníky. Nelze věru ani napodobit něžnost jejich přirovnání, ani zevrubnost a přesnost jejich líčení. Obojího je v jejich verších hojně. Ty verše obsahují zpravidla velebení přátelství a blahovůle nebo oslavu vítězů při závodech a při jiných tělesných cvicích. Jejich stavení jsou hrubá a prostá,

ač nikoliv nepohodlná, zato velmi dobře zbudovaná na ochranu před zhoubnou zimou a vedrem. Rostou u nich jakési stromy, které se po čtyřiceti letech u kořene uvolní a prvním vichrem se skácejí. Jsou rovně rostlé, a když je ostrým kamenem zašpičatí jako kůl (Hvajninimové neumějí totiž zacházet s železem), zarazí je kolmo do země asi na deset palců od sebe a pak je propletou ovesnou slámou, někdy také proutím. Stejně se robí střechy a dveře.

Hvajninimové používají jamky mezi spěnáci kostí a kopytem jako my dlaní, a to s větší obratností, než jsem si zprvu představoval. Viděl jsem bílou klisnu z naší čeledi, jak tím způsobem navlékala nit do jehly, kterou jsem jí schválně půjčil. Stejně dojí krávy, žnou oves a konají všechny práce, na něž je třeba rukou. Vyskytuje se u nich jakýsi tvrdý pazourek, jímž obrousí i jiné kameny ve tvar nástrojů, které jim nahrazují klíny, sekyry a kladiva. Náčiním z toho pazourku kosí též seno a žnou oves, který roste volně na polích. Jahuové svázejí snopy na vozech domů a čeledíni z nich vyšlapou v krytých boudách zrní; to se pak ukládá do sýpek. Vyrábějí též jakési hrubé hliněné a dřevěné nádoby. Ty hliněné suší na slunci.

Nepotká-li je nehoda, umírají toliko sešlostí věkem a pochovávají se na nejodlehlejších místech. Jejich přátelé a příbuzní neprojevují nad jejich skolem ani radost, ani smutek. Také u umírajícího není znát ani stopy lítosti nad tím, že odchází ze světa, právě tak, jako by se vracel domů z návštěvy u sousedů. Vzpomínám si, jak si můj pán jednoho dne umluvil doma důležitou schůzku s přítelem a jeho rodinou. V určený den přišla paní s dvěma dětmi velmi pozdě. Omlouvala se předně za svého manžela, který prý zrovna toho dne ráno šnuwnh. To slovo je v jejich řeči hodně výrazné, ale nedá se tak snadno přeložit. Znamená odebrat se k prvotní matce. Že nepřišla dříve, za to se omlouvala tím, že její manžel umřel pozdě dopoledne a že se dlouho radila se svými čeledíny o příhodném místě, kam uložit jeho tělo. Všiml jsem si, že si u nás počínala tak vesele jako ostatní. Umřela asi za tři měsíce poté.

Dožívají se zpravidla sedmdesátí nebo pětasedmdesátí let, velmi zřídka osmdesátí. Několik týdnů před smrtí cítí, jak pozvolna scházejí, ale bez bolesti. V té době je hodně navštěvují přátelé, protože už nemo-

hou vycházet tak lehce a pohodlně. Deset dní před smrtí, kterou si málokdy špatně vypočítají, oplatí návštěvy nejbližším sousedům. Přijíždí k nim na pohodlném valníku taženém Jahuy. Toho vozidla používají nejen při této příležitosti, nýbrž vůbec ve stáří na dlouhých cestách, a když náhodou zchromnou. A tak když oplácejí umírající Hvajninimové návštěvy, rozloučí se slavnostně s přáteli, jako by odcházeli někam do dálné končiny, kde si umínili strávit zbytek života.

Nevím, stojí-li za zmínku, že Hvajninimové nemají ve své řeči slova na označení něčeho zlého. Odvozují je z vad a špatných vlastností Jahuů. A tak opisují nejpapnost sluhovu, nedopatření dítěte, kámen, který se jim zaryl do nohy, trvale bídné nebo převrácené počasí tím, že přidají přívlastek Jahu. Tak třeba: Hhnm Jahu, Whnaholm Jahu, Ynlhmndwihlma Jahu, nebo špatně zbudovaný dům: Ynholmhnmrohlnw Jahu.

Milerád bych se šířil ještě dále o mravech a ctnostech toho výtečného národa. Ale ježto hodlám zakrátko vydati samostatný spis výhradně o té věci, odkazuji čtenáře na něj. Prozatím se dostávám ve vypravování k své truchlivé pohromě.

KAPITOLA 10

Spisovatelovo zařízení a šťastný život u Hvajninimů. Jak silně se zdokonaloval v ctnosti, rozmlouvaje s nimi. Jejich rozmluvy. Pán oznámí spisovateli, že musí odejít ze země. Spisovatel padne ze zármutku do mdlob, ale nakonec se podrobí. S pomocí spolumužníkovou si vymyslí a zhotoví kánoe a pustí se nazdařbůh na moře.

Zařídil jsem si hospodářstvíčko úplně podle své chuti. Pán mi dal postavit asi šest yardů od domu jizbu podle jejich způsobu. Stěny a podlahu jsem si vymazal hlínou a pokryl ji sítěnými rohožkami, jež jsem si sám zhotovil. Vydrhl jsem si konopí, jež tam roste divoce, a udělal si z něho jakés takés cíchy. Ty jsem nacípal peřím ptáků, chycených do ok z jahujských žíní; ptáci mi byli znamenitou potravou. Nožem jsem si vyrobil dvě židle, při čemž hrubší a namáhavější práci za mne zastal ryzák. Když jsem rozedral šaty na cáry, vyrobil jsem si nové z kůže králíků a jakéhosi krásného zvířete skorem stejně velikého jako králík, zvaného nnuhnoh, které má kůži porostlou jemným chmýřím. Udělal jsem si z nich též obstojné punčochy. Střevíce jsem si podrazil dřevem, které jsem vyřízl ze stromu a přizpůsobil svrškům, a když se mi svršky rozedraly, nahradil jsem je koží jahujskou, usušenou na slunci. Z dutých stromů jsem vybíral med a rozřed'oval ho vodou nebo jedl s chlebem. U žádného člověka se tak neosvědčila pravdivost těchto dvou zásad: že totiž přirozenost se ukojí velmi lehce a nouze je matkou vynalézavosti. Těšil jsem se naprostému tělesnému zdraví a duševnímu klidu. Nepociťoval jsem proradnost ani vrtkavost přítele, ani křivdu tajného nebo vyloženého nepřitele. Neměl jsem proč podplácet ani se lísat, abych získal přízeň nějakého velikána nebo jeho stvůry. Nebylo mi třeba záštity před úskokem nebo násilím. Nebylo tam ani lékaře,

který by mi zničil tělo, ani právníka, který by mě přivedl na mizinu, ani udavače, který by číhal na má slova a skutky a osnoval proti mně za peníze falešné žaloby. Nebylo tam posměváčků, karatelů, pomlouvačů, kapsářů, záškodníků, lupičů, návladních, šašků, karbaníků, státníků, vtipálků, mrzoutů, mluvků, polemiků, vrahů, raubířů, výtečníků. Ani vůdců a stoupenců stran a klik. Ani ponoukačů k neřesti buď sváděním, nebo příkladem. Ani žalářů, popravčích sekyr, šibenic, mrskadel a pranýřů. Ani šejdířských kupců a řemeslníků. Ani pýchy, ješitnosti a strojenosti. Ani floutků, chvastounů, opilců. Ani klepavých, marnotratných matron. Ani omezených, nadutých školometů. Ani dotěrných, zpupných, svárlivých, křiklounských, hulvátských, prázdných, domýšlivých, klnoucích kumpánů. Ani lotrů povýšených z prachu pro samé neřesti, ani ušlechtilců svržených do prachu pro samé ctnosti. Ani velmožů, hudeců, soudců a tanečních mistrů.

Dostalo se mi cti, že jsem byl připuštěn mezi různé Hvajninimy, kteří chodili k mému pánu na oběd nebo na návštěvu. Jeho Blahorodí pán mě při tom milostivě nechával v pokoji, abych mohl poslouchat jejich hovor. On i jeho společníci se leckdy snížili k tomu, že mi dávali otázky a poslouchali mé odpovědi. Míval jsem též občas čest doprovázet svého pána na návštěvy u jiných. Netroufal jsem si vůbec mluvit, jen když jsem odpovídal na otázku, a to ještě s tajnou lítostí, protože jsem ztrácel tolik času na vlastní nápravu. Zato jsem si nadmíru liboval své postavení skromného posluchače při oněch rozmluvách, v nichž se probíraly toliko věci užitečné, vyjadřované co nejstručněji a nejprůpadněji. Drží při nich, jak už jsem řekl, hodně na slušnost, ale na obřadnost ani dost málo. Každý mluví jen pro potěšení sobě i společníkům. Není při tom skákání do řeči, rozvlácnosti, nakvašenosti ani různosti v názorech. Jsou toho mínění, že když se lidé sejdou, chvilka mlčení hodně povznáší rozhovor. Poznal jsem, že je to pravda. Za těch krátkých pomlk v řeči vynořují se jim v hlavě nové myšlenky, které velmi osvěžují hovor. Obvykle pojednávají o přátelství a blahovůli nebo pořádku a šetrnosti, někdy o viditelných zjevech v přírodě nebo o dávných podáních, o hranicích a mezích ctnosti, o spolehlivých vodítkách rozumu

nebo o nějakém usnesení, které se má stát na příštím valném shromáždění. Často též o rozmanitých přednostech básnictví. Mohu snad bez domýšlivosti podotknout, že má přítomnost jim poskytovala dosti látky k hovoru. Tak měl můj pán příležitost zasvěcovat přátele do příběhu mého i mé vlasti. Ráčili se pokaždé rozpovídat tak, že to nebylo lidskému pokolení nijak ke cti; proto ani nebudu po nich opakovat, co řekli. Smím snad toliko poznamenat, že Jeho Blahorodí pán rozuměl k mému nemalému podivu povaze Jahuů všech zemí zřejmě mnohem lépe než já. Probral všechny naše neřesti a pošetilsti a odhalil mnoho takových, o nichž jsem se mu ani nezmnínil, a to tak, že si představil, jaké vlastnosti by v sobě mohl vyvinout tamní Jahu se špetkou rozumu. A došel k závěru až příliš pravděpodobnému, že je to tvor ničemný a bídný.

Přiznám se bez obalu, že té trochy cenných vědomostí, jež mám, nabyl jsem jen z ponaučení od něho a z rozmluv mezi ním a jeho přáteli. Kdybych je i nadále poslouchal, zakládal bych si na tom více, než kdybych diktoval nejpřednějším a nejmoudřejším sněmům evropským. Obdivoval jsem se síle, sličnosti a rychlosti domorodců. Takové sdružení ctností u tvorů tak rozkošných vzbuzovalo ve mně posvátnou bázeň. Zprvu jsem ovšem nepociťoval onu přirozenou úctu, kterou k nim mají Jahuové a všechna ostatní zvířata. Ale ani jsem se nenadál a přešla mi do krve a byla smíšena s uctívou láskou a vděčností za to, že se tak snižují a rozlišují mě od ostatních příslušníků mého druhu.

Když jsem pomyslel na rodinu, přátele, krajany a na lidské pokolení vůbec, viděl jsem, co skutečně jsou. Jsou to Jahuové vzezřením i povahou, snad poněkud zušlechtěnější a nadaní darem řeči. Jenže všecken rozum obracejí toliko na zvelebení a rozmnožení neřestí, jichž mají jejich tamější spolubratři jen tolik, kolik jim uštedřila příroda. Kdykoliv jsem náhodou spatřil v jezeře nebo studánce odraz vlastní podoby, odvrátil jsem tvář s hrůzou a hnusem nad sebou a spíše jsem snesl pohled na obyčejného Jahua než na sebe. Jak jsem rozmlouval s Hvajninimy a hleděl na ně, jal jsem se napodobovat jejich chůzi a posunky. Ten návyk mi zůstal a přátelé si mě často dobírají, že klusám jako kuň. Já to ovšem pokládám

za velikou poklonu. Nezapírám též, že při řeči upadám do hlasu a manýry hvajninimské. Když se mi pro to posmívají, nikterak mě to nepokořuje.

Uprostřed všeho toho blaha, když jsem si o sobě myslel, že jsem nadosmrtní zaopatřen, vzkázal pro mne pán jednou zrána poněkud dříve než obvykle. Postřehl jsem, že se tváří nějak rozpačitě a neví, jak načít řeč. Po krátké pomlce mi řekl, že neví, jak přijmu to, co mi chce říci. Na posledním valném shromáždění přišla prý řeč na Jahuy a zástupci se pozastavili nad tím, že chová v rodině Jahua (čímž myslili mne) spíše jako Hvajninima než jako němou tvář. Je prý známo, že se mnou často rozmlouvá, jako by z mé společnosti mohl mít nějaký prospěch nebo potěšení. Takové jednání se prý neshoduje ani s rozumem, ani s přírodou a je to věc u nich doposud neslýchaná. Shromáždění prý mu domlouvá, aby mě buďto zaměstnal jako ostatní příslušníky mého druhu, nebo mi doporučil odplavat zase zpátky, odkud jsem přišel. První prostředek prý naprosto zamítli všichni Hvajninimové, kteří mě někdy viděli buď u něho, nebo u sebe. Protože prý mám nádavkem k přirozené zvrhlosti těch zvířat jakési zárodky rozumu, projeví obavu, abych snad ty Jahuy, kteří jsou už od přirozenosti draví a štítí se práce, nezvábil do lesnatých a hornatých končin země a nevodil je v noci v zástupech hubit hvajninimský dobytek.

Pán podotkl, že naň okolní Hvajninimové denně naléhají, aby vyhověl domluvě shromáždění. Nemůže to prý již déle odkládat. Obává se, že mi nebude možno odplavat jinam. Přeje si tedy, abych si sestrojil nějaké plavidlo podobné těm, jež jsem mu popsal, které by mě odvezlo po moři. Jeho sluhové i sluhové jeho sousedů prý mi budou při té práci nápomocni. Nakonec řekl, že co se jeho týče, podržel by si mě rád tak dlouho, dokud bych byl naživu. Vidí prý, že napodobováním Hvajninimů už jsem se vyléčil z některých špatných návyků a sklonů, pokud je toho má nižší přirozenost vůbec schopna.

Připomněl bych zde čtenáři, že se nařízení valného shromáždění v té zemi vyjadřuje slovem hnhloajn, což znamená, lze-li to tak přeložit, domluvu. Ani je nenapadá, že by se mohl rozumový tvor k něčemu nutit.

Lze mu jen radit nebo domlouvat. Vždyť nikdo nemůže neposlouchat rozumu, aniž by se vzdával nároku býti zván rozumovým tvorem.

Nad pánovou řečí mě pojal nesmírný zármutek a zoufalství. Nemoha snést ta smrtelná muka, jimiž jsem trpěl, svalil jsem se mu v mdlobách k nohám. Když jsem se zase vzpamatoval, řekl mi, že soudil, že jsem umřel (oni totiž nepodléhají takovému slabostem přirozenosti). Odpověděl jsem mu chabým hlasem, že by mi smrt byla bývala až přílišným štěstím. Nemohu ovšem kárat to shromáždění za jejich domluvu ani přátele za jejich naléhání. Přesto by se podle mého slabého a zvrhlého úsudku snad lépe srovnávalo s rozumem, kdyby nebyli až tak neúprosní. Neuplavu ani mořskou míli, a nejbližší pevnina je od nich podle všeho vzdálena přes sto. Mnohé součástky potřebné k výrobě malé loďky, která by mě odvezla, vůbec se u nich nevyskytují. Přesto se o to z poslušnosti a z vděčnosti k Jeho Blahorodí pokusím, třebaže je to, jak soudím, nemožné a vydávám se do záhuby. Jistá čaka na ukrutnou smrt že je pro mne nejmenším zlem. I když třeba nějakým podivným dobrodružstvím šťastně vyvážnu, jak mohu s klidem pomyslit na to, že budu žít mezi Jahuy a propadat znovu svým zvrhlostem, když nebudu mít před sebou příklady, které by mě vedly a udržely na dráze ctnosti. Vím až příliš dobře, o jak pádné důvody se opírají usnesení moudrých Hvajninimů a že je nezviklají protidůvody mne, bídného Jahua. Poděkoval jsem mu tedy poníženě za nabídnutou pomoc jeho sluhů při výrobě loďky a požádal ho o řádnou lhůtu na tak těžkou práci. Řekl jsem, že se vynasnažím nějak se protlouci. Vráť-li se někdy do Anglie, kojím se nadějí, že budu pět chválu na slovu Hvajninimů a stavět lidstvu jejich ctnosti za vzor a tím prospěji svému pokolení. Pán mi několika stručnými slovy milostivě odpověděl a povolil mi dvouměsíční lhůtu na zhotovení člunu. Hned kázal mému spolumužšákovi ryzákovi (na takovou dálku si snad mohu troufat říkat mu tak), aby se řídil mými pokyny. Řekl jsem totiž pánovi, že mi ryzákova pomoc postačí, a věděl jsem, jak ke mně lne.

Nejprve jsem společně s ním zašel na onu stranu pobřeží, kde mě dalo vysadit mé vzbouřené mužstvo na pevninu. Vystoupil jsem na

pahorek a rozhlédl se na všechny strany po moři. Tu se mi zazdalo, že na severovýchodě vidím ostrůvek. Vytáhl jsem kapesní dalekohled. Opravdu jsem jej zřetelně rozeznal. Podle mého odhadu ležel asi ve vzdálenosti pěti mořských mil. Ryzákovi se ovšem jevil jenom jako modrý oblak. Netušil, že by byla kromě jeho země ještě nějaká jiná, a nebyl tak zběhlý v rozeznávání vzdálených předmětů jako my, kdož jsme v tom živlu jako doma.

Jakmile jsem objevil ten ostrov, už jsem dále neuvažoval. Rozhodl jsem, že se stane, bude-li to možné, mým prvním vyhnanstvím a ostatek ponechám osudu. Vrátil jsem se domů a po poradě s ryzákem zašli jsme opodál do mlází. Tam jsme nařezali, já nožem a on ostrým pazourkem, připevněným podle tamějšího způsobu velmi uměle k dřevěnému topůrku, různých dubových haluzí tlustých asi jako hůlka a k tomu několik silnějších. Nebudu čtenáře obtěžovat podrobným líčením svého postupu. Postačí, když řeknu, že jsem si s pomocí ryzáka, který vykonával nejnamáhavější práci, za šest týdnů zhotovil jakousi indiánskou kánoi, jenže mnohem objemnější, a potáhl ji jahujskými kožemi, dobře sešitými konopnou nití vlastní výroby. Má plachta se skládala rovněž z koží těch zvířat. Používal jsem však koží z nejmladších, pokud jsem je sehnal. Starší byly příliš tuhé a tlusté. Opatřil jsem si též čtyři vesla. Dovnitř jsem si uložil hojnost vařeného masa z králíků a drůbeže a vzal si dvě láhve, jednu s mlékem a druhou s vodou.

Kánoi jsem vyzkoušel na velkém rybníce blíže pánova domu a potom jsem vyspravil její vady. Všechny spáry jsem ucpal jahujským lojem, až jsem viděl, že neteče a unese mne i můj náklad. Když jsem ji jakžtakž zdokonalil, dal jsem ji velmi opatrně odvézt Jahuy k moři pod řízením ryzáka a ještě jednoho sluhy. Všechno bylo přichystáno a nastal den mého odjezdu. Rozloučil jsem se se svým pánem i s paní a celou rodinou; oči se mi při tom zalévaly slzami a srdce mi usedalo žalem. Ale Jeho Blahorodí pán si umínil jednak ze zvědavosti a možná (smím-li to tak bez vychloubání říci) též z laskavosti vyprovodit mě až na kánoi a vzal s sebou několik okolních přátel. Musel jsem čekat přes hodinu na příliv. Vida, že duje příznivý vítr směrem k ostrovu, na nějž jsem hodlal zamířit, rozlou-

čil jsem se s pánem podruhé. Ale když jsem se chystal sklonit k zemi a políbit mu kopyto, prokázal mi čest, že mi je sám pozdvihl lehce k ústům. Jsem si dobře vědom toho, jak se mi vytýkala zmínka o této poslední okolnosti. Moji pomlouvači ráčí pokládat za nepravděpodobné, že by se taková vznešená osoba snížila k tomu, aby ušetřila tak veliké vyznamenání tvorů mnohem nižšímu, jako jsem já. Nezapomněl jsem též, jak se někteří cestovatelé chlubívají vzácnými přízněmi, jichž se jim dostalo. Kdyby se tak ti pomlouvači lépe obeznámili s ušlechtilou a zdvořilou povahou Hvajninimů, smýšleli by záhy jinak.

Složil jsem poklonu i ostatním Hvajninimům, kteří byli ve společnosti Jeho Blahorodí. Potom jsem vstoupil do kánoe a odrazil od břehu.

KAPITOLA 11

Nebezpečná cesta spisovatelova. Přijede do Nového Holandska a těší se, že se tam usadí. Domorodec ho poraní šípem. Zajmou ho a odvedou na portugalskou loď. Jak byl k němu kapitán úslužný. Spisovatel přijede do Anglie.

Vydal jsem se na tuto beznadějnou cestu 15. února 1714/15 o deváté zrána. Vál příznivý vítr. Zpočátku jsem užíval toliko vesel. Ale potom jsem uvážil, že se brzy unavím a vítr se možná obrátí, a tak jsem se osmělil natáhnout malou plachtu. Plul jsem, podporován odlivem, pokud jsem mohl odhadnout, rychlostí asi půldruhé míle za hodinu. Můj pán setrval s přáteli na břehu tak dlouho, až jsem jim skoro zmizel z dohledu; slyšel jsem ryzáka, který mě měl vždycky rád, jak za mnou pokřikuje: „Hnuj illa nyha, madža Jahu!“ (Buď na sebe opatrný, ušlechtilý Jahu!)

Měl jsem v úmyslu vyhledat pokud možno neobydlený ostrůvek, který by mi však s mým přičiněním poskytl dosti životních potřeb. Byl bych si to považoval za větší štěstí, než kdybych byl prvním ministrem na nejvybranějším evropském dvoře. Tak hrozné mi bylo pomýšlení, že bych se měl vrátit a žít ve společnosti Jahuů a pod jejich vládou. V samotě, po níž jsem toužil, mohl jsem se aspoň oddávat vlastním myšlenkám a kochat se úvahami o ctnostech oněch nevyrovnatelných Hvajninimů, aniž bych měl příležitost upadnout do neřestí a zvráceností svého pokolení.

Čtenář si snad pamatuje, co jsem mu vyprávěl o tom, jak se mé mužstvo proti mně spiklo a uvěznilo mě v kajutě. Jak jsem v ní pobyl několik týdnů, nevěda, kam míříme. A jak se mi námořníci, když mě vysadili v pinasce na pevninu, dokládali přísahami, ať už pravdivými, či falešnými, že nevědí, v kterém díle světa jsme. Byl jsem tehdy přesvědčen, že jsme asi deset stupňů na jih od mysu Dobré naděje neboli asi na pětačtyřicátém stupni

jižní zeměpisné šířky. Vyrozuměl jsem to z několika jejich letmých slov, jež jsem zaslechl, a podle nichž se od zamýšlené cesty na Madagaskar uchýlili na jihovýchod. Byl to pouhý odhad, ale přece jsem se rozhodl, že zamírím na východ. Doufal jsem, že dorazím k jihozápadnímu pobřeží Nového Holandska a snad i k nějakému tomu ostrovu ležícímu na západ od něho, po jakém jsem toužil. Vál přímý západní vítr a o šesté večer jsem počítal, že jsem urazil nejméně osmnáct mořských mil na východ. Tu jsem pojednou zahlédl nepatrný ostrůvek, vzdálený na půl mořské míle, a brzy jsem k němu dorazil. Byla to pouhá skála s jedinou malou zátokou, přirozeně vyhloubenou prudkými bouřemi. Veplul jsem se svou kánoí do ní, a vyšplhav se kousek na skálu, viděl jsem jasně na východě pevninu táhnoucí se od jihu k severu. Celou noc jsem proležel v kánoi. Časně zrána jsem se vydal opět na cestu a za sedm hodin jsem dojel k jihozápadnímu mysu Nového Holandska. To mě jen utvrdilo v mínění, které jsem už dávno choval, že se ta země umísťuje na pozemních i námořních mapách o tři stupně východněji, než vlastně je. Svěřil jsem se s tou myšlenkou už před mnoha lety svému váženému příteli p. Hermanu Mollovi a odůvodnil jsem mu ji, ale on se přidržel raději jiných spisovatelů.

Tam, kde jsem přistál, neviděl jsem žádné obyvatele. Protože jsem nebyl ozbrojen, bál jsem se pustit daleko do země. Našel jsem na břehu trochu korýšů a snědl jsem je syrové. Netroufal jsem si roznítit oheň, aby na mne nepřišli domorodci. Celé tři dni jsem se živil ústřicemi a přílipkami, abych ušetřil zásob. Naštěstí jsem našel potůček s výbornou vodou, čímž se mi nemálo ulevilo.

Čtvrtého dne brzy zrána pustil jsem se poněkud příliš daleko a uviděl na pahorku, ani ne pět set yardů od sebe, dvacet nebo třicet domorodců. Jak jsem poznal podle kouře, muži, ženy i děti se kupili kolem ohně. Jeden z nich mě zahlédl a upozornil ostatní; hned se jich pět pustilo za mnou a ženy a děti zanechali u ohně. Běžel jsem tryskem na břeh, vstoupil do kánoe a odrazil od břehu. Když divoši zpozorovali, že prchám, hnali se za mnou. A než jsem se dostal dosti daleko na moře, vystřelili po mně šíp, který mě hluboko poranil na levém podkolení (tu jizvu si pone-su až do hrobu). Obával jsem se, že je šíp otráven. Odvesloval jsem

z jejich dostřelu (ten den bylo bezvětrí) a jakžtakž ránu vysál a podle možnosti ji ovázal.

Váhal jsem, nevěda co počít. Na staré přístaviště jsem si netroufal vrátit. Plul jsem k severu a stále vesloval. Vítr, byť mírný, vál od severozápadu proti mně. Zatímco jsem se ohlížel po bezpečném přístavišti, uviděl jsem na severovýchodě plachetnici. Vystupovala stále jasněji a jasněji. Zaváhal jsem, mám-li, či nemám na ni počkat. Posléze mě přemohl odpor k Jahuům. Otočil jsem kánoi, plul po větru a zároveň vesloval k jihu, a tak jsem se dostal do téže zátoky, z níž jsem ráno vyjel. Rozhodl jsem se, že se raději pustím s důvěrou k těm barbarům, než bych žil mezi evropskými Jahuy. Vytáhl jsem kánoi co nejdále na břeh a ukryl se za kámen v potůčku, v němž byla, jak jsem už řekl, výborná voda.

Lod' doplula na půl míle k zátocce a vyslala pinasku s nádobami na čerstvou vodu (jak se zdá, bylo to velmi známé místo). Všiml jsem si toho, až už byla pinaska skoro u břehu a bylo pozdě hledat novou skrýši. Když námořníci přistávali, zpozorovali mou kánoi, celou ji prošťárali a snadno uhádli, že ten, komu patří, nemůže být daleko. Čtyři z nich prohledávali ozbrojeni kdejakou skulinu a kdejaké doupě, až mě posléze našli na břiše za kamenem. Chvilí zírali udiveně na mé zvláštní nevzhledné šaty, na můj kabát z kožek, na mé střevíce s dřevěnou podrážkou a na mé obšívané punčochy. Usoudili z toho, že nepatřím k tamním domorodcům, kteří chodí vesměs nazí. Jeden z námořníků mi portugalský kázal povstat a tázal se, kdo jsem. Rozuměl jsem dobře té řeči. Postavil jsem se na nohy a řekl, že jsem nebohý Jahu, vypuzený od Hvajninimů, a prosil je, aby mi laskavě dovolili odejít. Divili se, že jim odpovídám v jejich jazyce, a na mé pleti viděli, že jsem Evropan. Nechápali však, co myslím slovy Jahu a Hvajninim, a smáli se na celé kolo podivnému spádu mé řeči, který se podobal koňskému ržání. Zmítal jsem se mezi strachem a záštím. Znovu jsem je požádal, aby mi dovolili odejít, a zvolna jsem vykročil ke své kánoi. Ale oni se mě chopili a vyzvídali, z které země jsem, odkud přicházím, a dávali mi ještě jiné otázky. Řekl jsem jim, že jsem se narodil v Anglii. Přijel jsem odtamtud asi před pěti lety a tehdy byl mezi jejich vlastní a mou mír. Doufám tedy,

že se mnou nenaloží jako s nepřitelem. Nechci jim ublížit. Jsem jen ne-bohý Jahu, který si hledá pustinu, v níž by strávil zbytek svého nešťastného života.

Když začali hovořit, zdálo se mi, že jsem něco tak nepřírozeného jakživ neslyšel a neviděl. Připadalo mi to tak potvorné, jako kdyby mluvil v Anglii pes nebo kráva anebo u Hvajninimů Jahu. Bodří Portugalci trnuli neméně nad mými podivnými šaty a nad tím, jak nezvykle pronáším slova, jimž jinak dobře rozuměli. Mluvili se mnou zdvořile a řekli, že mě jejich kapitán jistě zaveze zdarma do Lisabonu, odkud se pak budu moci vrátit do vlasti. Dva námořníci prý se vrátí na loď, oznámí kapitánovi, co viděli, a přinesou jeho rozkazy. Do té doby, neodpřisáhnou-li jim slavnostně, že neuteku, zadrží prý mě násilím. Zdálo se mi, že bude nejlépe, když vyhovím jejich návrhu. Velmi dychtili zvědět můj příběh, ale valně jsem je neuspokojil. A tak hádali všichni, že mi mé strasti zakalily rozum. Za dvě hodiny se pinaska, která odvezla náklad vodních nádob, vrátila s kapitánovým rozkazem, aby mě dopravili na palubu. Padl jsem na kolena, abych si zachoval svobodu. Všechno bylo marné, a tak mě mužstvo spoutalo provazy, vtáhlo do pinasky, z pinasky mě zdvihlo na loď a na lodi mě dovedlo do kapitánovy kajuty.

Kapitán se jmenoval Pedro de Mendez. Byl to člověk velmi uhlazený a velkodušný. Žádal mě snažně, abych mu vyprávěl o sobě, a vyzvídal, co chci jíst a pít. Budu prý obsloužen tak jako on. Pronášel tolik laskavůstek, že jsem žasl, vida takovou úslužnost u Jahua. Ale já jsem jen mlčel a mračil se. Posléze jsem požádal o nějaké jídlo z mé kánoe. Objednal mi však kuře a jakési znamenité víno a pak mě dal uložit k spánku do velmi čisté kajuty. Nechtěl jsem se svléci, jen jsem ležel na prostěradle. Za půl hodiny, když se mi zdálo, že je mužstvo u oběda, vyplížil jsem se ven, přistoupil k boku lodi a chystal se skočit do moře. Raději jsem se chtěl zachránit plaváním, než abych zůstal u Jahuů. Ale jeden námořník mi v tom zabránil, a když to oznámil kapitánovi, přivázali mě v kajutě na řetěz.

Po obědě přišel don Pedro za mnou a vyzvídal, co mě dohnalo k tomu zoufalému kousku. Ujišťoval mě, že mi bude ze všech sil nápomocen. Mluvil tak jímavě, že jsem se posléze snížil k tomu, abych s ním

jednal jako se zvířetem majícím špetku rozumu. Vyprávěl jsem mu stručně o své cestě, o tom, jak se mužstvo proti mně spiklo, o zemi, kde mě vysadilo na břeh, o svém tříletém pobytu v ní. Hleděl na to všechno, jako by to byl sen nebo mátoha. Velmi jsem se urazil. Zapomněl jsem totiž na prolhanost, která je tak příznačná pro Jahuy všech zemí, kde vládnou, a tudíž i na nedůvěru, kterou projevují, když mluví příslušníci jejich druhu pravdu. Tázal jsem se ho, je-li v jeho vlasti zvykem říkati něco, co není. Ujišťoval jsem ho, že jsem téměř zapomněl, co myslí slovem klam. Kdybych žil u Hvajninimů tisíc let, neuslyšel bych nikdy lež ani od nejsprostšího sluhy. Je mi úplně jedno, věří-li mi, či nevěří. Přesto budu oplátkou za jeho přátelské služby tak shovívavý ke zkaženosti jeho povahy a odpovím mu na každou námitku, kterou snad ráčí přinést. Potom že snadno pozná, co je pravda.

Kapitán byl moudrý muž. Snažil se mě přistihnout, nepodřeknu-li se na některém místě svého příběhu, posléze však přece jen nabyl lepšího mínění o mé pravdomluvnosti. Ale protože vyznávám, podotkl, tak neochvějnou příchynost k pravdě, musím mu dát čestné slovo, že mu budu na té cestě společníkem a nesáhnu si na život. Jinak by mě stále věznil, dokud nedojedeme do Lisabonu. Slíbil jsem mu, oč žádal. Zároveň jsem se však ohradil, že bych raději podstoupil největší trampoty, než bych se vrátil mezi Jahuy.

Cesta nám uběhla bez zvláštní příhody. Z vděčnosti ke kapitánovi sedával jsem někdy na jeho snažnou žádost s ním. Namáhal jsem se potlačit svůj odpor k lidskému pokolení, ačkoliv ve mně často propukal, což nechával kapitán bez povšimnutí. Větší část dne jsem se uzavíral do kajuty, abych neviděl nikoho z mužstva. Kapitán na mne často doléhal prosbami, abych svlékl své divošské šaty, a nabízel se, že mi půjčí svůj nejlepší oblek. Nemohl mě přimět k tomu, abych jej přijal. Protivilo se mi šatit se něčím, co už měl na hřbetě Jahu. Požádal jsem ho jen, aby mi půjčil dvě čisté košile.

Do Lisabonu jsme přijeli 5. listopadu 1715. Když jsme přistáli, přiměl mě kapitán k tomu, že jsem si přehodil přes sebe plášť, aby se kolem nás neshlukla lůza. Dopřavil mě k sobě do domu a na mou snažnou

žádost zavedl mě do nejhořejšího zadního pokoje. Zapřísahal jsem ho, aby zatajil přede všemi, co jsem mu pověděl o Hvajninimech. Pouhá zmínka by ke mně přilákala mnoho zvědavců, a možná dokonce, že by mě uvrhla v nebezpečí, že budu uvězněn a upálen od inkvizice. Kapitán mi domlouval, abych si vzal nově ušité šaty. Nenechal jsem krejčího, aby mi vzal míru. Naštěstí byl don Pedro skoro stejně veliký jako já, a tak mi jeho šaty dosti padly. Vybavil mě ještě jinými, vesměs novými potřebnými věcmi.

Kapitán neměl ženu a také ne více než tři sluhy. Žádný z nich nesměl posluhovat při jídle. Celé jeho chování bylo tak úslužné a jeho lidský rozum nadto tak výtečný, že jsem se opravdu začal smiřovat s jeho společností. Dostal mě až k tomu, že jsem se osmělil pohlédnout ze zadního okna ven. Pomaloučku mě převedl do jiného pokoje. Vykoukl jsem z okna, ale leknutím jsem hned trhl hlavou zpátky. Do týdne mě zvalil až ke dveřím. Viděl jsem, že má hrůza pozvolna ochabuje, zato, jak se mi zdálo, mohutnělo ve mně záští a opovržení. Posléze jsem si troufal procházet se společně s ním po ulici, ale ucpával jsem si přitom nos routou, někdy též tabákem.

Za deset dní mi don Pedro, jemuž jsem trochu vyložil své rodinné záležitosti, vložil na srdce jakožto věc cti a svědomí, že bych se měl vrátit do své otčiny a žít doma se ženou a s dětmi. Řekl mi, že se právě chystá vyplout z přístavu anglická loď a on že mi opatří všechno, čeho je zapotřebí. Bylo by nudné, kdybych opakoval jeho důvody a své odmlouvání. Tvrdil, že je naprosto nemožné nalézt takový ostrov, na němž toužím žít. Ve svém domě že si však mohu poroučet a trávit čas tak odloučeně, jak je mi libo.

Vida nezbytí, nakonec jsem se podrobil. 24. listopadu jsem vyjel z Lisabonu na anglickém obchodním korábu, ale nepídil jsem se vůbec po tom, jak se jmenuje jeho velitel. Don Pedro mě vyprovodil až na loď a půjčil mi dvacet liber. Vlídne se se mnou rozloučil a při rozchodu mě objal. Na této poslední cestě jsem se nestýkal ani s velitelem, ani s mužstvem. Pod záminkou, že jsem churav, uzavíral jsem se v kajutě.

5. prosince 1715 jsme asi o deváté ráno zakotvili v Dunách a o třetí odpoledne jsem se dostal šťastně domů do Redriffu.

Má žena s celou rodinou mě přijala s velkým úžasem a radostí. Všichni byli pevně přesvědčeni, že jsem dávno mrtev. Ale přiznávám se bez obalu, že mě pohled na ně naplnil toliko záští, odporem a opovržením. Od svého neblahého vypuzení ze země Hvajninimů přivedl jsem to sice tak daleko, že jsem snesl pohled na Jahuy a rozmlouval s donem Pedrem de Mendez. Ale přesto jsem měl v paměti i obraznosti plno ctnostných myšlenek těch vznešených Hvajninimů.

Jakmile jsem vešel do domu, vzala mě žena do náručí a políbila. Upadl jsem skoro na hodinu do mdlob. Co to píši, uplynulo od mého posledního návratu do Anglie pět let. První rok jsem u sebe nevystál ženu ani děti. Až do nynějška se neopovázím dotknout se mého chleba nebo se napít z mé číše. Za první uložené peníze jsem si koupil dva hřebečky. Chovám je v dobré stáji. Hned po nich je mým největším oblíbencem čeledín. Cítím, jak okřívám zápachem, jímž načichne ve stáji. Moji koně mi obstojně rozumějí. Rozmlouvám s nimi denně aspoň čtyři hodiny. Nevědí nic o uzdě a sedle. Žijí se mnou ve velkém přátelství a spolu v družnosti.

KAPITOLA 12

Spisovatelova pravdomluvnost. Jaký cíl sleduje uveřejněním tohoto díla. Důtka oněm spisovatelům, kteří se uchylují od pravdy. Spisovatel se ospravedlňuje, že při spisování neměl nekalých úmyslů. Odpověď na výtku. Jak se zakládají osady.

Chvála otčiny. Prokazuje se právo Koruny na země, jež spisovatel vylicil. Obtíže s jejich dobýváním. Spisovatel se loučí navždy se čtenářem. Uvádí, jak bude napříště žít, dává dobrou radu a končí.

Podal jsem ti tedy, laskavý čtenáři, věrné vypsání svých cest za šestnáct let a více než sedm měsíců. Neusiloval jsem v něm o příkrasu, jako spíše o pravdu. Snad jsem tě mohl jako jiní omračovat podivnými nepravděpodobnými příběhy. Chtěl jsem však raději vylicit holou skutečnost tónem a slohem co nejprostším, neboť mým předním úmyslem je poučit tě, a nikoliv pobavit. Nám, kteří cestujeme do dalekých zemí, navštěvovaných jen zřídka Angličany nebo jinými Evropany, je lehké skládat líčení báječných zvířat pozemních a mořských. A zatím by mělo být spisovateli hlavním cílem činit lidi moudřejšími a lepšími a zušlechtovat jejich ducha dobrými i špatnými příklady toho, co vypráví o cizích zemích.

Přál bych si upřímně, aby byl vydán zákon, podle něhož by musel každý spisovatel před vydáním svého cestopisu odpřisáhnout před lordem kancléřem, že všechno, co zamýšlí vytisknout, je podle jeho nejlepšího vědomí čirá pravda. Pak už by nebyl svět klamán, jak bývá napořád. Vždyť někteří spisovatelé šálí nic netušícího čtenáře nejhrubšími nepravdami, jen aby jejich dílo lépe proniklo na veřejnost. V mladších letech jsem si s velkou chutí přečetl rozmanité cestopisy. Poně-

vadž jsem od té doby zcestoval valnou část zeměkoule a mohl z vlastního pozorování vyvrátit mnoho vybájených zpráv, pojal mě proti té četbě veliký odpor a rozhořčení nad tím, že se tak zneužívá lehkověrnosti lidstva. Moji známí si ráčili myslit, že mé nepatrné snahy nebudou mé vlasti nepřijatelné. Stanovil jsem si tedy zásadu, od níž se nikdy neuchýlím, že se budu přísně přidržovat pravdy. Nikdy se věru neoctnu v nejmenším pokušení odchýlit se od ní, dokud budu mít na mysli poučení a příklad svého vznešeného pána, jakož i jiných slovutných Hvajninimů, u nichž jsem měl tak dlouho čest býti skromným posluchačem.

– Vždyť lstivý-li los byl v neštěstí vrhl
Sinóna, v lichého mluvku ho nezvrhne, neřkuli v lháře.

Vím dobře, jak málo slávy se získá spisováním, na něž netřeba ani ducha, ani vzdělání a vlastně žádné jiné vlohy kromě dobré paměti a přesných zápisků. Vím též, že spisovatelé cestopisů právě tak jako slovníkáři upadají v zapomenutí pod tíhou a objemem těch, kdo přijdou po nich a tak se octnou nahoře. Je nejvýš pravděpodobné, že cestovatelé, kteří později zavítají do zemí, jež jsem popsal v tomto díle, vytknou mé omyly (ačli jsem se jich dopustil) a přinesou vlastní objevy a tak mě vystrnadí z obliby a stanou na mém místě, takže svět zapomene, že jsem vůbec kdy spisoval. To by bylo ovšem nadmíru pokořující, kdybych psal pro slávu. Ale poněvadž mým jediným cílem bylo veřejné blaho, nemohu se v tom naprosto zklamat. Kdopak může číst o ctnostech těch skvělých Hvajninimů a nezastydět se za své neřesti, když uváží, že je ve své vlasti rozumným vládnoucím tvorem? Nebudu již mluvit o oněch odlehlých zemích, kde jsou v čele Jahuové. Nejméně zvrhlí jsou z nich Brobdingnačtí a bylo by naším štěstím, kdybychom se řídili jejich moudrými zásadami o mravnosti a vládě. Ale upustím od dalšího řečňování a ponechám raději soudnému čtenáři, ať sám posoudí a odvodí si praktické důsledky.

Nemálo mě těší, že toto mé dílo naprosto nemůže mít proti sobě kritiky. Copak lze také vytýkat spisovateli podávajícímu jen holou skutečnost, která se odehrála v tak dalekých zemích, v nichž nám nekyne nic ani po stránce obchodní, ani diplomatické? Vystříhal jsem se bedlivě všech chyb, z nichž se prostí spisovatelé často plným právem obviňují. Nestavím se ostatně za žádnou stranu. Píši bez vášně, předsudku i nevráživosti vůči jednotlivcům i celým vrstvám. Píši s nejušlechtilejším úmyslem, abych poučil a vzdělal lidstvo, nad nímž se mohu bez porušení skromnosti tvářit trochu povýšeně pro výhody, jichž jsem nabyl tak dlouhým obcováním s veledokonalými Hvajninimy. Píši bez ohledu na zisk a chválu. Neunikne mi ani slovo, jež by mohlo vypadat jako nemalená narážka nebo se dotknout jen poněkud těch, kteří k tomu mají nejbližší. Doufám tedy, že se mohu vydávat za spisovatele naprosto bezúhonného, na němž si nebude moci nikdy pocvičit svůj um cháska, jejímž řemeslem je odpovídat, uvažovat, zpytovat, trhat, odhalovat a komentovat.

Našeptávali mi sice, přiznávám se, že jsem byl jakožto anglický poddaný povinen podat hned po příchodu státnímu tajemníkovi pamětní spis. Vždyť všechny země, jež objeví poddaný, náleží koruně. Ale pochybuji, že by byla naše vítězství v těch zemích, o nichž pojednávám, tak snadná jako vítězství Fernanda Corteze nad nahými indiány. Myslí, že nestojí za to vypravovat loďstvo a vojsko na podmanění Lili-putánů. Je otázka, zdali by bylo moudré a bezpečné pustit se do Brobdingnackých. A zdali by nebylo anglickému vojsku krušno, kdyby mělo nad hlavou Létací ostrov. Hvajninimové sice nejsou na první pohled vyzbrojeni do války (ta věda je jim úplně cizí), zejména ne proti střelným zbraním. Ale kdybych já byl ministrem, nikdy bych neradil k útoku na ně. Jejich rozvážnost, svornost, neohroženost a vlasteneckost by jim vrchovatě vynahradila všechny nedostatky válečného umění. Představte si, jak by jich dvacet tisíc vtrhlo doprostřed evropského vojska, pomátlo šiky, překotilo vozy a strašlivými ranami zadních kopyt rozmlátilo bojovníkům k nepoznání obličeje! Patřilo by jim totiž vysvědčení vystavené Augustovi: Vyhazuje na všechny strany, aby se ubránil. Než

bych navrhoval podrobení toho velkodušného národa, spíše bych si přál, aby měli možnost a chuť vyslat dostatečný počet obyvatel, kteří by zcivilizovali Evropu a naučili nás základům cti, spravedlnosti, pravdomluvnosti, střídmosti, smyslu pro celek, udatnosti, cudnosti, přátelství, blahovůle a věrnosti. Názvy všech těchto ctností se u nás dosud zachovaly téměř ve všech řečech a lze se s nimi setkat u spisovatelů moderních i klasických. Mohu to dotvrdit ze své nepatrné sčítlosti.

Ale ještě z jiného důvodu jsem nebyl Jeho Veličenstvu nápomocen, aby si mými objevy rozšířil državy. Po pravdě řečeno, znepokojovala mě poněkud nestranná spravedlnost panovníků při takových příležitostech. Tak třeba bouře zažene piráty, ani nevědí kam. Posléze zahlédne plavčík z koše zemi. Všichni vystoupí na pevninu loupit a plénit. Spatří nevinný lid, který je vlídně pohostí, dají zemi nové jméno, zaberou ji formálně pro krále, vztyčí na památku zpuchřelé prkno nebo kámen, zavraždí dva tři tucty domorodců a další dva odvedou s sebou na ukázkou, vrátí se domů a je jim odpuštěno. To je počátek nové državy, nabyté nárokem podle božského práva. Při nejbližší příležitosti se tam vyšlou lodi. Domorodci se zaženou nebo vyhubí, náčelníci ztrýzní, aby vydali zlato. Povolí se uzda veškeré surovosti a neřesti, až se země kouří krví domorodců. A tato mrzká řeznická čeládka, která se vydala na tak bohumilou výpravu, toť zámořští osadníci, kteří mají obrátit na víru a zcivilizovat modláře a barbary.

Přiznávám, že toto líčení není naprosto zahroceno proti britskému národu, který může být celému světu vzorem svou moudrostí, pečlivostí a spravedlností při zakládání osad, štědrými nadacemi na povznesení náboženství a vzdělání, výběrem zbožných a schopných duchovních, kteří šíří křesťanství, obezřelostí, s níž zásobuje provincie lidmi usedlého života i chování z našeho mateřského království, přesným vykonáváním spravedlnosti tím, že opatřuje správu osad nejschopnějšími úředníky, kteří jsou naprosto vzdáleni úplatnosti. A jako vrchol všeho tím, že vysílá nejostřejší a nejmoudřejší guvernéry, kteří mají na zřeteli toliko blaho národa, nad nímž vládnou, a čest svého krále a pána.

Ale ježto kraje, které jsem popsal, netouží zřejmě po tom, aby byly podrobeny a zotročeny, vyvražděny a vylidněny osadníky, ani neoplývají zlatem, stříbrem, cukrem nebo tabákem, měl jsem skromně za to, že nejsou naprosto vhodným cílem naší horlivosti, chabrosti nebo ziskuchtivosti. Jestliže však ti, kdo mají o to větší zájem, uznají za vhodné smýšlet jinak, jsem ochoten, budu-li k tomu řádně vyzván, dovědčit pod přísahou, že do těch zemí nezavítal přede mnou žádný Evropan. Arci je-li možno věřit domorodcům. Leč by snad vznikl spor o ony dva Jahuy, kteří prý byli před mnoha věky spatřeni na horách v zemi hvajninimské a od nichž, jak se má za to, pochází to hovadské plémě. Nevím, snad to byli Angličané. Aspoň rysy jejich potomstva, byť znetvořené, by tomu nasvědčovaly. Pokud by to snad zakládalo právní nárok, to necht' rozsoudí znalci koloniálního práva.

Provést formální zábor ve jménu panovníkové mě ani nenapadlo. A i kdyby, jak to se mnou tehdy vypadalo, byl bych jej z prozřetelnosti a opatrnosti o sebe odložil na vhodnější dobu.

Odpověď takto na jedinou námitku, kterou lze vznést proti mně jakožto cestovateli, loučím se zde navždy se všemi svými vládnými čtenáři a vracím se k svým úvahám do zahrádky v Redriffu, kde chci prakticky provádět ctnostná naučení, pochycená od Hvajninimů. Chci vzdělávat Jahuy ze své rodiny, pokud se ukážou učenlivými tvory, dívat se často do zrcadla na své vzezření, a možno-li zvyknout si takto časem pohledu na lidského tvora, bědovat nad zvířecostí Hvajninimů ve své vlasti, ale chovat se k nim vždy uctivě už kvůli svému šlechtnému pánovi, jeho rodině, přátelům a celému hvajninimskému pokolení, jemuž se naši Hvajninimové mají čest všemi rysy podobat, třebaže jejich rozumové schopnosti zakrněly.

Možná že by mi nebylo ani tak zatěžko smířit se celkem s jahujským plemenem, kdyby se spokojilo s neřestmi a pošetilostmi, na něž má od přírody právo. Naprosto mě nepohoršuje pohled na právníka, kapsáře, plukovníka, hlupáka, velmože, karbaníka, státníka, lékaře, svědka, úplatce, návladního, věrolomníka a podobné. Tak to už na světě chodí. Ale když vidím, jak se hromádka mrzáctví, tělesných i duševních chorob

nadýmá pýchou, přejde mě rázem trpělivost. A nikdy nepochopím, jak se takový tvor shoduje s takovou neřestí. Moudří a ctnostní Hvajninimové, oplývající všemi přednostmi, které mohou být rozumovému tvorů k ozdobě, nevynašli pro tu neřest ani název. Jejich řeč nemá čím vyjádřit něco špatného kromě výrazů, jimiž popisují mrzké vlastnosti Jahuů. A přece ani u nich nedovedli přijít na tuto neřest pýchy, a to proto, že nerozumějí dokonale lidské povaze, jak se projevuje v jiných zemích, kde vládne ten tvor. Já však, maje více zkušeností, pozoroval jsem jasně její zárodky i u divošských Jahuů.

Hvajninimové, kteří žijí pod vládou rozumu, nepyšní se svými dobrými vlastnostmi, právě tak jako já bych se nepyšnil tím, že mi nechybí ruka nebo noha. Těmi se přece žádný rozumný člověk nechlubí, třebaže by bez nich byl ubožákem. Mluvím o té věci obšírněji, protože si přeji, aby mi nebyla společnost anglických Jahuů tak zcela nesnesitelná. Žádám tudíž snažně ty, kdo mají jen stín této směšné neřesti, aby si netroufali chodit mi na oči.

Jonathan Swift

Gulliverovy cesty

Edice Literatura pro děti a mládež

Překlad Aloys Skoumal

Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala **Městská knihovna v Praze**

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání

Verze 1.0 z 24. 4. 2018

ISBN 978-80-7587-870-0 (epub)

ISBN 978-80-7587-871-7 (pdf)

ISBN 978-80-7587-872-4 (prc)

ISBN 978-80-7587-873-1 (html)